

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
ГО «УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ПЕДАГОГІВ І ПСИХОЛОГІВ
ПОЧАТКОВОЇ, ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»**

ЗБІРНИК ТЕЗ

**УЧАСНИКІВ ІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**здобувачів вищої освіти, аспірантів, молодих вчених,
педагогів-практиків**

(з міжнародною участю)

**«ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ
ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ:
МОЛОДЬ І НАУКА»**

Частина 2

16 квітня 2021 року

**Київ
2021**

- Т33 Тенденції розвитку дошкільної та початкової освіти : молодь і наука : збірник тез II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю здобувачів вищої освіти, аспірантів, молодих вчених, педагогів-практиків (16 квітня 2021 року, м. Київ, Україна). Частина 2. Київ: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2021. – 379 с.

Видання містить матеріали, що лягли в основу доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) здобувачів вищої освіти, аспірантів, молодих вчених, педагогів-практиків. Представники наукових шкіл України та зарубіжжя, молоді вчені, студенти, аспіранти, педагоги-практики висвітлюють актуальні питання, прогресивні ідеї, наукові результати, найбільш сучасні досягнення в галузі дошкільної та початкової освіти.

Матеріали конференції стануть корисними для широкого кола наукової спільноти, аспірантів, студентів і усіх тих, хто цікавиться сучасним станом розвитку дошкільної та початкової освіти.

Редакційна колегія:

Шулигіна Раїса Андріївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Ходунова Вікторія Леонідівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Волощенко Наталія Олександрівна – доцент кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова;

Топалова Марія Борисівна – асистент кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Рецензенти:

Панасенко Елліна Анатоліївна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Рейпольська Ольга Дмитрівна – доктор педагогічних наук, завідувач лабораторії дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання НАПН України

Відповідальний за випуск:

Цвєткова Г.Г. – доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти
НПУ імені М.П. Драгоманова

*Усі матеріали подаються в авторській редакції.
Автор несе відповідальність за фактичний (добросовісний і коректний)
виклад матеріалу*

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. Розвиток soft skills: Креативний потенціал дитини дошкільного віку

Стор.

Абрамян К. Н.

Образотворча діяльність як засіб розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку 13

Андрух А. Ю.

Розвиток творчого потенціалу дітей старшого дошкільного віку засобом нетрадиційних технік малювання..... 15

Баула М. В.

Сенсорний розвиток дітей дошкільного віку як психолого-педагогічна проблема..... 17

Беспала Т. М.

Сенсорний розвиток дітей молодшого дошкільного віку засобами образотворчої діяльності..... 19

Бондар І. О.

Теоретичний аналіз проблеми формування ровесницьких стосунків дітей дошкільного віку 21

Бурковська Г. І.

Арт-терапія як ефективний метод профілактики професійного вигорання вихователів закладів дошкільної освіти..... 24

Воронова В. О.

Розвиток емоційного інтелекту майбутніх вихователів засобами тренінгових технологій..... 28

Воробйова Х. В.

Особливості розвитку емоційної сфери та вольових якостей у дітей дошкільного віку..... 31

Гладишенко Г. Ю.

Формування позитивної «я-концепції» у старших дошкільників засобом різноманітних технік малювання..... 34

Голубчук О. С.

Розвиток творчого потенціалу дітей старшого дошкільного віку засобом нетрадиційних технік малювання..... 37

Дацковська О. О.

Розвиток творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності..... 40

Дідківська М. П.

Нетрадиційне малювання як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку 42

Зулінська М. О.

Особливості формування основ критичного мислення у дітей старшого дошкільного віку..... 45

Мартиненкова Ю. В. До проблеми особливостей розвитку творчих здібностей у дітей середнього дошкільного віку.....	47
Олейник В. О. Екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку в освітньо-розвивальному середовищі ЗДО.....	50
Суплива О. А. Розвиток пізнавальної активності дітей раннього віку в умовах розвивально-ігрового середовища.....	53
Тележенко О. І. Проблема розвитку логічного мислення у старших дошкільників крізь призму аналізу психолого-педагогічних досліджень.....	55
Чорна А. В. Профілактика емоційних розладів у дітей старшого дошкільного віку засобами образотворчої діяльності.....	57
Якименко Т. В. Розвиток творчої уяви дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої гри.....	60
Яцула Л. А. Розвиток мислення у дітей старшого дошкільного віку в процесі пошуково дослідницької діяльності.....	62

**СЕКЦІЯ 2. Освітнє дитинство:
Прогресивні технології та модерні практики**

Абилбакиєва Г. Т. Цифровые технологии как средство профессионального развития педагогов дошкольных организаций.....	65
Берладин Х. І. Формування навичок ефективного запам'ятовування у дітей дошкільного віку засобами мнемотехніки.....	71
Білоконь О. О. Розвиток інтелектуального потенціалу старшого дошкільника засобом логіко-матиматичної гри	74
Біденко А. О. Педагогічні умови взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї у процесі організації фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку.....	76
Бовкун І. Л. Адаптація дітей раннього віку до умов закладу дошкільної освіти.....	79
Бойко Ю. В. Формування моральної свідомості старших дошкільників засобами дитячої літератури.....	81
Боковенко А. С. Формування основ соціально-моральної компетентності в дітей третього року життя.....	84

Бублик Є. В. Формування соціально-комунікативних навичок дітей старшого дошкільного віку.....	86
Бутенко А. В. Формування самооцінки дітей середнього дошкільного віку (4-5 років) в процесі театралізованої діяльності.....	88
Василенко К. О. Розвиток інтелектуального потенціалу старшого дошкільника засобом логіко-математичної.....	91
Гавриленко Є. В. Педагогічні умови забезпечення емоційного комфорту дитини в сім'ї.....	92
Галицька І. В. Особливості формування пізнавальної активності дітей середнього віку засобом нескладних дослідів	95
Герасимчук А. Г. Теоретичні засади виховання у дітей старшого дошкільного віку патріотичних почуттів засобами фольклору.....	97
Горбач А. П. Педагогічні умови розвитку художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобом образотворчого мистецтва.....	100
Григор'єва Н. А. Монтесорі-педагогіка в контексті сучасного вітчизняного дошкільля: актуальність і перспективність	102
Дармоустук Ю. В. Формування соціального здоров'я у дітей старшого дошкільного віку засобами ігрових технологій.....	105
Деркач А. М. Розвиток уваги у дітей раннього віку в процесі занять за методикою Марії Монтесорі.....	108
Деркач І. В. Виховання моральних якостей у дітей старшого дошкільного віку засобами арт-терапії.....	110
Діхтяр А. О. Виховання самотійності у дітей середнього дошкільного віку засобами рухливих ігор.....	114
Дубовая О. В. Особливості формування основ здорового способу життя у старших дошкільників.....	116
Зайцева В. В. Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами нетрадиційних технік малювання.....	119
Іваненко Н. В. Педагогічний супровід пізнавального розвитку дітей шостого року життя засобами цифрових технологій.....	121

Іванова І. І.	
Лего-технології як засіб розвитку інтелектуального потенціалу дітей старшого дошкільного віку.....	123
Каракай А. В.	
Вплив засобів арт-терапії на стресостійкість у дітей старшого дошкільного віку.....	125
Кващенко Т. А.	
Теоретичні основи проблеми адаптації дітей раннього віку до умов ЗДО засобами ігрової діяльності.....	128
Клюєнко О. М.	
Адаптація дітей раннього віку до умов закладу дошкільної освіти.....	130
Ковальчук С. А.	
Свобода вибору як один з основоположних принципів методики Марії Монтесорі.....	134
Коновалова Н. О.	
Імерсійний метод як ефективний засіб формування іншомовної комунікативної компетентності середнього дошкільника.....	137
Корець І. М.	
Рухлива гра як засіб формування фізичних якостей дітей старшого дошкільного віку.....	139
Косенко Т. І.	
Казка як засіб формування естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку.....	142
Кравчук К. О.	
Подолання тривожності у дітей раннього віку засобами казкотерапії.....	144
Крапивна О. О.	
Розвиток пізнавальної активності дітей раннього віку в умовах розвивально-ігрового середовища.....	148
Кузьменко І. А.	
Формування основ критичного мислення дітей старшого дошкільного віку засобами інтерактивних технологій.....	150
Кулибаба Д. В.	
Розвиток уваги у дітей раннього віку в процесі занять за методикою Марії Монтесорі.....	153
Кухарчук І. О.	
Формування соціальної активності старших дошкільників засобами ігрової діяльності.....	155
Кушніровська К. О.	
Характеристика сучасних підходів до формування валеологічних уявлень дітей дошкільного віку.....	157
Лактіонова О. П.	
Виховання у дітей середнього дошкільного віку почуття патріотизму засобами казки.....	160
Левченко М. В.	
Сюжетно-рольова гра як важлива складова економічного виховання дітей старшого дошкільного віку.....	162

Литвин М. А.	
Формування гендерної культури в дітей старшого дошкільного віку.....	165
Лобачивець Ю. В.	
Формування емоційного здоров'я у дітей старшого дошкільного віку засобами казкотерапії.....	168
Максименко А. В.	
Експериментальне дослідження використання гри як засобу фіксації знань дошкільників про природу.....	179
Малафєєва К. Д.	
Адаптація дітей раннього віку до умов ЗДО.....	173
Мелещенко А. С.	
Особливості розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку.....	175
Мойсеєнко О. В.	
Теоретичний аналіз процесу адаптації дітей раннього віку засобами ігрової діяльності.....	178
Назаренко В. О.	
Особливості використання засобу народних казок у розвитку фантазії старших дошкільників в умовах закладу дошкільної освіти.....	180
Нескреба О. П.	
Формування доброзичливих стосунків у дітей старшого дошкільного віку засобом сюжетно-рольових ігор.....	183
Олійник S. S.	
The preschool children`s problem of memory development.....	185
Ониськевич І.В.	
Подолання тривожності у дітей раннього віку засобом казкотерапії.....	188
Онофрійчук А. А.	
Психологічні особливості спілкування дошкільників з ровесниками.....	191
Отченко Г. В.	
Ландшафтний дизайн як засіб формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку.....	193
Питомець Н. В.	
Формування основ здорового способу життя у дітей старшого дошкільного віку.....	196
Польщико І. М.	
Експериментальне впровадження формування шанобливого ставлення до батьків у дітей старшого дошкільного віку засобами української народної казки.....	199
Прозанас А. О.	
Формування навичок ефективного запам'ятовування у дітей старшого дошкільного віку засобами мнемотехніки.....	202
Речинська О.О.	
Виховання самостійності дітей дошкільного віку у психолого-педагогічній літературі.....	205

Рокітянська Т. О.	
Подолання тривожності у дітей старшого дошкільного віку засобами арт-терапії.....	207
Савлук Г. І.	
Організація управлінської діяльності в закладі дошкільної освіти.....	209
Синиця А. І.	
Екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами обрзотворчого мистецтва.....	213
Судир І. С.	
Експериментальне дослідження розвитку емоційної сфери дітей молодшого дошкільного віку в процесі ігрової діяльності.....	215
Ткалич А. А.	
Формування працелюбності дітей старшого дошкільного віку в процесі трудової діяльності.....	218
Труба А. А.	
Подолання страхів у дітей середнього дошкільного віку засобами казкотерапії.....	221
Хуторна Н. А.	
Експериментальне дослідження розвитку інтелектуальних здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами ментальної арифметики.....	223
Цибулько С. П.	
Формування культури спілкування у дітей старшого дошкільного віку засобами казкотерапії.....	226
Чернишова О. Д.	
Формування самооцінки дитини старшого дошкільного віку в процесі ігрової діяльності.....	229
Чілікіна С. Л.	
Формування пізнавальної активності в старших дошкільників на засадах stream-освіти.....	231
Чжан Дань	
Формування соціально-комунікативних навичок дітей старшого дошкільного віку як психолого - педагогічна проблема.....	234
Шендерчук М. П.	
Формування взаємовідносин дітей старшого дошкільного віку у сюжетно-рольовій грі.....	237
Шиманська Є.Ю.	
Образотворче мистецтва як основа розвитку художньо – творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.....	239
Шульга Г П.	
Готовність дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі.....	241
Яковлева К. В.	
Збагачення словникового запасу дітей середнього дошкільного віку засобами казки.....	244

СЕКЦІЯ 3. Освіта дітей дошкільного віку в умовах інклюзії

Гушель Л. Є.

Корекція звуковимови у дітей молодшого дошкільного віку засобом логоритміки..... 247

Некрасова Ю. В.

Формування пізнавальної активності у старших дошкільників засобами дидактичних ігор..... 250

Спіріна Г. С.

Формування пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку у процесі ознайомлення з творами енциклопедичного змісту..... 253

СЕКЦІЯ 4. Наступність дошкільної і початкової освіти: сучасний контекст

Авраменко Г. А.

Сюжетно-рольова гра як засіб формування культури спілкування у дітей старшого дошкільного віку..... 256

Битяк Г. Х.

Особливості готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі..... 259

Ільях О. В.

Освітньо-розвивальний потенціал lego-технології у розвитку пізнавальної сфери старших дошкільників..... 261

Колеснікова К. В.

Характеристика компонентів готовності дітей дошкільного віку до навчання у школі..... 264

Кошіль Т. П.

Розвиток пізнавальної активності молодших школярів як психолого-педагогічна проблема..... 266

Мазур Л. В.

Наступність дошкільної і початкової освіти: сучасний аспект..... 269

Рарога Є. Ю.

Значення образотворчого мистецтва для розвитку творчих здібностей молодшого дошкільного віку..... 271

Сметова Т. В.

Формування екологічної свідомості у дітей старшого дошкільного віку: екскурсії в довкілля..... 273

Сусанова В. О.

Зміст та особливості використання методики Л. Шелестової для навчання елементів грамоти дітей в умовах наступності дошкільної і початкової освіти..... 276

Шостацька Я. В.

Виховання культури спілкування дітей старшого дошкільного віку..... 279

**СЕКЦІЯ 5. Цінності національно-культурної ідентичності:
резерви гармонійного розвитку дитини**

Бумар О. А. Особливості виховання патріотичних почуттів у старших дошкільників...	282
Вареник О. С. Розвиток художньо-творчих здібностей дітей дошкільного віку в ознайомленні з культурною спадщиною Криворіжжя.....	285
Вініченко А. О. Виховання дітей старшого дошкільного віку на традиціях українського народу.....	287
Вовк В. М. Розвиток словникового запасу дітей молодшого дошкільного віку засобами логоритміки.....	289
Гончарук О. М. Виховання моральних цінностей у дітей дошкільного віку засобами дитячого фольклору.....	292
Дзвеняк К. С. Формування елементів національної свідомості дошкільників у педагогічній теорії.....	295
Дзюба С. В. Формування гендерних уявлень у дітей дошкільного віку в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.....	298
Дідун В. І. Формування природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку: сутність поняття.....	301
Дмитрук Н. П. Розвиток соціальних контактів дітей молодшого дошкільного віку в процесі ігрової діяльності.....	303
Дубровська О. В. Особливості розвитку емоційної сфери у дітей молодшого дошкільного віку.....	306
Дудік Ю. В. Виховання гуманності дошкільника як психолого-педагогічна проблема..	309
Зварич К. О. Формування у дітей старшого дошкільного віку ціннісного ставлення до природи: добір і аналіз змісту методичного матеріалу.....	310
Колесник О. В. Соціальна активність старших дошкільників у процесі організації родинних свят.....	314
Іваненко Ю. В. Формування уявлень у дітей раннього віку про предмети навколишньої дійсності засобом театралізованої діяльності.....	316

Ковadlo К. Л.	
Попередження проявів агресивності у дітей середнього дошкільного віку засобом авторської казки.....	319
Лисюк М.С.	
Мнемотехніка як засіб розвитку зв'язного мовлення у дітей середнього дошкільного віку.....	322
Лясковець А. В.	
Розвиток творчої уяви дітей старшого дошкільного віку засобом театралізованих ігор.....	327
Маєрчук Н. В.	
Різновікова дошкільна група як механізм розвитку соціальних контактів дітей: теорія пошуку.....	326
Малихіна А. О.	
Причини виникнення та особливості проявів гіперактивності у дітей старшого дошкільного віку.....	330
Маркович С. І.	
Деякі аспекти формування екологічної свідомості у дітей старшого дошкільного віку.....	332
Мірошниченко Л. Б.	
Використання педагогічної спадщини В. Сухомлинського у моральному вихованні дітей дошкільного віку.....	335
Мороз К.В.	
Розвиток творчого потенціалу дітей старшого дошкільного віку засобами нетрадиційних технік малювання.....	338
Мухіна Н. А.	
Гендерна соціалізація старших дошкільників засобом ігрової діяльності..	340
Назарчук М. В.	
Кольоротерапія як засіб створення психоемоційного комфорту для дітей.....	343
Осінова О. Б.	
Розвиток діалогічного мовлення старших дошкільників у грі.....	345
Осіян І. М.	
Розвиток фантазії дітей раннього віку: сутність і зміст поняття.....	347
Останчук Ю. В.	
Сюжетно-рольова гра як засіб виховання моральних цінностей у дітей старшого дошкільного віку.....	349
Павленко Д. С.	
Моральне виховання дітей старшого дошкільного віку засобом традицій родинно-побутової культури.....	352
Петрусенко А. В.	
Аналіз проблеми формування навичок ліплення у дітей молодшого дошкільного віку.....	355
Рудих Н. І.	
Формування моральних почуттів у старших дошкільників засобом народної казки.....	357

Сидоренко Є. М.	
Формування основ національно-культурної ідентичності у старших дошкільників.....	360
Слесарєва Н.В.	
Народна казка як засіб формування моральних почуттів у дітей старшого дошкільного віку.....	362
Старостенко С.А.	
Особливості формування толерантних взаємостосунків у дітей дошкільного віку.....	365
Топалова М.Б.	
Професіоналізм як складова підготовки майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти: сутність і зміст поняття.....	367
Харлан А. В.	
Формування ціннісного ставлення до природи у дітей старшого дошкільного віку.....	370
Шевченко Н. І.	
Впровадження оздоровчих технологій в освітній процес закладу дошкільної освіти.....	372
Яковлева Т. М.	
Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньої літератури.....	375

СЕКЦІЯ 1
РОЗВИТОК SOFT SKILLS: КРЕАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ
ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Абрамян К. Н.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Козак Л. В.
доктор педагогічних наук, професор
кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ОБРАЗОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ УЯВИ
ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У сучасному суспільстві все більше актуально постає питання про виховання творчої особистості, яка володіє здатністю ефективно і нестандартно мислити, вирішувати нові життєві проблеми. Щоб вижити в ситуації постійних змін, адекватно на них реагувати, людина повинна активізувати свій творчий потенціал, основою якого є творча уява.

Згідно з новим вимогам Базового компоненту дошкільної освіти в Україні [1], основними завданнями реалізації змісту освітнього напрямку «Дитина у світі мистецтва» є: розвиток здібностей до художньо-образного, емоційно-ціннісного сприйняття творів образотворчого мистецтва, виразом у творчих роботах своє ставлення до навколишнього світу.

Тема розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку засобами образотворчої діяльності актуальна тим, що цей психічний процес є невід'ємним компонентом будь-якої форми творчої діяльності дитини, її поведінки в цілому. У розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку великий потенціал представляє образотворча діяльність, яка є для дитини засобом пізнання навколишньої дійсності реального світу, осягнення художнього мистецтва та способом формування особистості дитини.

Вивченням творчої уяви займалися психологи та педагоги, зокрема: М.М. Гнатко розглядав творчу уяву як якість особистості, Т.І.Поніманська – як основну життєву необхідність, В.П. Волкова – як сукупність стійких сенс-утворюючих мотивів, Р.В. Павелків – як динамічну тенденцію, обумовлену мотивами людської діяльності. Вагомий внесок у дослідження розвитку творчої уяви зроблено такими психологами, як: Дж. Гілфорд, Е. Фромм, Е. Торренс, Дж.Рензулі. Педагогічні умови

творчого розвитку дітей відображені в роботах О.Я. Савченко, В.І. Барко, В.А. Романець та ін.

Проблема розвитку уяви хоча і приваблює до себе інтерес психологів, але до сих пір є однією з найменш розроблених і спірних проблем психології. В даний час дослідники ведуть пошук інтегрального показника, що характеризує творчу особистість. Цей показник може визначатися як деяке сполучення інтелектуальних і мотиваційних чинників або ж розглядатися як безперервна єдність процесуальних і особистісних компонентів мислення і творчої уяви [2, с. 8].

Творчість – це праця людей, в результаті якої народжуються нові духовні цінності, створюються твори мистецтва, відбуваються наукові відкриття, рухається вперед науковий прогрес [3, с. 28].

Основою творчої діяльності є уява. Вона допомагає людині звільнитися від інерції мислення, перетворює уявлення пам'яті, тим самим забезпечуючи, в кінцевому рахунку, створення свідомо нового.

Для успішного розвитку творчої уяви необхідні такі якості, які відкривають в людині творця. Основними при цьому є: творча активність, оригінальність, здатність і прагнення до внесення новизни, комбінування ідей, перевтілення мобілізації сил і минулого досвіду, наявність емоційної чуйності. Показники, що характеризують здатність особистості до творчості, становлять творчий потенціал особистості.

Творча уява дітей старшого дошкільного віку розглядається як сукупність мотивів, які характеризуються інтересами, схильностями, прагненнями дитини до ідеалів, створюваних дорослими. Особливістю розвитку творчої уяви у дітей старшого дошкільного віку є його глибоко особистісний характер і як результат - формування особливої внутрішньої позиції, виникнення особистісних новоутворень.

Великий потенціал у розвитку творчої уяви дошкільників містить образотворча діяльність. Образотворча діяльність дошкільників – це розвиток думки, аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення. Вона сприяє оволодінню зв'язного мовлення, збагачення словникового запасу і розвитку сенсорики. Розширення пізнавальної сфери, спостереження і порівняння позитивно позначається на загальному інтелектуальному розвитку дитини.

Образотворча діяльність – це художньо-творча діяльність, спрямована не тільки на відображення вражень, отриманих в житті, але і на вираження свого ставлення до зображуваного предмету. Ще є одне визначення образотворчої діяльності, як специфічно образного пізнання діяльності. Образотворча діяльність включає в себе традиційні техніки (малювання, ліплення, аплікація, конструювання) і змішані техніки (включають в себе нетрадиційне, самобутнє і новаторське малювання, аплікацію) [4, с.36].

У ЗДО на заняттях з образотворчої діяльності використовуються різні методи і прийоми, які умовно можна розділити на наочні і словесні. Особливу, специфічну групу прийомів складають ігрові прийоми. У них поєднується застосування наочності і використання слова.

Отже, уява відіграє в житті дитини велику роль, вона виявляється набагато частіше, і допускає значно більш легкий відступ від дійсності, порушення життєвої реальності. У старшому дошкільному віці уява з репродуктивно механічної дійсності перетворюється в творчу. Уява з мимовільної стає довільною. Найефективніше розвивати уяву у дітей дошкільного віку передбачається в образотворчій діяльності, так як саме ця діяльність сприяє формуванню образів уяви у дитини дошкільного віку.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні: URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
2. Віннічук І. П. Розвиток творчої уяви молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва (засобами психологічного тренінгу КАРУС): автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Віннічук Ірина Петрівна ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. Київ, 2020. 22 с.
3. Тітов, І. Г. Розвиток творчої уяви молодших школярів: навч.-метод. посібник для вчителів та шкільних психологів. Полтава : Астрія, 2006. 112 с.
4. Швай Р. Педагогіка творчості: підручник. Львів : Львівська політехніка, 2020. 200 с.

Андрух А. Ю.
студентка І-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Терещиць С. О
доктор філософських наук, доцент,
професор кафедри соціальної філософії,
філософії освіти та освітньої політики
Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ НЕТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНІК МАЛЮВАННЯ

Розвиток особистісної здатності до творчості набуває сьогодні великого значення, тому що вона є базовою якістю особистості, її ядром, центральною характеристикою.

Дошкільний вік представляє найбільший інтерес у дослідженнях розвитку творчого потенціалу (Д. Богоявленська [1], Т. Турчин [2], Л. Шульга [3], О. Дьяченко, О. Плотникова [4], О. Матюшкін, Н. Подд'яков та інші).

Працюючи над проблемою творчих здібностей дитини, особливу увагу приділено нетрадиційним технікам малювання. Нетрадиційне малювання – це така продуктивна діяльність, яка допомагає активізувати творчість дитини, яка об'єднує різні за своєю природою види діяльності, залишається у пам'яті дитини, стає улюбленим і захоплюючим заняттям.

Зображувальна діяльність відіграє велике значення для всебічного розвитку особистості. У процесі створення зображення в дитини формуються спостережливість, естетичне сприйняття, художній смак, творчі здібності. Під час зображувальної діяльності дитина має можливість доступними засобами виразити свій емоційний стан, своє ставлення до навколишнього світу, вчиться самостійно створювати прекрасне, помічати його в повсякденному житті, у творах мистецтва [4].

Під час виконання робіт із зображувальної діяльності в дитини відбувається тренування рухів пальців рук. Відомо, що розвиток зон мозку, які відповідають за мовлення, відбувається під впливом імпульсів, що йдуть від пальців. Якщо розвиток рухів пальців відстає, то затримується і розвиток мовлення, хоча загальна фізична активність дитини при цьому може бути нормальною. Свобода творчого вираження дошкільника визначається не лише образними уявленнями і бажанням передати їх у малюнку, але і тим, як він володіє засобами зображення. Засвоєння дітьми у процесі навчання різних варіантів зображення, технічних прийомів буде сприяти їх творчому розвитку [3].

Опанування нетрадиційними техніками малювання дає змогу маленькому художнику відійти від предметного зображення, виразити в малюнку свої почуття й емоції, дарує свободу діяльності, вселяє впевненість дітей у своїх силах. Володіючи різними техніками зображення предмета, діти отримують можливість вибору, що сприяє розвитку творчих здібностей, обдарувань дошкільників.

На формувальному етапі проводилася робота з перевірки ефективності педагогічних умов, які забезпечуватимуть більш високий рівень розвитку творчого потенціалу з використанням серії занять в образотворчій діяльності в дітей старшого дошкільного віку.

Метою формувального експерименту було експериментально перевірити ефективність педагогічних умов, які забезпечуватимуть більш високий рівень розвитку креативності в образотворчій діяльності дітей старшого дошкільного віку.

Зіставивши дані констатувального і контрольного експерименту, ми з'ясували, що спеціально проведена робота сприяє розвитку креативності в образотворчій діяльності дітей старшого дошкільного віку. Результати формувального та контрольного етапу дослідження дозволили зробити висновок про те, що цілеспрямована систематична робота дозволила змінити ситуацію в аспекті розвитку творчості в образотворчій діяльності дітей старшого дошкільного віку.

Результати дослідження дозволили сформулювати наступні висновки: Дошкільний вік є сензитивним для розвитку творчих здібностей. Але для їх розвитку недостатньо традиційного підходу, а потрібне систематичне

використання нетрадиційних методів та прийомів. Показники рівня розвитку творчих здібностей дітей після проведення фронтальних занять і гурткової роботи з навчання нетрадиційним технікам малювання змінилися якісно і кількісно. Рівень розвитку творчих здібностей найбільш помітний у вільній образотворчої діяльності. Застосування нетрадиційних матеріалів і технік сприяє розвитку у дитини дрібної моторики рук і тактильного сприйняття, просторового орієнтування на аркуші паперу, окоміру і зорового сприйняття, уваги і посидючості, образотворчих навичок й умінь, спостережливості, естетичного сприйняття, емоційної чуйності, допомагають навчити мислити сміливо і вільно.

Творчий процес – це справжнє диво-діти розкривають свої унікальні здібності і відчують радість, яку їм приносить творення. Тут вони починають відчувати користь творчості і вірять, що помилки – це всього лише кроки до досягнення мети, а не перешкода, як у творчості, так і у всіх аспектах їхнього життя.

Список літератури:

1. Богоявленская Д. Б. Психология креативных способностей: навч. госібник. Москва: «Академия», 2002. 320 с.
2. Турчин Т. М. Особливості сприймання мистецтва живопису дошкільниками. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету: Педагогічні науки, 2017. 194с.
3. Шульга Л. До духовності через образотворче мистецтво. Дошкільне виховання. Київ, 2013. 22 с.
4. Плотникова О. М. Формування інтересу до образотворчої діяльності в дітей дошкільного віку. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Євпаторійський інститут соціальних наук РВНЗ «Кримський гуманітарний університет», 2013. 163 с.

Баула М. В.

*студентка 1-го курсу магістратури,
спеціальність “Дошкільна освіта”*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Ходунова В. Л

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

СЕНСОРНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Проблема сенсорного розвитку дітей дошкільного віку перебуває в центрі уваги багатьох вчених, як психологів (Л. Венгер, О. Запорожець,

В. Зінченко, М. Поддяков, Є. Ігнат'єв), так і педагогів (В. Аванесова, Н. Сакуліна, Є. Тихеєва, Є. Фбл'оріна та інш.). Сенсорний розвиток дитини розглядається дослідниками як сприйняття й формування уявлень про зовнішні властивості предметів: форму, колір, величину, розташування у просторі, а також запах, смак тощо. Значення сенсорного виховання в ранньому віці важко переоцінити. Саме цей вік найбільш сприятливий для вдосконалення органів чуттів, накопичення уявлень про навколишній світ. Видатні зарубіжні спеціалісти в галузі дошкільної педагогіки (Ф. Фребель, М. Монтесорі, Ж.-Декролі), відомі представники дошкільної педагогіки та психології (С. Русова, Є. Тихеєва, О. Запорожець, О. Усова, Н. Сакуліна та ін.) справедливо вважали, що сенсорне виховання, спрямоване на забезпечення повноцінного сенсорного розвитку, є однією з базових компетентностей дитини дошкільного віку.

Доведено, що сенсорне виховання виступає обов'язковим складником розумового розвитку. Чуттєве пізнання має важливе значення у дошкільному віці, яке є найбільш сприятливим періодом формування та вдосконалення діяльності органів чуття, нагромадження уявлень про оточуючий світ (Д.Альтхауз і, Е. Дум, Л. Артемова, А. Бондаренко, Л. Васильєва, Н. Венгер, Т. Доронова, В. Котирло, С. Кулачківська, С. Ладивір, З. Максимова, Л. Олійник, Е. Пілюгіна, Л. Сисоєва).

Так, Ж. Ж. Русо відзначав, що виховання має навчити дитину “дивитись, слухати і доторкатись”, і не тільки дивитися та слухати неухважно, а й до усього доторкнутися, прислухатися, затримувати у руці.

Ф. Фребель виходив з необхідності використовувати різноманітні ігри для розвитку органів чуття дітей, ознайомлення їх із природою, життям людей, підготовкою до школи. Цій меті він підпорядковував дидактичний матеріал, призначений для формування уявлень про форму, величину, просторові відношення, числа, – так звані дари, а також систему занять та ігор, спрямовану на розвиток сенсорики. Дитина, на його думку, наділена, крім основних інстинктів, інстинктом пізнавальним, дослідницьким, який є основою навчальної діяльності. У дошкільному віці розвиток прагнення до пізнання повинен реалізовуватися через безпосереднє споглядання предметів навколишнього світу [3].

К. Ушинський наголошував на необхідності відображення предмету у душі дитини, її відчуття у цьому процесі перетворювалися на поняття, а з понять складалася втілена в слові думка.

М. Монтесорі розглядала сенсорний розвиток як важливу складову частину і основу формування особистості: без розвинутих органів чуття не може бути інтелекту і вихованої людини. Чуттєве сприймання є основою розумового і морального життя. Метод М. Монтесорі не просто вказує дитині на якості предметів і явищ навколишнього світу, а дає можливість самостійно набувати знання і відкривати свій внутрішній світ, що значно важливіше, ніж повідомлення з боку дорослих. Цінність згаданої системи виховання полягає у тому, що дидактичний матеріал у ній – не самоціль, а засіб [2].

Л. Венгер і О. Запорожець визначали сенсорний розвиток як розвиток сприймання дитиною зовнішніх властивостей предметів і явищ: величину, форму, колір, положення в просторі, а також запах, смак, звук тощо [1].

Все вищезазначене дозволяє говорити про надзвичайну актуальність та значущість сенсорного виховання дітей в ранньому віці.

Список літератури:

1. Венгер Л.А. Виховання сенсорної культури дитини від народження до шести Москва : Просвещение, 1989. 144 с

2. Методика Монтессорі: плюси та мінуси URL: <http://www.vospitaj.com/blog/chto-takoe-metodika-montessori> (дата звернення: 01.04.2021).

3. Фребель Ф. Будем жить для своих детей. Москва: Дом «Карпуз», 2001. 288 с.

Беспала Т. М.

*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Терепищій С. О.

*доктор філософських наук, доцент,
професор кафедри соціальної філософії,
філософії освіти та освітньої політики*

Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

СЕНСОРНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Основним завданням дошкільної освіти є створення умов для своєчасного повноцінного фізичного, психічного й духовного розвитку кожної дитини, формування її життєвих компетентностей. При цьому сенсорний розвиток визначається основою для формування всіх ключових компетентностей дітей дошкільного віку, що відзначено у оновленому Базовому компоненті дошкільної освіти (2021) [1, с. 21].

Сенсорний розвиток у працях відомих науковців розглядається як процес засвоєння суспільного сенсорного досвіду, що відповідно веде до формування уявлень про зовнішні властивості предметів (Л. Венгер, О. Запорожець, П. Гальперін, В. Давидов, М. Лісіна, В. Мухіна та ін.).

Важливе значення образотворчої діяльності в загальному психічному розвитку дошкільнят відзначають психологи Л. Божович, Л. Виготський, Т. Дуткевич і педагоги Н. Сакуліна, Є. Тихеева, О. Усова, Є. Фльоріна та ін.

Теоретико-методичні основи використання засобів образотворчої діяльності у процесі формування сенсорних еталонів дошкільників розкривають сучасні науковці: І. Бабій, В. Баранова, Т. Денисенко, В. Кашук, В. Кліш, М. Кривоніс, Ю. Малікова, О. Плотникова, О. Половіна, Г. Сухорукова та ін.

У Психологічному словнику довіднику «сенсорний розвиток» визначається як розвиток сприймань дитини і формування уявлень про зовнішні якості предметів, оволодіння сенсорними еталонами [6].

За визначенням Н. Грами, сенсорним називається «розвиток у дитини відчуттів і сприймання, утворення уявлень про властивості предметів (форму, колір, розмір, положення у просторі). Щодня дитина в житті стикається з різноманітним форм, фарб та інших властивостей. Її оточує природа з усіма її сенсорними ознаками – багатоцвіттям, запахами, шумами. Завдяки сенсорному розвитку дитина знайомиться і з творами мистецтва – музикою, живописом, скульптурою» [3, с. 51]. Все це забезпечується завдяки сформованості в неї здатності до сприймання, розпізнавання форм і еталонів, розуміння кольору, розміру, просторових відношень тощо.

За ствердженням Г. Молодецької, сенсорний розвиток становить фундамент розумового розвитку дитини дошкільного віку, адже «від того наскільки точно дитина навчиться сприймати предмети і керувати засвоєними знаннями, залежить процес навчання у майбутньому». Тому сенсорний розвиток є необхідним для оволодіння практичною діяльністю, розвитку логічного пізнання [5, с. 126].

Погоджуємося із думкою Н. Максименко: «оскільки в дошкільному дитинстві сенсорні процеси набувають інтенсивного розвитку, то й сенсорне виховання у цей період набуває особливо важливого значення. Завдяки активній участі в різних видах діяльності (у конструюванні, малюванні, ліпленні) дитина навчається узагальнених способів спостереження (розглядання і порівняння) предметів. Значну роль у сенсорному вихованні дітей відіграє мовлення, використовувані вихователем словесні вказівки й позначення. Сенсорне виховання має важливе значення для практичної, особливо художньо-творчої діяльності дітей дошкільного віку» [4, с. 59].

Одним із провідних видів діяльності дітей дошкільного віку, яка захоплює їх своїм цікавим змістом і надає змогу сприятливо впливати на всі сфери їх розвитку, є образотворча діяльність. В. Баранова підтверджує, що образотворча діяльність впливає на сенсорний розвиток дітей: «дитина в малюванні переходить від дифузних (невизначених) графічних образів до зображення конкретного предмета, що потребує від неї розвитку сприйняття і мислення, уміння не тільки дивитись, але і бачити, що дозволяє передавати предметний світ за прийнятими образотворчими законами. Використання кольору впливає на розвиток сприйняття і естетичних почуттів дитини» [2, с. 13].

Навчити дитину бачити світ у живих фарбах, образно сприймати світ, відчувати гармонію навколишнього світу – завдання педагога закладу дошкільної освіти. Малюючи з дітьми, педагог розповідає про різні явища природи (дощ, сніг, пори року), про життя людей (у місті та селі, свята,

прогулянки) і про життя тварин, відповідно до теми добирає яскравий дидактичний матеріал.

Отже, сенсорно-пізнавальний розвиток є основою для загального розумового розвитку особистості, адже завдяки сенсорному сприйняттю та оволодінню знаннями про світ дитина вчиться розпізнавати, порівнювати, маніпулювати предметами і їх заміниками, використовувати набуті знання в практичній діяльності (спочатку в ігровій формі, а надалі і в праці). Серед засобів активізації сенсорного розвитку дітей молодшого дошкільного віку важливе місце займає образотворча діяльність (малювання, ліплення, конструювання), яка сприятливо впливає на психічний розвиток дітей, забезпечує оптимальне засвоєння сенсорних еталонів та гармонійне становлення особистості.

Список літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція)/ електронний ресурс. наук. керівн. Т.О. Піроженко. Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.

2. Баранова В. В. Сутність образотворчої діяльності / Наука і освіта. 2012. №8. С. 11–14.

3. Грама Н. Г. Сенсорний розвиток дітей раннього віку: теорія і практика: Монографія. Одеса, 2018. 239 с.

4. Максименко Н. Л. Сенсорне виховання дошкільників з порушеннями слуху / Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2013. № 4 (1). С. 58-66.

5. Молодецька Г. І. Сенсорний розвиток дітей 3-го року життя в іграх з природними матеріалами / Педагогічний альманах: зб. наук. праць. Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2017. С. 126-132.

6. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник довідник: Навч. посіб., 4-те вид., випр. і доп. Київ: Каравела, 2020. 418 с.

Бондар І. О.
аспірантка II-го курсу,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Шулигіна Р. А.
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ РОВЕСНИЦЬКИХ СТОСУНКІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Динамічні зміни, що відбуваються у нашому суспільстві торкаються усіх аспектів життя й галузей професійної діяльності. Але у коло нашої уваги, як педагогів, потрапляють питання підготовки дітей до самостійного вирішення будь-яких питань, пов'язаних з подоланням труднощів, налагодженням стосунків з ровесниками і дорослими, які б сприяли успішному майбутньому кожної дитини.

Проблема формування ровесницьких стосунків викликає інтерес науковців багатьох суміжних наук та потребує комплексного вивчення. У науковій літературі широко розглянуто різні аспекти розвитку спілкування та взаємодії дітей дошкільного віку. Важливим елементом формування ровесницьких стосунків виступає спілкування, яке різнобічно вивчали психологи і педагоги, зокрема психолого-педагогічні аспекти розкриті у працях Б. Ананьєва, Л. Виготського, І. Кона, О. Леонтьєва, М. Лісіної; комунікативно-мовленнєву складову розглядали науковці-дослідники дошкільного дитинства А. Богуш, Н. Гавриш, О. Кононко, Т. Піроженко; взаємодії дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти присвятили свої праці Л. Арємова, М. Басов, С. Кулачківська.

Зважаючи на інтерес науковців до цієї проблеми можна говорити про її актуальність й також про пошук нового змісту та інструментарію для удосконалення процесу формування ровесницьких стосунків старших дошкільників, оскільки цей вік вважається найбільш вразливим, як до позитивних, так й негативних впливів.

Спілкування та взаємодія у старшому дитинстві з ровесниками носить інший характер, аніж з дорослими. Міжособистісна взаємодія з ровесниками створює сприятливі умови для розвитку ініціативності, самостійності, творчості та інших видів діяльності. Під час взаємодії з ровесниками відбувається розвиток у різних сферах особистості, зокрема, дитина засвоює моральні уявлення, навички співпраці й взаємодії (етична сфера); дошкільник пізнає навколишній світ, навчається аргументувати свою думку, ділитися своїми знаннями (пізнавальна сфера); розвиває самосвідомість, самооцінку,

самостійність, навички соціальної взаємодії в різних видах діяльності [1, с. 95].

Формування ровесницьких стосунків у дітей дошкільного віку характеризується певною поетапністю, яка відповідає становленню форм спілкування дітей з однолітками. За М. Лісіною, дитина опановує наступні форми спілкування та взаємодії з однолітками: емоційно-практична форма спілкування, ситуативно-ділова та позаситуативно-ділова [5]. Передумови розвитку спілкування та взаємодії закладаються з трьохмісячного віку, оскільки ровесники у ранньому віці виступають джерелом емоційного контакту, позитивних емоцій, суб'єктом пізнання. Перші емоційні прояви дитини, спрямовані на однолітка спостерігаються з п'ятимісячного віку. У подальшому, взаємодія з ровесниками спостерігається на основі спільних предметно-практичних та ігрових дій, але діти цього віку здебільшого грають «поруч», а не «разом».

Спілкування та взаємодія з ровесниками дітей дошкільного віку зазнає певних важливих змін. На перше місце виходить потреба у спілкуванні. Для дітей важливо налагодити співпрацю з однолітками, що будується навколо спільної гри, а згодом і навчальної діяльності чи повсякденного спілкування [2, с. 62]. Відбувається самоствердження дитини в колективі однолітків для демонстрації власних досягнень. Ускладнення процесу спілкування та взаємодії з ровесниками спостерігається до кінця дошкільного дитинства, яке може відбуватися на основі поза ситуативних контактів, на основі сюжетно-рольових ігор, коли діти прагнуть до співпраці та співтворчості з ровесниками, засвоюють моральні норми спілкування та поведінки, навчаються підпорядковувати власну поведінку правилам.

На цьому етапі можуть мати прояви порушення у взаємодії з ровесниками, які пояснюються недостатнім опануванням дітьми системою міжособистісних стосунків. О. Остряньська виділила основні труднощі, що виникають у дошкільному дитинстві в процесі формування міжособистісної злагоди: вступ старшого дошкільника в контакт із однолітками, емпатія до інших, дитячий егоцентризм, відсутність позитивної установки на іншу дитину, неадекватна самооцінка дитини, підвищена емоційно-особистісна залежність від партнерів по спілкуванню, недостатність комунікативних знань дошкільника, проблеми в програмуванні, прогнозуванні та самоконтролі тощо [3, с. 42]. Для подолання цих труднощів необхідно, на нашу думку, забезпечити: ефективне *керівництво* дорослими процесом формування ровесницьких стосунків, *добір* сучасних доцільних і дієвих методів впливу на відносини між дітьми, *побудову* чіткої системи морального виховання дітей старшого дошкільного віку.

В парціальній програмі з розвитку навичок ефективної взаємодії дітей від 4 до 6-7 років «Вчимося жити разом» (Т. Піроженко, О. Хартман) [4], визначені завдання з формування ровесницьких стосунків у дітей старшого дошкільного віку.

Таким чином, здійснений теоретичний аналіз проблеми формування ровесницьких стосунків дітей старшого дошкільного віку доводить, що це

досить тривалий і складний процес, оскільки вимагає не тільки чіткого керівництва і контролю з боку дорослих (вихователів, батьків), а й визначення конкретних завдань, ефективних механізмів, добору методів та засобів для встановлення міжособистісної взаємодії кожної дитини з ровесниками, що може слугувати основою для подальших досліджень.

Список літератури:

1. Корінна Г. О. Значення та роль спілкування у формуванні особистості дитини в дошкільному дитинстві / Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки. 2018. Вип. 1(1). С. 94-99.

2. Ляпунова В. А. Психолого-педагогічні умови формування толерантності у дітей старшого дошкільного віку / Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія». Харків, 2016. Вип. 52. С. 60-69.

3. Остряньська О. А. Подолання комунікативних труднощів старшими дошкільниками у процесі формування міжособистісної злагоди / Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2014. № 12. С. 40-43. URL.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2014_12_12

4. Піроженко Т. О., Хартман О. Ю. Парціальна програма з розвитку соціальних навичок ефективною взаємодією дітей від 4 до 6–7 років «Вчимося жити разом». Київ: Видавництво «Алатон», 2016. 32 с.

5. Развитие общения у дошкольников / [под ред. А. В. Запорожца, М. И. Лисиной]. Москва: Педагогика, 1974. 288 с.

Бурковська Г. І.

*студентка І-го курсу магістратури
спеціальність “Дошкільна освіта”*

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник:

Лесіна Т. М.

професор, доктор педагогічних наук

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ПРОФІЛАКТИКИ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Професія вихователя є однією з найбільш соціально значущих видів діяльності. Вона пов'язана з формуванням суспільної свідомості підростаючого покоління, культурної спадщини, розвитку особистих і соціальних потреб дітей. Постійні зміни в системі освіти, впровадження нових стандартів і інформаційних технологій покликані полегшувати роботу педагогів. Проте велика частина працівників закладів дошкільної освіти не завжди має можливості продуктивно використовувати сучасні інновації,

безперервно самовдосконалюватися у своїй професійній діяльності. Зростання вимог до професійної підготовки сучасного вихователя, необхідність впровадження провідних технологій в освітньо-виховний процес ЗДО, постійний пошук засобів покращення взаємодії з батьками вихованців та залучення інноваційних методів роботи з дітьми тощо призводять до виникнення хронічної напруги, перевтомлення й як наслідок - до професійного вигорання фахівця.

Це явище може виражатися у збільшенні числа конфліктів з партнерами по спілкуванню, у байдужості до переживань іншої людини, у втрати відчуттів цінності життя, втраті віри у власні сили. Для мобілізації внутрішніх механізмів саморегуляції наразі активно застосовується такий підхід як арт-терапія. У зв'язку з цим вважаємо доцільним звернутися до ресурсів арт-терапії як дієвого методу профілактики професійного вигорання вихователів закладів дошкільної освіти.

Проблема емоційного вигорання не втрачає своєї актуальності тривалий час, їй присвячено значну кількість наукових праць – від статей до дисертацій і монографій. Опрацювання наукових фондів з означеної проблеми засвідчив, що лише за останнє десятиліття опубліковано понад 1500 наукових досліджень у цьому напрямі. Емоційне вигорання стало предметом наукового аналізу з середини 60-х років XX століття завдяки численним дослідженням зарубіжних психологів (М. Burish, Н. Freudenberger, R. Golembiewski, M. Leiter, Т. Marek, С. Maslach, А. Pines, W. Schaufeli та ін.). Розширилася й територія вивчення цього феномену – якщо з 1974 року цією проблемою займалися переважно в США, то за такий короткий час цю актуальну тему охопили і дослідження з інших країн (Польща, Канада, Німеччина, Ізраїль, Китай і Японія та ін.).

Питання зцілення мистецтвом, шляхи активізації внутрішніх ресурсів та потенціалу особистості за допомогою арт-терапії розглядали у своїх дослідженнях О. Ващенко, Н. Вернікова, О. Вознесенська, Н. Ещенко, О. Любарець, Н. Полякова, О. Тараріна, Т. Яценко та ін.

Робота вихователів безпосередньо пов'язана зі світом почуттів і переживань, а емоційні реакції педагога є важливою частиною його життя і впливають на його пізнавальні й поведінкові процеси, а також на особливості сприйняття сучасного світу. Педагоги часто перебувають у так званому «полоні емоцій», їм важко управляти своїми почуттями, саме тому серед вихователів є проблема саме розпізнавання емоційного вигорання, яка деформує їх як особистостей.

Слід зауважити, що синдром емоційного вигорання є проблемою не конкретної людини, а в першу чергу і організації, в якій вона працює. Це пов'язано з тим, що вихователь з синдромом емоційного вигорання часто не в змозі виявити в себе цю проблему, а разом із тим ефективність його роботи зменшується, збільшується кількість помилок через бажання зробити все швидше, простіше, ускладнюється застосування на практиці емпатійного, підтримувального і розуміючого стилю спілкування з вихованцями. Однією з важливих причин емоційного вигорання вихователя є невідповідність між

вимогами до професіонала і реальними можливостями [1]. До основних соціально-психологічних чинників, що впливають на виникнення синдрому емоційного вигорання у педагогів, можна віднести такі:

- інтрагрупову структуру педагогічного колективу,
- статусну позицію педагога в структурі колективу,
- специфіку професійної мотивації педагога,
- соціально-психологічні характеристики дитячої групи, яку керує педагог. [4]

Принагідно зауважимо, що організаційні умови професійної педагогічної діяльності, а також особистісні якості вихователя відіграють значну роль у формуванні синдрому емоційного вигорання. Незважаючи на велику кількість емпіричних досліджень з цієї проблематики, спостерігаються два провідні чинники, які вивчаються в дослідженнях, присвячених емоційному вигоранню: особистісні та організаційні чинники. Проаналізуємо їх більш детально. Особистий чинник характеризується тим, що людині властиві такі якості, як тривожність, емоційна чутливість, екстраверсія, актуалізація характеру тощо. При організаційних чинниках науковці особливу увагу надають таким проявам, як неможливість повноцінно налагодити взаємодію між дітьми, брак підтримки від колег і адміністрації, перевантаження, низька зарплата і конфлікт ролей тощо. Так, дослідниця Кошечко Н. зазначає, що така складна ситуація призводить до загального виснаження особистості, до процесу її багатоаспектного «вигорання» [4].

У сучасній науковій літературі запропоновано різні варіанти роботи з фахівцями освітніх організацій, у тому числі, техніки, що сприяють попередженню і профілактиці синдрому емоційного вигорання [5]. На особливу увагу заслуговує арт-терапія як напрям в психотерапії і психологічній корекції, заснований на використанні мистецтва і творчості. Термін «арт-терапія» в перекладі з англійського означає «лікування, засноване на занятті художньою творчістю», або «використання мистецтва як терапевтичного чинника» [3].

Основною метою арт-терапії є гармонізація особи через розвиток її здібностей самовираження, самопізнання. Цей метод заснований на двох базових психологічних здібностях людини: символічній функції мислення і уяви і творчих процесах самовираження, пов'язаних із спрямованістю на пошук нових шляхів вирішення проблеми. На думку Терлецької Л. «...перевагою арт-терапії є те, що завдяки її методикам можуть бути освоєні та досліджені нові способи поведінки без тих наслідків, з якими пов'язане їх використання в реальному житті» [6]. Арт-терапевтична корекція дозволяє особі осмислити минулий негативний досвід життя, що виступає джерелом базової тривожності. Таким чином, є можливість застосування методів арт-терапії в освітніх установах для корекції професійного вигорання. Методи арт-терапії рекомендовано передусім застосовувати для формування у педагогів активної життєвої позиції і позитивних емоцій.

У сучасній практиці використання художніх творів мистецтва поділяється на напрями: імпресивний і експресивний. Імпресивний візуальний

напряма включає живопис, музика, скульптура, графіка, дизайн, кінематограф, відеоарт, комп'ютерна творчість, ікони. До імпресивного вербального напрямку відносяться: бібліотерапія, вокалотерапія, драма терапія, арттерапія, імаготерапія, музикотерапія, казкотерапія, пісочна терапія [7]. Експресивний напряма виявляється у самостійній творчості людини. Цей метод передбачає використання різних прийомів, спрямованих на навчання людини баченню у своїй образотворчій продукції певного сенсу і усвідомлення її зв'язків зі змістом свого внутрішнього світу і досвіду, а також на розвиток здатності до ведення «внутрішнього діалогу». Функції корекції за допомогою арт-терапії включають комунікативну, когнітивно-афективну і функцію саморегуляції.

Ознайомлення з практичним досвідом впровадження арт-терапевтичних методів дозволило виокремити й включення в неї образотворчих технік: малювання пастеллю, малювання аквареллю «по мокрому», метод мандала тощо. Це найбільш популярна і дієва форма терапії, яку рекомендують для педагогів вихователів ЗДО. Однак надзвичайно цінним для терапії є безпосередньо сам процес малювання. Як доречно зазначає Бригадир М., «саме на цьому етапі розпочинається зцілення та вивільнення накопичених емоцій та переживань» [2].

При реалізації арт-терапевтичної роботи необхідно дотримуватися наступних умов. До них належать такі:

- чітке визначення цілей застосування;
- запуск процесу зміни внутрішнього стану за допомогою певного виду арт-терапії;
- організація уваги до сприйняття відчуттів і емоцій, що виникають в процесі впровадження арт-терапії.

На особливу увагу заслуговує питання планування й безпосереднього впровадження арт-терапевтичного процесу. Дослідники відзначають певну етапність побудови арт-терапевтичної практики:

1 етап - створення комфортного середовища за рахунок спільного «налаштування» арт-терапевта и педагога на робочу атмосферу;

2 етап - залучення до процесу творчої діяльності через знайомство з художнім матеріалом;

3 етап - власне спонтанний творчий процес педагога, що полягає у взаємодії з несвідомим;

4 етап - розгляд роботи і вербалізація педагогом почуттів, думок, що виникають у результаті виконання і сприйняття по закінченню роботи;

5 етап - терапевтичний діалог[2].

Цікавим є те, що вибір художнього матеріалу під час терапії залежить від індивідуальних потреб педагогів-вихователів.

Результатом упровадження арт-терапевтичних методів у профілактичній й корекційній роботі з вихователями закладів дошкільної освіти є усвідомлення ними власних механізмів переживання, виявлення індивідуальних особливостей, переоцінка сенсу життя, визначення внутрішніх конфліктів, відкриття енергетичних і психологічних ресурсів. Не менш

важливим є й те, що арт-терапевтичні техніки сприяють також посиленню життєстійкості особистості.

У сучасній педагогічній науці все більше уваги приділяється вивченню феноменології синдрому емоційного вигорання, чинників, що обумовлюють його виникнення, можливостей і умов його попередження і подолання.

Арт-терапія є природною формою профілактики і корекції емоційного стану особистості, а метод терапії мистецтвом можна розглядати як метод, що спрямований на реалізацію прихованої енергії в результаті творчого осмислення. Застосування арт-терапії в роботі з колективом вихователів дозволяє оптимізувати соціально-психологічні умови їхньої професійної діяльності, внаслідок чого зникають деякі симптоми емоційного вигорання, зростає рівень розвитку емпатійних здібностей особистості фахівця. У процесі застосування арт-терапевтичних прийомів імпресивного і експресивного спрямування в роботі з вихователями ЗДО передбачається стимулювання комунікативної, когнітивно-афективної функцій, функції саморегуляції, що сприятливо впливає на нівелювання впливу провідних чинників, що призводять до проблеми емоційного вигорання фахівців. Наші подальші наукові розвідки пов'язуємо з дослідженням питання застосування провідних арт-терапевтичних методів роботи з профілактики й корекції професійного вигорання у зарубіжній практиці професійної й дошкільної освіти.

Список літератури:

1. Бещук-Венгерська Н.В. Профілактика синдрому професійного вигорання у педагогів. Методичний посібник / Бещук-Венгерська Н.В. – Вінниця: ММК, 2015. – 39 с.

2. Бригадир М. Використання арт-терапії у відновленні та збереженні психічного здоров'я особистості // Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві» Львів, 2018р.

3. Енциклопедичний словник з арт-терапії / О. Л. Вознесенська, О. М. Скнар, О. А. Бреусенко-Кузнецов, О. О. Деркач., Л. В. Мова та ін.; [за заг. наук. ред. О. Л. Вознесенської, О. М. Скнар]. – К.: Видавець ФОП Назаренко Т.В., 2017. – 312 с.

4. Кошечко Н. В. Профілактика синдрому "емоційного професійного вигорання" викладача ВНЗ / Н. В. Кошечко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогіка. – 2016. – Вип. 1. – С. 21-28.

5. Тарарина Е. Практикум по арт-терапии: шкатулка мастера: уч. метод. пособ. – 5-е изд., дополн. – К.: АСТАМИР-В; 2019. 224 с.

6. Терлецька Л.Г. Психологія здоров'я: арт-терапевтичні технології : навчальний посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2016. 128 с.

7. Хомуленко Т.Б. Психотехнології саморегуляції тілесного: навчально-методичний посібник. Харків: Вид-во «Діса плюс», 2017. 45 с.

Воронова В. О.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Цвєткова Г. Г.
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри
педагогіки і психології дошкільної освіти
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАСОБАМИ ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасне суспільство ставить перед дорослою людиною завдання безперервного вдосконалення своїх знань і професійної майстерності, розширення сфери спілкування і реалізації. Нові тенденції розвитку кризових явищ в сучасному суспільстві вимагають від сучасно людини вміння креативно перетворювати дійсність, ефективно взаємодіяти з навколишнім соціумом. Збагачувати сою життєдіяльність. У цьому контексті є вельми актуальної проблеми розвитку емоційного інтелекту майбутніх вихователів від яких залежить майбутнє становлення особистості дітей дошкільного віку.

Питання розвитку емоційного інтелекту досліджувалося багатьма вченими. У вітчизняній науці це феномен вивчається на науково-методичному рівні: (Д. Ушаков, Д. Люсин, Е. Сергієнко, І. Андрєєва, А. Петровська, в прикладному контексті в дослідженнях М. Манойлова, Г. Юсупова, І. Єгоров, О. Білоконь, Т. Панкова, Є. Єрохіна, Д. Ненашев, І. Степанова О. Хлівна, Л. Камишнікова, А. Кравцова та ін..)

Наведемо декілька точок зору на презентовану проблему. Так, емоційний інтелект це – здатність розуміти емоції, керувати емоційною сферою на основі інтелектуального аналізу та синтезу; сукупністю емоційних, особистісних і соціальних здібностей [2].

Емоційний інтелект є головною складовою у досягненні максимального відчуття щастя та успішної самореалізації майбутніх вихователів. Він виступає необхідним чинником активізації розумової вправності, відсутності професійного вигорання, оскільки визнання своїх почуттів і керування ними в конструктивний спосіб збільшує інтелектуальні сили особистості [4].

Узагальнюючи погляди вчених на сутність презентованого феномену робимо висновок, що емоційний інтелект – це здатність розуміти та керувати власними емоціями, а також розуміти емоції інших людей. Головною рисою цієї навички є вміння контролювати свої емоції і видавати те, що потрібно побачити всім навколо. Ті, хто володіють емоційним інтелектом швидше знаходять контакт з людьми і отримують задоволення від спілкування. Вони

швидше приймають рішення та отримують бажане, можуть брати на себе відповідальність і здатні долати проблеми ще на етапі їх зародження.

На думку Г.Г. Цветкової емоційний інтелект можна розглядати як «як ментальну основу педагогічної діяльності, невід'ємний компонент професійного самовдосконалення; як синтез інтелектуального і душевного, раціонального і ірраціонального, гармонійне поєднання афекту, інтелекту, волі; віддзеркалення духовно-інтелектуального потенціалу педагога» [5].

Отже, емоційний інтелект є тією сполучною ланкою, що допомагає осмислити міжособистісні взаємини на основі розуміння емоцій та почуттів суб'єктів взаємодії, вибудувати лінію поведінки в потрібному руслі, що, в свою чергу, призводить до максимально комфортного співіснування в соціумі, професійному становленні вихователя, та допомагає домагатися поставлених цілей під час конструктивної взаємодії з батьками, дітьми, колективом [1].

Одним з ефективних засобів підвищення рівня емоційного інтелекту є тренінгові технології, які креативно та якісно впливають на розвиток кожної з чотирьох складових означеного феномену. Основною метою тренінгових технологій є формуванні у майбутніх вихователів здатності до підвищення рівня емоційного інтелекту за допомогою розвитку механізмів самоусвідомлення, самопізнання, підвищення самооцінки, контакту з оточуючими, формування компетентностей розуміння емоцій іншої людини. Доцільно вказати, що специфіка психологічного розвитку емоційного інтелекту майбутніх вихователів зумовлюється динамічними змінами, зокрема, здатністю розуміти свої емоції, емоції оточуючих та регулювати їх.

Специфіка тренінгу полягає в тому що, участь у ньому сприяє дослідженню та усвідомленню членами тренінгової групи своїх власних сильних та слабких сторін, власного емоційного інтелекту, розвитку навичок внутрішнього спостерігача (самоспостереження та самоаналізу за власними емоціями, почуттями, думками та тілесними відчуттями), усвідомлення цінності емоцій та почуттів [3].

Отже, емоційний інтелект розглядається науковцями як сукупність поведінкових схильностей людини та її здатності розпізнавати, обробляти і використовувати емоційну інформацію. Емоційний інтелект виступає одним із значущих життєвих ресурсів для здійснення регуляції життя людини та передумовою суб'єктивного психологічного благополуччя й рівня саморегуляції поведінки; є головною складовою у досягненні максимального відчуття щастя та успішної самореалізації особистості. Емоційний інтелект допомагає людині осмислити міжособистісні взаємини на основі розуміння емоцій та почуттів суб'єктів взаємодії, вибудувати лінію поведінки в потрібному руслі, що в свою чергу, призводить до максимально комфортного співіснування в соціумі та допомагає домагатися поставлених цілей під час конструктивної взаємодії з іншими людьми.

Список літератури:

1. Андрєєва І.М. Емоційний інтелект - дослідження феномена. *Питання психології*. 2006. № 3. С.78-85.

2. Березюк Г. Емоційний інтелект як детермінанта внутрішньої свободи особистості Г. Березюк Психологічні студії Львівського ун-ту. 2008. С. 20-23.
3. Ірина Куртікова, Калерія Лаврова, Всеволод Лі. Тренінг: керівництво до дії. Теорія та практика. М., 2005. 240 с.
4. Федорчук В. М. Тренінг особистісного зростання: навч. посіб. / В. М. Федорчук – К. : Центр учбової літератури, 2014. 250 с.
5. Цветкова Г.Г. Емоційний інтелект: ментальна основа професійного самовдосконалення викладача вищої школи. *Наука і освіта*, 2017 №8. С.49-59.
URL: <http://scienceand-education.pdpu.edu.ua/uk/arkhiv-zhurnaliv/vipuski-2017/vipusk-8-2017>

Воробйова Х. В.
студентка І-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Козак Л. В.
доктор педагогічних наук, професор
кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ТА ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

В останні роки в системі дошкільної освіти відбулися суттєві зміни. Раніше інтелектуальному розвитку присвячували більше уваги ніж розвитку емоційної сфери дошкільників. Міністерство освіти і науки України Про затвердження Базового компоненту дошкільної освіти звертає увагу на обов'язкові вимоги для дошкільної освіти. Весь навчальний процес у дошкільному закладі спрямований на виховання та розвиток.

Згідно новим вимогам і основним завданням реалізації змісту Базового компоненту дошкільної освіти в Україні, педагогічні впливи забезпечують цілісність, яка проявляється в розвинених емоціях, зростаючій свідомості, керованій поведінці [1, с.5].

В якості одного з основних напрямків процесу емоційного розвитку вчені розглядають формування у дітей сприйняття та відтворення емоційних станів.

Проблема розвитку емоцій у наукових дослідженнях обговорюється виключно у світлі робіт Л.С. Виготського. Сучасні дослідження базуються на працях А.Б. Запорожця, Ю.З. Неверовича, А.Д. Кошелевої, Л.А. Аброян та ін., які є найбільш авторитетними вже понад 40 років при вивченні емоцій. Вчені виявили єдині закономірності розвитку емоцій, їх залежність від змісту та структури діяльності дітей.

Проблема емоційного розвитку особистості дитини посідає важливе місце в психолого-виховній галузі. Ця проблема пов'язана з неоднозначністю розуміння сутності та змісту процесу емоційного розвитку, а також його умов та механізмів.

Емоція (від лат. Emovere - шок, хвилювання) - особливий клас психічних процесів і станів, що відображаються у формі переживання (радість, страх, здивування тощо), первинна оцінка явищ і ситуацій [2, с.428]. Емоції представляють цілісні стосунки людини зі світом. Емоції пов'язані з особистим вихованням, обізнаністю та особистістю дитини.

К. Ізард у своїй роботі зазначає сенсорні та функціональні сторони емоцій: «Емоція - це те, що переживається як почуття, яке мотивує, організовує та спрямовує мислення та дію» [5, с.10].

Воля передбачає високий рівень активності особистості, спонукає людину до вибору найбільш ефективних способів і засобів досягнення цілей, виражається в необхідності вдосконалення методів дій у процесі збору соціального досвіду, зусиль у прийнятті рішень та інших складні завдання для здійснення діяльності. Воля виражає одну з найважливіших здібностей людини - контроль над власною поведінкою [4, с.65].

Вольові дії кожної людини характеризуються своїми індивідуальними особливостями, які визначаються ступенем розвитку якостей волі. Наприклад, людина може виявляти сильні вольові якості лише під впливом ззовні, коли хтось говорить їй, що і як робити. Це свідчить про низький рівень розвитку ініціативи, вони легко сприймають цілі, поставлені іншими людьми, їм властива сугестивність та відповідність високому ступеню турботи та дисципліни [6, с.67].

Таким чином, емоційна сфера розглядається як невід'ємна частина нервової системи людини. Вона міститься у вольовій, особистій та мотиваційній сфері людини. Формування емоцій безпосередньо пов'язане з розвитком суспільства та самої особистості в цілому.

Емоційний розвиток дошкільнят – це цілеспрямований педагогічний процес, тісно пов'язаний з особистісним розвитком дітей, засвоєнням культурних цінностей, процесом соціалізації та творчої самореалізації [3, с.148].

Емоції дошкільного віку мають бурхливий, але не стійкий характер. Це виражається у яскравих, якщо короткочасних ефектах при швидкому переході від одного емоційного стану до іншого. Розсердити чи налякати дитину дуже легко, але так само легко викликати радість, інтерес та задоволення. Для дітей характерна «емоційна зараженість», на них впливають емоції, які відчувають їх однолітки та дорослі. Починаючи розвивати емоційну сферу в дошкільному віці, ви будете тренуватися і розвивати здатність передбачати, керувати своїми діями і брати відповідальність, а потім перетворюватися на зрілу [7, с.240].

Тому, важливо мати модель, яка стане основним джерелом інформації дитини про різні типи людських емоцій. Можливість реалізації моделей, побачених у ситуації спілкування, не менш важлива під час гри.

Це дозволяє дітям порівнювати свій досвід із досвідом своїх однолітків та стосунків. Використання цих методів може покращити емоційну поведінку дітей.

Успішний емоційний розвиток гарантує успішний розвиток усіх сфер життя дитини. Відомо, що в дошкільному дитинстві емоційна сфера є провідною сферою психічного розвитку. Під його впливом формуються вищі психічні функції поведінки та особистості в цілому [8, с.161].

Дуже важливо розвивати емоційну сферу дошкільнят, оскільки це гарантія того, що в ранньому шкільному віці дитина зможе належним чином реагувати на проблеми, з якими вони зіткнуться. І якщо дитина має здатність співчувати, висловлювати свої почуття, розпізнавати почуття інших, це допоможе їй стати успішним, гідним членом суспільства.

Сьогодні існує досить великий діагностичний інструмент для дослідження емоційної сфери людини. Це пояснюється тим, що сама емоція не має власного продукту, і тому її можна вивчати лише опосередковано. Можна сказати, що будь-який конкретний метод діагностики емоційної сфери особистості базується на одній головній складовій, через призму якої проводиться оцінка емоційного стану [3, с. 150].

Тобто, будь-яка конкретна техніка реєструє певні емоції або загальний емоційний стан особистості на основі певного критерію (зміна поведінки, виразу обличчя; вибір кольору; деталі малювання; вибір конкретного зображення тощо).

Проблема формування у дітей емоційної культури є актуальною, а успішність та результативність її вирішення залежить від рівня підготовленості батьків і вихователів, їхньої готовності та вмінь взаємодіяти та співпрацювати в цьому напрямі. Порушення емоційної сфери у дітей веде не тільки до проблем з самоусвідомленням власних емоцій, а і до проблем із регуляцією власної діяльності, дефіциту короткострокової пам'яті, з характерною емоційною нестійкістю, з одного боку, агресивністю, а з іншого тривожністю.

Емоційне благополуччя – почуття впененості, захищеності, сприяє нормальному розвитку особистості дитини, виробленню у неї позитивних якостей, доброзичливого ставлення до людей [8, с. 161].

У навчально-виховному процесі діти дошкільного віку знайомляться з основними емоціями. Діти знайомляться з досвідом своїх однолітків, вербалізують свій досвід, а також знайомства з живописом, музикою та літературою. У процесі такої діяльності діти розширюють спектр сприйманих емоцій, і частіше виникає емпатія до своїх однолітків та дорослих [7, с. 240].

У експериментальному дослідженні з'ясовано, що поліпшення добровільного регулювання поведінки старших дошкільників пов'язане з їх загальним інтелектуальним розвитком. Отже, практично неможливо виховати волю дитини ізольовано від її загального психологічного розвитку. Грі відводиться важлива роль у психологічному розвитку особистості, у формуванні її характеристик та збагаченні її внутрішнього змісту, а також у моральних та довільних характеристиках. Відомо, що віковою психологічною

особливістю дошкільника є загальна відсутність волі. Тому, правильно організована ігрова діяльність дитини сприяє формуванню таких вольових якостей, як рішучість, відповідальність, наполегливість і цілеспрямованість.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні: URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> .
2. Психологический словарь /под ред. В. В. Давыдова, А.В.Запорожца, Б. Ф. Ломова и др. Москва: Педагогика.1983. 448 с.
3. Дубровина И. В. Диагностическая и координационная работа школьного психолога. Москва. Просвящение, 2009.148. 150 с.
4. Запорожец, Ю.З., Неверович. Вопрос о генезисе, функции и структуре эмоциональных процессов у ребенка / Вопросы психологии 1974. № 6. С. 59-73.
5. Изард К.Э. психология эмоции [Текст] / К.Э. Изард. СПб. : Питер, 2000. 280 с.
6. Изотова Е.И. Эмоциональная сфера ребенка: теория и практика Москва: Академия. 2004. 235 с.
7. Кожухова Т.В. Основи психолого-педагогічного дослідження. Харків: Золоті сторінки, 2002. 240 с.
8. Павелків Р.В., Цигипало О.П. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу. Київ, 2020.161 с.

Гладишенко Г. Ю.
здобувач кафедри педагогіки і психології
дошкільної освіти
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Шулигіна Р. А.
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ «Я-КОНЦЕПЦІЇ» У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБОМ РІЗНОМАНІТНИХ ТЕХНІК МАЛЮВАННЯ

Сучасний стан перетворень в освітній галузі на всіх її ланках, невпинний темп розвитку новітніх технологій, які має опанувати сучасна дитина, складна система людських стосунків й комунікацій в умовах нових викликів, спонукає

широке коло науковців до розробки проблем, пов'язаних з формуванням позитивної «Я-концепції» особистості. За таких обставин, особливої актуальності набуває порушена проблема в період дошкільного дитинства, адже сучасні діти є дуже активними, рухливими, не стриманими, нетерплячими, іноді агресивними, які живуть в епоху повну протиріч насиченої різноманітною інформацією, подіями тощо. Все це не завжди позитивно впливає на формування самооцінки дитини, «Я-концепції».

Для науковців усе більш очевидним стає той факт, що самооцінка дитини, її ставлення до себе та сприйняття себе багато в чому визначають його поведінку і успішність. Стає актуальним те, що у деяких дітей формується не позитивна Я-концепція.

«Я-концепція» – це узагальнене уявлення людини про саму себе, система її установок відносно власної особи, вона грає найважливішу роль у формуванні цілісної особи. Я-концепція включає образ Я і самооцінку.

Дошкільний вік є найважливішим етапом в розвитку особистості. Це період початкової соціалізації дитини, залучення її до світу мистецтва і культури, час встановлення початкових стосунків з провідними сферами буття, світом людей, предметів, природи і власним світом; період, коли закладаються основи самосприйняття особи. І якщо в цьому віці буде закладений фундамент позитивного самосприйняття це забезпечить сприятливий особовий розвиток в цілому.

Образ Я це сукупність чуттєвих відчуттів, сприйнять, представлень і характерних образів своїх дій по відношенню до самого себе і інших. За допомогою сприйняття і розуміння іншого дитина приходять до розуміння себе. Самооцінка це компонент самосвідомості, що включає разом зі знаннями про себе оцінку людиною своїх фізичних характеристик, здібностей, моральних якостей і вчинків.

Темі розвитку особистості й формуванню «Я-концепції» присвятили свої дослідження: А. Маслоу, Б. Скіннер, Дж. Мід, З. Фрейд, Р. Бернс, К. Роджерс, Ч. Кулі в зарубіжній психології, А. Леонт'єв, А. Петрівський, А. Реан, Б. Анан'єв, В. Мухіна, І. Бех, І. Дубровіна, І. Кон, Л. Божович, Л. Виготський, М. Лісіна, О. Прихожан, Т. Титаренко у вітчизняній.

Сформувати або ж підсилити позитивну «Я-концепцію» у дошкільників ми можемо за допомогою творчості, а саме різноманітних технік малювання. Адже з їх допомогою ми можемо оптимізувати процес формування «Я-концепції» і за завдяки малюнкам дитина може виразити свої почуття та ставлення до себе та до оточуючих.

Дослідженням проблеми розвитку творчості й творчих здібностей дітей займалося чимало науковців: психологів та педагогів. Так, В. Сухомлинський у своїх працях зазначав, що ми повинні відкрити в кожній людині творця, поставити її на шлях самобутньої творчої, інтелектуально-повнокровної праці [1]. Психологи В. Мухіна, Д. Ельконін, Л. Виготський, педагоги Н. Ветлугіна, Н. Сакуліна, Т. Казакова, Т. Комарова та ін. у своїх дослідженнях зазначали можливості розвитку творчості в різних видах діяльності, а особливо в самостійній художній діяльності.

Самостійна творча діяльність, за допомогою різноманітних технік малювання має важливе значення для всебічного розвитку особистості. У процесі створення художніх образів у дитини формуються спостережливість, естетичне сприйняття світу та себе самого, художній смак, творчі здібності. Така діяльність надає можливість доступними засобами виразити емоційний стан дитини, її ставлення до навколишнього світу та себе, вміння самостійно створювати прекрасне.

Самостійна художня діяльність, що включає в себе малювання, ліплення і аплікацію, є одним з найцікавіших видів діяльності дітей дошкільного віку. Вона дозволяє дитині відобразити в образотворчих образах рівень пізнання світу, а також виражає емоційне ставлення до оточення та до себе самого.

Різнманітні техніки малювання – це спосіб створення нового, оригінального твору мистецтва за допомогою технік малювання пальчиками, малювання долонькою, техніка обривання паперу, техніка друкування, техніка стусана жорстким пензликом тощо, в якому гармонуює все: і колір, і лінія, і сюжет. Це величезна можливість для дітей думати, пробувати, шукати, експериментувати, а найголовніше, самовиражатися. В даний час дослідженнями і розробкою методів і прийомів різноманітних технік малювання займаються В. Баймашова, Г. Давидова, Р. Казакова, І. Ликова, О. Половіна, Л. Полякова, В. Рагозіна, О. Чушкіна та ін.

Сучасні дослідження доводять, що різноманітні техніки малювання сприяють ослабленню порушень емоційно-розгальмованих дітей. При цьому надмірно активні діти потребують великого простору для розгортання творчої діяльності. Дитина перемикається на творчий процес, який доставляє їй велике задоволення. Тому, використання різноманітних прийомів художньо-творчої діяльності може забезпечити всебічний розвиток дитини, створити підґрунтя для емоційного благополуччя, наповнити діяльність цікавим змістом, надати можливість кожній дитині пережити радість творчості, яскравими, позитивними емоціями.

Використання різноманітних технік зображувальної діяльності сприяє вирішенню виховних завдань, пов'язаних з розвитком таких якостей особистості, як цілеспрямованість, самостійність, наполегливість, акуратність, вміння довести роботу до кінця, тобто всі якості, які починають формуватися в дошкільному віці. Тому, який би результат не вийшов у дитини, треба відзначити, заохотити її зусилля.

У процесі дорослішання потреба у творчому самовираженні в дітей згасає. Щоб її активізувати й стимулювати у період дошкільного дитинства Л. Полякова і В. Рагозіна пропонують інноваційну форму залучення дітей до образотворення – різноманітні техніки малювання.

В. Рагозіна вказала на значення нових художніх технік, використання нових матеріалів, інструментів для зображення, прийомів роботи з ними. Автор показала, як одна й та сама техніка застосовується в художньому розвитку дітей різного віку, як ускладнюються прийоми роботи з дорослішанням дошкільників, зростанням вправності їхніх рук і пальців, набуттям досвіду сприймання кольорів, форм, що разом допомагає

створювати цікаві художні образи. Розкрила методiku навчання пальчикового малювання дітей від раннього до старшого дошкільного віку на конкретних прикладах створення дитячих малюнків [4, с. 27, 37].

Л. Полякова вказує на шляхи підвищення інтересу дітей до малювання, шляхом відходження від звичних пензликів і олівців. Вона пропонує застосовувати на заняттях і в повсякденній діяльності дошкільників різноманітні техніки малювання в різних вікових групах, які відповідають віковим можливостям дітей. Дослідниця дійшла висновку, що така діяльність надзвичайно захоплює дітей та дає змогу зрозуміти, що ті самі завдання і проблеми можна розв'язувати різними способами. Не відхиляє також і роль батьків у формуванні позитивної «Я-концепції» дітей, використавши для залучення їх до активної взаємодії прийом зацікавлення (консультації, тренінги, майстер-класи) [3, с. 44-46].

Отже, різноманітні техніки малювання є ефективним засобом для формування позитивної «Я-концепції» дітей дошкільного віку. Адже у процесі створення зображення у дитини за допомогою саме такої різноманітності у техніках малювання формуються спостережливість, естетичне сприйняття світу та себе самого, художній смак, творчі здібності, що дозволяє дитині відобразити в образотворчих образах рівень пізнання світу, а також виразити емоційне ставлення до оточення та до себе самого.

Перспективу подальшого пошуку вбачаємо у більш глибокому розкритті аспектів, пов'язаних з формуванням позитивної «Я-концепції» дітей на різних етапах дошкільного дитинства за допомогою різноманітних технік малювання.

Список літератури:

1. Педагогічна спадщина Василя Сухомлинського в сучасному освітньому просторі: посібник / за заг. ред. А. Л. Черній; упоряд.: В. Р. Данильчук, Л. В. Климко, Н. Г. Мінакова. Рівне: Волин. обереги, 2019. 280 с.
2. Половіна О. Педагогічний супровід образотворчої діяльності дітей: розширюємо можливості, збагачуємо досвід / *Вихователь методист дошкільного закладу*. 2016. №9. С. 45-50.
3. Полякова Л. Нетрадиційні техніки малювання – стимул до творчості / *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2013. №8. С. 43-50.
4. Рагозіна В. Художні техніки в естетичному розвитку дошкільників (малювання пальчиками) / *Мистецтво та освіта*. 2012. №2. С. 27- 42.

Голубчук О. С.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Семенюк Н. В.
доктор філософських наук,
професор кафедри соціальної філософії,
філософії освіти та освітньої політики
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ НЕТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНІК МАЛЮВАННЯ

Сучасний розвиток життя, науково-технічний прогрес та соціально-економічні умови сьогодення вимагають від людини не тільки адаптування до нових умов життя, а й спроможним швидко та гнучко реагувати на зміни в середовищі, мати свою особисту думку, мислити творчо, креативно, бути здібним до створення нового і з перспективою на майбутнє.

Над проблемою розвитку творчого потенціалу працювало багато вчених таких як Б.Ананьєв, Л. Виготський, Г.Костюк, С. Кулачківська, В. Крутецький, О. Леонтєва, О.Матюшкіна, В. Моляко, Л. Момот, Б. Теплова, С. Рубінштейн, В. Шадрикова, В. Ямницький, Дж. Гілфорд, Е. Торенс та ін. які стверджували що необхідність та можливість розвитку творчого потенціалу та творчості загалом починається з самого дошкільного віку.

Однак і дотепер проблема розвитку творчого потенціалу лишається найменш вивченою в теорії і недостатньо представлена на практиці навчання і виховання дітей дошкільного віку. Напевно складність явища творчого потенціалу обумовлена прихованістю механізмів його розвитку.

Кожна людина у сучасному світі намагається бути особливою, індивідуальною, чимось відмінною від інших. Щоб вижити в часи постійних перетворень та реагувати на них достойно, щоб бути людиною успішною та затребуваною, ми маємо активізувати свій творчий потенціал, відмовитися від стереотипів, відійти від вже створених шаблонів [4, с. 4-5].

Ідея розвитку творчої особистості відображається в багатьох нормативних освітніх актах: Національній стратегії розвитку освіти України на 2012-2021 рр., Законі України «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти.

У Базовому компоненті дошкільної освіти в освітньому напрямі «Дитина у світі мистецтва» велике значення надається розвитку творчих здібностей дошкільників. Важливим результатом сформованих знань дитиною мистецькою діяльністю є усвідомлення себе активним суб'єктом творчості,

сформоване емоційно-ціннісне ставлення до рукотворного світу. Показник творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку визначається рівнем розвитку естетичного сприймання об'єктів та явищ, умінням працювати з різними матеріалами, використовувати різні техніки, добирати відповідні засоби реалізації задуму, виявляти творчу уяву, естетичну чутливість, емоційно-ціннісне ставлення до навколишнього [1].

Тож перед усіма навчальними закладами постає дуже важливе завдання: виховання нового типу покоління, покоління яке прийматиме нестандартні рішення, щоб кожна дитина в майбутньому стала не просто пасивним членом суспільства, а інтелектуальною, ініціативною, творчою, суспільно корисною особистістю.

Науковці вважають можливим творчий розвиток дітей у всіх видах діяльності, але найбільш великий потенціал для розвитку дитячої творчості укладений в образотворчій діяльності дошкільника. Одним з самих дієвих шляхів розвитку творчого потенціалу вважають художньо-продуктивне образотворення адже діти дуже люблять малювати, а якщо надати їм можливість малювати не за стандартами це неодмінно дасть неабиякі результати розвитку творчого потенціалу.

Нетрадиційні техніки малювання розкривають творчі можливості дитини, дозволяють відчутти фарби, колір, їх характер і настрій. Одна з найголовніших переваг нетрадиційних технік малювання, це те, що вони не дозволяє копіювати зразок, а це є неабияким поштовхом до розвитку уяви, творчості, самостійності, ініціативи, прояву індивідуальності. Дитина отримує можливість відобразити свої враження від навколишнього світу, передати образи уяви, втіливши їх за допомогою різноманітних матеріалів у реальні форми [2, с. 22].

Не менш важливо ще те, що саме нетрадиційні техніки малювання відіграють важливу роль у загальному психічному розвитку дитини. Адже в художньо-продуктивному образотворенні важливим є не кінцевий продукт - малюнок, а розвиток особистості: формування впевненості у собі, у своїх діях та здібностях, ідентифікація себе у творчій роботі, цілеспрямованість діяльності. Відповідно дорослому тільки необхідно трішки надихнути та підштовхнути до цього: навчити користуватися різним способом малювання, дати поняття про безмежне розмаїття технік та засобів зображення.

Нами обрано саме нетрадиційні техніки малювання як засіб розвитку творчого потенціалу дітей старшого дошкільного віку тому, що дослідження видатних науковців вказують не те що саме цей засіб є найкращим у розвитку творчого потенціалу, як розвиток цілеспрямованих творчих здібностей.

Отже, заняття з художньо-продуктивного образотворення мають бути організовані з застосуванням нетрадиційних технік малювання, що саме собою передбачає цікавість, новизну та структуру різноманітності занять; залучення дітей до теми заняття емоційного настрою; наявність трьох основних структурних елементів заняття: сприймання, формування творчого задуму та його посильна творча реалізація. Творчий процес, творча реалізація – це справжнє диво – діти розкривають свої унікальні здібності і відчують

радість, яку їм приносить творення. Тут вони починають відчувати користь творчості і вірять, що помилки - це всього лише кроки до досягнення мети, а не перешкода, як у творчості, так і у всіх аспектах їхнього життя.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція. 2021. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Демчук М. Нетрадиційні техніки // Палітра педагога. 2001. №3. с. 22-25.
3. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
4. Молодушкіна І. Розвиток креативних здібностей у дітей дошкільного віку. Харків : Вид.група «Основа», 2012. 204с.

Дацковська О. О.
студентка І-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Козак Л. В.
доктор педагогічних наук, професор
кафедри педагогіки і психології
дошкільної освіти
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасному суспільстві стрімко зростає потреба у вихованні творчої, неординарно-мислячої особистості. Зміни в соціально-економічному, моральному і культурному середовищі вносять корегування в саме поняття «творча особистість» [2, с.144]. Творча особистість характеризується сукупністю творчих якостей, що забезпечують її успіх у творчій діяльності. Театралізована діяльність у дошкільному віці усвідомлюється педагогами як один із найефективніших засобів педагогічного впливу на розвиток творчої особистості дитини, що використовується з певною метою і спонукається мотивами. Педагог має на меті розвивати в дошкільників: уміння «входити в образ» і «утримувати» його впродовж усієї театралізованої діяльності; усвідомлення мовленнєвих та виконавчих дій; уміння передавати характерні особливості будь-якого художнього образу; переносити отримані уявлення в

самостійну ігрову діяльність; виявляти зацікавленість до театру як виду мистецтва; усвідомлення змісту, ідеї, художніх образів літературних творів [1, с. 22]. Театралізована діяльність – це художня діяльність, що пов'язана зі сприйманням творів театрального мистецтва і відтворенням в ігровій формі набутих уявлень, вражень, почуттів.

Під творчою діяльністю треба розуміти таку діяльність, в результаті якої отримується щось нове, оригінальне, яке в тій чи іншій мірі виражає індивідуальні схильності та індивідуальний досвід дитини.

Структура творчих здібностей виглядає як взаємовідношення цілого (інтелектуальної активності) і частини (загальні розумові здібності, мотиви. Творчість розглядається як активність особистості, яка полягає в можливості виходу за межі заданого завдання [5, с. 15].

Г. П. Станіславська, яка вивчала творчу обдарованість, обґрунтував таку її синтетичну структуру: високий рівень пізнавальної мотивації; високий рівень дослідницької творчої активності; гнучкість мислення; швидкість мислення; здатність до прогнозування і передбачення; здатність до створення ідеальних еталонів, що забезпечують високі естетичні, моральні, інтелектуальні оцінки [6, с. 25].

І. М. Дичківська виділила складові творчого потенціалу, включивши в них: задатки і схильності індивіда; силу прояву інтелекту; особливості темпераменту; особливості характеру; інтереси і мотивацію; інтуїтивізм; особливості організації своєї діяльності [3, с. 69].

Дітей дошкільного віку по праву можна вважати «маленькими чарівниками», які вміють змінювати навколишню дійсність за своїм «бажанням», жити і діяти в створеному ними уявному світі. Тому потрібно правильно керувати дитячими фантазіями і спрямовувати їх в творче русло, надавати допомогу стати успішними в будь-якому виді діяльності і адаптованими в життєвих ситуаціях. Це, безумовно, сприяє розвитку творчих здібностей, що дозволяють із закомплексованих, скutih, невпевнених у собі дітей, виховати дійсно творчі особистості. Вважаємо, що саме театралізовані ігри дозволяють вирішувати це завдання, і зможуть стати основним засобом розвитку творчих здібностей та обдарованості дітей дошкільного віку [2, с. 144].

У дошкільному віці важлива роль належить режисерським іграм, що сприяють розвитку уявної ситуації і використання дітьми сюжетних іграшок. Саме в ній відбувається зародження театралізованої гри, яка розігрується на міні-сцені або за ширмою імпровізованого театру зі «справжньою» завісою, набором декорацій і костюмів, що відкривають перед дітьми величезні можливості для створення образу за допомогою кольору, форми і конструкції. Вони дозволяють дитині розкріпатися, подолати горе і почуття страху перед публікою [6, с. 56].

Виділяють характерні особливості і напрямки театралізованої гри: поступовий перехід дитини від спостереження за постановкою дорослого до самостійної ігрової діяльності; від індивідуальної до колективної гри з 3-5 учасників, які виконують свої ролі; від виконання дій фольклорних і

літературних персонажів до імітації дій в поєднанні з передачею основних емоцій зображуваних героїв; освоєння ролі і створення найпростішого способу в грі-драматизації; літературна або фольклорна основа змісту; наявність глядачів [3, с. 55].

Організація театральної діяльності в закладі дошкільної освіти має на меті навчити дітей бачити прекрасне і потворне, добре та справедливе в життєвих ситуаціях і в стосунках людей, прагнути нести їх в навколишній світ. Її реалізація дозволяє вирішувати завдання інтелектуального, соціально-комунікативного, мовленнєвого, фізичного, пізнавального і художньо-естетичного розвитку дошкільнят. Беручи участь у театралізованих іграх, діти стають учасниками різних повсякденних життєвих і вигаданих історій з життя реальних людей, тварин, рослин, казкових персонажів, їм надається можливість глибше пізнати навколишній світ і прищеплюється стійкий інтерес до культури народу, рідного краю, літературі, театру.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України. Київ, 2021. 37с.
2. Головка М.Б. Професійна підготовка педагогів до роботи за зарубіжними альтернативними технологіями // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. Бердянськ: БДПУ, 2018. №2. С. 144-151.
3. Данько Н. Розвиток творчих здібностей молодших школярів. Початкова школа. 2013. № 4. С. 1-2.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
5. Програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку "Радість творчості". Р.М. Борщ, Д.В. Самойлик. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 72 с.
6. Романець В.А. Психологія творчості : навч. посібник. 2-е вид., доп. Київ : Либідь, 2011. 288 с.
7. Станіславська Г.П. Розвиток творчих здібностей школярів. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2007. 64 с.

Дідківська М. П.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Козак Л. В.
доктор педагогічних наук, професор
кафедри педагогіки і психології
дошкільної освіти
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

НЕТРАДИЦІЙНЕ МАЛЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дошкільне дитинство – це важливий період в житті дітей. Саме в цьому віці кожна дитина з радістю і здивуванням відкриває для себе незнайомий і дивовижний навколишній світ, представляючи собою маленького дослідника. Різнобічний розвиток дитини проходить успішніше, якщо вона включена в різноманітну дитячу діяльність, де реалізуються її потенційні можливості і перші прояви творчості. Багато з дослідників об'єднують поняття «творчість» і «творчі здібності», зіставляючи їх один одному. Ці два поняття вважаються невід'ємними складовими всієї творчості. Під поняттям творчі здібності зазвичай розуміють здатність, яка пов'язана зі створенням чогось нового. Творчість – практична або теоретична діяльність людини, в якій виникають нові результати [2].

Дослідженням творчих здібностей займалися і займаються багато психологів і педагогів. Особливо виділимо роботи А.В. Бакушинського, Б.М. Теплова, Р.С. Немова, С.Л. Рубінштейна, Т.С. Комарової, Б.Г. Ананьєва, Л.С. Виготського, О.М. Леонтьєва, В.С. Кузіна, С.Є. Ігнат'єва. Дослідники розглядають здібності як індивідуально-психологічні особливості дитини, які є умовою успішного виконання нею тієї чи іншої продуктивної діяльності. Під творчими здібностями В.О. Сластьонін визначає здібність, що відображає глибинну властивість індивідів створювати оригінальні цінності, приймати нестандартні рішення [3]. Самі здібності створюються і розвиваються тільки в процесі діяльності та існують лише в розвитку.

Традиційні методи не завжди приносять необхідний і цікавий для дітей результат, тому в останні роки для розвитку творчих здібностей дошкільнят стали використовувати нетрадиційні техніки малювання. Робота з незвичайними матеріалами дозволяє дітям відчути незабутні емоції, розвиває творчі здібності, креативність, що в кінцевому результаті допомагає загальному психічному і особистісному розвитку. Все вищевикладене визначає актуальність даної роботи.

Малювання є одним з найважливіших засобів пізнання світу і розвитку знань естетичного виховання оскільки воно пов'язане з самостійною практичною і творчою діяльністю дитини. Малюючи, дитина формує і розвиває у себе певні здібності: зорову оцінку форми, орієнтування в просторі, відчуття кольору. Так само розвиваються спеціальні уміння та навички: координація очей, володіння пензлем.

Одним з найбільш значущих орієнтирів є розвиток творчих здібностей дитини, підтримка ініціативи дітей, які багато в чому можуть бути реалізовані через художньо-естетичний розвиток з використанням нетрадиційних технік малювання. Нетрадиційні техніки малювання на заняттях сприяють розвитку у дошкільнят творчості, психічних процесів, естетичного смаку, дослідницької діяльності, самостійності, їх використання помітно активізує пізнавальну, розумову діяльність дітей.

Аналіз сучасної літератури з образотворчої діяльності виділяє наступні нетрадиційні образотворчі техніки для дітей дошкільного віку [1]: малювання долонькою, малювання пальчиками, тичок жорстким напівсухим пензлем, малювання манною крупною, кляксографія з трубочкою, ниткою, монотипія, набризг, воскові крейди та акварель, малювання поролоном, відбиток зім'ятим папером, гравюра, відбиток пробкою, поролоном, картоплею, малювання піском, малювання сіллю, малювання мильними бульбашками, малювання м'ятим папером, монотипія пейзажна, друк за трафаретом, монотипія предметна, кляксографія звичайна, пластилінографія, свічка та акварель та ін.

Різноманітність нетрадиційного художнього матеріалу притягує і зацікавлює дошкільнят. Діти, працюючи з нетрадиційними техніками малювання, пізнають властивості і якості різних матеріалів, збагачують сенсорний досвід. Незвичайність і різноманітність матеріалів підказує задум, впливає на його характер, сприяє створенню художнього образу.

Використовуючи різні нетрадиційні техніки малювання, дитина пізнає властивості матеріалів та їх виразні можливості. Дитячі малюнки збагачуються, стають виразнішими, великий вибір технік дозволяє урізноманітнити зображення одного і того ж явища або предмета. Навчившись використовувати різні техніки і прийоми з різними матеріалами, дитина стає більш вільною у своїх творчих задумах. Освоюючи різноманітні техніки образотворчої діяльності, дітям надається можливість відчути властивості образотворчих матеріалів, можливі способи їх використання при створенні малюнків.

Освоївши різні нетрадиційні способи малювання, діти можуть проявити творчий підхід в самостійній продуктивній діяльності. Нетрадиційні техніки малювання розвивають у дітей логічне і абстрактне мислення, фантазію, спостережливість, увагу і впевненість в собі [2]. Ознайомлення з нетрадиційними техніками проходить у двох взаємопов'язаних напрямках: знайомство і освоєння нових образотворчих прийомів поряд з ускладненням, модифікацією і комбінуванням вже освоєних технік.

Отже, нетрадиційні техніки малювання – це ефективний засіб розвитку творчих здібностей, що включає нові прийоми створення художнього образу,

композиції і колориту та дозволяє забезпечити найбільшу виразність образу в творчій роботі. Було виявлено, що нетрадиційні техніки малювання – це способи малювання за допомогою різноманітних матеріалів: поролону, зім'ятого паперу, трубочок, ниток, ватних паличок, свічок, сухого листа, малювання долоньками, пальчиками.

Список літератури:

1. Базилівська Т. А., Германюк О. В. Я розмалюю життя. *Дошкільне виховання*. 2018. № 10. С. 26-28.
2. Веденина О.В., Макушева Н.В., Головина Е.А. Нетрадиционные техники рисования для художественно-эстетического развития. *Альманах мировой науки*. 2018. № 3 (23). С. 117-118.
3. Слостенин В.А., Исаев И.Ф., Шиянов Е.Н. *Педагогика: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / под ред. В.А. Слостенина*. Москва, 2002. С. 576.

Зулінська М. О.
студентка 1-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Цвєткова Г.Г.
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і психології
дошкільної освіти
Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

На сьогоднішній день є вельми актуальною темою формування й розвиток критичного мислення у дітей дошкільного віку. Від рівня розвитку різних видів й операцій мислення дошкільника значною мірою залежить подальше успішне навчання в школі. Дитина приходить в школу із запасом елементарних понять про навколишню дійсність, з простими навичками самостійної розумової роботи, з пізнавальними інтересами до придбання нових знань, які вона набуває в дошкільному віці. Тому в цей період вкрай важливо розвивати різні види мислення, формувати передумови для розвитку критичного мислення дошкільників, що передбачає уміння логічно мислити, переконливо аргументувати, аналітично дискутувати та правильно висловлювати свою думку.

Звісно, ми не можемо говорити про наявність розвинутого критичного мислення у дошкільному віці, проте саме пропедевтична робота, спрямована на розвиток передумов формування критичного мислення, може прискорити роботу з його розвитку в більш дорослому віці.

При дослідженні особливостей формування критичного мислення у дошкільників було використано наукові засади праць українських вчених з проблеми формування критичного мислення у навчально-виховному процесі. Дослідженню даного питання приділяють значну увагу І. Бондарук, Т. Воропай, Н. Вукіна, Д. Десятов, О. Марченко, О. Пометун, Л. Рибак, Л. Терлецька, С. Терно, О. Тягло та ін.

Критичне мислення в педагогіці розглядається як антипод догматичного стереотипного мислення, як мислення самостійне, логічне, індивідуальне. Навчити дітей мислити критично – означає навчити спрямовувати їх увагу в правильне русло, вчити робити висновки, знаходити рішення в проблемній ситуації, вміти аналізувати, прогнозувати. До того ж здатність мислити критично сприяє формуванню таких якостей, які допомагають особистості аналізувати різні погляди, формувати й обстоювати власну думку [2, с. 321].

Аналіз вікових особливостей дітей дошкільного віку доводить, що якості, які забезпечують критичність мислення дорослої людини починають формуватися у дітей дуже рано. Особливості мислення старшого дошкільника яскраво виявляються в численних запитаннях «як? чому? звідки? де? коли?».

У старшому дошкільному віці (5-6 років) відбувається розвиток пізнавальної активності та стійкого пізнавального інтересу як фундаменту майбутньої навчальної мотивації. У дітей цього віку активно розвиваються всі розумові операції, з'являються проблематичні судження, у яких висловлюються ймовірність або можливість тієї чи іншої причини явища, пов'язані з розумінням того, що предмети та явища мають різні властивості, що факти, події та вчинки можуть бути наслідком не однієї, а кількох причин [3, с. 177].

В 6 років у більшості дітей починається розвиток логічного мислення, яке дозволяє будувати умовиводи, робити правильні висновки із запропонованих даних. Розвиток логічного мислення відбувається на основі образного. Якщо образне мислення розвинуто погано, то і логічне виявляється неповноцінним. Неможливо роздумувати над проблемою, задачею, критично її оцінювати без наявності необхідної кількості знань, уявлень, понять. У процесі навчання й виховання в дошкільника не тільки розширюється коло уявлень та понять, а й самі поняття та уявлення стають повнішими, розширюється їх зміст і обсяг. Тобто, розвивати критичне мислення можна починати з дошкільного віку засобами навчальної діяльності. Оптимальним віком для початку систематичної формувальної роботи у цьому напрямку є старший дошкільник вік.

Показниками критичного мислення старших дошкільників можуть служити такі ознаки: здатність до аналізу й синтезу; вміння робити елементарні висновки; здатність виходити з проблемної ситуації; приймати власні рішення; висока пізнавальна активність; швидкий темп мислення; спрямованість на певну мету діяльності тощо.

Керувати розвитком критичного мислення дошкільників – це означає:

1) вчити дітей вміло виробляти розумові операції аналізу, синтезу, зіставлення, абстрагування, узагальнення тощо;

2) допомагати їм опанувати найпростіші поняття, висловлювання, судження і робити висновки;

3) робити їх думки та мову точними, послідовними і доказовими, тобто вчити мисленню елементарним правилам логіки [1, с. 14].

Отже, формування основ критичного мислення в дошкільному віці має свої особливості, що пов'язані з розвитком загальних процесів мислення дошкільників: появи суджень, міркувань, умовиводів, виникнення й ускладнення розумових процесів та операцій (аналізу, синтезу, порівняння, класифікації, узагальнення). Підбираючи у відповідності до вікових рівнів завдання, можна розвивати основи критичного мислення вже з дошкільного віку. Сензитивним періодом для розвитку критичного мислення є старший дошкільний вік.

Список літератури:

1. Вукіна Н. В. Критичне мислення: як цього навчати: наук.-метод. посібник. Харків: Основа, 2007. 108 с.

2. Грушко О.В. Розвиток критичного мислення дітей в контексті наступності дошкільної і початкової освіти. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. 2009. Вип. 28, С. 321-325.

3. Тарасенко Ю. Розвиток мислення та його психологічні властивості у дошкільників. *Актуальні проблеми дошкільної освіти: зб. наук. пр.* Чернів. нац. ун-ту ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2008. Вип. 387. С. 177–181.

Мартиненкова Ю. В.

*студентка 1-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Панасенко Е. А.

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри практичної психології*

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

ДО ПРОБЛЕМИ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність дослідження полягає в тому, що творчі здібності по-різному проявляються в різні вікові періоди, мають свою специфіку і обумовлюють застосування особливих технологій у формуванні складових

компонентів, що входять до їх структури. Тому творчі здібності треба розвивати з дошкільного віку. Необхідність розвитку творчих здібностей з дошкільного дитинства пояснюється тим, що саме в цей період закладаються основні напрямки розвитку особистості в подальшому. Відповідно, для дітей середнього дошкільного віку повинні бути створені оптимальні умови для розвитку творчої особистості, здібностей до повноцінної взаємодії з навколишнім середовищем відповідно до вікових особливостей і можливостей.

У роботах Л. Виготського, А. Запорожця, О. Леонтьєва, А. Лурії, Б. Теплова відзначено, що вже у ранньому віці у дитини можна помітити найперший прояв здібностей до будь-якого виду діяльності. Англійський вчений Г. Уоллес зробив спробу дослідити творчий процес та виокремив чотири стадії процесу творчості: підготовка (зародження ідеї); дозрівання; осяяння; перевірка. Науковець Г. Альтшуллер розробив теорію вирішення творчих завдань. Такі вчені як Б. Джефферсон, Д. Дьюї, Е. Ейснер, М. Монтесорі, Р. Штейнер дитячу образотворчу діяльність розглядали як одну з ефективних форм художнього освоєння дітьми навколишньої дійсності, в процесі якої вони зображують предмети і явища. Образотворча діяльність відображає ступені розвитку особистості дитини, які необхідно враховувати для правильної педагогічної організації творчого розвитку.

Об'єктивне значення дитячої творчості полягає у тому, що в процесі цієї діяльності і в її результаті дитина отримує різнобічний розвиток, що має величезне значення для її життєдіяльності. [1].

Творчий потенціал – це основа обдарованості. Він закладений в дитині з народження і розвивається по мірі її дорослішання. У різних дітей творчий потенціал різний. Обдаровані діти мають високий творчий потенціал. Найбільш загальною його характеристикою є яскраво виражена пізнавальна потреба. Серед характерологічних особливостей – ініціативність, завзятість, ухилення від шаблону. В обдарованій дитини процес розвитку особистості протікає більш бурхливо, а особистісно-індивідуальні особливості виражені більш яскраво і проявляються раніше [2].

У ранньому дитинстві (у віці до 3 років) закладаються загальні передумови становлення творчих здібностей. У дослідженні О. Дяченко визначено такі особливості розвитку творчих здібностей у дошкільному віці:

- діти від 3 до 5 років будують новий образ, ґрунтуючись на деякому елементі реальності, при цьому даний елемент реальності стає центральною частиною нового образу;

- у віці 4-5 років помітне зниження рівня продуктивної уяви, що пов'язано зі спрямованістю дітей на засвоєння норм, правил і зразків діяльності;

- діти 6-7 років починають користуватися новим типом побудови образу: елементи реальності займають другорядне місце в новому образі, що забезпечує оригінальність і продуктивність рішень [3].

Науковці вважають, що середній дошкільний вік – це особливо відповідальний період психологічного розвитку дитини, інтенсивного

розвитку її вищих психічних функцій (сприйняття, пам'яті, мислення, мови), формування складних видів діяльності, закладання основ творчих здібностей, розвитку структури мотивів і потреб, моральних норм, самооцінки, елементів вольової регуляції поведінки. Різні види діяльності для свого успішного здійснення вимагають наявності певних здібностей, певних якостей кожного з психічних процесів.

В аспекті досліджуваної проблеми, значущим фактором є потенціал різних видів художньої діяльності для розвитку дитячої творчості і творчих здібностей. Традиційно творчість розглядається як процес, що має специфічні фази протікання: підготовчу, пошукову і виконавчу, по відношенню до яких визначаються різні компоненти творчих здібностей.

Підготовчій фазі відповідає перший компонент – це інтелектуальна ініціатива і активність, які визначаються як здатність самостійно бачити необхідність постановки нової проблеми, теми в науці, мистецтві тощо. Пошуковій фазі відповідає другий компонент – здатність до зміни стереотипів в розумових операціях, пошук нестандартних форм передачі задуму, технічних засобів виконання [4].

У творчій діяльності дітей виділяються три основні етапи, завдяки яким визначають три групи показників якості творчих відносин, способів дій і продукції. Перший етап – вибір сюжету, виникнення, розвиток і оформлення задуму в гіпотетичному плані. Цьому етапу відповідає перша група показників, що характеризує ставлення дітей до творчості: захопленість, здатність увійти в уявну ситуацію, щирість переживань.

Другий етап включає у себе реалізацію задуму, в процесі якого діти підбирають виразні засоби, шукають способи вирішення завдань, що обов'язково передбачає володіння дітьми елементарними вміннями і навичками у певному виді художньої діяльності.

Третій етап (аналітичний, оціночний) – аналіз результатів дитячої продукції (малюнки, оповідання, вірші, пісеньки, ігри, танці тощо.) Він тісно пов'язаний з двома попередніми і вважається їх логічним продовженням і завершенням, головною метою якого є формування оціночних суджень дітей. Даному етапу відповідає третя група показників, що характеризують якість дитячої продукції: відбір дітьми характерних рис життєвих явищ, персонажів, предметів та їх відображення в продуктах художньої діяльності (грі, малюнку, пісеньці, оповіданні тощо); пошуки художніх засобів вдало виражають особисте ставлення дітей і передають задум [5].

Отже, творчі здібності по-різному проявляються в різні вікові періоди, мають свою специфіку і обумовлюють застосування особливих технологій у формуванні складових компонентів, що входять до їх структури. Основна увага дослідників приділяється провідним характеристикам віку як головним психофізіологічним основам розвитку здібностей. Механізм творчості дитини тісно пов'язаний з уявою, яка має пряму залежність від накопиченого раніше досвіду. Середній дошкільний вік є основним для розвитку творчих здібностей у процесі художньої діяльності, так як в цей віковий період активно розвивається уява і образне мислення, що є основою художньо-творчої діяльності і розвитку творчих здібностей дитини.

Список літератури:

1. Иванова Н. А. Условия развития творческих способностей дошкольников. Детство как антропологический, культурологический, психолого-педагогический феномен : Материалы II Международной научной конференции. Москва : Наука, 2016. 364 с.
2. Кабанова О. А., Доронова Т.Н., Е. Соловйова Е.В. Розвиток ігрової діяльності дітей 2-7 років : методичний посібник для вихователів. Київ : Просвіта, 2010. 96 с.
3. Дяченко О.В. Використання новітніх технологій в зображувальній діяльності : навч. посібник. Харків : Джміль, 2005. 49 с.
4. Комарова Т. С. Дитяча художня творчість: навч. посібник. Київ : Стежка, 2005. 160 с.
5. Кузьменко І. В. Розвиток творчого потенціалу школярів в умовах введення початкової загальної освіти. Київ : Науковий пошук, 2012. 17 с.

Олейник В. О.

студентка I-го курсу магістратури спеціальності «Дошкільна освіта»

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Лобанчук О. А.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри етики та естетики

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ОСВІТНЬО-РОЗВИВАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗДО

Екологічне виховання дітей дошкільного віку стоїть серед найбільш актуальних питань освіти, оскільки світове суспільство нарешті звернуло увагу на загострення екологічної кризи на всій планеті. Покращити ситуацію можливо лише при зміні ставлення до довкілля з боку усього людства, тобто, сформованості екологічної свідомості кожного. Ця складова особистості молодого покоління визначатиме майбутнє цивілізації, отже, починати формування її необхідно вже з дошкільного віку.

Велика увага у державних нормативних документах з питань освіти і її дошкільної ланки надається цьому питанню. Так, у Державній національній програмі «Освіта (Україна ХХІ століття)» йдеться про необхідність «формування екологічної культури людини в гармонії її відносин з природою» [2].

Закон України «Про дошкільну освіту» одним із завдань дошкільної освіти визначає «виховання морально-етичного ставлення до навколишнього світу, явищ живої і неживої природи» [3].

У Базовому компоненті дошкільної освіти визначено зміст знань дошкільників з різних сфер людської життєдіяльності. Зміст освітньої лінії «Дитина в природному довкіллі» містить вимоги до формування доступних дитині дошкільного віку уявлень про природу планети Земля та Всесвіт, розвиток емоційно-ціннісного та відповідального екологічного ставлення до природного довкілля[1].

Екологічне виховання вважається вченими складовою частиною екологічної освіти й розглядається як порівняно новий напрям дошкільної педагогіки, що суттєво відрізняється від традиційного ознайомлення дітей із природою. У педагогічній науці й довідкових виданнях екологічне виховання трактується неоднозначно: формування в людини свідомого сприйняття довкілля, почуття особистої відповідальності за діяльність, що так чи інакше пов'язана з перетворенням навколишнього природного середовища, упевненості в необхідності дбайливого ставлення до природи, розумного використання її багатств (Мусієнко М.) [4]; систематична педагогічна діяльність, спрямована на розвиток екологічної культури (Фіцула М.) [5].

Змістом екологічного виховання дошкільників є два аспекти: передача екологічних знань та їх трансформація особистістю у ставлення до природи, що виявляється в діяльності.

Метою освітньої роботи у закладі дошкільної освіти є формування елементів екологічного світорозуміння, екологічної вихованості, розвиток у дитини позитивного емоційно-ціннісного ставлення до природного довкілля, формування реалістичних уявлень про явища природи, практичних вмінь, дбайливого ставлення до її компонентів.

Усі заходи, що організують вихователі у роботі з екологічного виховання мають відповідати вимогам програми «Дитина», що ґрунтується на принципі природовідповідальності, і допомогти в організації сфери життєдіяльності дитини.

При цьому важливо використовувати інтегрований підхід до розв'язання завдань через практичну діяльність у природі, залучаючи музичну, зображувальну, мовленнєву, ігрову форми роботи.

Основні завдання екологічного виховання дошкільнят:

- формування системи елементарних знань про предмети та явища навколишнього середовища як умови життя особистості в сучасному суспільстві;

- набуття навичок розумової праці, удосконалення дослідницьких умінь, що виявляються в аналізуванні, систематизуванні, поясненні, доведенні, міркуванні;

- цілеспрямоване керівництво вихователя розвитком мислення дитини під час ознайомлення із природою, дотримання чітко сформульованого плану;

- на етапах опанування нового матеріалу, повторення, практичного застосування набутих знань і навичок доцільно опанувати метод моделювання

природних об'єктів і явищ (діти із задоволенням експериментують, вирощують квіти, саджають насіння). Процеси, що відбуваються, навчають дітей розкутості, обережності, дбайливого ставлення, вміння берегти, цінувати природні явища.

Формами та методами роботи з екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку можуть бути: екологічні заняття всіх видів; дидактичні ігри, вправи; екскурсії, спостереження; проблемні ситуації, мовні логічні завдання; праця в природі, дослідження; конкурси, вікторини; література, народний фольклор.

Узагальнюючи вищесказане, ми дійшли висновків, що заклад дошкільної освіти є першою сходинкою збагачення дітей знаннями про природне та соціальне оточення, ознайомлення з загальною, цілісною картиною світу та формування науково обґрунтованого, морального й естетичного ставлення до нього.

Таким чином, одним із провідних завдань, яке постає перед вихователем ЗДО, є екологічне виховання дітей, що передбачає формування у дитини емоційного бережливого ставлення до об'єктів природи, здатності бачити їх красу. Це забезпечить формування перших уявлень про навколишній світ, ставлення до природи, конкретної поведінки на емоційному рівні.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор, член-кореспондента НАПН України – Піроженко Т.; Авт. кол-в: Байер О., Безсонова О., Брежнєва О., Гавриш Н., Загородня Л., Косенчук О., Корнєєва О., Лисенко Г., Левінець Н., Машовець М., Мордоус І., Нерянова С., Піроженко Т., Половіна О., Рейпольська О., Шевчук А.. *Практика управління дошкільним закладом*. № 1. 2021.

2. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття)
URL: ualib.com.ua/br_563.html.

3. Закон України «Про дошкільну освіту». Київ: *Дошкільне виховання*, 2001. 33 с.

4. Мусієнко М. Екологія : Глумачний словник. Київ: Либідь, 2004. 376 с.

5. Фіцула М. Педагогіка : Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Київ : Академія, 2000. 544 с.

Сиплива О. А.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Лобанчук О. А.
кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри етики та естетики
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ В УМОВАХ РОЗВИВАЛЬНО-ІГРОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Проблема розвитку пізнавальної активності дошкільників залишається однією з найактуальніших у дитячій психології, оскільки активність – необхідна умова формування розумових якостей особистості, її самостійності та ініціативності.

Активність дошкільника – «необхідна передумова загального розвитку».

Необхідність створення умов для задоволення потреб дитини у пізнанні навколишньої дійсності, забезпечення повноцінного і гармонійного розвитку у період дошкільного дитинства і формування особистості дитини відображена у низці державних документів, зокрема, Законі України «Про дошкільну освіту»[3], «Про охорону дитинства», «Базовому компоненті дошкільної освіти» [1], «Положенні про дошкільний навчальний заклад» тощо.

Особливо важливим для життя людини є період раннього дитинства, коли активно формується і розвивається пізнавальна сфера. Серед всіх психічних процесів домінує сприймання, від якого залежить розвиток мислення, пам'яті, уваги, мови тощо. Інтенсивно зростає зорова, тактильна, кінестетична чутливість дитини, розвивається слух, координуються рухи. До кінця раннього дитинства складається здатність до узагальнення, переносу досвіду в нові ситуації, уміння встановлювати зв'язки між предметами шляхом експериментування. В цей період відбувається перехід від наочно-дійового до наочно-образного мислення дитини.

Провідним видом діяльності є предметно-ігрова. Ігрова діяльність закріплює в малюка нові поведінкові навички і способи взаємодії, стимулює розвиток вербальних та невербальних комунікативних навичок, інтенсифікує процеси розвитку, виховання та навчання. Разом з тим закладаються передумови переходу до продуктивних видів діяльності (малювання, ліплення, конструювання). Тому важливо в цей період створювати умови для розвитку предметних та символічних ігрових дій, формувати вміння в іграх використовувати набутий життєвий досвід, розвивати уміння самостійно гратися іграшками, спонукати до спільних ігор.

Дієвим засобом розвитку пізнавальної діяльності дитини є розвивальне-ігрове середовище, організація якого має свою специфіку, зумовлену насамперед особливостями психології та фізіології малюків.

В ігрове предметно-розвиваюче середовище входить: ігрове поле, ігрове устаткування, іграшки, ігрова атрибутика різного роду, ігрові матеріали, необхідні для ігрової діяльності дітей. Усі ці ігрові засоби знаходяться, зазвичай, не в якомусь абстрактному ігровому просторі, а в груповій кімнаті, ігровому залі, на майданчику дитячого садка. Разом з тим, на думку деяких вчених, до поняття «розвиваюче предметно-ігрове середовище» варто включати ті стосунки, які складаються в дитини з дорослими. У даний час доведене значення демократичного стилю спілкування дорослого з дитиною для розвитку пізнавальної діяльності, творчості загалом [2, с. 39].

Досліджуючи педагогічні чинники розвивальне-ігрового предметного середовища, Л. Лохвицька визначила його основні завдання і можливості: здійснювати виховання і навчання, орієнтуючись на конкретну особистість; об'єднувати дітей у групи за здібностями й інтересами; через різноманітні матеріали, посібники, атрибути тощо заохочувати дошкільників до досліджень, випробовування власних ідей; забезпечувати гармонійні зв'язки між дитиною і навколишнім світом; заохочувати дітей до різних видів діяльності; розвивати здатність дітей здійснювати вибір; сприяти розвитку світосприйняття [4, с. 13].

Принципами організації розвивального довкілля для дітей раннього віку, як зазначає Л. Лохвицька, є: взаємодії; активності, самостійності й творчості; динамічності; вільного центрування; емоційного комфорту; естетичності в підборі іграшок, матеріалів й атрибутів; зв'язку з реальним життям; урахування вікових особливостей дітей; поступового ускладнення наповнення середовища; права вибору діяльності [5, с. 160].

Таким чином, розвивальне-ігрове середовище може бути ефективним засобом розвитку пізнавальної активності дитини раннього віку за умови організації правильної структури, дотримання відповідних принципів, врахування визначених чинників та вимог.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор, член-кореспондента НАПН України – Піроженко Т.; Авт. кол-в: Байер О., Безсонова О., Брежнева О., Гавриш Н., Загородня Л., Косенчук О., Корнеєва О., Лисенко Г., Левінець Н., Машовець М., Мордоус І., Нерянова С., Піроженко Т., Половіна О., Рейпольська О., Шевчук АПпрактика управління дошкільним закладом. No 1. 2021.

2. Борисова О. Вплив ігрового середовища на формування творчої особистості дошкільника. Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди». Педагогіка. Психологія. Філософія. 2013. Вип. 28(1). С. 38-42.

3. Закон України «Про дошкільну освіту». Київ : Дошкільне виховання, 2001. 33 с.

4. Лохвицька Л. Розвивальне середовище для дітей раннього віку. Дошкільне виховання. 2003. № 11. С. 12-14.

5. Лохвицька Л. Концептуальні засади проектування розвивального предметного середовища в дошкільних навчальних закладах. Педагогічна теорія і практика: Зб. наук. пр. Київського Міжнародного Університету. 2010. С. 159-169.

Тележенко О. І.

*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Шулигіна Р.А.

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ КРІЗЬ ПРИЗМУ АНАЛІЗУ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Особистості дитини, розвиток і навчання її творчо мислити, формування інтелектуальних і творчих здібностей, логічного мислення – завдання, важливість яких не можна знецінювати в дошкільній освіті.

Мислення належить до низки найскладніших проблем, над якими працює ціла когорта науковців – педагогів, психологів, філософів, культурологів та ін. Досліджуються питання про індивідуальні особливості мислення, джерела його активізації та функціонування, розвиток, активізацію, визначення сутнісних механізмів і методів діагностики.

Проблема мислення досить широко досліджена як у вітчизняній (П. Блонський, Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн та ін.), так і в зарубіжній (Д. Дьон, Ж. Піаже, В. Штерн та ін.) психології. Питання розвитку мислення завжди перебувало в центрі уваги педагогів (А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Дуткевич, Т. Поніманська, Я. Пономарьов, В. Паламарчук, В. Сухомлинський та ін.). У різних термінологічних словниках поняття «мислення» частіше за все тлумачиться, як процес пізнавальної діяльності людини, сукупність розумових процесів, найвищий ступінь пізнання.

Проведений аналіз психолого-педагогічних досліджень дозволяє нам на його основі сформулювати наступні твердження про процес мислення, а також виокремити його важливі характеристики:

- процеси мислення і мовлення нерозривно пов'язані;
- мислення має узагальнений характер;
- для мислення притаманна проблемність;
- мислення – основа будь-якої розумової діяльності людини;
- мислення відбувається на базі вже набутого дитиною практичного досвіду, уявлень, умінь, навичок і прийомів мисленнєвої діяльності;
- мислення може виконуватись на рівні зовнішніх практичних дій або на словесному рівні;
- процес мислення тісно пов'язаний з діяльністю особистості дитини.

Аналіз наукових літературних джерел показав, що поняття «логічне мислення» тлумачать або надто вузько або широко. Часто поняття «логічне мислення» прирівнюють до мислення взагалі. Логічне мислення формується на основі наочно-образного і є вищим ступенем мислення. Процес досягнення цієї стадії доволі тривалий і складний, оскільки повноцінний розвиток логічного мислення вимагає не лише високої розумової активності, але й передбачає наявність у дитини певної бази знань про спільні і важливі ознаки предметів та явищ довколишнього світу [1, с. 93].

Численними психолого-педагогічними дослідженнями також доведено, що мислення формується і розвивається протягом дитинства під впливом умов життя і виховання. Основними напрямками розвитку мислення дошкільника є вдосконалення наочно-дієвого мислення, інтенсивний розвиток наочно-образного і початок активного формування словесно-логічного мислення. Старші дошкільники здатні оволодіти на елементарному рівні такими способами логічного мислення, як порівняння, узагальнення, класифікація, систематизація, здатні помітити навіть невелику схожість між видимими ознаками об'єктів і можуть висловити ці відмінності в мові [2, с. 82-85].

Здатність логічно мислити дозволяє дитині розуміти все те, що відбувається довкола, встановлювати зв'язки між предметами та явищами довкілля, робити певні висновки, вирішувати різноманітні задачі, перевіряти результати, доводити, заперечувати.

Крізь призму поглядів вчених психолого-педагогічної науки на розвиток логічного мислення, ми можемо сформулювати основні проблемні напрями розвитку логічного мислення у дітей старшого дошкільного віку:

- розвиток всіх форм мислення;
- розвиток вміння виділяти суттєві властивості предметів і абстрагуватися від несуттєвих, знаходити головні зв'язки предметів і явищ довколишньої дійсності;
- вміння робити правильні та обґрунтовані висновки і перевіряти їх;
- доведення істинності своїх суджень і спростування хибних тверджень;
- вміння виражати свої думки впевнено, послідовно, несуперечливо і обґрунтовано;
- вміння виділяти у загальному часткове;
- аналіз ефективності різних способів досягнення результатів.

Отже, здійснений аналіз психолого-педагогічних досліджень, дає можливість скласти певну характеристику процесу розвитку логічного мислення старших дошкільників, як тривалого і складного, оскільки повноцінний розвиток логічного мислення вимагає не лише високої розумової активності, але й передбачає наявність у людини певної суми знань про спільні й суттєві ознаки предметів та явищ довколишнього світу.

Вважаємо за необхідне окреслити перспективи подальших досліджень, які можуть зорієнтувати нас на вивчення добору адекватних засобів нового покоління для досягнення мети щодо розвитку логічного мислення у дітей на різних етапах дошкільного дитинства.

Список літератури:

1. Выготский Л. С. Мышление и речь / Собрание сочинений: в 6 томах. Москва: Педагогика, 1982. Т. 2. 273 с.
2. Любченко І. І. Розвиток логічного мислення у старших дошкільників: до постановки проблеми / *Вісник Черкаського університету. Серія педагогічні науки*. Черкаси, 2010. Вип. 186. С. 82-85.

Чорна А.В.
студентка II-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Сандугей В.В.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки освіти
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ПРОФІЛАКТИКА ЕМОЦІЙНИХ РОЗЛАДІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Отже, здійснений аналіз психолого-педагогічних досліджень, дає можливість скласти певну характеристику процесу розвитку логічного мислення старших дошкільників, як тривалого і складного, оскільки повноцінний розвиток логічного мислення вимагає не лише високої розумової активності, але й передбачає наявність у людини певної суми знань про спільні й суттєві ознаки предметів та явищ довколишнього світу.

Вважаємо за необхідне окреслити перспективи подальших досліджень, які можуть зорієнтувати нас на вивчення добору адекватних засобів нового покоління для досягнення мети щодо розвитку логічного мислення у дітей на різних етапах дошкільного дитинства.

Емоційна сфера людини являє собою складну регуляторну систему. Порушення в цій сфері перешкоджають вільній взаємодії особистості з

навколишнім світом, призводять до відхилень в особистісному розвитку, стимулюють появу психологічних розладів. Коріння більшості емоційних проблем дорослих криються в дитячому віці. Серед глобальних проблем людства в сучасному світі, особливе місце займає психічне і фізичне здоров'я дітей. Численні підходи до вирішення цієї проблеми найчастіше ґрунтуються на вивченні внутрішньої сімейної атмосфери, соціального оточення, медичного обслуговування, відносин дитини з близькими дорослими, а також сприйнятливості дітей до захворювань та інших зовнішніх факторів. Поряд з цим, менш вивчені внутрішні чинники, що впливають на психічне здоров'я дітей.

В якості одного з таких внутрішніх факторів, які належать до потужних регуляторів психіки дитини, а відповідно і її здоров'я, можна розглядати емоційну сферу. Зважаючи на прогресивні зрушення в системі освіти, які відбулися в Україні, зумовлюють нові підвищені вимоги до розкриття особистісного потенціалу кожної дитини, її суб'єктних можливостей ефективно регулювати власну діяльність, зокрема, на ранніх етапах розвитку. Наявність емоційних порушень у дошкільному віці є причиною виникнення неврозів та інших розладів, що гальмують психічний розвиток особистості. Особистісне становлення дитини визначається її емоційним благополуччям. Однак, серед типових дитячих емоцій нерідко істотне місце мають не тільки позитивні, але й негативні емоції, що згубно впливають як на загальний психічний настрій дитини, так і на її діяльність.

Аналіз психологічної літератури дає можливість відзначити три категорії порушень у формуванні емоційної сфери дошкільника:

- розлади настрою;
- розлади дій;
- порушення психомоторики.

Одним з ефективних методів, який також сприяє корекції емоційного неблагополуччя, є образотворче мистецтво, так як воно використовує «мову» візуальної та пластичної експресії і має широкі можливості роботи з дітьми. Це робить його незамінним інструментом для дослідження і гармонізації тих сторін внутрішнього світу дитини, особливо емоційної сфери особистості, для вираження яких слова малоприсади (М.В. Кисельова, Н.Л. Кряжева, Л.Д. Лебедева) [1, с. 203].

Образотворча діяльність передбачає формування у дошкільників не тільки творчих здібностей, творчої активності, самостійності, а й уміння сприймати та відтворювати ритм малюнку, передбачає розвиток зорової пам'яті, просторової уяви та орієнтації, формує початки планування та проектування діяльності (алгоритм), художнього мислення, відчуття матеріалу (тактильні відчуття), активного розвитку загальної та дрібної моторики. Все це складає ключовий момент загальних корекційних завдань розвитку дітей засобами образотворчої діяльності.

Основними видами образотворчої діяльності є малювання, аплікація та ліплення, що мають неабиякий вплив на емоційну сферу особистості дитини. Тому нами проведено дослідження щодо впливу засобів образотворчого мистецтва на емоційний стан старших дошкільників. Дослідження

проводилося на базі Новаківського НВК, ДНЗ «Теремок» Житомирської області, Коростенського району. У дослідженні брали участь 20 дітей віком від 4 до 6 років. В ході дослідження емоційної сфери дітей старшого дошкільного віку нами було використано психодіагностичний інструментарій виявлення та профілактики порушень емоційних станів у дітей засобами образотворчого мистецтва такі як тест М. Люшера, розроблена М.О.Панфіловою графічна методика «Кактус», методика «Веселий - сумний» Р. Теммла, тест емоцій Баса-Дарки в модифікації Г.Резапкіной. В ході дослідження у групі дошкільнят спостерігається високий та середній рівень тривожності, агресія та замкнутість [2, с. 56-72].

Також нами запропонована програма впливу образотворчого мистецтва на емоційну сферу у дітей, що довела свою ефективність на базі того ж дошкільного закладу. В результаті проведення занять за цією програмою у дошкільнят знизився рівень тривожності та агресії. Діти стали більш активно спілкуватися з однолітками та старшими.

Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури свідчить про недостатню розробленість проблеми подолання емоційного неблагополуччя старших дошкільників, відсутності комплексних програм психолого-педагогічної корекції з урахуванням причин його виникнення. Незважаючи на те що емоційна сфера дітей на даний момент має вимагати особливої уваги, на сьогодні вона залишається недостатньо вивченою, як у теоретичному так і в експериментальному аспектах та потребує подальших досліджень. Одним із них стало наше дослідження розвитку цього феномену у дітей старшого дошкільного віку.

Список літератури:

1. Тарнавська Н.П. Емоційно-розвивальний простір дошкільника в дошкільному навчальному закладі та родині // *Личность в едином образовательном пространстве: сб. науч. статей I Международного образовательного форума (г. Запорожье, 5–7 мая 2010 г.)* / под науч. ред. проф. К.Л. Крутий. Часть 2. Запорожье: ООО "ЛИПС" ЛТД, 2010. С. 201-206.
2. Молодушкіна І. В. Загадковий світ емоцій. Розвиток емоційної сфери дошкільників. : посіб. 2-ге вид. Харків: Основа, 2011. 207 с.

Якименко Т. В.
*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Магеря О. П.
*кандидат філософських наук, доцент
кафедри етики та естетики*
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ УЯВИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ГРИ

На сьогодні визначальними факторами в дошкільній освіті з точки зору гуманістичної психології та педагогіки є внутрішня творча активність особистості дитини, її потреби та здатність до саморозвитку і самовдосконалення.

У зв'язку з цим перед закладами дошкільної освіти постає важливе завдання розвитку творчого потенціалу підростаючого покоління, що в свою чергу вимагає вдосконалення навчально-виховного процесу з урахуванням психологічних закономірностей всієї системи пізнавальних процесів дитини, зокрема творчої уяви.

Творча уява є невід'ємним компонентом будь-якої форми творчої діяльності людини на всіх етапах її життя (М.В. Єрмолаєва). Особливо значущим стає розвиток уяви і творчості в дошкільному дитинстві, так як саме в цей період закладаються основи їх розвитку (Л.А. Венгер, Н.С.Лейтес).

Вагомий внесок у дослідженні формування творчої уяви засобами театралізованої гри зробили Л. Артемова, Д. Богоявленська, А. Матюшкін, В.Моляко, Я. Пономарьов, Б. Теплов, М. Холодна, В. Шадриков, О.Яковлева та ін. [1, с. 115].

Одним з ефективних засобів розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку є театралізована діяльність. Театралізована діяльність полягає у власному емоційному вираженні, в ній розігруються ролі, а образ народжується з дій персонажа, міміки та змісту реплік [1, с. 110].

Аналіз наукової та методичної літератури дозволив нам виділити наступне протиріччя: між необхідністю розвитку творчої уяви старших дошкільників та недостатнім використанням потенціалу театралізованої діяльності в її розвитку. З вищезазначеного протиріччя випливає проблема дослідження: які теоретичні та методичні основи розвитку творчої уяви старших дошкільників у театралізованій діяльності [2, 3].

На думку педагогів, основними умовами розвитку творчої уяви, що забезпечують ефективність проведення занять з дітьми старшого дошкільного віку є [5]:

- створення умов для емоційного комфорту на заняттях, відкритості дітей, доброзичливого ставлення;
- створення в групі творчого середовища, сприятливого для розвитку театралізованої діяльності дитини;
- врахування вікових особливостей і можливостей творчого розвитку дітей, інтегрований підхід в організації занять для розвитку творчої уяви;
- застосування методів і прийомів, спрямованих на стимулювання роботи творчої уяви.

Зміст театралізованих занять формуються з урахуванням наступних принципів [4, с. 20]:

1. Змістовність занять, різноманітність тематики та методів роботи.
2. Щоденне включення театралізованих ігор в усі форми організації педагогічного процесу, що зробить їх такими ж необхідними, як дидактичні та сюжетно-рольові.
3. Максимальна активність дітей на всіх етапах підготовки та проведення ігор.
4. Співпраця дітей один з одним і з дорослими.
5. Готовність і зацікавленість вихователів. Всі ігри та вправи на занятті мають бути підібрані таким чином, щоб вдало поєднувати рух, мову та міміку в різних варіаціях.

Механізм творчої уяви в театралізованій діяльності активно впливає на розвиток емоційної сфери дитини, її почуття, сприйняття створюваних образів. При планомірних заняттях театралізованою діяльністю у дітей розвивається здатність до створення образів і формуються ефективні механізми уяви, які впливають на розвиток творчої уяви.

Загалом, театралізовані ігри можуть бути різні за своїм змістом, нести різноманітну інформацію про навколишню дійсність, але необхідний спеціальний відбір художніх творів, на основі яких будуються сюжети.

Таким чином, театралізована діяльність є невичерпним джерелом розвитку почуттів, переживань, емоційних відкриттів дитини, залучає її до духовного розвитку, є найважливішим засобом розвитку емпатії - умови, необхідної для організації спільної діяльності дітей, розвиває емоційну сферу дитини, змушує її співчувати персонажам, співпереживати розігруваним подіям.

Таким чином, театралізована діяльність – це ігрова діяльність, в якій дитина у власному емоційному вираженні створює образ з дій персонажа, міміки і змісту реплік. В закладах дошкільної освіти найчастіше використовують наступні види театралізованої діяльності: імпровізація, розігрування казок, сценок, рольові діалоги по ілюстраціям, самостійні імпровізації на теми, взяті з життя (смішний випадок, цікава подія і т.д.); перегляд лялькових вистав та бесіди з ними; гри-драматизації; гри-драматизації з пальчиками, з ляльками; розігрування казок; вправи по формуванню виразності виконання (вербальної і невербальної).

Беручи участь у театралізованих іграх, діти ознайомлюються з оточенням та його складовими через образи, фарби, звуки. Завдяки цій діяльності в дошкільників більш інтенсивно розвиваються пізнавальні

інтереси, удосконалюються психічні процеси (пам'ять, уява, мислення), активізується мовлення, формується культура міжособистісного спілкування, розширюється світогляд.

Отже, театралізована діяльність – це одна із провідних ліній у вихованні всебічно розвиненої особистості та один із ефективних засобів розвитку художньо-творчих здібностей старшого дошкільника.

Список літератури:

1. Артемова Л. В. Театр і гра : підручник. Київ : Томіріс, 2002. 144 с.
2. Білан О. І., Возна Л.М.. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля : підручник. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 264 с.
3. Макаренко Л. В. Театр і театралізована діяльність у сучасному дошкільному закладі освіти: монографія. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2011. 211 с.
4. Олійник О. І. Удосконалення акторської майстерності педагогів : підручник. Київ : Томіріс, 2017, 270 с.
5. Педагогічні умови та особливості театралізованих ігор. URL : <http://ukrefs.com.ua/page,4,100953-Pedagogicheskie-usloviya-i-osobennosti-teatralizovannyh-igr.html>

Яцула Л. А.

*студентка II-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Сандугей В. В.
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки освіти*
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

РОЗВИТОК МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ПОШУКОВО ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Пошуково-дослідницька діяльність активує та стимулює процеси мислення дітей старшого дошкільного віку, адже чуттєве ознайомлення дитини з навколишнім світом стає джерелом для роздумів і пізнання. На основі різних маніпуляцій з предметами, дитина набуває навичок зіставлення, порівняння, аналізу і групування предметів [2, с. 129]. Окрім цього, пошуково-дослідницька діяльність дає можливість дітям старшого дошкільного віку познайомитися з тим, що прямо не піддається спостереженню у природі. Це зацікавлює дітей значно більше, ніж перспектива одержання інформації за допомогою своїх аналізаторів. Така діяльність підводить дитину до нових проблем, а винагородою за її активність є самостійні «відкриття» [1, с. 42].

Під час аналізу наукових джерел встановлені характерні особливості пошуково-дослідницької діяльності дітей дошкільного віку та види занять, що стимулюють їх мисленнєву діяльність, серед яких: продуктивні, пізнавальні, соціальні, прогностичні, комбінаторні та безкорисливі. Найбільш поширеними можна вважати безкорисливі заняття, що спрямовані на одержання відомостей про властивості предметів, а також їх практичне значення. Системний аналіз дав змогу виокремити головне завдання педагога під час реалізації пошуково-дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку, що полягає у збереженні, підтримці і розвитку внутрішньої мотивації до досліджень.

Розроблена методика організації пошуково-дослідницької діяльності для дітей старшого дошкільного віку включає два етапи.

Перший етап передбачає реалізацію тренувальних занять у групі, що спрямовані на ознайомлення із ключовими методами дослідницької діяльності. Освоївши кожен із методів, педагог пропонує вихованцям скласти прості алгоритми дослідження із використанням вивчених методів. На даному етапі запорукою успіху є активна допомога вихователя дітям, адже вони ще не уміють виділяти головні та другорядні ознаки, аналізувати і синтезувати дані. Тому шляхом спільного узагальнення інформації щодо предмету дослідження, формуються висновки, а вихованці роблять короткі повідомлення за підсумками роботи. Аналіз емпіричного досвіду показує, що якість повідомлень залежить від рівня загального розвитку дитини, тому на початку вони є короткотривалими, але з набуттям дослідницького досвіду вони стають більш розгорнутими і усвідомленими.

Другий етап – самостійна пошуково-дослідницька діяльність вихованців. Вона базується на уже знайомій для дітей схемі діяльності з незначними змінами й доповненнями. Організація пошуково-дослідницької діяльності старших дошкільників на цьому етапі передбачає організацію занять у таких формах: спостереження, дослід та експериментування.

Спостереження є важливою формою пошуково-дослідницької діяльності. Ця форма розглядається як процес усвідомленого сприймання об'єкта чи явища, в ході якого розвивається мислення дитини. Результативність спостережень на заняттях з дітьми старшого дошкільного віку досягається за таких умов: здатність дітей сприймати пізнавальне завдання; планування послідовності дій; самостійна постановка вихованцями короткочасної мети спостереження; фіксація результатів у календарі спостережень у вигляді висновків; використання засвоєних засобів пізнання у нових умовах.

Дослід, як активна форма пізнання об'єктів навколишнього світу, передбачає проведення занять для дітей старшого дошкільного віку у спеціальних умовах. Реалізація пошуково-дослідницької діяльності у формі дослід сприяє формуванню пізнавального інтересу дошкільників до природи і техніки, розвитку їх спостережливості і мисленнєвої діяльності. Важливою цінністю дослідів є те, що вихованці не одержують готові знання, а на основі власного дослідження отримують знання, які поповнюють уже існуючий досвід.

Експериментування дає дітям старшого дошкільного віку реальні уявлення про різні сторони досліджуваного об'єкта, його взаємозв'язки з іншими об'єктами та середовищем існування. Емпіричні дослідження показали, що у процесі експериментування відбувається збагачення пам'яті дитини, активізуються її розумові процеси. Це пов'язано із постійним виникненням потреби у здійсненні операцій аналізу, синтезу, порівняння, класифікації та узагальнення. Окрім цього, ця форма позитивно впливає на емоційну сферу дитини та розвиток її творчих здібностей.

Встановлено, що важливим при організації пошуково-дослідницької діяльності з метою розвитку мислення дітей старшого дошкільного віку є гармонійне поєднання змістового і мотиваційного компонентів методики. Зокрема, мотиваційний компонент пов'язаний із задоволенням пізнавальних потреб дитини та забезпеченні таких умов: демократичний стиль виховання, позитивне і емоційно забарвлене ставлення дорослого, діалогічне спілкування з дитиною. Численні дитячі запитання є невід'ємним аспектом пошукової і дослідницької діяльності старших дошкільників. Саме відношення вихователя до них визначає динаміку розвитку мислення вихованців, адже майстерність педагога у формулюванні відповідей на поставлені запитання стимулює самостійність мислення дитини і пізнавальну активність.

Результати педагогічного експерименту показали, що технологія пошуково-дослідницької діяльності у дошкільних закладах позитивно впливає на розвиток мислення дітей старшого дошкільного віку. Проте встановлено, що пошуково-дослідницька діяльність не лише створює позитивні умови для розвитку мислення вихованців, але й сприяє удосконаленню здатності до тривалого зосередження на об'єктах дослідження, розвитку пам'яті і уваги. Тому подальших досліджень потребує методика комплексного розвитку когнітивної сфери дітей старшого дошкільного віку у процесі пошуково-дослідницької діяльності.

Список літератури:

1. Михайліченко Т. Інтеграція пошуково-дослідницької діяльності з різними видами діяльності дошкільників. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2010. №7. С. 42-50.
2. Пастушенко Н. Б., Суддя З. О. Розвиток пізнавальних інтересів дітей дошкільного віку засобами пошуково-дослідницької діяльності. Психолого-педагогічні науки. 2012. № 5. С. 129-133.

СЕКЦІЯ 2
ОСВІТНЄ ДИТИНСТВО: ПРОГРЕСИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА
МОДЕРНІ ПРАКТИКИ

Абилбакиева Г. Т.
PhD доктор, старший преподаватель,
Изат М.
магистр педагогических наук,
Асқарбек А.
магистр педагогических наук
Казахский Национальный педагогический
университет имени Абая
Казахстан, г. Алматы

ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО
ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ПЕДАГОГОВ ДОШКОЛЬНЫХ
ОРГАНИЗАЦИЙ

Целями государственной программы "Цифровой Казахстан" являются ускорение темпов развития экономики Республики Казахстан и улучшение качества жизни населения за счет использования цифровых технологий в среднесрочной перспективе, а также создание условий для перехода экономики Казахстана на принципиально новую траекторию развития, обеспечивающую создание цифровой экономики будущего в долгосрочной перспективе. Усилия по цифровизации приводят к созданию нового общества, где активно развивается человеческий капитал – знания и навыки будущего воспитываются с самых юных лет, повышаются эффективность и скорость работы бизнеса за счет автоматизации и других новых технологий, а диалог граждан со своими государствами становится простым и открытым. Цифровая революция происходит у нас на глазах. Эти изменения вызваны внедрением за последние годы множества технологических инноваций, применяемых в разных отраслях [2].

Перед страной стоит задача значительного увеличения темпов роста потребления и применения информационно-коммуникационных технологий и ускорения внедрения информационно-коммуникационных технологий в систему образования в целях долгосрочного обеспечения конкурентоспособности страны [1].

Вклад в экономическое, политико-культурное развитие страны, воспитание мудрого, всестороннего будущего гражданина является одним из главных обязанностей педагогов дошкольных организаций.

Инновационность педагогического процесса в дошкольной организации заключается в целенаправленном внедрении новых технологий, способствующих эффективному развитию детей дошкольного возраста.

Сегодня стало очевидным, что надо управлять не личностью, а процессом её развития. А это означает, что приоритет в работе педагога и воспитателя отдается приемам опосредованного педагогического воздействия: воздержание от излишнего воздействия, воздержание от излишнего дидактизма, назидательности; вместо этого выдвигаются на первый план дидактические методы общения, совместный поиск истины, развитие через создание воспитывающих ситуаций, разнообразную творческую деятельность. Общество нуждается в высококвалифицированных педагогических кадрах, способных воспитать конкурентоспособных, способных быстро адаптироваться к новым условиям, способных быстро принимать самостоятельные решения граждан страны.

В соответствии с этим общественным спросом при подготовке будущих педагогов дошкольных организаций приоритет отдается их профессиональному совершенствованию.

Большое внимание должно уделяться самообразованию и поисковой деятельности студентов. Помимо получения профессионального образования нужно воспитывать поколение новаторов, которые могут открыто выражать свое мнение.

Молодежь – это «вечный двигатель» будущего. Поэтому с уровнем развития, возможностями, ценностными ориентациями, степенью участия в экономической, политической и общественной жизни казахстанской молодежи связан путь Казахстана в будущее. Основы этого будущего закладываются в настоящем. Поддержка молодежи - это инвестиции в прогресс страны. А в современных условиях в своей профессиональной деятельности возникает необходимость в подготовке педагогических кадров, которые могут создавать и использовать. Умение эффективно использовать цифровые образовательные ресурсы одна из задач перед специалистами.

Появлением новых цифровых технологий позволяют сделать обучение более эффективным, вовлекая в процесс восприятия учебной информации большинство чувственных компонент обучаемого.

В условиях современного образования новые технологии выступают как средство для улучшения восприятия дошкольниками все уровни учебной информации. В эпоху ускоренного развития науки и техники, усиленного потока информационных данных главной задачей образовательных учреждений является формирование умственных способностей, развитие способностей и талантов человека.

Использование педагогами цифровых образовательных ресурсов в работе с детьми служит повышению познавательной мотивации воспитанников, соответственно наблюдается рост их достижений, ключевых компетентностей. Внедрение информационно-коммуникационных технологий ставит перед педагогами дошкольной образовательной организации задачу – **использовать** цифровые образовательные ресурсы в образовательном **процессе**, а это значит, стать для ребенка наставником в выборе компьютерных игр и сделать цифровые образовательные ресурсы средством интерактивного обучения.

Использование цифровых образовательных ресурсов в образовательном **процессе** дошкольной образовательной организации возможно и необходимо, поскольку это способствует повышению эффективности образовательного **процесса** и развивает ребенка всесторонне. Развивающий эффект зависит от дизайна, доступности цифровых образовательных ресурсов и их соответствия уровню развития и интереса дошкольника. Они позволяют ставить перед ребенком и помогать ему решать познавательные и творческие задачи с опорой на наглядность. Сегодня цифровые образовательные ресурсы можно считать мощным информационно-коммуникационным средством обучения и развития дошкольников.

Внедрение информационно-коммуникационных технологий в образовательный **процесс** дошкольной образовательной организации – это не включение информатики в план непосредственно образовательной деятельности дошкольной образовательной организации, а **использование** цифровых образовательных ресурсов, соответствующих возрастным и индивидуальным особенностям дошкольников, для повышения эффективности образовательного **процесса**.

Поскольку педагоги дошкольных организаций находятся в тесном контакте с каждым ребенком через компьютерную сеть, у них есть возможность основательно сконцентрироваться на обучении, определить индивидуальный уровень каждого ребенка и принять к нему индивидуальные меры. Внедрение новых информационных технологий в организованную учебную деятельность позволяет реализовать возможности и требования детей через компьютер.

Благодаря мультимедийному способу подачи информации достигаются следующие результаты:

- дети легче усваивают различные понятия;
- быстрее возникает умение ориентироваться на плоскости и в пространстве;
- тренируется внимание и память;
- повышается способность к самостоятельному поиску;
- формируется информационная грамотность и информационная культура.

Педагог дошкольной организации – личность, которая по содержанию профессиональной деятельности, должна обладать совокупностью качеств, доступной не многим.

В профессиональной деятельности специалистов дошкольного образования применяются следующие технологии:

- информационно-коммуникационные технологии.
- здоровьесберегающие технологии;
- технология проектной деятельности;
- технология исследовательской деятельности;
- игровые технологии.

Использование ИКТ (информационно-коммуникационных технологий) является одним из приоритетов образования. А средства информационно-

коммуникативных технологий помогают педагогу разнообразить формы поддержки образовательного процесса, повысить качество работы с родителями воспитанников, а также популяризировать деятельность воспитателя группы и детского сада в целом.

Внедрение компьютерных технологий сегодня является новой ступенью в образовательном процессе. Дошкольные образовательные учреждения не только не остались в стороне, но и активно включились в процесс широкого использования ИКТ в своей практике.

Использование информационно-коммуникационных технологий в детском саду – актуальная проблема современного дошкольного воспитания. Постепенно, компьютерные технологии входят и в систему дошкольного образования как один из эффективных способов передачи знаний. Этот современный способ развивает интерес к обучению, воспитывает самостоятельность, развивает интеллектуальную деятельность, позволяет развиваться в духе современности, дает возможность качественно обновить воспитательно-образовательный процесс в ДО и повысить его эффективность.

Термин «ИТ-компетентность» относится к ключевым терминам нового поколения и определяется как «способность и умение самостоятельно искать, анализировать, отбирать, обрабатывать и передавать необходимую информацию при помощи устных и письменных коммуникативных информационных технологий». С этим термином тесно взаимосвязаны понятия как:

- «информационно-технологическая грамотность» (ИТ-грамотность);
- «информационно-технологическая культура» (ИТ-культура).

ИТ-грамотность студентов является основой, начальным уровнем формирования ИТ-компетентности и включает в себя совокупность знаний, умений, навыков, поведенческих качеств студента, позволяющих эффективно находить, оценивать, использовать информацию для успешного включения её в разнообразные виды деятельности и отношений.

На основании системного подхода к подготовке педагога разработана педагогическая система формирования информационно-технологической компетентности педагога:

– для достижения высокого уровня требуемой информационно-технологической компетентности педагогов профессионального обучения необходимо своевременное обновление содержания учебных дисциплин с учетом требований информационного общества;

– процесс формирования информационно-технологической компетентности должен быть целенаправленным и систематическим, охватывать весь период обучения. Одним из условий подготовки ИКТ-компетентных граждан является высокий уровень ИКТ-компетентности самих преподавателей.

Педагогические цели использования ИКТ:

1. Это развитие личности обучающегося – подготовка к самостоятельной продуктивной деятельности в условиях информационного общества: развитие мышления, развитие коммуникативных способностей, развитие навыков

исследовательской деятельности, формирование умений принимать решения в сложных ситуациях, формирование информационной культуры. Это реализация социального заказа, обусловленного информатизацией общества: подготовка обучающихся к самостоятельной познавательной деятельности, подготовка мобильных конкурентоспособных личностей.

2. Это интенсификация образовательного процесса:

выявление и использование стимулов активизации познавательной деятельности (например, учет типа личности и приоритетных способов восприятия информации), повышение эффективности и качества образовательного процесса за счет реализации возможностей ИКТ, углубление межпредметных связей.

Профессиональная компетентность педагога – необходимое условие повышения качества педагогического процесса.

Компетентность профессионально-личностного совершенствования означает быть способным к постоянному профессиональному совершенствованию.

Обеспечивать постоянный рост и творческий подход в педагогической деятельности.

Осуществлять непрерывное обновление собственных знаний и умений, что обеспечит потребность к постоянному саморазвитию.

Владеть механизмами целеполагания, планирования, анализа, рефлексии, самооценки успешности собственной деятельности.

Уметь выбирать необходимые направления и формы деятельности для профессионального роста.

Владеть приемами действий в нестандартных ситуациях, эвристическими методами решения проблем [4].

Внедрение информационных технологий расширяют возможности для родителей, педагогов в области обучения с раннего возраста.

Компьютерные программы приучают к самостоятельности, **развивают навык самоконтроля.**

Использование ИКТ позволяет сделать образовательный процесс для дошкольников информационно емким, зрелищным, комфортным. Информационно-методическая поддержка в виде электронных ресурсов может быть использована во время подготовки педагога к занятиям, например, для изучения новых методик, при подборе наглядных пособий к занятию [5].

Интерактивные и мультимедийные средства призваны вдохновить и призвать их к стремлению овладеть новыми знаниями. Компьютер значительно расширяет возможности предъявления учебной информации, позволяет усилить мотивацию ребенка. Применение мультимедиа технологий (цвета, графики, звука, современных средств видеотехники) позволяет моделировать различные ситуации из окружающей социальной среды.

Обучение с применением интерактивных комплексов становится более качественным, интересным и продуктивным. При условии систематического использования электронных мультимедиа обучающих программ в учебном

процессе в сочетании с традиционными методами обучения и педагогическими инновациями значительно повышается эффективность обучения студентов с разноуровневой подготовкой. При этом происходит качественное усиление результата образования вследствие одновременного воздействия нескольких технологий. Материал можно структурировать по страницам, что требует поэтапного логического подхода, и облегчает планирование.

Сегодня цифровые технологии можно считать тем новым способом передачи знаний, который соответствует качественно новому содержанию обучения и развития ребенка, повышающим эффективность организации образовательного процесса.

Цифровизация предоставила возможность детскому саду участвовать в жизни каждого ребёнка, даже тех, кто не посещает детский сад по состоянию здоровья. Родители, не водящие детей в садик, имеют возможность обратиться в консультационные центры, созданные на базах детских садов, в центры сопровождения семьи, логопункты. Все эти структурные подразделения призваны помогать родителям воспитывать и обучать, корректировать и направлять, улучшать здоровье их детей.

В условиях эпидемиологической ситуации и режима повышенной готовности жить и работать на самоизоляции пришлось по-новому. Сегодня не осталось тех людей, кого бы ни коснулись изменения. Образование вышло на новый формат взаимодействия всех членов этого процесса. Перестраиваться пришлось и дошкольной системе образования.

В сложившихся условиях деятельность педагога предусматривала основные формы работы с детьми и родителями в дистанционном режиме. Дистанционное образование дошкольника заключалось в том, что детям и родителям в доступной форме предлагался учебный материал, и, находясь дома, они вместе изучали и выполняли задания педагогов. Дистанционные образовательные технологии в данный период времени стали новыми средствами обучения детей, когда произошло изменение роли и функции участников педагогического процесса. Здесь велика роль взрослого – педагогу необходимо было создать условия для обучения, предложить материал в интересной и доступной форме, чтобы родители, показав его, смогли заинтересовать ребенка в получении знаний и выполнении задания.

Применение цифровых технологий обеспечивает такие условия, при которых любой человек (*педагог, ребенок, родитель*) с помощью своего мобильного телефона, ноутбука или планшета может двигаться внутри цифрового мира и получать необходимую помощь и информацию. Мы считаем, что применение цифровых образовательных ресурсов оправдано, так как позволяет активизировать деятельность воспитанников, дает возможность повысить качество педагогического процесса и профессиональный уровень педагогов, разнообразить формы взаимодействия всех участников образовательного процесса.

Список литературы:

1. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы». Утверждена Указом Президента Республики Казахстан от 7 декабря 2010 года № 1118 (с изм. и доп. по состоянию на 12 августа 2014 года).

2. Государственной программы "Цифровой Казахстан"/Постановление Правительства Республики Казахстан от 12 декабря 2017 года № 827.

3. ЮНЕСКО Организация Объединенных Наций по вопросам образования. – Режим доступа: Электронный ресурс науки и культуры // <http://www.unesco.org/new/ru/unesco/> . – Режим доступа: Электронный ресурс. Дата обращения 10.12. 2020 г.

4. Кенжебеков Б. Т. Маманның кәсіби кұзыреттілігін зерттеудің әдіснамасы//Труды международной научной конференции «Наука и образование – ведущий фактор стратегии «Казахстан-2030». Вып. 1. Караганда: Изд-во КарГТУ, 2004. С. 157-159.

5. Жұмабекова Ф.Н Мектепке дейінгі білім беру мазмұнын жаңартудың педагогикалық - әдіснамалық негіздері. Астана. Сарыарқа. 2010. 284 с.

Берладин Х. І.

студентка І-го курсу магістратури,

спеціальність «Дошкільна освіта»

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Ходунова В. Л.

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЕФЕКТИВНОГО ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МНЕМОТЕХНІКИ

У дошкільному віці переважає наочно-образна пам'ять, і запам'ятовування носить в основному мимовільний характер. Дитячій пам'яті притаманна дивна властивість – вона винятково фотографічна. Щоб завчений вірш запам'ятався надовго, необхідне трикратне повторення його протягом перших п'яти днів. Зоровий образ, що зберігся у дитини після прослуховування, що супроводжується переглядом малюнків (дія мимовільної уваги і мимовільної зорової пам'яті), дозволяє значно швидше пригадати вірш. Таким чином, опора на малюнки під час заучування віршів дітьми – питання, що має практичне значення [1, с. 88].

Одним із важливих принципів сучасної освіти є оптимізація навчання через застосування новітніх освітніх психолого-педагогічних технологій і, зокрема, мнемотехніки як одного із найефективніших методів засвоєння інформації та інформаційного перенасичення.

Найчастіше запам'ятовування відбувається мимоволі, просто тому, що якийсь предмет або явище потрапили в поле зору дитини. Мнемотехніка для дошкільнят якраз допомагає спростити процес запам'ятовування, розвинути асоціативне мислення і уяву, підвищити уважність. Метод мнемотехніки запроваджують у закладах дошкільньої освіти для полегшення засвоєння інформації дітьми.

Мнемотехніка належить до здоров'язберезувальної технології, котра спроможна забезпечувати оптимізацію розумової діяльності в умовах сучасної освіти.

Мнемоніка, або мнемотехніка – це система різних прийомів, що полегшують запам'ятовування і збільшують обсяг пам'яті шляхом утворення додаткових асоціацій. Такі прийоми особливо важливі для дошкільнят, так як наочний матеріал засвоюється краще вербального. Актуальність використання наочного моделювання в роботі з дошкільниками полягає в тому, що [1, с. 89]:

- по-перше, дитина - дошкільник дуже пластичний і легко навчаємий;
- по-друге, використання символічної аналогії полегшує і прискорює процес запам'ятовування і засвоєння матеріалу, формує прийоми роботи з пам'яттю;
- по-третє, застосовуючи графічну аналогію, ми вчимо дітей бачити головне, систематизувати отримані знання.

Особливості методики – застосування не зображення предметів, а символів для опосередкованого запам'ятовування. Це значно полегшує дітям пошук і запам'ятовування слів. Робота з розвитку зв'язного мовлення дітей ведеться за наступними напрямками: збагачення словникового запасу, навчання складання переказу і вигадування оповідань, розучування віршів, відгадування загадок.

Використання мнемотехніки дозволяє вирішити завдання на розвиток: пізнавальних здібностей, основних психічних процесів, англійської мови – монологічної та діалогічної; виховання морально-естетичних почуттів тощо. Методами мнемотехніки виступили [2, с. 71]:

- метод «крокетування» (від франц. croquis – креслення, схема);
- метод, що використовує образне мислення (ейдетизм);
- метод асоціативних ланцюжків (чи метод «нісенітниця»);
- метод трансформації (перетворення);
- метод Цицерона (ув'язка інформації в просторі);
- метод опор (числобуквенний метод).

Мнемотехнікою можна починати займатися з раннього віку, але раціональніше вводити її в заняття з дітьми 4-5 років, коли у них накопичений основний словниковий запас. Однією з таких мнемотехнік є мнемотаблиця. Зміст мнемотаблиці – це графічне або частково графічне зображення персонажів казки, явищ природи, деяких дій, шляхом виділення головних

сміслових ланок сюжету розповіді. Головне в якій, передати умовно наочну схему, зображувати так, щоб намальоване було зрозуміле дітьми [3, с. 14].

Спочатку дітей знайомлять з мнемоквадратами – зрозумілими зображення, які позначають одне слово, словосполучення, його характеристики або просте речення. Потім вихователь ускладнює заняття, демонструючи мнемодоріжки – це вже квадрат з чотирьох картинок, з яких можна скласти невелику розповідь з 2-3 речень.

І, нарешті, найскладніша структура – це мнемотаблиці. Вони являють собою зображення основних ланок у тому числі схематичних за якими можна запам'ятати і відтворити цілу розповідь або навіть вірш. Спочатку таблиці складають вихователі, батьки, потім до цього процесу можна підключити і дітей, таким чином, мнемотехніка вплине не тільки на розвиток пам'яті, але і на фантазію, візуалізацію образів дитиною. Основні прийоми запам'ятовування мнемотехніки ґрунтуються на асоціаціях, ,

Види мнемотаблиць, що використовуються в роботі з дітьми дошкільного віку є і розвиваючими та навчальними. Їх бажано використовувати для того, щоб пробудити у дітей інтерес до мнемотехніки, а саме в короткий проміжок часу вивчати вірші, при цьому щоб процес вивчення вірша був цікавим для дітей [4, с. 54].

Дошкільний розвиток дітей є важливим етапом підготовки до шкільної програми. Мнемотехніка дозволяє отримати хороші результати в багатьох напрямках розвитку дитини - поліпшення мовлення, логічне мислення, пам'яті, уяви і полегшує сприйняття необхідного матеріалу. Важливе правило при використанні мнемотехніки полягає в спільних заняттях з дитиною не тільки вихователів у дитячому садку, але і батьків удома.

Список літератури:

1. Лісовська Т. А., Лещенко І. С. (2020). Актуальність використання мнемотехніки та її застосування в закладах дошкільної освіти. *Матеріали науково-практичної конференції «Сучасні досягнення вітчизняних вчених у галузі педагогічних та психологічних наук»*. (С. 88-91). Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології»

2. Демкович О.О (2018). Мнемотехнічні прийоми у роботі з дошкільниками. *Збірник матеріалів Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції «Підготовка сучасного педагога дошкільної та початкової освіти умовах розбудови нової української школи»*. (С. 70-71). Херсон: Херсонський державний університет.

3. Чепурний Г. (2013). Навчання за методикою мнемотехніки. *Всеукраїнська газета для психологів, вихователів «Дитячий садок»*, № 29, 14.

4. Зіганов М. (2000). *Мнемотехніка. Запам'ятовування на основі візуального мислення*. Київ, Україна: «Школа раціонального читання».

Білоконь О. О.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Гомілко О. Е.
доктор філософських наук,
професор кафедри соціальної філософії,
філософії освіти та освітньої політики
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

РОЗВИТОК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА ЗАСОБОМ ЛОГІКО-МАТИМАТИЧНОЇ ГРИ

Сучасна освіта вимагає не тільки заучування і володіння отриманими знаннями, а й вміння добувати інформацію самому, осмислювати її, оперувати нею. Враховуючи зміни, що відбуваються в освіті, і появу нових вимог до рівня підготовки дітей, освітні установи створюють умови для розвитку інтелектуального потенціалу. У старшому дошкільному віці відбувається інтенсивний розвиток інтелекту. Розвиваються такі психічні функції, як мислення, увага, пам'ять. Якість засвоєння знань в подальшому і успішне навчання в освітніх установах багато в чому залежить від розвитку інтелектуального потенціалу дитини. Чим раніше буде організований процес розвитку складових інтелекту (мислення, увага, пам'ять), розвитку логіки, тим швидше дитина буде гарно навчатися.

Виходячи з вище сказаного розвиток інтелектуального потенціалу дитини старшого дошкільного віку на сьогоднішній день займає одне з перших місць і є одним з головних факторів в освітньому процесі. Одним із засобів розвитку інтелектуального потенціалу у дітей старшого дошкільного віку – це застосування логіко-математичних ігор. Діти, захоплені грою, непомітно для себе і без особливих зусиль набувають математичні уявлення, починають використовувати їх у своєму досвіді, в практичній діяльності. В процесі гри діти вивчають такі розумові операції, як аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення, класифікація, що сприяє розвитку інтелекту дітей старшого дошкільного віку. Відомо, що саме в грі дитина набуває нові знання, вміння, навички. Тому, все вище сказане і обґрунтовує актуальність теми дослідження.

Питання, пов'язані з розвитком інтелекту дитини дошкільного віку в психолого-педагогічній науці плідно розроблялися такими вченими: П.Гальперін, А.Запорожець, Т.Маркова, С.Рубінштейн, Ф.Сохін та ін. Проблемі освоєння логічних операцій і дій в грі, а також вивченню сутності логіко-математичних ігор приділяли увагу А.Білошиста, А.Бондаренко, Л.Венгер, З.Михайлова, А.Столяр та інші.

Інтелектуальний потенціал – це реальні інтелектуальні можливості особистості, готовність до дій і нереалізовані властивості інтелекту, його ресурси. Крім того, інтелектуальний потенціал відображає різні класи властивостей психіки і механізмів, що визначають прогресивні зміни інтелекту. Інтелект являє собою інтегративну, певним чином структуровану систему всіх пізнавальних процесів особистості.

Отже, інтелектуальний потенціал дошкільників – це багатогранний процес, який пов'язаний з розвитком всіх сторін особистості дитини, він є найважливішою складовою частиною загального психічного розвитку, підготовки до школи і до всього майбутнього життя, а також сприяє формуванню пізнавальних інтересів, накопиченню різноманітних знань, умінь і навичок. У дітей дошкільного віку інтелектуальний потенціал пов'язаний з досвідом, з тими знаннями, які вони засвоїли у процесі своєї життєдіяльності. Інтелектуальний потенціал дітей дошкільного віку передбачає: аналітичність, диференційованість, раціональність, логічність, інтерес, розвиток дрібної моторики, здатність до розуміння і застосування символів [2, с. 54].

Одним із засобів розвитку інтелектуального потенціалу є логіко-математичні ігри. Логіко-математичні ігри – це різновид математичних ігор, які спеціально розробляються таким чином, щоб вони формували не тільки елементарні математичні уявлення, а й логічні прийоми мислення, необхідні для розвитку інтелекту дітей дошкільного віку. Сучасні логіко-математичні ігри дуже різноманітні за видами і завданнями. Ця різноманітність робить їх найбільш ефективними для формування у дітей кількісних, просторових, тимчасових уявлень, уявлень і велич, форми, і кольорі. Коротко охарактеризуємо ці ігри [1, с. 31].

Досліджуючи рівень сформованості інтелектуального потенціалу старших дошкільників ми з'ясували, що у дітей переважає низький та середній рівень. Саме тому, на формувальному етапі дослідження нами була розроблена методика для розвитку інтелектуального потенціалу старшого дошкільника засобом логіко-математичної гри.

Розроблений комплекс логіко-математичних ігор з розвитку інтелектуального потенціалу у дітей старшого дошкільного віку включав наступні принципи: принцип особистісно-орієнтованого навчання, тобто опора на індивідуальні особливості, можливості та інтереси кожної дитини з усуненням вирівнювання дітей, принцип системності і цілеспрямованості у розвитку інтелекту дітей, принцип адекватності методів, прийомів і форм роботи з дітьми їх віковим особливостям з переважанням ігрових ситуацій, принцип від простого до складного, що передбачає поступове ускладнення змісту і правил ігор, що розвивають інтелектуальний потенціал дітей, принцип підтримки самостійності та ініціативи дітей, означає співпрацю вихователя і дітей, що забезпечує умови, при яких дитина не боїться висловлювати свої думки, почуття, діяти за власною ініціативою. При проведенні логіко-математичних ігор ми підтримували у дітей захопленість поставленим ігровим завданням. Для цього ми ставали учасниками гри, мотивували свої вимоги та зауваження відповідно до ігрових правил і завдань.

Контрольний етап дослідження показав ефективність апробованої методики, адже у дітей значно зріз рівень розвитку інтелектуального потенціалу за всіма критеріями.

Таким чином, узагальнюючи вище написане, можемо зробити висновок, що логіко-математичні ігри можна широко і активно застосовувати в процесі розвитку інтелектуального потенціалу дітей старшого дошкільного віку. Адже вони відрізняються великим різноманіттям: наочно-друковані, словесні, конструкторські (з плоскими і об'ємними фігурами), рухливі. На основі зазначених у роботі особливостей цих ігор можна сформулювати наступні рекомендації щодо їх застосування в процесі розвитку інтелектуального потенціалу у дітей старшого дошкільного віку: кожна гра повинна містити елемент новизни, формувати нові для дітей уявлення, вміння та навички, вихователю необхідно не тільки вміти проводити гру, але і захоплено грати разом з дітьми, ні в якому разі не можна застосовувати дисциплінарні заходи до дітей, які порушили правила гри або ігрову атмосферу.

Список літератури:

1. Блинская Е.М. Использование логико-математических игр в работе с дошкольниками. *Труды Братского государственного университета. Сер. Гуманитарные и социальные науки.* 2015. С. 31–36.

2. Кучеренко Ж. Интеллект дошкольников: шляхи розвитку. *Вихователь-методист дошкольного закладу.* 2016. №7. С. 54–59.

Біденко А. О.

*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Терепищій С. О.

*доктор філософських наук, професор
кафедри соціальної філософії,
філософії освіти та освітньої політики*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА СІМ'Ї У ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дошкільний заклад та сім'я – це два важливі інститути соціалізації дітей дошкільного віку. Виховні можливості цих інституцій різняться, але їм тісна співпраця необхідна для забезпечення всебічного розвитку дошкільника.

Взаємодія закладів дошкільної освіти з сім'ями вихованців є пріоритетом у роботі дитячих садків. Це означає, що система тісної співпраці з родиною є нагальною потребою.

Згідно з психолого-педагогічними дослідженнями фізичне здоров'я дітей безпосередньо співвідноситься з психічним і емоційним благополуччям дитини, отже, робота по зміцненню фізичного і психічного здоров'я дітей повинна проводитися комплексна та охоплювати всю освітньо-виховну роботу в закладі дошкільної освіти. Це стане запорукою активної життєдіяльності в період шкільного дитинства.

Дошкільний вік є важливим періодом становлення здібностей людини – пізнавальних, рухових, творчих, в силу того, що цей період розвитку поєднаний з дозріванням потрібних для їх розвитку органічних структур та формування досить чималих функціональних органів. [1, с. 5].

З огляду на це, етап дошкільного дитинства має особливе значення для формування особистого здоров'я. Процес фізичного виховання в дошкільному закладі визначається вимогами суспільства до здоров'я та фізичних якостей дітей дошкільного віку [2].

Практично в половини дітей дошкільного віку є порушення стану здоров'я, хронічні захворювання, відставання в розвитку рухових якостей, таких як сила, швидкість, витривалість, гнучкість, спритність. При настанні шкільного періоду також значна частина дошкільників характеризується відхиленнями в даній сфері.

Метою фізичного виховання дітей-дошкільників є максимально різносторонній розвиток дитини згідно з її можливостями. Дитина пізнає світ через рух, і ні одна освітня дисципліна не володіє таким потенціалом для реалізації широкого комплексу педагогічних задач, як рухова діяльність.

Важливість фізичного виховання як особистісної якості в різні періоди розвитку науки вказували філософи (Арістотель, Кант та ін.), психологи (Л.Виготський, Д. Ельконін, О. Запорожець, Г. Костюк, Г.Люблінська та ін.), педагоги (Я. Коменський, М. Монтессорі, І.Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, С.Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.).

У контексті цього дослідження особливе значення мають наукові праці, які доводять, що період дошкільного дитинства є відповідальним етапом забезпечення належного фізичного та морального здоров'я, і найкращі умови для цього створюються в процесі фізичного виховання, що є важливою складовою підготовки дітей до активного життя та професійної діяльності (Л.Виготський, О. Запорожець, Е. Аркін, Т.Осокіна та ін.).

Проблема фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку була предметом досліджень вчених у різних галузях науки, зокрема психологів (Л. Виготський, О. Запорожець, О. Леонтьев), педагогів (В. Горіневський, А. Макаренко, П. Лесгафт, А. Онопрієнко, В. Сухомлинський, К. Ушинський), фізіологів та медиків (І. Аршавський, Г. Апанасенко). Великий інтерес представляють праці Г. Агаєва, Е. Вільчовського, А. Волчинського, Н. Денисенко, Т. Осокіної, Б. Сермеєва, Б. Шияна та інших, в яких необхідність залучення всіх дієвих факторів системи фізичного виховання,

включаючи виховний потенціал сім'ї (М. Безруких, Є. Бондаревський, С. Жевага, О. Куц, Б. Леонова, Л. Мовчан, В. Постовий, Р. Поташнюк).

Робота по формуванню основ фізичної культури особливе значення набуває в старшому дошкільному віці, оскільки за останні десятиліття збільшуються вимоги до рівня фізичного та психічного стану першокласників, що пояснюється підвищенням об'єму й ускладненням навчального матеріалу як в дитячому садку, так і в школі. Ця ідея закладена в нормативних документах України про освіту.

У дошкільному закладі діти здобувають освіту, набувають вміння взаємодіяти з однолітками та дорослими, організовувати власну діяльність. Від ставлення батьків до дитячого садка залежить наскільки ефективно дитина буде опановувати цими навичками. Фізичний розвиток дітей старшого дошкільного віку без активної участі їх сім'ї в освітньо-виховному процесі не можливий. [4, с. 75].

У процесі здійснення організації фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку, створюють найкращі умови, які сприяють вихованню позитивних рис характеру і моральних якостей (чесність, справедливість тощо), а також прояву вольових якостей (сміливість, рішучість, витримка тощо). Дошкільники повинні навчатися творчо використовувати набуті знання і навички в руховій діяльності, проявляючи активність, самостійність, винахідливість тощо [3].

Таким чином, можна зробити висновок, що проблема формування основ фізичного виховання дошкільників багатогранна і значуща, котра залишається актуальною протягом усього часу. Отже, заклад дошкільної освіти повинен стати відкритою освітньою системою, тобто з одної сторони, зробити педагогічний процес найбільш вільним, диференційованим, гуманним зі сторони педагогічного колективу, а з іншого – залучити батьків до освітньо-виховного процесу. Тільки в умовах партнерських відносин між дошкільними закладами та родинами вихованців будуть досягнуті позитивні результати.

Список літератури:

1. Аркин Е. А. Дошкольный возраст. М.: АСТ, 2012. 34 с.
2. Бабюк С. М. Роль сім'ї у фізичному вихованні дітей старшого дошкільного віку: наукові праці Кам'янець-Подільського університету: зб. за підсум. звітної наук. конф. викладачів і аспірантів Кам'янець-Подільського державного університету. Кам'янець-Подільський: інформ.-видав. відділ, 2006. С. 121-124.
3. Шебеко В. Н. Теория и методика физического воспитания детей дошкольного возраста: учебное пособие. Минск: Высшая школа, 2010. 384 с.
4. Пахальчук Н. О., Мируха О. І., Романенко Г. М. Педагогічні умови активізації рухової активності дітей. Молодий вчений, 2019. С. 72-75.

Бовкун І. Л.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Семенюк Н. В.
доктор філософських наук, професор
кафедри соціальної філософії,
філософії освіти та освітньої політики
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ ДО УМОВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Раннє дитинство є особливим періодом становлення органів і систем і, перш за все, функцій мозку, які найбільш інтенсивно розвиваються в результаті взаємодії організму з навколишнім середовищем в перші три роки життя. В цьому віці відбувається максимальний темп формування передумов, що обумовлюють весь подальший розвиток організму, що потребує усвідомлення важливості своєчасного закладання основ задля повноцінного психічного розвитку і здоров'я дитини [3, с. 51].

Особливістю раннього віку є взаємозв'язок психічного та фізичного розвитку, на нервову систему і психіку дитини раннього віку впливають будь-які зміни в стані його здоров'я. У дітей раннього віку досить нестійкий емоційний стан. Будь-яка зміна звичного для дитини способу життя може викликати страхи і негативні емоції [6, с. 34]. Коли дитина тривалий час перебуває в стресовому стані, це може привести до розвитку неврозу і уповільнення темпу психофізичного розвитку. З цього виходить, що успішна адаптації дітей раннього віку до умов закладу освіти є запорукою їхнього психофізичного розвитку.

В житті кожної дитини настає той час, коли вона переступає поріг дитячого садка. Адже, відповідно до ст. 4 Закону України «Про дошкільну освіту», дошкільна освіта є обов'язковою складовою безперервної освіти в Україні [1]. Заклад дошкільної освіти є певним щаблем, на якому дитина раннього віку отримує перший досвід взаємодії з іншими людьми і намагається знайти місце серед них, вчитися жити в ладу з самим собою і оточуючими. Період адаптації є досить сильним випробуванням для дитини раннього віку, тому що викликані адаптацією стресові реакції можуть надовго порушити емоційний стан дитини.

Для дітей раннього віку характерні загальні адаптаційні реакції всіх систем організму на зовнішні стимули. Педагогу необхідно проводити постійну діагностику процесу адаптації дітей. Для діагностики процесу

адаптації використовується в основному спостереження за поведінкою, спілкуванням, емоційними проявами дітей. Зручним варіантом діагностики також є малювання на задану тему.

Більшість психологів дотримуються думки, що трирічна дитина ще не може самостійно переступити поріг колективного освітнього закладу, яким є заклад дошкільної освіти [4, с. 70]. Це вимагає підтримки сім'ї та вихователів. Тим часом, результати психолого-педагогічного дослідження показують, що однією з причин проблем адаптації дітей є відсутність взаємодії між сім'єю і дитячим садком. Помічено, що батьки, які віддають трирічну дитину в дитячий сад, відчувають певні страхи і дивуються вимогам, що пред'являються до майбутніх дошкільнят. Часто вони просто не в змозі вирішити ці проблеми і допомогти дитині, а зауваження вихователів сприймають як атаку, а не прояв турботи про дитину. Як відомо, заклад дошкільної освіти може забезпечити правильний розвиток дитини і задовольнити його найважливіші потреби тільки при хорошій співпраці з сім'єю.

У ранньому віці спільна діяльність батьків з вихователями значно впливає на соціалізацію та адаптацію дитини. Вихователь грає велику роль в процесі адаптації дитини до умов закладу дошкільної освіти, пом'якшуючи протікання адаптаційного періоду у дітей.

Хід процесу адаптації залежить від загального рівня психомоторного розвитку дитини і є індивідуальним. Значний вплив на прискорення адаптації дітей раннього віку до умов закладу дошкільної освіти має рівень володіння навичками самообслуговування, оскільки він впливає на почуття безпеки і незалежності дитини.

Дитина повинна навчитися застосовувати свої адаптаційні можливості, для цього їй потрібні форми організації різноманітних видів діяльності відповідні його віковим особливостям, що допоможуть дитині в цьому. У роботі з дітьми використовують такі прийоми, як демонстрація власної позитивної дії, заміна, перемикання уваги, введення правил, ігрові прийоми, музику, жарти тощо [5, с. 249].

Отже, діяльність щодо організації умов адаптації дітей до дошкільного закладу має на меті створення умов для переходу дитини з сім'ї в виховний заклад. Врахування специфіки адаптаційного періоду допоможе не лише знайти правильний підхід до дитини у ранньому віці, а й закласти передумови для її успішної соціалізації в новому колективі. Основним змістом роботи психолога, педагога в період адаптації є здійснення психологічного супроводу дитини та її родини. Результативність роботи з адаптації дітей до умов дошкільного закладу досягається лише за умови узгодженої діяльності батьків, психолога і педагогів, спрямованої на забезпечення вільного продуктивного розвитку особистості дитини.

Список літератури:

1. Закону України «Про дошкільну освіту» від 11.07.2001 № 2628-III
2. Бочаріна Н. О., Мазур О. О. Особливості психологічної адаптації

дітей раннього віку : *Молодий вчений*, 2017. № 4. С. 228-231.

3. Бурсова С. С. Адаптація дитини до умов дошкільного навчального закладу як психолого-педагогічна проблема : *Педагогічні науки збірник наукових праць*. Полтава, 2011. Вип. 1. С. 49-53 .

4. Волкова В. А., Мерц О. М. Адаптація дітей раннього віку до умов дошкільного закладу : *Вісник Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького*. 2017. №7. С. 68-74.

5. Каньоса Н. Адаптація дітей раннього віку до умов закладів дошкільної освіти: *Збірник наукових праць*. 2018. № 24 (1–2018), Ч. 2. С. 248-253.

6. Стреж Л. Адаптація дітей раннього віку : Л. Стреж. Київ : *Шкільний світ*. 2009. С. 159.

Бойко Ю. В.

*студентка 1-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ
Науковий керівник:

Магеря О. П.

*кандидат філософських наук,
доцент кафедри етики та естетики*

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Проблема формування моральної свідомості у дітей дошкільного віку, її гострота не слабшали ніколи. У сучасному суспільстві дана проблема набуває особливої актуальності. Соціально-економічні та політичні зміни в нашій країні, призвели до зміни і в сфері морально-етичних цінностей і норм поведінки в суспільстві. Як справедливо зазначає академік І. Бех: «Сучасне реформування освіти докорінно відрізняється від усіх попередніх реформ тим, що вперше здійснюється не на основі державно-класових, ідеологічних запитів, а за ідеями ціннісно-смыслового буття людини, за логікою її історичного розвитку» [1, с. 228].

Закон України «Про дошкільну освіту» та Базовий компонент дошкільної освіти визначають завдання морального виховання дошкільників як одне з ключових. Формування моральної свідомості дітей старшого дошкільного віку є одним з найскладніших завдань виховання в умовах сучасного закладу дошкільної освіти а також найважливішим завданням практично всіх програм дошкільної освіти. Головний принцип морального виховання – визнання індивідуальності, самоцінності, неповторності кожної

дитини. Основні завдання розвитку, навчання і виховання особистості в дошкільному віці передбачають триєдину мету цілеспрямованого та організованого процесу становлення морального Я дитини. Це оволодіння правилами та нормами моральної поведінки, збагачення морально-почуттєвої сфери, формування моральних цінностей.

На думку багатьох педагогів (Д. Ельконін, Л. Божович, А. Запорожець, Я. Неверович та ін.) періодом зародження і формування етичних інстанцій, норм моральності і моралі є саме дошкільний вік. Дошкільний вік – найважливіший етап у розвитку дитини та становленні особистості. Саме в цьому віці дитина входить у цей величезний, дивний і прекрасний світ. Тільки в дошкільному віці закладається основа системи моральних цінностей, яка визначатиме ставлення дорослої людини до світу і його проявів у всьому його різноманітті.

На думку С. Русової, моральне виховання є процесом цілеспрямованого формування в дітей моральної свідомості й відповідної поведінки, а відтак «становлення характеру»: що передбачає таку ціль – «бути чесним, добрим не лише прилюдно, поверхнево, а бути наскрізь пройнятим своєю правдою і здійснити її активно в житті. Ось куди маємо прямувати з першого часу дошкільного виховання» [2, с. 142].

До проблеми формування моральних якостей у дошкільнят, звертались багато вчених та педагогів. Вони піднімали такі питання, як: спілкування дошкільнят з дорослими та однолітками (Я. Коломінський, М. Лісіна, Р. Стеркіна, Т. Репіна); прилучення дітей дошкільного віку до світу загальнолюдських цінностей, що виступають у категоріях добра та справедливості (Р. Буре, В. Нечаєва, Т. Пономаренко); виховання соціальних емоцій, якостей взаємин (Л. Артемова, Н. Дятлова, І. Княжева, О. Кононко, В. Павленчик); формування готовності до сприймання моральних норм (захоплення, переживання, осмислення, усвідомлення) (Н. Горобаха); виховання у дошкільників позитивного емоційного ставлення до моральних норм та правил поведінки (Л. Артемова, А. Богуш, В. Білоусова, М. Заячківська, Л. Островська, С. Петеріна, Т. Паніманьська, С. Русова, М. Федорова).

Тільки щоденна систематична, послідовна і планомірна робота з проблем формування моральної свідомості у дітей, створення умов, за яких вони мають можливість закріплювати знайомі морально-етичні правила та засвоювати нові правила поведінки, забезпечить досягнення високих результатів саме у роботі з формування у вихованців морально-етичної культури [3, с.88].

В усі часи одним з базових компонентів у вихованні і формуванні повноцінної особистості, а також в якості транслятора культури і традицій суспільства, вважалася дитяча література, як джерело знань і морально-етичних норм. Дитяча література - це скарбниця культури, постачальник реальних знань та сильних вражень, джерело ознайомлення з незвичним, чудовим, фантастичним, вигаданим. Дитяча література - є важливим складником дитячої субкультури, її уособлення і натхнення. Вона була й

залишається одним з важливих засобів виховання особистості у дошкільному дитинстві. Маленькі діти люблять слухати казки, запам'ятовувати вірші не менше, ніж гратися, малювати, рухатися під музику, і це природньо. Із книги починається самовиховання, індивідуальне, духовне життя.

Особливої цінності у формуванні особистісних якостей дитини набувають дитячі твори, які, окрім казкового сюжету, наповнені пізнавальним та моральним смислом, а також емоціями героїв, які легко проєктуються на дітей. Як показує практика, при опрацюванні таких творів досить легко сприймається дітьми мисле-утворення, а пізнавальна чи художньо-естетична діяльність вмотивовується не бажанням вихователя відповідно до плану роботи, а сюжетом твору і якщо певний пізнавальний зміст пропонується дітям вустами героїв літературного твору, а моральні висновки та смисли виводяться з переживань чи вчинків персонажів, то це набагато легше засвоюється дітьми як власний смисл чи досвід [4, с. 162-169].

Соціалізуючий вплив художньої літератури науковці пояснюють тим, що народна традиція, що ввібрала в себе соціальний і інтелектуальний досвід багатьох дитячих поколінь, надає дитині – дошкільникові готові способи розв'язання життєвих проблем у дитячому співтоваристві. Дії казкових персонажів, способи розв'язання конфліктів, види мовленнєвих висловлювань дитина наслідує й переносить на власне життя. Особливе значення це має на ранніх етапах соціалізації – сприймання казки, у яку вірить дитина, емоційне відчуття поетичного тексту, словесної гри не залишає дитину байдужою, впливає на її духовний, моральний розвиток. Отже, вчені сходяться у визнанні величезного значення, яке має народна мудрість як джерело соціального досвіду, національної традиції, загальнолюдських цінностей для виховання маленької дитини [5].

Таким чином використання дитячої літератури, яка володіє багатими пізнавальними, світоглядними, педагогічними, естетичними можливостями, та з найбільшою силою впливає на становлення особистості – є одним з найважливіших засобів формування моральної свідомості у старших дошкільників.

Список літератури:

1. Бех І. Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. Чернівці : Букрек, 2015. Том 1. 840 с.
2. Русова С. Вибрані педагогічні твори. уклад. О. В. Проскура. Київ: Освіта, 1996. 304 с.
3. Кисельова О. І. Методика морально-етичного виховання старших дошкільників. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки : Том 1. Миколаїв, 2008. С. 88-95.
4. Редкин П. Г. Избранные педагогические сочинения. П. Г. Сост. В. Я. Струминский. М. : Уч. Пед. гиз, 1958. 314 с.
5. Гавриш Н. В. Книга – незамінний засіб духовно-морального виховання. Дошкільне виховання: науково-метод. Журн. 2013. № 9. С. 9-12.

Боковенко А. С.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Педагогічний інститут Київського університету
імені Бориса Грінченка

Науковий керівник:
Пономаренко Т.О.
доктор педагогічних наук, професор
професор кафедри дошкільної освіти
Педагогічний інститут Київського університету
імені Бориса Грінченка

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ СОЦІАЛЬНО-МОРАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІТЕЙ ТРЕТЬОГО РОКУ ЖИТТЯ

Сучасне суспільство з його шаленою динамікою, насиченістю інформаційного простору, постійними змінами, соціально-економічною й науково-технічною інноватикою окреслює перед особистістю багато викликів, серед яких чи не найважливішим є здатність швидко, безболісно, конструктивно адаптуватися до нього. Тож вкрай важливо з раннього дитинства формувати в дитини цю здатність, уміння розуміти соціальне довкілля й жити з ним у гармонії.

Водночас у теорії й практиці дошкільної освіти існує суперечність між формальним, декларативним визнанням людини найважливішою цінністю суспільства та реальним, не завжди гуманним відношенням суспільства до неї й самих людей одне до одного. Одним із найважливіших завдань дошкільної освіти є виховання людяності, формування основ соціально-моральної компетентності, зокрема в дітей раннього віку.

У ряді досліджень вивчалися різні аспекти проблеми морального виховання дітей на етапі дошкільного дитинства (Л. Артемова, З. Борисова, Р. Буре, А. Виноградова, Н. Горопаха, Л. Крайнова, О. Мельничук, В.Павленчик, Т. Поніманська, Т. Пономаренко, Т. Фасолько). Глибокий науковий інтерес до проблеми морального виховання дошкільників, зокрема дітей раннього віку, просліджується в галузі психології (Л. Божович, Л. Виготський, П. Гальперін, Д. Ельконін, О. Запорожець, Г. Костюк, О. Леонтєв, С. Рубінштейн). Доведено, що період дошкільного дитинства є надзвичайно сприятливим для морального розвитку особистості: пластичність психіки (Л. Виготський, С. Рубінштейн); виникнення «внутрішніх етичних інстанцій» (Л. Виготський); емоційна чутливість, що зумовлює успішність становлення емоційної сфери дитини (О. Запорожець) тощо.

У період раннього віку дитина починає оволодівати основами соціально-моральної компетентності: орієнтуватися в суспільстві, розуміти іншу людину, її настрій, потреби, особливості поведінки, вчиться поважати, допомагати, поступатися, турбуватися про інших, обирати відповідні ситуації спілкування

та спільної діяльності, наслідувати дорослих, активно спілкуватися з дітьми, гратися разом, проявляти самостійність, людяність, самолюбність, спостережливість, відповідальність, справедливість, самовладання, дотримуватися соціальних вимог, прагнути визнання власних чеснот людьми, усвідомлювати свої моральні якості [4].

Вже на третьому році життя малюки починають порівнювати себе з іншими людьми, в результаті чого в них поступово з'являється певна самооцінка, прагнення відповідати вимогам дорослих. Формується почуття гордості, сорому, елементарні рівні домагань. У дитини розвивається здатність розуміти емоційний стан іншої людини. Вона виявляє свідоме прагнення втішити засмучену людину, обняти її, поцілувати, дати їй іграшку або солодощі. Це свідчить про здатність згадувати свої попередні емоції, почуття, діяти відповідно до власного досвіду [5].

На третьому році життя здійснюється інтенсивний розвиток емоційної сфери малюків. Спостерігаються прояви емпатії, коли співпереживання й співчуття стають причиною сприяння, результативної емпатійної поведінки (Л. Стрелкова) [2, с. 3]. Сутнісним досягненням є прояви соціальної орієнтації як особливої специфічної внутрішньої діяльності, пов'язаної зі сприйняттям іншої людини, її емоційних станів (О. Запорожець, А. Кошелева) [2, с. 3].

Тож у процесі формування основ соціально-моральної компетентності з дітьми третього року життя ми намагалися особливу увагу приділяти вирішенню завдань їх емоційного розвитку: заохочувати до емоційного відгуку на різноманіття соціального довкілля (явища, об'єкти живої природи, предмети, що їх оточують (виразні, красиві, яскраві, цікаві тощо), дітей та дорослих, власний вигляд тощо); формувати навички адекватного оцінювання й емоційного реагування на доступні розумінню життєві події, ситуації, вчинки рідних і чужих людей; стимулювати бажання бути приємною, веселою, доброзичливою; формувати вміння стримувати, коректно виявляти гнів, незадоволення, незгоду; закладати базис особистісних цінностей (людина, сім'я, родина, добро, довіра, взаємодопомога, справедливість, дисциплінованість, акуратність, краса, природа тощо); сприяти емоційному сприйманню зразків художньої літератури та зображувального мистецтва, природи, музичних творів тощо.

З метою розвитку емоційної сфери малюків використовували ігрові заняття; психологічні етюди; жестомімічні та релаксивні вправи; ігри-імітації, що дозволяли дітям за допомогою жестів та міміки передавати почуття, настрій; твори художньої літератури; музичні твори; іграшки, тобто все, що могло викликати в дитини позитивні емоції, добрі почуття, радість, сміх, веселощі, створювати внутрішній психологічний комфорт.

При цьому ми враховували, що сучасний освітній процес у групах дітей раннього віку відповідно до застарілих нормативів, орієнтований переважно на групові форми роботи. Проте істотні індивідуальні відмінності та психофізіологічні особливості дітей зумовлюють необхідність упровадження особистісно-орієнтованої моделі індивідуалізованого освітнього процесу. Вихователям груп дітей раннього віку важливо забезпечити «діалоговий

формат міжособистісної взаємодії вихователя й дітей» [1, с. 9]. Переважання індивідуальних форм педагогічної роботи з малюками та організації їх взаємодії в групах з двох-трьох дітей мають забезпечувати комфортний, емоційно-позитивний для кожної дитини ритм і темп життєдіяльності [1].

У процесі впровадження в освітній процес закладу дошкільної освіти розробленої нами методики формування основ соціально-моральної компетентності дітей третього року життя підтверджено можливість її практичного застосування, доведено її позитивний вплив на становлення основ досліджуваної компетентності. Подальшого дослідження потребують різні аспекти морального виховання дітей раннього віку.

Список літератури:

1. Гавриш Н. Знайоме невідоме покоління, або хто ти, малюку? / Н.Гавриш // Вихователь-методист дошкільного закладу. 2018. № 10.– С. 4–10.
2. Эмоциональное развитие дошкольника: пособие для воспитателей дет. сада / А. В. Запорожец, Я. З. Неверович, А. Д. Кошелева и др.; под ред. А. Д. Кошелевой. Москва : Просвещение, 1985. 176 с.
3. Кононко О. Особистісне зростання в ранньому віці: суть та умови сприяння / О. Кононко // Дошкільне виховання. 2006. № 10. С. 3-6.
4. Розвиваємо, навчаємо, виховуємо дитину третього року життя : методичний посібник / Кузьмук Л. І. та ін. ; за ред. Т. І. Поніманської. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2013. – 568 с.
8. Савчин М. В. Вікова психологія : навч.посіб. / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – 2-ге вид., доповн. – К. : Академвидав, 2011. С. 150-157.

Бублик Є.В.

*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М.П Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Семенюк Н. В.

*доктор філософських наук, професор
кафедри соціальної філософії, філософії освіти
та освітньої політики*

Національний педагогічний університет
імені М.П Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

На сучасному етапі розвитку української держави одним із пріоритетних напрямків національної політики виступає модернізація освіти щодо забезпечення всебічного гармонійного розвитку особистості дитини. Відомо,

що основною умовою особистісного та психічного розвитку дитини є збереженість комунікативної функції та, безпосередньо соціально-комунікативних навичок. Розвиток комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку є однією із стрижневих проблем дошкільної педагогіки. Її актуальність зумовлюється пріоритетними напрямами Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», спрямованими на модернізацію дошкільної освіти.

Актуальними проблемами дослідження міжособистісної комунікації займаються видатні науковці, зокрема: Д. Ельконін (1960) зазначав, що важливу роль у формуванні в ранньому дитинстві комунікативної компетентності взагалі, і мовленнєвої зокрема, відіграє ігрова діяльність [6]. У грі розвиваються комунікативні здібності та мовленнєві уміння дитини; відбувається становлення основ її культури. Гра допомагає засвоїти досвід, виробити необхідні уміння взаємодії з оточуючими людьми. Гра – основа і запорука розвитку соціально-комунікативних навичок дітей [3; 5; 6].

У процесі дослідження, нами було розроблено, підібрано і застосовано комплекс вправ для формування соціально-комунікативних навичок у старших дошкільників, де основним методом були ігри, як провідний вид діяльності дітей дошкільного віку.

Основними завданнями було: розвиток мислення, уваги, вміння швидко зосереджуватись та переключати увагу, вміння утримувати завдання в пам'яті; розвивати загальну та дрібну моторику; стимулювати і збагачувати словниковий запас, розвивати зв'язне мовлення; невербальні засоби спілкування, взаємодію між дітьми відповідно до мети, ініціативність, комунікативну активність; виховувати позитивне ставлення один до одного, почуття емпатії, спостережливості, дружні стосунки в колективі.

В ігровій діяльності найінтенсивніше формуються психічні якості й особистісні риси дитини, тобто основні новоутворення, які готують перехід дошкільника до наступного вікового етапу – молодшого шкільного. Ігрова діяльність наділена найбільшими можливостями для формування дитячої спільності, у ній найповніше активізується суспільне життя дітей, формуються соціально-комунікативні навички.

Комунікативна діяльність починається із активізації потреби у спілкуванні, тобто специфічного налаштування особистості на контакт з іншими. Комунікативні навички – це здатність людини взаємодіяти з іншими людьми, адекватно інтерпретуючи отримувану інформацію, а також правильно її передаючи. Комунікативні навички – навички ефективного спілкування. У дітей старшого дошкільного віку такі навички формуються у процесі спілкування у сімейній системі, комунікування з однолітками та розвитку ігрової діяльності. Недостатня сформованість соціально-комунікативних навичок у старшому дошкільному віці може призвести до виникнення стійких до труднощів спілкування, які зберігаються й у шкільному віці та стають на заваді успішному навчанню та соціалізації.

Таким чином, старший дошкільний вік є фундаментальним для надбудови навичок спілкування, комунікування, соціалізації та інтеграції у суспільство. Саме з цими важливими напрямками, які сприятимуть процесу формування соціально-комунікативних навичок дітей старшого дошкільного віку можна пов'язати перспективи подальших досліджень.

Список літератури:

1. Александров Ю. В. Психологія розвитку: навч. посібник. Харків: ФОП Панов А. М., 2015. 336 с.
2. Пустовалова С. В., Скрипник В. В., Стращенко О. М. Сучасні інноваційні підходи щодо забезпечення оптимальних умов навчання і виховання дошкільників: наша школа, 2012. № 4. С. 67-69.
3. Лисина М. И. Формирование личности ребенка в общении. Санкт-Петербург: Питер, 2009. 410 с.
4. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: навчальний посібник, 2015. 400 с.
5. Піроженко Т. О. Особистість дошкільника: перспективи розвитку: навч.-метод. посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2010. 136 с.
6. Эльконин Д. Б. Детская психология. Москва: Академия, 2004. 384 с.

Бутенко А. В.
студентка II-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Буряк-Стефанова Н. Б.
кандидат філософських наук,
викладач кафедри етики та естетики
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (4-5 РОКІВ) В ПРОЦЕСІ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність теми дослідження обумовлюється необхідністю всебічного розвитку особистості дитини дошкільного віку, становлення її самооцінки, самосвідомості, прийняття нею своєї цінності як передумов формування ціннісного ставлення до оточуючого світу.

Самооцінка дошкільників формується під впливом найближчих людей, коли дитина засвоює ставлення до себе з боку батьків і пізніше вихователя, вчиться оцінювати себе так, як це робить мама, тато, інші члени сім'ї. Найчастіше самооцінка дитини не відрізняється від оцінки значимого

дорослого, і тільки поступово до досягнення нею середнього дошкільного віку набуваються вміння до диференціації самооцінки, її відділення від думок дорослих. Також на становлення самооцінки дитини середнього дошкільного віку впливають однолітки й результати спільної діяльності з ними. Залучення дошкільників до спільної ігрової, художньо-продуктивної, трудової діяльності надає змогу порівняти свої вміння і здібності із їх проявами у товариша, отримати від нього оцінку своєї вмілості, погодитися або заперечити її.

Теоретико-методологічні засади вивчення самооцінки в дошкільному віці відображені у працях Л. Божович, Р. Бернса, М. Лісіної, Т. Репіної, Г. Урунтаєвої та ін. У дослідженнях Л. Артемової, Л. Виготського, Н. Карпинської, Д. Менджерицької та ін., присвячених розвитку самооцінки через творчу діяльність дошкільників, виділяється особлива роль театралізованої діяльності. Засади застосування театралізованих ігор у процесі формування особистості дошкільників розглядаються у працях Л. Артемової, О. Василенко, І. Єнгаличевої, Л. Макаренко, Г. Мартиненко, Д. Менджерицької, О. Олійник, Н. Пихтіної та ін.

Водночас недостатність висвітлення означеної теми в психолого-педагогічних дослідженнях зумовлює мету дослідження: вивчення особливостей формування самооцінки дітей середнього дошкільного віку (4-5 років) в процесі театралізованої діяльності.

Найчастіше в психологічній літературі самооцінка визначається як оцінка особистістю самої себе, і своєї поведінки (Л. Божович, Л. Виготський та ін.). При цьому про гармонійний розвиток особистості свідчить адекватна або дещо завищена самооцінка, що часто проявляються у дітей середнього дошкільного віку. Діти переважно позитивно оцінюють себе, однак критично ставляться до однолітків, здатні помічати їх недоліки, негативно оцінюють їх вчинки і поведінку. Разом з цим, на думку О. Кононко, особливу увагу у виховному процесі ЗДО варто приділяти створенню гармонійних умов для всебічного розвитку особистості, яка формується, акцентувати позитивні моменти і долати перешкоди разом, розкривати потенціал дитини [3].

Одним із ефективних засобів впливу на формування особистості дитини дошкільного віку є театралізована діяльність, що за визначенням Л. Артемової розуміється як «художня діяльність, що пов'язана зі сприйманням творів театрального мистецтва і відтворенням в ігровій формі набутих уявлень, вражень, почуттів» [1, с. 12].

За В. Древаль, К. Зелінською-Любченко, «розвивальна робота з дошкільниками, що включає театралізовану діяльність, виховує їх здатність до самовираження та самопізнання, сприяє формуванню позитивної самооцінки, стає джерелом приємних емоцій, сприяє активному розвитку творчих здібностей та становленню комунікативних навичок, що сприятливо впливає на відносини з оточуючими» [2, с. 66].

За О. Олійник, значення театралізованої діяльності в роботі з дітьми «полягає в: усвідомленні власного «Я», формуванні адекватної самооцінки та особистісних моральних якостей (віра у свої сили), подоланні особистісних недоліків (невгамовності, неорганізованості); оптимальному формуванні

емоційно-вольової сфери; позитивному впливі на емоційну сферу дитини, що акумулює оптимізм і енергію; розширенні знань дітей про навколишній світ; розвитку творчої, пошукової активності і самостійності; закладенні основ почуття колективізму, формуванні навичок взаємодії, гуманного спілкування з оточуючими» [4, с. 10].

Вагомого значення надаємо впливу театралізованої діяльності на особистісний розвиток дитини, на формування її позитивної самооцінки, що реалізується через відчуття успіху при вдалій інсценізації ігрової чи казкової ролі, отримання схвалюючих оцінок від дорослого та однолітків, усвідомлення себе обдарованим актором тощо. Зазначимо, що приймаючи участь в театралізованій діяльності, дошкільник завжди приміряє на себе якості і вчинки героя, якого представляє. За наявності гарних рис характеру, таких як доброзичливість, толерантність, повага до інших, дитина ідентифікує себе із позитивним героєм, вчиться поводитися належним чином, намагається проаналізувати відповідність своїх рис і поведінки, і стати кращою.

Залучення дітей до створення необхідних атрибутів для театралізованої діяльності також сприяє формуванню адекватної самооцінки дошкільників, адже підтверджує їх впевненість у своїх силах, підвищує їх інтерес до занять цікавими видами діяльності.

Отже, театралізована діяльність є ефективним засобом формування самооцінки дітей дошкільного віку. При цьому проведення різних театралізованих видів діяльності, залучення дітей до підготовки та виготовлення реквізиту, проведення з ними театралізованих ігор сприятливо впливають на особистісний розвиток дошкільників, забезпечують умови для формування їх самооцінки, підвищення впевненості в собі, збагачення соціального досвіду.

Список літератури:

1. Артемова Л. В. Театр і гра. Київ : Томіріс, 2002. 286 с.
2. Древаль В. О., Зелінська-Любченко К. О. Театралізована діяльність як засіб розвитку мовлення дітей із загальним недорозвиненням мовлення. *«Сучасні проблеми логопедії та реабілітації»: мат-ли наук.-практ. конфер. (15.02.2019 р., м. Суми)*. Суми, 2019. С. 64-67.
3. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника (Системний підхід). Київ : Стилос, 2000. 336 с.
4. Олійник О. М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Волощук В. 2017. 163 с.

Василенко К. О.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Калмикова Л. О.
доктор психологічних наук, професор
кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

РОЗВИТОК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА ЗАСОБОМ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ ГРИ

Стратегія розбудови дошкільної освіти на сучасному етапі спрямована на виконання положень Закону України «Про дошкільну освіту» [3], концептуальних засад Базового компонента дошкільної освіти [1], завдань Концепції дошкільного виховання в Україні, Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття») чинних програм розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку, основу яких становить забезпечення належного розвитку, вихованості та навченості дитини перших шести-семи років життя.

Інтерес до порушеної проблеми науковці проявляли з давніх часів. У свій час цю проблему вирішували Я. Коменський, Й. Песталоцці, Є. Тихеева, К. Ушинський та інші.

Вивченням розвитку інтелектуального потенціалу у дітей дошкільного віку займалися такі зарубіжні вчені як Г. Альтшулер, В. Джеймс, К. Коффа, Й. Песталоцці, Ж. Піаже, Ю. Фаусек, Л. Шлегер, та вітчизняні Л. Виготський [2], А. Леонт'єв, С. Рубінштейн, Л. Тихомирова ; сучасні А. Давидчук, С. Миколаєва, Н. Рижов, М. Подд'яков , Л. Синєкоп .

Через надзвичайну важливість цього питання вивчення інтелекту людини постійно знаходиться в центрі уваги психологів, педагогів, фізіологів, філософів, соціологів і т.д. При цьому найбільший інтерес викликає дослідження шляхів формування інтелектуальних здібностей, що впливають на рішення розумових завдань різних типів. Важливо знайти ті специфічні шляхи педагогічного впливу, за допомогою яких можна допомогти дитині максимально повноцінно розвинути такі важливі для життя інтелектуальні здібності.

Сензитивним періодом для розвитку інтелектуального потенціалу є старший дошкільний вік. Протягом дошкільного дитинства у дитини відбувається закладка загального фундаменту здібностей. Як відомо, успішне вирішення завдань пов'язано з умінням аналізувати і синтезувати, перемикатися з одного способу дії на інший, абстрагувати, конкретизувати,

класифікувати, порівнювати, систематизувати, узагальнювати і т.д. Тому одна з найважливіших завдань виховання дитини – розвиток таких розумових умінь і здібностей, які дозволили б не тільки засвоювати нові знання, а й при необхідності використовувати їх в іншій ситуації і навіть іншій сфері діяльності, тобто творчо.

Одним з ефективних засобів розвитку інтелектуального потенціалу є логіко-математичні ігри – це незамінний засіб навчання дітей подолання різних труднощів в розумовій діяльності. У логіко-математичній грі відбувається формування сприйняття, мислення, пам'яті, мови – тих фундаментальних психічних процесів, без достатнього розвитку яких не можна говорити про розвиток інтелектуального потенціалу. За допомогою логіко-математичних ігор розвиваються необхідні кожній дитині інтелектуальні здібності, рівень розвитку яких, безумовно, позначається в процесі шкільного навчання і має велике значення для подальшого розвитку особистості.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція) (дата оновлення: 21.01.2021 р.)

URL:https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Выготский Л.С. Педагогическая психология. Москва : Академия, 1996. 420 с.

3. Закон України «Про дошкільну освіту»
URL:http://www.osvita.org.ua/pravo/law_01/

Гавриленко Є. В
*студентка І-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта*
Національний педагогічний
університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Козак Л.В.
*доктор педагогічних наук, професор
кафедри педагогіки і психології
дошкільної освіти*
Національний педагогічний
університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО КОМФОРТУ ДИТИНИ В СІМ'Ї

В умовах сучасного часу приділяється особлива увага проблемі емоційного благополуччя дошкільнят, це обумовлено тим, що з кожним роком збільшується кількість дітей дошкільного віку з відхиленнями у розвитку

емоційної сфери. Сучасні діти не завжди здатні зрозуміти чужі емоції та усвідомити свої, вони не можуть виражати свої почуття, а якщо і висловлюють їх, то часто в різкій формі. Саме це є причиною виникнення проблем в спілкуванні з однолітками та дорослими.

Актуальність вивчення сімейних взаємин як фактора емоційного благополуччя дитини дошкільного віку визначається сучасними умовами виховання в сім'ї. Взаємодія дитини з батьками, ступінь їх чуйності, наявність емоційних зв'язків і відносин прихильності впливають, як упродовж всього періоду дитинства, так і в подальшому житті. Сім'я надає дитині не тільки сприятливі можливості для формування особистості, але вона також природним чином вводить дитину в постійно розширені соціальні зв'язки та відносини. У дитини формується емоційне ставлення до самого себе та інших членів сім'ї; емоційна чуйність; емоційне реагування на постійно мінливі ситуації в соціумі. Всі перераховані особливості надалі сприяють формуванню передумов для емоційного благополуччя.

В останній час в психології все більше уваги приділяється емоційному благополуччю дитини, яке оцінюється як показник оптимальності психічного розвитку та психологічного здоров'я. Багато вчених у своїх дослідженнях, з даної проблеми (Ш. Амонашвілі, Л. І. Божович, Дж. Боулі, Д. Віннікот, К.Хорні, Е. Еріксон та ін.), прийшли до єдиної думки, що саме емоційне благополуччя є важливою умовою для визначення успішності розвитку дитини, і ефективною позитивною соціалізацією дітей в дошкільній освітній організації.

Під емоційним благополуччям Труляев Р. О. визначає почуття впевненості, захищеності, що сприяють нормальному розвитку особистості дитини, виробленню в нього позитивних якостей, доброзичливого ставлення до інших людей [5, с. 19].

Емоційно благополучна дитина усміхнена, говірка, доброзичлива, слухає інших, здатна подолати егоцентричну позицію, не грубить батькам, не краде, не забіякувата, має почуття гумору, не галасливий, не ображає інших.

Емоційне благополуччя дитини свідчить, що уявлення дорослих про те, що необхідно і цікаво дитині, відповідає її реальним потребам. На противагу цьому емоційне не благополуччя, як правило, говорить про дисбаланс між цими факторами [1, с. 26].

Отже, емоційне благополуччя передбачає задоволення потреби в спілкуванні, встановлення доброзичливих взаємин в сім'ї та між дітьми й педагогами. Позитивний емоційний стан відноситься до числа найважливіших умов розвитку особистості. Емоційне благополуччя сприяє виробленню позитивних якостей, доброзичливого ставлення до інших людей. Саме емоційне благополуччя є найбільш містким поняттям визначення розвитку дитини. Емоційне перенапруження, надмірні переживання, стреси, а також багато інших чинників можуть привести до появи у дитини різних невротичних реакцій.

Педагогічна підтримка сім'ї в питаннях емоційного благополуччя дитини – один з найважливіших факторів, здатних поліпшити взаємини між

дітьми та дорослими. При організації допомоги сім'ям дітей-дошкільнят перед педагогом постають такі завдання:

- надання кваліфікованої консультативної та практичної допомоги батькам по догляду за дитиною, проблемам її виховання та розвитку;
- вироблення єдиного стилю виховання і спілкування з дитиною в ЗДО і сім'ї;
- активізація та збагачення виховних умінь батьків, підтримка їх впевненості у власних педагогічних можливостях;
- формування у батьків потреби в частому індивідуальному спілкуванні з дітьми [4, с. 36].

В рамках вивчення умов навчання і виховання в сім'ї, а також труднощів у батьків в питаннях виховання вихователями може бути організовано відвідування сім'ї. Бесіда дозволяє вихователю доторкнутися до внутрішнього світу батьків, побачити успіхи та труднощі як у взаємодії з оточуючими, так і в сімейному вихованні [3, с. 41].

Не кожен батько здатний оцінити свої помилки у вихованні, які можуть впливати на емоційне благополуччя і розвиток дитини. У зв'язку з цим було б доцільно запропонувати батькам своєрідне дослідження особливостей виховання, яке здійснюється в сім'ї. Це може бути «батьківський твір», який дозволяє виявити особливості батьківської позиції та типу сімейного виховання, отримати інформацію про історію розвитку дитини, отримати опис проблем розвитку дитини очима батьків, а також визначити зони конфліктності в дитячо-батьківських взаємодіях. Важливим в організації допомоги сім'ям дітей дошкільного віку є проведення інформаційних та тематичних заходів [2, с. 43].

Таким чином, сім'я, безсумнівно, грає величезну роль в процесі розвитку особистості дошкільника. Батьки зобов'язані забезпечити емоційне благополуччя кожної дитини, зберегти та зміцнити емоційне здоров'я дитини, сприяти становленню позитивного образу «Я»; формувати базові якості особистості, щоб забезпечити успішну соціалізацію дитини; виховувати розуміння представлення своєї ролі в найближчому соціокультурному просторі.

Список літератури:

1. Брюханова, Т. Г., Бикова Е. Д. Психолого-педагогічна освіта батьків з проблеми емоційного благополуччя і розвитку дитини дошкільного віку / Педагогіка: традиції та інновації: Молодий вчений, 2018. С. 26-28.
2. Голюк О.А. Ціннісні орієнтації батьків як основа забезпечення гармонійного буття дитини у сім'ї / Імідж сучасного педагога. 2015. № 6 (155). С. 41–44.
3. Заброцький, М. М. Педагогічна психологія. Лекції: навч. посіб. / М. М. Заброцький, Ю. Г. Шапошникова. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. 143с.
4. Мельник І. С. Педагогічна психологія: дошкільний вік: навч. посіб. для студентів ВНЗ; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, Пед. ін-т. - Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 142 с.

5. Труляєв Р. О. Соціально-педагогічні умови забезпечення емоційного благополуччя дитини з порушеннями слуху в опікунській сім'ї : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 231 "Соціальна робота: соціальна педагогіка" / наук. керівник О. Г. Лещенко. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 96 с.

Галицька І.В.
студентка 1-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м.Київ

Науковий керівник:
Дорога А.Є.
кандидат філософських наук, професор
кафедри етики та естетики
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ВІКУ ЗАСОБОМ НЕСКЛАДНИХ ДОСЛІДІВ

У системі дошкільної освіти пріоритетними є лише методи та форми, що розвивають здатність дитини до ранніх форм узагальнення, міркувань та абстрагування. Цей метод є проведення дослідів або експериментування. Перебування в дитячому садку, повинне сприяти саморозвитку та самореалізації дітей, дослідницькій діяльності та розвитку ініціатив. Видатні сучасні вчені неодноразово наголошували, що дошкільний вік є дуже визначальним у формуванні пізнавальних рис. Психічні якості особистості, сформовані в цьому віці, стабільні і зберігають свої основні характеристики протягом багатьох років (з урахуванням віку та пухлини) [2, с. 34]. Психологи переконують, що навчальний процес дитини повинен відповідати психологічному процесу, тобто він повинен базуватися на знанні та грамотному використанні психологічних зразків особистості дитини у певному віці, що є актуальним питанням.

Питання формування пізнавальних інтересів досліджували Л. Божович, В. Бондаревський, Н. Добринін, М.Данилов, В. Іванов, Т. Шамова, Г. Щукіна та інші. У результаті досліджень ці автори дійшли висновку: розвиток пізнавальних потреб та інтересів – найважливіша умова появи та подальшого розвитку пізнавальної активності.

С. Ладивір відзначає шлях розвитку ігор в дошкільному дитинстві від предметно-маніпулятивних і символічних до сюжетно-рольових ігор з правилами. У віці 4-5 років дошкільник переходить від ігрової до продуктивної діяльності – прагнення зробити щось своїми руками і отримати який-небудь матеріальний продукт: малюнок, фігурку з пластиліну, будиночок з кубиків і т. п. [3, с. 46].

Узагальнені види пізнавальної діяльності можуть бути сформовані лише при відповідній побудові навчальних занять. Їх змістом повинні бути не окремі явища, а їхня сутність. Оволодіння узагальненими методами пізнавальної діяльності дозволить дошкільнику не тільки самостійно аналізувати нові приватні явища, але часто і створювати їх. Так, наприклад, при вивченні арифметичних задач дошкільнята все частіше складають самі нові їх різновиди, вводять нові персонажі, додають умови.

Пізнавальний розвиток дитини дошкільного віку передбачає розвиток і інтелектуальних емоцій, які виникають в ході пізнання (емоції подиву, інтересу, радості відкриття, успіху, роздумів, сумнівів, впевненості, здогадки).

Розвиток дитячої компетентності засобами ознайомлення дітей з різними сферами дійсності повинно бути в сфері суб'єктного досвіду дитини, і обов'язково викликати інтерес у дошкільника. Зміст пізнання включає чотири сфери: «Природа», «Рукотворний світ», «Інші», «Я сам».

Отже, розвиток пізнавальних інтересів дітей залежить від уміння вихователя створити дидактичні й організаційні умови в процесі навчання дошкільників. Для цього треба забезпечити продуктивний зміст розвивального докільця, системний підхід до організації активної пізнавальної діяльності дітей тощо.

Список літератури:

1. Бабюк Т. Й. Організація дослідницько-експериментальної діяльності дітей у природі. Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О.В., 2012. 64 с.
2. Крамаренко С. Г. «Нива знань» креативна інноваційна особистість мета нової гуманістичної освіти // Дніпропетровськ, 2010. №3. С. 35
3. Ладивір С. О. Пізнавальний розвиток: пошук ефективних // *Дошкільне виховання*. 2002. №10. С. 46
4. Лисенко Н. В. Організація пошуково-дослідницької роботи в дитячому садку. Київ: РУМК, 1990. 111 с.
5. Пазиненко С.М. Розвиток творчих здібностей Харків: Основа, 2007. 104 с.

Герасимчук А. Г.
студентка II-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
ім. М.П. Драгоманова м.Київ

Наукою керівник:
Підпригора Л. А.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та економічної освіти
Національний педагогічний університет
ім. М.П. Драгоманова м.Київ

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИХОВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ ЗАСОБАМИ ФОЛЬКЛОРУ

Складні та неоднозначні процеси, що відбуваються останнім часом в Україні й у світі, зумовили необхідність посилення виховної роботи по всіх значущих напрямках духовного життя суспільства. Посилення процесів глобалізації, розширення меж і збільшення темпів соціальної та культурної мобільності об'єктивно знижують ступінь, характер та інші параметри особистісної ідентичності, сприяють зростанню нігілістичних настроїв. Розвиток ЗМІ, мережі Інтернет, соціальних мереж посилив вплив іншокультурних зразків мислення і поведінки, що призвело до певної переоцінки традиційних духовних цінностей [7, с. 30].

Важливу роль народного та декоративно-прикладного мистецтва в патріотичному вихованні дошкільників відзначали багато вітчизняних мистецтвознавців, дослідників дитячого образотворчого творчості (А. П. Усова, Т. С. Комарова, Т. Я. Шпікалова, З. А. Богатеева, Н. Б. Халезова, Т. М. Доронова, А. А. Грибовська та інші). Вони переконливо показують, що ознайомлення з творами народної творчості спонукає у дітях перші яскраві уявлення про Батьківщину, її культуру, долучає до світу прекрасного, сприяє вихованню патріотичних почуттів. Тому їх слід включати в процес виховання в дитячому садку. Тема виховання у дітей старшого дошкільного віку патріотичних почуттів засобами фольклору недостатньо досі досліджена, тому потребує більш детального вивчення.

Метою дослідження є вивчення педагогічних умов формування у дітей старшого дошкільного віку патріотичних почуттів засобами фольклору. Не можна ігнорувати той факт, що зниження і втрата патріотичної свідомості молодого покоління, його соціальна апатія, небажання молоді сприяти економічному, політичному, культурному прогресу країни є загрозою національній безпеці. У зв'язку з цим проблема формування і розвитку патріотизму на рівні суспільства, соціальної групи, окремої особистості сьогодні стоїть як ніколи гостро [6, с. 56-59]. У той же час виховання

патріотизму представляє особливу складність, що виділяє його з інших напрямків виховання. Це обумовлено тим, що патріотизм є складним поєднанням раціонального та ірраціонального, когнітивного і афективного, експресивного та інструментального, об'єктивного і суб'єктивного, усвідомлюваного і неусвідомленого, емоційно-оцінних та регулятивно-поведінкових компонентів.

Патріотичне виховання дітей, будучи частиною загальногромадянської культури і загальногромадянського виховання, спирається на загальнолюдські цінності життя, здоров'я, блага, духовності, моральності, дотримання прав і свобод особистості. Воно спрямоване на виховання патріотів України, які поважають традиції минулого, які зберігали їх в сьогоденні, здатних до захисту своєї Вітчизни і плідної праці на благо всього народу, поважають права і свободи особистості [24, с. 75].

Патріотичне виховання засобами народної культури органічно включалося в життя українського народу, починаючи від окремої сім'ї і всієї держави в цілому. Кожна дитина відчувала безпосередній або опосередкований вплив всього дорослого населення: родичів, сусідів, знайомих, які в своїх оповіданнях і оцінках строго регламентували вчинки і поведінку людей, вимагаючи від них прояву високоморальних якостей: любові до Батьківщини і рідної країни, честі, гостинності, захисту слабких і старих та ін. [3, с. 6].

Патріотичне виховання включає в себе не тільки формування духовно-моральних, громадянських та світоглядних якостей особистості, які проявляються в любові до Батьківщини, до свого дому, а й прагнення та вміння берегти традиції, цінності свого народу, своєї національної культури, своєї землі. Багато педагогів минулого, розкриваючи роль патріотизму в процесі становлення людини, вказували на його багатогранний формуючий вплив. Віковий досвід знайшов своє відображення в народних традиціях, культурі, звичаях, обрядах; літературі, музиці, мистецтві, переданих в якості духовної спадщини. Народ повинен знати багатство національних традицій, інакше він приречений на загибель [7, с. 30].

Формування любові до Батьківщини починається ще в дитинстві з колискових пісень та інших жанрів дитячого фольклору. Вчений-фольклорист М. Н. Мельников відзначав, що колискова пісня сприяє накопиченню у дитини чуттєвих вражень, розширює її первинний словниковий запас, через неї дитина пізнає найпростіші форми взаємозв'язку предметів в навколишньому світі» [5, с. 21]. Непомітно в текст колискової включаються елементарні патріотичні поняття, надії, заповітні бажання матері бачити дитину чесним трудівником, годувальником сім'ї.

Велике значення в патріотичному вихованні дітей мають казки, особливо казки героїчного характеру, в яких герой захищає свою батьківщину і бореться з чудовиськами. Своїм сюжетів, образною системою, якостями характеру героїв ці казки формують найважливіші моральні норми поведінки майбутнього патріота: самовіддану любов до батьківщини та її народу, готовність відстоювати свободу народу, захищати слабких і старих, повага до старших, прагнення до перемоги добра над злом і т. д. У них звірі, птахи,

люди і рослини піклуються про свій рідний будинок, про друзів, про потомство, а головні герої самовіддано і хоробро захищають свій будинок і сім'ю від лиходіїв, проявляють кмітливість в сутичці з хитрістю, брехнею, жадібністю, разом радіють і плачуть про загиблих.

Отже, національні культурні традиції мають значний педагогічний потенціал та відіграють важливу роль в патріотичному вихованні дітей [1, с. 121]. Патріотизм як якість особистості людини проявляється в самовідданій любові до своєї Вітчизни, в відданості патріотичним цінностям і ідеалам, в готовності служити на благо своєї Батьківщини, в повазі до заслуг предків і сучасників, в прихильності і любові до рідної землі, літератури, мови, культури і кращих традицій свого народу.

Список літератури:

1. Богуш А. М. Українське народознавство в дошкільному закладі: навч. посіб. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ : Вища школа, 2002. 407 с.
2. Бех І. Д. Вибрані наукові праці Виховання особистості. Чернівці: Букрек, 2015. 640 с.
3. Дунаєвська Л. Ф. Українська народна казка. Київ: Вища школа, 1987. С. 6.
4. Газіна І. О. Актуальність та особливості формування елементів національної самосвідомості у дітей дошкільного віку. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету. Серія педагогічна. Вип. X. Кам'янець-Подільський: ПП. Мошак М. І., 2007. С. 100-106.
5. Лозинська Є. Українське народознавство дітям дошкільного віку: Метод. посібн. для дошкільн. закл. Львів: Оріяна-Нова, 2008. 208 с.
6. Марчун О. В. Матеріали до вивчення дитячого фольклору: навч. посібник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. Ч. 1. 201 с.
7. Формування національної свідомості дитини. Дошкільний навчальний заклад. 2010. №9 (45). С. 30-49.
8. Шалімова Л. Л. Казкотерапія як засіб розвитку дошкільнят. Харків: Ранок, 2013. 160 с.

Горбач А. П.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Дорога А. Є.,
кандидат філософських наук,
професор кафедри етики та естетики
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Дошкільне дитинство – це унікальний період розвитку дитини, коли вона пізнає оточуючий світ, намагається оволодіти знаннями та практичними навичками взаємодії з дорослими та іншими дітьми, засвоїти способи творчого осягнення принципів життя у суспільстві.

Одним із завдань всебічного розвитку та виховання дошкільників є активізація творчо-художніх здібностей, що підвищує їх інтерес до творчого сприйняття оточуючого світу, до відображення власних емоцій у різних видах художньої праці. Завдяки розвитку художньо-творчих здібностей діти набувають здатності творчо сприймати художній матеріал, цікаво й нестандартно його застосовувати у ході образотворчої діяльності, втілюючи у своїх малюнках оригінальні задуми та ідеї.

Проблемі художньо-творчого розвитку дошкільників, пошуку ефективних методів і засобів формування їх художньо-творчих здібностей присвячено дослідження Л. Артемової, А. Богуш, О. Кононко, Н. Лисенко, Л. Масол, Г. Сухорукової, Л. Фесюкової, А. Шевчук та ін. У працях А. Беленької, Н. Гавриш, О. Кононко, С. Кулачківської, С. Ладивір, Н. Миропольської, Т. Поніманської вказується, що цілеспрямований розвиток художньо-творчих здібностей дітей здійснюється за допомогою виховної роботи педагога з пробудження у них відчуття краси, пошуку прекрасного в природі, творах мистецтва, ознайомленні з різними видами художньо-продуктивної діяльності, дитячої праці тощо.

Образотворче мистецтво як потужний засіб розвитку художньо-творчих здібностей дошкільників розглядають у своїх працях В. Котляр, Л. Одерій, О. Плотникова, О. Сухорукова, Л. Янцур та ін. У сучасних працях Т. Гаврилюк, А. Купіни, А. Петрів, Л. Шульги обґрунтовується думка, що художньо-творчому розвитку дітей сприяє використання як традиційних, так і нетрадиційних засобів зображувальної діяльності, нових технік малювання, що дають дітям свободу вибору, наповнюють заняття позитивними емоціями.

Разом з цим проблема розвитку художньо-творчих здібностей дітей засобом образотворчого мистецтва потребує обґрунтування педагогічних умов здійснення даного процесу в практиці роботи вихователів закладів дошкільної освіти із дітьми старшого дошкільного віку.

У загальному значенні художні здібності можна визначити як певний вид спеціальних здібностей, що виявляється у художньо-творчій діяльності дітей. При цьому художні здібності – це здатність не тільки до естетичного сприйняття, переживання й оцінювання творів мистецтва, а і здатність до створення художньої цінності. Показниками сформованості художніх здібностей дошкільників за Л. Одерій виступають: наявність у дитини інтересу і схильності до художньої діяльності; можливості дитини передавати в художній діяльності власні почуття, фантазії; якість дитячих робіт [1, с. 132].

Вагомого значення в розвитку художньо-творчих здібностей дітей надаємо їх залученню до самостійної образотворчої діяльності. Залучення дошкільників до художньо-практичної роботи через самостійне виконання завдань зображувальної діяльності оптимально впливає на всебічний розвиток їх особистості. Завдяки художньо-творчій активності на заняттях образотворчого мистецтва діти емоційно збагачують свій досвід пізнання світу, вчаться виражати позитивні почуття від сприйняття краси оточуючого середовища і природного довкілля, побаченої картини і почутої музики. Крім того, за допомогою захоплення дітей образотворчою діяльністю не тільки розвиваються творчі здібності малят, розкриваються таланти, а й знижується їх напруга й тривожність, що оптимально впливає на їх психологічне здоров'я.

Важливою умовою розвитку художньо-творчих здібностей дітей вважаємо правильне визначення задатків, ранню діагностику творчих вмінь вихованців та побудову освітнього процесу з ними відповідно до виявлених здібностей. При цьому за Л. Одерій, основними умовами розвитку художньо-творчих здібностей дошкільників є: систематична комплексна робота з використанням відповідних методик навчання художньої діяльності та спілкування з дитиною; формування у дітей позитивної мотивації художньої діяльності, яка базується на основних потребах дошкільників; організація художньо-творчої діяльності на основі наявного у дошкільників досвіду, їх власних вражень, емоцій, відчуттів; створення необхідних матеріальних умов для занять із дітьми художньою діяльністю (приміщення, обладнання, різноманітні якісні матеріали, зібрані в зручному для дітей місці); широке використання ігрових прийомів у навчанні та ігрових мотивацій у художній діяльності [1, с. 133].

Зазначимо, що процес розвитку художньо-творчих здібностей дошкільників відбувається у ході художньої діяльності, а саме образотворчої. За К. Одудько, для формування творчих здібностей дітей в образотворчій діяльності «велике значення має взаємодія видів образотворчого мистецтва, завдяки якій вихователь викликає у дітей бажання самостійно обрати засоби реалізації задуманого образу і втілити його у виробі, керуючись власною уявою». Наприклад, педагог може запропонувати дітям створити образ морського дна, поєднуючи засоби малювання, ліплення і аплікації, спрямовує

до створення сюжетного задуму і дає можливість вільно проявляти фантазію, використовуючи різноманіття матеріалів і образотворчих технік [2, с. 123].

Отже, основними педагогічними умовами розвитку художньо-творчих здібностей дітей є: правильне визначення задатків до розвитку художньо-творчих здібностей у дітей; залучення дітей до художньо-естетичної діяльності, яка базується на синтезі мистецьких засобів; врахування індивідуальних та вікових особливостей дітей; створення емоційно насиченого і сприятливого розвивального предметного середовища в групі; формування у дітей позитивної мотивації до самостійної художньої діяльності; широке використання ігрових прийомів в художній діяльності.

Список літератури:

1. Одерій Л., Кудінова Н. Розвиток художніх здібностей у дітей дошкільного віку засобами українського декоративно-ужиткового мистецтва. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. Слов'янськ, 2018. Вип. 7. С. 127-136.

2. Одудько К. Технологія інтегрованої діяльності розвитку образотворчих здібностей дітей дошкільного віку. *Вісник Інституту розвитку дитини*. К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. Вип. 8. С. 120-125.

Григор'єва Н. А.
аспірантка II-го року навчання
кафедри дошкільної освіти
Бердянського державного
педагогічного університету, м. Бердянськ

Науковий керівник:
Улюкаєва І. Г.
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри дошкільної освіти
Бердянського державного
педагогічного університету, м. Бердянськ

МОНТЕССОРИ-ПЕДАГОГІКА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ВІТЧИЗНЯНОГО ДОШКІЛЛЯ: АКТУАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ

В останні десятиріччя в Україні відбувається процес активного пошуку шляхів реформування дошкільної освіти. Досить ефективним виявляється звернення до зарубіжного досвіду, зокрема, авторських педагогічних систем. Творцем однієї з таких є видатний італійський педагог – Марія Монтессорі. На жаль, дошкільля нашої країни отримало можливість приєднатися до Монтессорі-руху лише у 90-ті рр. ХХ ст. Але опанування її ідей, адаптація їх на теоретичному та практичному рівнях відбувається дуже повільно.

Різні аспекти педагогічної спадщини М. Монтесорі досліджували вітчизняні науковці: А. Андрушко, В. Бондар, І. Дичківська, Б. Жебровський, А. Ільченко, Т. Поніманська, Н. Прибильська, Т. Михальчук, К. Сумнівельний, Ю. Чопик.

Мета публікації – розкрити актуальність і перспективність педагогічної системи М. Монтесорі в контексті сучасного вітчизняного дошкільця.

У новому Базовому компоненті дошкільньої освіти пріоритетним у діяльності закладів визнано збереження самоцінності дошкільнього дитинства. В основу цього документу покладено ідеї гуманістичної педагогіки, природовідповідності та дитиноцентризму.

Таким чином, впровадження оновленого Стандарту забезпечує визнання значимості й вагомості дошкільнього дитинства, вносить зміни у педагогічну взаємодію «педагог-дитина», підвищує вимоги до якості дошкільньої освіти.

Зміст дошкільньої освіти заснований на принципі педагогіки партнерства, де вихователь – фасилітатор розвитку дитини. До педагога висувається ряд вимог компетентісного характеру: забезпечити поважне ставлення до кожної дитини; забезпечити підтримку індивідуальності та ініціативи через створення умов для вільного вибору діяльності, прийняття рішень, вираження власних думок і почуттів, сприяти розвитку комунікативних навичок, які дозволяють вирішувати конфліктні ситуації.

Отже, сучасна дошкільня освіта стоїть перед проблемою відбору ефективних педагогічних методик та технологій, здатних задовольнити вимоги часу стосовно розвитку підростаючого покоління. Саме тому актуальним стає вивчення та осмислення потенціалу тих педагогічних систем і методик особистісно орієнтованого характеру, які посіли міцне місце в освітньому просторі, довели свою ефективність та продуктивність.

Педагогічна система Марії Монтесорі – це не педагогічна технологія для механічного використання, а філософія життя; система широкого спектру застосування, що дає гарні результати як в роботі з дітьми, які мають певні проблеми у розвитку, так і з дітьми «у нормі».

Це система підготовки не до школи, а до реального життя, яка реалізується через концепцію спеціально підготовленого середовища із врахуванням сензитивних періодів розвитку дитини. Вона сучасна, бо пропонує у якості основної форми навчання самоосвіту і самонавчання; зорієнтована на інноваційну освіту; формує потребу в освіті протягом усього життя.

М. Монтесорі у власній педагогічній теорії робить акцент на двох факторах: «всотуючому розумі» дитини та значенні спеціально «підготовленого середовища» для розвитку. Філософська концепція «підготовленого середовища» включає складові: свобода і ліміти; структура і порядок; природність і реальність; краса і атмосфера; спеціальні матеріали; соціальне життя. Особливу роль М. Монтесорі відводить особистості педагога, завдання якого – спостерігати та допомагати у відповідь на заклик дитини «Допоможи мені зробити це самому».

Таким чином, виходячи із дуже поверхневого огляду основних положень педагогічної системи М. Монтесорі, можна констатувати, що вона є не тільки однією з кращих гуманістичних педагогічних систем, але й несе в собі всі головні компоненти особистісно орієнтованої концепції освіти.

Система, що була створена більше ста років тому, залишається актуальною і ефективною для сьогодення. Вона заснована на науковому розумінні закономірностей розвитку дитини. У 1998 році ЮНЕСКО визнало метод, розроблений Марією Монтесорі, як такий, що здійснив великий вплив на педагогічну думку ХХ століття. Однодумець та близький друг італійки Е. М. Стендінг у книзі «Революція Монтесорі в освіті» писав: «...метод Монтесорі базується на основних характеристиках життя, притаманних всім живим організмам, і тому він буде залишатися актуальним стільки, скільки триватиме саме життя. Неможливо уявити, що від такого методу, одного разу введеного в педагогіку, можна відмовитися» [4, с. 20].

На думку досвідченого Монтесорі-педагога, психолога О. Баканової перебування дитини у Монтесорі-групі сприяє розвитку таких якостей, як комунікабельність; толерантність; вміння приймати рішення; відповідальність; творчість і креативність; лідерські, організаційні здібності; уміння концентруватися на поставленій задачі; розуміння власних потреб і реальна оцінка можливостей; здатність планувати діяльність; віра в себе та власні сили. В сучасній психології сукупність перерахованих якостей має назву «емоційний інтелект». Володіння ним дозволяє людині адаптуватися в сучасному світі та бути затребуваною. На останньому Всесвітньому економічному форумі у Давосі були визначені професійні навички, які потрібні будуть працівникам у майбутньому. Серед інших названо емоційний інтелект.

Таким чином, Монтесорі-педагогіку можна вважати освітою майбутнього. Її унікальність і перспективність в тому, що вона розвиває не тільки інтелект в традиційному розумінні, а саме емоційний інтелект, який і дозволить дитині бути успішною.

Подальшої роботи потребує розробка методичних рекомендацій щодо впровадження Монтесорі-педагогіки в систему сучасної дошкільної освіти.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України (нова редакція). Дата оновлення: 12.01.2021. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/novij-bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-zabezpechit-pidvishennya-yiyi-yakosti-ta-vidpovidnist-mizhnarodnim-standartam-sergij-shkarlet>
2. Дичківська І. М., Поніманська Т. І. М. Монтесорі: теорія і технологія: навч. посіб. Київ: Слово, 2009. 304 с.
3. Крутій К. Педагогіка Марії Монтесорі: руйнуємо міфи. *Дошкільне виховання*. 2020. (№ 10). С. 16-20.
4. Стендінг. Э. М. Революция Монтесорри в образовании. Санкт-Петербург: ООО «ИПК «Береста», 2015. 240 с.

Дармошук Ю. В.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Богініч О. Л.
кандидат педагогічних наук, професор
кафедри педагогіки та психології
дошкільної освіти
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Проблема здорового способу життя, подолання хвороб у сфері фізичного, психічного, соціального та духовного (морального) здоров'я дітей дошкільного віку повсякчас надзвичайно актуальна. Науковці стверджують, що вказаний вік у розвитку дитини є періодом, коли закладається фундамент її здоров'я й фізичного розвитку. Ставлення дитини до свого здоров'я є фундаментом, на якому можна буде вибудувати потребу в здоровому способі життя.

Вивченню питань формування у дітей дошкільного віку здоров'я присвятили такі автори: Андрющенко Т. К., Беленька Г.В., Богініч О.Л., Гаращенко Л.В., Денисенко Н.Ф., Вільчковський Е.С., Курок О.Г., Поніманська Т.І., Загородня Л.П., та ін.

Поняття «здоров'я» має безліч визначень. Але, мабуть, найбільш значущим можна визнати визначення Всесвітньої організації охорони здоров'я: «Здоров'я - це не тільки відсутність хвороб і фізичних дефектів, а стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя» [1, с. 35]. В Україні здоров'я людини розглядається як одне з найголовніших немайнових благ, а згідно із статтею 3 Конституції України воно визначене найвищою соціальною цінністю [1, с. 36].

Незважаючи на численні дослідження, проблема формування соціального здоров'я у дошкільнят вимагає подальшого вивчення, пошуку нових підходів до реалізації завдань у цьому напрямку в практичній діяльності закладів дошкільної освіти.

У розділі 1 статті 7 Закону України «Про дошкільну освіту» визначені пріоритетні завдання дошкільної освіти: «збереження та зміцнення фізичного, психічного і духовного здоров'я дитини». Зокрема, у Базовому компоненті дошкільної освіти, у змісті освітньої лінії «Особистість дитини» йдеться про необхідність формування у дитини усвідомленого ставлення до здоров'я як до цінності, його значення для повноцінної життєдіяльності, необхідність

оволодіння елементарними знаннями про основні чинники збереження здоров'я [2, с. 10-12].

Розглядаючи проблеми фізичного здоров'я та розвитку дошкільників, Вільчковський Е.С. наголошував, що «...у перші шість років життя фізичне виховання є основою всебічного розвитку дитини, адже в цей період закладається фундамент здоров'я, формується рухова підготовленість, виховуються такі людські риси, як сміливість, воля, витривалість, уміння діяти у злагоді з товаришами» [7, с. 5]. Богініч О. Л. підкреслює, що «...здоров'я та загальний фізичний стан дитини є основою для розвитку певних можливостей її організму, в тому числі і розумових» [3, с. 11]. Грунтуючись на основних положеннях досліджень науковців, ми цілком стверджуємося у думці, що фізичне здоров'я є фундаментом здоров'я особистості, а формування всіх видів здоров'я є взаємообумовленим процесом.

Соціальне здоров'я – це стан соціального самопочуття та соціальної поведінки, спрямованої на збереження власного здоров'я та досягнення гармонії у взаєминах із соціальним середовищем. Соціальне здоров'я дитини – це насамперед її комфортне самопочуття в соціумі, яке досягається завдяки вмінню ефективно спілкуватися, проявляти турботу про інших, коректно і обґрунтовано відмовлятися від небезпечних для здоров'я пропозицій, доброзичливо взаємодіяти з однолітками та дорослими.

Т. В. Воронцова, В. С. Пономаренко до засобів, які впливають на формування соціального статусу дитини, відносять такі види діяльності:

– *ігрова діяльність*: у грі діти приміряють на себе різні соціальні ролі, які дають їм почувати себе повноправними членами суспільства;

– *дослідницька діяльність*: збагачує досвід дитини, дозволяючи йому знаходити рішення самостійно; *предметна діяльність*: дає можливість дитині пізнавати навколишній світ і задовольняє його пізнавальні інтереси; *комунікативна діяльність*: допомагає дитині знайти емоційний контакт з однолітками та дорослим, отримати їх підтримку та оцінку [5].

Крім реальних взаємостосунків у соціумі з однолітками та дорослими, дітям притаманне ігрове освоєння соціального світу: хлопчики граються з машинками, а дівчатка – у дочки -матері. Дорослі ніколи не грають у ролі, якщо не вважати ігровий метод навчання в бізнесі.

Учені розглядають гру як провідну діяльність дошкільника і визначають соціальну обумовленість її розвитку (Є. А. Аркін, П. П. Блонський, Л. С. Виготський, О. М. Леонт'єв, Д. Б. Ельконін). Науковці стверджують, що гра – соціальна за своїм походженням та змістом, вона є історичним утворенням, пов'язаним із розвитком суспільства, його культури. Гра є собливою формою життя дитини в суспільстві, саме вона є тою діяльністю, у якій діти виконують ролі дорослих, відтворюючи в ігровому середовищі їхнє життя, працю та відносини між ними. У старшому дошкільному віці гра залишається провідним видом діяльності дітей, вирішальним чинником розвитку, сферою, де дитина може проявити ініціативу й активність [4, с. 4].

У формуванні соціального здоров'я дошкільників провідне місце займає гра. За допомогою дидактичних ігор, ігор-драматизацій та ігрових вправ

малюки ознайомлюються з чинниками соціального здоров'я, нормами спілкування, позитивним ставленням один до одного. Через гру дошкільники задовольняють свої потреби в спілкуванні з однолітками та дорослими.

Не останнє місце займають і сюжетно-рольові ігри, які є дієвим засобом формування соціального здоров'я дошкільників. Однією з визначальних особливостей таких ігор є довільність ігрових дій, які підпорядковані спільним ігровим інтересам. Під час таких ігор між учасниками освітнього процесу відбувається діалог, налагоджуються взаємостосунки, а також діти мімікою, жестами, рухами передають різний емоційний стан персонажів.

Для дітей дошкільного віку з метою формування, збереження та зміцнення здоров'я в нагоді стануть і рухливі ігри, оскільки вони не лише є засобом фізичного виховання, але в них особливо проявляються взаємостосунки дітей (доброзичливість, взаємодопомога, чесність, довіра). Цілком правомірно, що формувати основи здорового способу життя у дошкільників можна за допомогою різних засобів навчання, однак найефективнішими залишаються ігрові технології, які є важилем всієї дошкільної освіти, вони емоційно насичені і відповідають природі дітей.

Соціалізувати дошкільника означає – збагатити його індивідуальний досвід позитивними враженнями від спільної з іншими життєдіяльності, розвинути в нього соціальні потреби, сформувати соціальні вміння та навички, виховати «відчуття іншого», сформувати готовність та здатність брати іншого до уваги, працювати в команді, домовлятися, узгоджувати свою позицію, в разі потреби поступатися власними інтересами на користь соціальної групи, діставати насолоду від допомоги та підтримки іншої людини у складній ситуації.

Дошкільний вік є вирішальним у формуванні фундаменту фізичного, психічного, соціального та духовного (морального) здоров'я. Важливо на цьому етапі сформувати у дітей базу знань і практичних навичок здорового способу життя, усвідомлену потребу у дотриманні відповідних вимог щодо гармонійної взаємодії з однолітками та дорослими. Робота ЗДО у цьому напрямку буде ефективною, якщо враховуються вікові та індивідуальні особливості дітей, створюються належні умови, систематично і цілеспрямовано проводиться робота в даному напрямі з сім'ями вихованців, використовуючи найбільш ефективні засоби та методи педагогічного впливу. У свою чергу формування основ здорового способу життя у дошкільників засобами ігрових технологій є важливою запорукою збереження і зміцнення їхнього здоров'я.

Список літератури:

1. Андрющенко Т. К. Формування ціннісного ставлення до власного здоров'я в дітей старшого дошкільного віку: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Тетяна Костянтинівна Андрющенко. Київ, 2007. 258 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А.М.Богущ, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богущ А. М., Беленькака Г. В., Богініч О. Л, Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С, Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В.,

Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І, Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С, Якименко Л. Ю. – Київ: Видавництво, 2019. – 26 с.

3. Богініч О. Л. Створення здоров'язберігаючих технологій в дошкільному навчальному закладі / О. Л. Богініч, Н. В. Левінець, Ж. Г. Петрова // Сучасні технології в дошкільній освіті України / Упорядник І.І.Загарницька. – Київ: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2008. – С. 14-25.

4. Бутенко В.Г. Дидактична гра як засіб формування здоров'язбережувальної компетентності старших дошкільників / В.Г. Бутенко // *Дошкільна освіта: традиції та інновації: м-ли Всеукр. наук.-практ. конф. (24-25 березня 2015 р., м. Суми)*. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2015. 207с.

5. Воронцова Т. В. Навчання здоровому способу життя на основі життєвих навичок / Т. В. Воронцова, В. С. Пономаренко. – Київ : Просвіта, 2007. 246 с.

6. Оптимізація фізичного розвитку дитини у вітчизняній системі освіти: монографія / Е. С. Вільчковський, Н. Ф. Денисенко, А. В. Цьось, Б. М. Шиян та ін. Запоріжжя: ЗОІППО, 2010. 250 с.

Деркач А. М.
студентка І-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Магеря О.П.,
кандидат філософських наук,
доцент кафедри етики та естетики
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

РОЗВИТОК УВАГИ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ ЗА МЕТОДИКОЮ МАРІЇ МОНТЕСОРІ

Одним із напрямків освітнього процесу в закладах дошкільної освіти вважається інтелектуальний розвиток дошкільників. Цей розвиток неможливий без формування високих параметрів такого когнітивного процесу як увага. Діти, які вже розпочали навчання в школі, зазвичай потерпають через неуважність або через недостатній розвиток своєї уваги. Розвивати й удосконалювати увагу так само важливо, як і вчити письму, лічбі, читанню. Вчити неуважну дитину вкрай непросто, необхідно спочатку навчити її не відволікаючись сприймати матеріал, який учитель має зробити яскравим та цікавим. Проте не всі учні першого класу здатні виконувати ці вимоги. Тому вивчення особливостей дитячої уваги у дошкільному дитинстві не втрачає своєї актуальності [1].

Проблемою уваги займалися як вітчизняні, так і закордонні вчені: А. Валлон, Л. С. Виготський, П. Я. Гальперін, В. В. Давидов, Б. Д. Ельконін; Г.С. Костюк, К. Коффка, В. А. Крутецький, О. М. Леонт'єв, Н. А. Менчинська, Ж. Піаже, Л. М. Проколієнко, Т. Рібо, С. Л. Рубінштейн, І. О. Синиця, Н. В.Тализіна, Е. Б. Тітченер К. Д. Ушинський, П. Р. Чамата та інші.

Увага – це особлива форма психічної діяльності, яка виявляється в спрямованості і зосередженості свідомості на вагомих для особистості предметах, явищах навколишньої дійсності або власних переживаннях [2].

Увага дитини раннього віку характеризується нетривалістю, недостатньою зосередженістю, мимовільністю, її привертають яскраві, сильні або нові подразники. Вона недостатньо рухлива, важко переключається за бажанням дитини, має дуже вузький обсяг і найстійкішою є в активній діяльності [4].

Марія Монтессорі вважала, що «найважливіший період у житті – не впродовж навчання в університеті, а самий ранній, період від народження до шести років. Тому що це вік, у якому формується інтелект людини, його найважливіше знаряддя. І не тільки інтелект, але і всі можливості її психіки: в жодному іншому віці дитина так не потребує інтелігентної, кваліфікованої допомоги. І будь-яка перешкода, що заважає її творчій продуктивній роботі, знижує її шанси досягти досконалості» [3].

За допомогою методики Марії Монтессорі дитина розвиває логічне мислення, увагу, творчі здібності, пам'ять, уяву, дрібну моторику тощо. Методика Монтессорі допомагає освоїти навички спілкування, а також елементи побутової діяльності, що сприяє розвитку самостійності.

Відповідно до теорії Монтессорі, найкраще і найправильніше, що повинен зробити дорослий для дитини, – створити сприятливе для її розвитку середовище, мається на увазі не щось абстрактне, а конкретний простір, в якому малюк зможе вчитися всьому новому [3].

Марія Монтессорі прийшла до висновку про те, що великий ступінь концентрації уваги породжує активність рук під керівництвом розуму. Дитяче «експериментування» – наслідок активного дослідницького пошуку з самостійно обраним предметом, який, у свою чергу, активізує увагу, розумову діяльність дитини і сприяє їх тривалому і ефективному об'єднанню – поляризації. Завдяки внутрішній концентрації на предметі стає можливим процес розумового саморозвитку дитини. Крім цього, виховуються витривалість, посидючість і терпіння, необхідні для інтелектуальної діяльності.

В нашому дослідженні на констатувальному етапі було проведено діагностику рівня розвитку уваги дітей раннього віку. Було визначено, що більшість дітей мають низький рівень розвитку уваги. Після впровадження методики М. Монтессорі було проведено повторне дослідження, яке виявило підвищення рівня розвитку уваги дітей.

Отже, застосована нами методика Марії Монтессорі позитивно вплинула на рівень розвитку уваги дітей раннього віку експериментальної групи, спричинивши позитивну динаміку цього важливого психічного процесу.

Список літератури:

1. Варій М. Й. Загальна психологія: Навч. посібник / Для студ. психол. і педагог. спеціальностей. Львів: Край, 2005. 456с.
2. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. Київ: Просвіта, 2001. 416 с.
3. Жизненная практика и сенсорное воспитание дошкольников по методу М. Монтессори / под ред. М. Сороковой. Москва, 1998. 520 с.
4. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції: Навч. посіб. для студ. вузів. Суми: Університетська книга, 2006. 256 с.

Деркач І. В.
студентка II-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Коннов О. Ф.
кандидат філософських наук
доцент кафедри етики та естетики
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ

Останнім часом в українському суспільстві спостерігається загальне зниження моральності населення, все менше уваги приділяється духовному і моральному здоров'ю дорослих і дітей, що викликає гостру потребу здійснення виховної роботи з дітьми у напрямку формування їх моральних якостей, починаючи з дошкільного дитинства. Потреба морального виховання дітей засвідчується у Законі України «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти, чинних освітніх програмах для дітей дошкільного віку «Дитина», «Дитина в дошкільні роки», «Українське дошкільня» та інших, де зазначено, що для дитини мають створюватися всі умови для гуманістичного становлення її особистості, формування загальнолюдських цінностей доброти, справедливості, чесності, поваги до інших людей, милосердя, допомоги тощо.

Теоретико-методологічні засади виховання моральних якостей дітей старшого дошкільного віку висвітлюються у працях А. Богуш, Г. Беленької, О. Богініч, Н. Гавриш, Л. Лохвицької та ін. Зокрема, ці науковці засвідчують, що період дошкільного дитинства є найбільш чутливим в опануванні норм і правил моральної поведінки, формуванні моральних якостей, розвитку моральних настанов дітей. Психологічні передумови виховання моральних

якостей описуються у дослідженнях І. Беха, М. Боришевського, О. Кононко, В. Котирло, О. Кульчицької, С. Ладивір, Т. Піроженко та інших вчених.

Водночас підвищеної уваги потребує питання пошуку ефективних засобів педагогічного впливу на дітей з метою виховання їх моральних якостей, одним з яких виступає арт-терапія, що передбачає позитивний вплив на емоційно-вольову сферу дошкільників, надає змогу скорегувати поведінку, створити сприятливі умови для виправлення порушень в інтелектуальній та мовленнєвій сфері дітей. Особливості застосування арт-терапії у психокорекційній роботі з дітьми вивчаються у працях О. Вознесенської, О. Карабанової, С. Кузікової, Л. Лебедевої, В. Нікітіна, А. Осипової, Л. Фірсова, О. Черниш, Т. Яценко. Засади використання засобів арт-терапії у вихованні дошкільників представлено у працях сучасних дослідників Т. Гурковської, І. Зубрицької, Т. Підлужної, Ю. Савченко та ін. Разом з цим недостатньо розробок, які б висвітлили практичні аспекти застосування арт-терапії у моральному вихованні дітей. Відповідно **метою дослідження** є розгляд особливостей виховання моральних якостей у дітей старшого дошкільного віку засобами арт-терапії.

У зв'язку із необхідністю формування високої моральної та духовної культури суспільства, очевидною є потреба звернення уваги до дошкільного дитинства як найбільш сприятливого періоду морального розвитку та духовно-культурного становлення особистості. За переконанням О.Станіченко, «саме в дошкільному віці формуються моральні та духовні почуття, засвоюються норми і правила поведінки, формуються риси характеру і духовно-моральні звички. Характерною особливістю цього віку є те, що він забезпечує морально-етичний розвиток дитини, який слугує підґрунтям для формування стійких особистісних якостей. Тому формування всебічно розвиненої особистості зі стійкими моральними цінностями – пріоритетне завдання дошкільної освіти» [3, с. 157].

На думку Л. Лохвицької, актуальним завданням системи дошкільної освіти є «формування у дітей морально-етичних знань, моральних звичок, виховання моральних почуттів і розвиток моральної свідомості та самосвідомості, і культивування моральної поведінки. Відповідно, слід подбати про формування у дошкільників моральних якостей, що визначають особистісне зростання» [2, с. 419].

Головними моральними якостями дітей дошкільного віку завжди вважалися справедливість, співчуття, милосердя, доброта. За переконанням Г. Беленької, Н. Гавриш та ін., «базовими моральними якостями особистості, формування яких має розпочинатися в дошкільному віці, є: самостійність, працелюбність, людяність, чуйність, спостережливність, відповідальність, розсудливість, справедливість, самовладання, креативність» [4, с. 93].

Спираючись на визначення морального виховання у працях відомих вчених (Г. Беленької і Н. Гавриш [4], Л. Лохвицька [2] та ін.), ми можемо зробити висновок, що виховання моральних якостей дошкільників – це здійснення цілеспрямованого педагогічного впливу, що передбачає використання ефективних виховних методів і засобів для формування у дітей

якостей доброти, справедливості, милосердя, чуйності, чесності, щирості, працьовитості, відповідальності та ін. До основних завдань виховання моральних якостей дошкільників відносяться: створення сприятливих умов для особистісного становлення дитини, здатної до прояву моральних якостей і моральної поведінки у різних ситуаціях свого життя.

«Важливою умовою, що впливає на формування позитивних моральних якостей та прагнення дітей до морального самовдосконалення, є добір активних форм взаємодії з дитиною», – вважає І. Зубрицька [1, с. 5]. Дослідниця вважає, що ефективному вихованню моральних якостей дошкільників сприяють «постановка перед дітьми певних запитань, створення проблемних ситуації із самостійною оцінкою, різноманітні пізнавальні завдання та вправи морального спрямування» [1, с. 5]. Також І. Зубрицька вказує, що «розвитку і засвоєнню моральних норм у дошкільному віці сприяють: художня література, ігри (рольові та рухливі ігри), елементи тренінгів, літературних творів і казок, ігор-драматизацій, малюнкових методик, танці, казки, малюнки, міміка й пантоміміка дорослих (еталон) і однолітків, а також аналіз різних життєвих ситуацій (ставлення до них батьків, їхні вчинки, справедливе чи несправедливе покарання тощо)» [1, с. 10].

Серед ефективних засобів виховання моральних якостей дошкільнят особливе місце займає арт-терапія. Саме вона є важливим засобом розвитку гуманності, емоційної чуйності, моральної вихованості дошкільників через їх залучення до мистецтва: музики, літератури, образотворчого мистецтва. Поєднання різних видів мистецтва та видів діяльності дітей під час арт-терапевтичних занять сприятливо впливає на всебічний розвиток дошкільників та забезпечує умови для формування їх моральності. До основних видів арт-терапії відносяться: казкотерапія, пісочна терапія, ігротерапія, музикотерапія, танцювальна терапія, образо-терапія та інші, що забезпечують всебічний позитивний вплив на особистість дошкільника.

За ствердженням І. Зубрицької, «ознайомлення дітей зі світом моральних норм повинно відбуватися постійно, здійснюватися як у ході освітнього процесу, так і під час спеціальних занять, що поєднують в собі різноманітні мистецькі засоби. Діти повинні переживати ситуації, що містять моральні колізії, розповідати про них, розмірковувати щодо вибору моральних норм, ознайомлюватися з досвідом однолітків, знаходити відображення моральних вчинків і дотримання моральних норм у літературі, живописі, музиці, а також у безпосередньому спілкуванні» [1, с. 1].

Система арт-терапевтичних занять надає змогу вихователю розв'язати низку виховних, корекційних, психотерапевтичних, діагностичних і розвивальних задач. Завдяки залученню дошкільників до різних видів діяльності у ході арт-терапевтичних занять (зображувальної, художньо-практичної, ігрової, музично-виконавської та ін.), кожна дитина зможе пережити почуття радості від досягнення успіху в колективній діяльності, отримає навички доброзичливої взаємодії у колективі, навчиться домовлятися з однолітками тощо. Завдяки засобам арт-терапії на заняттях виправляються недоліки поведінкового та особистісного розвитку дітей, долаються прояви

тривожності, сором'язливості, агресивності, ворожості, страхів у відносинах з іншими. Залучаючи дітей до колективного вирішення морально-етичних ситуацій під час арт-терапевтичних занять, вихователь має змогу позитивно вплинути на емоційний розвиток дошкільників, забезпечити умови для набуття досвіду моральної поведінки.

Отже, необхідність виховання моральних якостей дітей дошкільного віку обумовлюється сензитивністю даного вікового періоду до педагогічного впливу дорослих та оптимальним засвоєнням моральних норм і цінностей. Серед моральних якостей, які доступні дітям дошкільного віку в силу вікових особливостей їх розвитку, виділяються доброта, справедливість, ввічливість, повага до інших, чуйність, відкритість і щирість, старанність, готовність прийти на допомогу, підтримати слабших. Саме ці базові якості особистості педагога закладів дошкільної освіти мають сформувати у дітей старшого дошкільного віку.

До ефективних методів і форм роботи з виховання моральних якостей дошкільників відносяться: проведення етичних бесід, читання та обговорення творів дитячої літератури (оповідань, казок), залучення дітей до морально-спрямованих ігор, участі у вирішенні морально-етичних проблемних ситуацій («допоможи другу», «підтримай ображеного» тощо).

Ефективним засобом виховання моральних якостей дошкільнят є арт-терапія, яка сприятливо впливає на всебічний розвиток дітей та забезпечує умови для формування їх моральності. Система арт-терапевтичних занять надає змогу вихователю розв'язати низку виховних, корекційних, психотерапевтичних, діагностичних і розвивальних задач у розвитку дітей дошкільного віку. А групова форма їх проведення забезпечує умови для навчання вихованців домовлятися між собою, узгоджувати власну діяльність з інтересами однолітків, засвоювати норми моральних взаємин у дитячому колективі.

Список літератури:

1. Зубрицька І. В. Психолого-педагогічні засоби розвитку моральних норм у дошкільному віці. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна*. 2009. № 1. С. 1-12.
2. Лохвицька Л. В. Психологічні детермінанти морального виховання дошкільників: теоретичний аспект. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2013. Вип. 17(1). С. 419-427.
3. Станіченко О. Ф. Програмно-методичне забезпечення виховання чуйності у дітей дошкільного віку. *Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі : зб. наук. праць*. Полтава : Видавець Шевченко Р. В., 2018. Вип. 2. С. 157-162.
4. Формування базових якостей особистості дітей старшого дошкільного віку в ДНЗ : монографія / Г. Беленька, С. Васильєва, Н. Гавриш, В. Маршицька, С. Нечай та ін.; за заг. ред. О. Рейпольської. Харків: «Друкарня Мадрид», 2015. 330 с.

Діхтяр А. О.
*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник
Цветкова Г. Г.
*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і психології
дошкільної освіти*
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ РУХЛИВИХ ІГОР

Стрімка динаміка суспільних змін, потреби високотехнологічного та інформаційного розвитку у світі висувають нові вимоги до адаптації дитини в довкіллі. Зміна поглядів на освітньо-виховний процес сьогодення визначає головною метою не лише формування гармонійної, всебічно розвиненої особистості, а й забезпечення підростаючому поколінню можливості самореалізуватись, успішно функціонувати в різних умовах життєдіяльності. Виховання самостійності як базової якості в дітей дошкільного віку - складний і багатогранний процес, який потребує цілеспрямованої роботи. Одним із засобів виховання самостійності виступає рухлива гра, в якій створюються умови для самостійної діяльності дітей, прояву ними цілеспрямованості, ініціативності, незалежності, творчості, пізнавального інтересу та інших критеріїв самостійності.

Проблема самостійності традиційно вивчалася у зв'язку з проблемою свободи, відповідальності й волі (Платон, Аристотель, І. Кант, Б. Ананьєв, Л. Виготський, О. Леонт'єв, С. Рубінштейн та ін) Аналіз різних наукових підходів щодо становлення самостійності як особистісної якості (Г. Адамів, М. Брода, Я. Галета, Ю. Демидова, О. Денисюк, І. Дичківська, О. Зюлькіна, О. Коношевський, О. Кульчицька, М. Лісіна, Г. Люблінська, Л. Островська, Т. Поніманська, О. Савченко, В. Шапар та ін.) дозволив виокремити такі структурні компоненти самостійності дітей дошкільного віку, як-от: вольовий (виявляється в певній самості дитини, у вмінні досягати результату, виконанні свого задуму), поведінковий (вміння дитини застосовувати в самостійній діяльності отримані раніше знання та навички про довкілля), морально-ціннісний (ставлення дитини до себе, інших та до ситуації), когнітивний (обізнаність дитини, прагнення до пошуку нових знань, дослідницька активність, ініціативність, самокритичність). Складові цих компонентів характеризують ступінь розвитку кожного з них залежно від змісту та спрямованості діяльності дитини, а також її особистісних виявів [1, с. 46].

Специфіка виховання самостійності в дітей раннього та дошкільного віку вивчалася дослідниками в контексті різних видів діяльності: у грі (Л. Артемова, Ю. Демидова, С. Марутян та ін.), у праці (О. Андрейчик, Л. Кірдода, Л. Островська та ін.), у спілкуванні (В. Кузьменко).

Різноманітність висновків і підходів педагогів та психологів щодо становлення самостійності в дітей дошкільного віку свідчать, що серед науковців немає одностайності в розумінні цього питання. Самостійність трактують як:

- рису характеру, що виявляється у різних сферах навчальної діяльності (М. Брода);

- як особистісну якість, яка передбачає незалежність суджень і дій, відповідальність за свої вчинки та їх наслідки, здатність діяти без допомоги й підказок інших (І. Левіна, О. Савенков);

- як якість особистості, що формується у процесі відповідної діяльності, характеризується здатністю дитини застосовувати набуті знання на практиці (Ю. Демидова);

- як одну з особистісних рис характеру людини, що сприяє розвитку спрямованості на самореалізацію та творче самовизначення (Т. Піроженко);

- як відносно стійку характеристику дитини, що виявляється з певною постійністю в різних ситуаціях (О. Кононко) тощо [1, с. 45].

На нашу думку, самостійність дітей дошкільного віку - це базова морально-вольова якість особистості, що характеризується свідомим і відповідальним ставленням до діяльності, виявляється в наполегливості, ініціативності та критичності під час розв'язання нового завдання, прагненні діяти без сторонньої допомоги, зверненні за допомогою дорослого лише в разі потреби.

Гру трактують як природний мотиватор діяльності (З. Фрейд), як можливість набуття дитиною соціального досвіду (Е. Еріксон), як умову соціалізації (А. Валлон), як важливе джерело формування соціальної свідомості дитини (Д. Ельконін), як спосіб активного засвоєння людської культури (Л. Виготський), як засіб розвитку базових засад особистості (Н. Непомняща) і національно-культурного і морального виховання (В. Зеньківський).

Завдяки рухливій грі дитина набуває соціального досвіду, пізнає дійсність і взаємовідносини в ній, опановує соціальні ролі та функції, оволодіває загальнолюдськими цінностями, культурою, системою соціально вироблених знаків. Ігрова діяльність закріплює в малюка нові поведінкові навички і способи взаємодії з однолітками, стимулює розвиток вербальних та невербальних комунікативних навичок, інтенсифікує процеси розвитку, виховання та навчання. Коли дитина бере на себе роль у грі, вона діє не тільки відповідно до її характеристик, а постійно співвідносить з ігровою роллю свої риси, здібності та прагнення, учиться розуміти себе і свої бажання. Труднощі, що виникають під час вирішення навчальної задачі, у грі долаються дітьми набагато легше, без напруги. Саме гра задовольняє біологічні, духовні та соціальні потреби дитини [2, с.66].

У рухливій грі формуються особистісні якості дитини, уміння та навички, що знадобляться їй у майбутньому під час навчання, праці, спілкування з оточуючими. Серед означених якостей виділяємо самостійність як базову якість дитини дошкільного віку.

Отже, підсумовуючи вищезазначене, можна констатувати, що ігрова діяльність має великий потенціал для виховання самостійності як базової якості у дітей дошкільного віку. Вона сприяє розвитку таких її компонентів, як-от:

– активному пізнанню довколишнього середовища і себе в ньому, усвідомленню свого "Я" і своїх можливостей;

– прагненню застосовувати набуті знання в різних ігрових ситуаціях, уміти орієнтуватись у нових умовах;

– цілеспрямованості, наполегливості та рішучості в грі, долаючи різні перешкоди;

– самостійності у здійсненні логічних операцій, прогностичності та творчості;

– умінню критично оцінювати отриманий результат, прагнути до його вдосконалення, умінню приймати власні рішення;

– розумінню відповідальності за власні дії перед колективом, умінню діяти згідно встановлених правил і підпорядковувати себе їм за власною ініціативою, а не під керівництвом дорослого.

Список літератури:

1. Артемова Л.В. Гра і виховання. *Дошкільне виховання*. 2015. №10. С. 45-49.
2. Зимова О. Що таке самостійна дитина. *Дошкільне виховання*. 2015. №11. С. 60-68.

Дубовая О. В.

*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Шулигіна Р. А.

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
педагогіки і психології дошкільної освіти*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

На сучасному етапі проблема формування основ здорового способу життя дітей дошкільного віку набуває актуальності, оскільки активізувала пошуки нових технологій фізкультурно-оздоровчої роботи, оцінки стану

здоров'я і фізичного розвитку дітей дошкільного віку. Не викликають сумніву питання, пов'язані з усвідомленням дитиною значущості власного здоров'я, що є фундаментом для подальшого розвитку в неї потреби щодо дотримання здорового способу життя.

Людство з давніх-давен усвідомило ціну здоров'я, присвячуючи цій темі мудрі думки, які слугують засобом передачі знань і досвіду старшого покоління молодшому. З розумінням цінності здоров'я і руйнівних наслідків хвороб впливає думка про необхідність дбайливого ставлення до власного здоров'я. Так, у свій час ще Геродот зазначав, що «коли немає здоров'я, мовчить мудрість, не може розквітнути мистецтво, не грають сили, марно багатство і безсилий розум».

Науковці досліджували порушену проблему через призму суміжних з педагогікою наук, наприклад, філософи А. Бойко, В. Крюкова, О. Сахно; психологі В. Братусь, А. Личко, В. Леві, А. Маслоу, Н.Фелінська; соціологі А. Габіані, Я. Гданський, С. Дідковська, В. Козак, Г. Лукачек, А. Міллер. Безпосередньо формуванню здорового способу життя дітей дошкільного віку присвячені праці Л. Артемової, З. Борисової, Е. Вільчковського, Н. Денисенко, О. Іванашко, Н. Левінець, С. Цвека та інших, які мають важливе значення.

Дошкільний період дитинства є сенситивним для формування основ здорового способу життя, оскільки в цей час для дітей: характерна підвищена рухова активність; зростає цікавість до себе, свого тіла, його можливостей, виникає жага нових знань; дитина легко підкоряється вимогам, нормам, правилам поведінки; спостерігається підвищена потреба у схваленні вчинків і дій [3, 85-86].

Ставлення дитини до свого здоров'я залежить від сформованості в її розумінні та усвідомленні суті цього поняття. У дітей старшого дошкільного віку можна виокремити такі вікові передумови для стійкого формування уявлень про здоровий спосіб життя [2, с. 82]:

- активно розвиваються психічні процеси;
- помітні позитивні зміни у фізичному і функціональному розвитку; діти намагаються зберігати і демонструвати правильну поставу;
- діти здатні самостійно виконувати побутові доручення, володіють навичками самообслуговування, докладають вольові зусилля для досягнення поставленої мети у грі, у прояві фізичної активності.

На фізіологічний стан дітей старшого дошкільного віку значний вплив робить їх психоемоційний стан, який залежить від ментальних установок [1, с. 52]. Тому вчені виділяють наступні аспекти здорового способу життя дошкільників: *емоційне самопочуття*: психогігієна, вміння справлятися з власними емоціями; *інтелектуальне самопочуття*: здатність людини пізнавати і використовувати нову інформацію для оптимальних дій у нових обставинах; *духовне самопочуття*: встановлювати дійсно значимі, конструктивні життєві цілі і прагнути до них; оптимізм.

Так як під здоровим способом життя розуміється активна діяльність особистості, спрямована на збереження і поліпшення здоров'я, то до цієї активності слід віднести такі компоненти як:

– дотримання режиму дня, активності і сну, які дають можливість налагодити функціонування всіх органів і систем, зробити процеси роботи і відновлення організму найбільш ефективними. Саме тому режим дня стає основою формування здоров'я з найперших днів життя;

– здорове збалансоване харчування;

– рухова активність, прогулянки, рухливі ігри на свіжому повітрі. В закладі дошкільної освіти здоровий спосіб життя реалізується завдяки регулярним фізичним навантаженням: щоденна зарядка, рухливі ігри на свіжому повітрі є обов'язковими;

– загартовування організму, користь якого полягає в підвищенні опірності організму дитини до інфекційних захворювань.

– дотримання правил особистої гігієни, які повинні стати для дошкільника щоденним і суб'єктивно необхідним ритуалом, що досягається регулярністю і раннім їх введенням;

– збереження стабільного психоемоційного стану. Основними показниками психологічного здоров'я є рівень розвитку комунікативних навичок, рівень позитивної мотивації до соціально важливої діяльності, відсутність відхилень у поведінці.

Саме ці компоненти повинні бути закладені в основу фундаменту здорового способу життя старшого дошкільника [4, с. 144-146]. Одним із засобів вирішення проблеми є використання здоров'язбережувальних технологій, реалізація яких передбачає: 1. Організацію освітнього середовища не лише за санітарно-гігієнічними вимогами, що є першою і основною умовою розвитку потреби у здоровому способі життя, але також за вимогами гігієни нервової системи, психологічної безпеки. 2. Моніторинг рівня здоров'я дітей та реалізація корекційних і реабілітаційних заходів залежно від групи здоров'я, завдяки чому стає можливим здійснювати індивідуальний підхід до кожної дитини під час фізкультурно-оздоровчої роботи. 3. Вибір оптимальних технологій виховання і навчання з урахуванням віку, статі, індивідуальних особливостей розвитку дітей.

Отже, аналіз наукових досліджень з порушеної проблеми забезпечив можливість узагальнення того, що формування здорового способу життя забезпечується у процесі соціалізації дитини та реалізується через цілеспрямований і усвідомлений процес творення дитиною власної системи життєдіяльності, основа якої – відповідальне ставлення до здоров'я.

Вивчення особливостей формування основ здорового способу життя у старших дошкільників підтверджується доробками про важливість застосування різноманітних здоров'язбережувальних технологій, форм і методів, які сприяють формуванню у дітей означеної компетенції й мотивації на здоровий спосіб життя.

Список літератури:

1. Леонтьев А. Н., Запорожец А. В. Вопросы психологии ребенка дошкольного возраста: Сборник статей. Под редакцией А. Н. Леонтьева,

А. В. Запорожца. Москва: Международный образовательный и психологический колледж, 1995. 144 с.

2. Лисина М. И. Общение, личность и психика ребенка. Под редакцией А. Г. Рузской. Москва: Издательство «Институт практической психологии». Воронеж: НПО «МОДЭК», 1997. 384 с.

3. Пахарева С. В. Формування здорового способу життя у дітей дошкільного віку. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. Харків. 2012. №1. С. 84-89.

4. Швидка С. О. Особливості формування здорового способу життя дошкільника. Вісник Черкаського університету. Вип. 24(237). Серія «Педагогічні науки»: Збірник наукових праць. Черкаси. 2012. С. 144-146.

Зайцева В. В.

*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Калмикова Л. О.

*доктор психологічних наук, професор
кафедри педагогіки і психології
дошкільної освіти*

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ НЕТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНІК МАЛЮВАННЯ

В дошкільній педагогіці розвиток творчості завжди була актуальною темою. Також в різний час виділяли творчих особистостей, бо саме вони впливали, а точніше визначали прогрес людства. На даний час, суспільство також вимагає творчих, нестандартно мислячих, а головне діючих особистостей, які роблять внесок для розвитку. Рішення вже такої проблеми бере початок з дошкільного дитинства, оскільки саме цей вік є сензитивним для розвитку та формування творчої особистості.

На початку свого життя дитина проявляє нагальну потребу самовиражатись через творчість, а саме найчастіше в мистецтві. Ще за декілька віків до нашої ери Конфуцій визначав виховну роль мистецтва. Видатні педагоги минулого Я.Коменського, Ф. Фребель, Й. Песталоцці виокремлювали велике значення художньо-естетичному вихованню дітей. В педагогічних дослідженнях П. Блонського, Л. Виготського, С. Рубінштейна зазначається, що дітям дошкільного віку доступне естетично-художнє сприймання творів образотворчого мистецтва, в старшому дошкільному віці,

вони здатні естетично оцінити художній твір (картину, скульптуру), висловити своє бачення та ставлення до нього.

Весь цей досвіт перекликається із сьогоденням. Український психолог В. Моляко зазначив, що творчість присутня в кожному, і творчий процес – це створення чогось нового. Виокремлюється розвиток творчості дошкільника саме через образотворче мистецтво і його вагомий вплив на розвиток особистості. (А. Беленька, Е. Белкіна, Н. Гавриш, Н. Глухова, А. Гончаренко, В. Кузьменко, С. Кулачківська, Н. Миропольська, Т. Піроженко, З. Плохій, Ю. Приходько, Г. Сухорукова, Г. Тарасенко та ін.)

Оскільки розвиток особистості має велике значення то відповідно у Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні велике значення надається розвитку творчих здібностей дошкільників. Важливим результатом оволодіння дитиною мистецькою діяльністю є усвідомлення себе активним суб'єктом творчості, сформоване емоційно-ціннісне ставлення до рукотворного світу. Показник творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку визначається рівнем розвитку естетичного сприймання об'єктів та явищ, умінням працювати з різними матеріалами, використовувати різні техніки, добирати відповідні засоби реалізації задуму, виявляти творчу уяву, естетичну чутливість, емоційно-ціннісне ставлення до навколишнього [1].

Вирішення задач, які пов'язані з розвитком творчості дітей старшого дошкільного віку, звертають увагу саме на образотворчу діяльність. Застосування нетрадиційних технік малювання на заняттях з образотворчої діяльності це спонукає дітей до творчих завдань та й загалом такі заняття корисні також для духовного розвитку дошкільника. Під час роботи з незвичайними матеріалами вони розвивають творчі здібності, проявляють креативність та отримують незабутні емоції і в кінцевому результаті допомагає загальному особистісному та психічному розвитку.

Практичний аспект що до реалізації розвитку образотворчих здібностей в дітей старшого дошкільного віку поки що залишається недостатньо розкритим, адже швидко змінюються точки зору щодо художніх, а також психологічних умов формування здібностей, час стрімко йде і змінюються діти, а з цього всього повинні змінюватись технології роботи педагогів. Виникає необхідність у використанні саме нетрадиційних технік малювання, адже це є новим напрямком у мистецтві, яке допомагає всебічно розвиватися дошкільнику.

Отже, в результаті аналізу психолого-педагогічної літератури, можна зазначити висновок, а саме що розвиток творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку посідає одне з головних місці в розвитку особистості. З цього всього постає мета вивчити особливості розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами нетрадиційних технік малювання.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція) [Електронний ресурс]. [наук. керівн. Т.О. Піроженко] Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Дабіжа Л. П. Нетрадиційне малювання як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку, 2018.

3. Казакова Р. Г. Малювання з дітьми дошкільного віку: нетрадиційні техніки, планування, конспекти занять Р. Г. 2005.

Іваненко Н. В.
аспірантка 1-го року навчання,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Київський університет імені Бориса Грінченка

Науковий керівник:
Козак Л.В.
доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри дошкільної освіти
Київський університет імені Бориса Грінченка

ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПІЗНАВАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ШОСТОГО РОКУ ЖИТТЯ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Дошкільне дитинство – період формування у дитини пізнавальної потреби, становлення її пізнавальної культури та освіченості. Пізнавальний розвиток має важливий вплив на загальний розвиток: формуються інтелектуальні, особистісні якості дитини, закладаються риси майбутньої особистості (ставлення до навколишнього світу, до однолітків, дорослих). У період дошкільного дитинства завдяки пізнавальній активності дитини відбувається зародження уявлень про оточуючий світ. Ці уявлення формуються в процесі розвитку пізнавальної сфери. Діти 5-6 років мають значний інформаційний багаж, який необхідно постійно поповнювати. У них спостерігається прагнення розширити горизонти дійсності, бажання вникнути в існуючі в світі зв'язки і відносини, інтерес до нових джерел інформації, потреба утвердитися у своєму ставленні до навколишнього світу. Тому педагоги повинні здійснювати постійний педагогічний супровід пізнавального розвитку дітей, всіляко підтримувати та заохочувати пізнавальні інтереси дітей [2, с. 135].

Сутнісною характеристикою супроводу є створення умов для повноцінного і гармонійного розвитку особистості з урахуванням сучасних підходів до розвитку, навчання та виховання. Педагогічний супровід – це, власне, педагогічна майстерність педагога, зокрема й володіння ним новими освітніми технологіями.

На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти спостерігається тенденція до більш широкого використання цифрових технологій для виховання, навчання та розвитку дітей дошкільного віку. У роботі з дітьми можуть використовуватися: розвивальні та дидактичні комп'ютерні ігри, ігри-забави, комп'ютерні діагностичні ігри, віртуальні освітні подорожі,

пізнавальні відеоролики або відео фрагменти створені як самим педагогом, так і вже існуючі в Інтернеті. За Концепцією НУШ передбачається активне використання ІКТ в освітньому процесі початкової школи. Тому важливо підготувати старших дошкільників до цього, навчити їх культурі поведінки з електронними носіями інформації. Як зазначав Олександр Юрійович Буров: «Діти ХХІ ст. народились, зростають, навчаються, опановують професії, живуть і працюють в інформаційну еру, де оточуючий світ все більше втрачає рис матеріального світу і перетворюється на світ інформаційно-знаннєвий. Відповідно повинні змінитися та на часі вже змінюються засоби навчання...» [1, с. 18]

Незважаючи на те, що в сучасній дошкільній освіті спостерігається стійкий інтерес до проблеми пізнавального розвитку особистості, аспект педагогічного супроводу пізнавального розвитку дітей шостого року життя засобами цифрових технологій залишається майже не вивченим [3, с. 11].

Відтак, аналіз наукових джерел та практичного досвіду, з одного боку, засвідчили наявність наукового підґрунтя досліджуваної проблеми, з іншого – виявили низку *суперечностей* між:

– сучасними вимогами дошкільної освіти щодо розвитку допитливої, самостійної, ініціативної особистості, здатної здобувати необхідні знання та творчо їх застосовувати в активній пізнавальній діяльності та недостатньою готовністю педагогів до забезпечення педагогічного супроводу досліджуваних характеристик у дітей дошкільного віку;

– об'єктивними потребами суспільства у використанні сучасних цифрових технологій в освітньому процесі закладів дошкільної освіти для забезпечення пізнавального розвитку дітей старшого дошкільного віку та їх готовності до навчання в новій українській школі та неготовністю педагогів до застосування цифрових технологій у своїй професійній діяльності;

– потребою практики в методичному супроводі процесу пізнавального розвитку дітей старшого дошкільного віку засобами цифрових технологій й відсутністю відповідного навчально-методичного забезпечення;

– надзвичайно важливою роллю сім'ї у пізнавальному розвитку дитини засобами сучасних цифрових технологій та недосконалою обізнаністю батьків із цього питання.

Актуальність проблеми та необхідність усунення виявлених суперечностей зумовили вибір теми дослідження: «Педагогічний супровід пізнавального розвитку дітей шостого року життя засобами цифрових технологій». Тема обрана відповідно до наукової теми кафедри дошкільної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка «Нова стратегія підготовки педагога дошкільної освіти в умовах євроінтеграції».

Список літератури:

1. Буров О. Ю. Технології та інновації в діяльності людини ери інформації: інформація і технології / О. Ю. Буров. // Інформаційні технології і засоби навчання. 2015. №49 (5). С. 16-25.

2. Виготський Л. С. Питання дитячої психології / Л. С. Виготський., 2016. 224 с.

3. Розвиток дитини-дошкільника: сучасні підходи та освітні технології: [моногр.] / Г. В. Беленька, Н. М. Голота, А. М. Гончаренко та ін.; за заг. ред. І. І. Загарницької. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009.

Іванова І. І.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Цветкова Г.Г.
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і психології
дошкільної освіти
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

LEGO-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сьогодні в епоху інформатизації, комп'ютеризації і розвитку ІТ-технологій відчувається гостра потреба у висококваліфікованих фахівцях, що володіють високими інтелектуальними можливостями. Починати готувати таких фахівців потрібно з дошкільного віку, який є сенситивним для формування інтересу до технічної творчості. На сьогоднішній день є вельми необхідною та актуальною проблема розвитку інтелектуального потенціалу у дітей старшого дошкільного віку засобами LEGO-технології.

Раніше у закладах дошкільної освіти на заняттях з конструювання основні акценти ставилися на розвиток дрібної моторики, а зараз відповідно до нових стандартів необхідно розробляти нові підходи до побудови занять з конструювання. Конструктор спонукає працювати в рівній мірі і голову, і руки, що позначається на всебічному розвитку дитини. Дитина не помічає, що під час занять з конструювання починає освоювати усний рахунок, склад числа, здійснює прості арифметичні дії.

Проблема розвитку інтелектуальних здібностей дітей старшого дошкільного віку є не новою. Багатьма науковцями досліджено закономірності формування інтелектуальних здібностей у дошкільному віці (К. Герасименко, Т. Герашенко, О. Нікітіна, М. Онищук, О. Рома, С. Безпала, Н. Голота, І. Луценко, Т. Пеккер).

Не зважаючи на значний доробок з презентованого питання, LEGO-технологіям як засобу розвитку інтелектуального потенціалу дітей старшого дошкільного віку в науково-педагогічній літературі приділено не достатньо уваги.

LEGO-технології є незамінним засобом для занять з дітьми у закладах дошкільної освіти і в початковій школі на сьогоднішній день. Як відомо дошкільне дитинство – це період інтенсивного сенсорного розвитку дітей, а провідною діяльністю дошкільника є саме гра. Адже у грі діти не тільки пізнають світ, а й висловлюють своє ставлення до нього, вчаться взаємодіяти з навколишнім середовищем, сприймають інформацію та намагаються засвоїти її, проаналізувати, а також розвивають важливі навички та вміння, які будуть їм необхідні протягом всього життя. Розвиток розумових здібностей вихованців є пріоритетним завданням дошкільної освіти, що зазначено у Законі України «Про дошкільну освіту». Для роботи у цьому напрямку педагоги вважають найбільш сприятливим саме старший дошкільний вік, адже у цьому віці інтенсивно розвиваються пізнавальні процеси вихованців. В цей період у дитини формується образне мислення, творча уява, зорова пам'ять, що сприяють орієнтації дитини в навколишньому світі, допомагають їй легше й швидше «адаптуватися» в нових умовах, а також знаходити нестандартні рішення поставлених навчальних завдань. Всі ці факти сприяють становленню дошкільника як творчої особистості, в якій об'єднується дослідницька та експериментальна діяльність, адже дитині надається можливість експериментувати і творити свій власний світ, де немає жодних кордонів.

У роботі з дітьми старшого дошкільного віку використовують кілька технологій, що дозволяють ефективно розвивати творчі та пізнавальні здібності дітей. Це LEGO -конструювання, міні-технології «LEGO -казка» і «LEGO-мультфільм», технологія «Гра-фантазування» з використанням будівель з LEGO-конструктора.

LEGO-конструювання, хоча і має свої специфічні особливості, все рівно підпорядковується загальній методиці організації конструкторської діяльності дітей. У відповідності з чим можна виділити наступні види LEGO-конструювання:

- конструювання за зразком;
- конструювання за моделлю;
- конструювання за задумом;
- конструювання за умовами;
- конструювання за кресленнями і наочним схемами;
- конструювання за темою;
- каркасне конструювання.

Отже, використання LEGO-технології в роботі з дошкільниками має величезний освітньо-розвивальний потенціал і сприяє розвитку мислення, інтелекту, уяви та творчих здібностей дітей. Конструкторська діяльність сприяє формуванню у дітей старшого дошкільного віку таких якостей, як вміння концентруватися, здатність до співробітництва, почуття самовпевненості. Ці якості є необхідними у подальшому формуванні вміння вчитися цілеспрямовано і сприймати нове усвідомлено і з великим інтересом.

Список літератури:

1. Лиштван З. В. Конструирование. М. Владос, 2011. 217 с.

2. Лурия А.Р. Развитие конструктивной деятельности дошкольника // Вопросы психологии ребёнка дошкольного возраста. Москва-Ленинград: Изд-во АПН РСФСР, 1948. С. 34-64.

3. Рома О. Ю., Близнюк В. Ю., Борук О. П. Програма розвитку дитини від 2 до 6 років та методичні рекомендації «Безмежний світ гри з LEGO». The LEGO Foundation, 2016. 140 с.

Каракай А. В.

студентка I-го курсу магістратури спеціальності «Дошкільна освіта»

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Войтовська О. М.

доктор педагогічних наук, доцент

кафедри педагогіки, психології дошкільної освіти

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ВПЛИВ ЗАСОБІВ АРТ-ТЕРАПІЇ НА СТРЕСОСТІЙКІСТЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

На сьогодні перед людством, в тому числі перед дітьми на різних вікових етапах їх розвитку у повсякденному житті трапляються численні стресові ситуації. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури було визначено, що ця проблема є надзвичайно актуальною, оскільки під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників у дітей дошкільного віку можуть розвиватися почуття страху та тривожності. Це почуття не дає можливості дитині розвиватися нормально, адже внаслідок страху діти стають більш замкнутими і боязкими, що може загрожувати їх нормальному емоційному та психічному розвитку і здоров'ю. Адже відомо, що стрес може в подальшому спричинити розвиток страху у дитини.

На практиці вихователі і батьки можуть не застосовуючи різні методики на визначення страху, зрозуміти, що з дитиною не все добре, оскільки це видно по реакції і поведінці дитини, якщо дорослі помічають тривожність, скутість, тремтіння, прискорене серцебиття, заїкання дитини. Більшість дитячих страхів залежать від вікових особливостей розвитку дитини. Як правило, такі страхи тривають тимчасово. Часто страх є наслідком негативного досвіду спілкування дитини з об'єктом, який її лякає або внаслідок залякуванням дорослих. «Саме тому страх виникає без вагомої на це причини», зауважують А. Бандура та Р.Уолтерс [3, с. 55-61]. Альфред Адлер вважав «витоками дитячого страху почуття власної неповноцінності» [1, с. 10-30]. Найчастіше у дітей виникає страх темноти, вказував науковець, який можна подолати за допомогою метафоричних карт. Тривога часто супроводжує страх, проте вона не завжди є

негативним почуттям, оскільки може з'являтися внаслідок радісного передчуття. Тривога збуджує нервову систему, а страх гальмує. Н. В. Дмитриєва., Н. В. Буравцова висловлювались: «Найчастіше тривога виникає у холериків, а страх у флегматиків» [4, с. 20-50].

Найбільш чутливі до страху є діти-дошкільники, оскільки вони дуже емоційно сприймають сварку батьків, конфлікти у сім'ї. Часто дитина вигадує страхи під час гри та починає у них вірити. Також вони з'являються, коли батьки залякують дитину стверджуючи, що, наприклад Бабай, забере їх та не поверне. А. Б. Орлов, Л. В. Орлова та інші зробили припущення «Перший прояв страху прослідковується у новонародженої дитини, а реакція страху в 6 місяців» [7, с. 6-7].

З. К. Алиєва., А. М. Муталимова вказують, що «страх виникає у кожної людини, але якщо його вчасно не виявити він змінює характер дитини та негативно впливає на її розвиток» [2, с. 84-85].

У віці 5-7 років можуть з'являтися страхи соціуму. Часто основою для виникнення страху є надмірна тривожність та опіка дорослих [7, с. 8-9]. Найлегше подолати страх можна в дошкільному віці, оскільки дитина ще керується емоціями. Важливо розрізняти страхи, які виникли як наслідок спілкування з батьками чи чужими людьми та ті, які з'явилися внаслідок переляку. О. Захаров вказував, що «для ефективної боротьби зі страхами необхідно в'яснити причину їх виникнення» [5, с. 62-65]. Чинники, які впливають на появу та розвиток страху в дітей постають здебільшого у емоційній сфері [8, с. 205-209]. Страхи з'являються у житті дитини не лише вдень, але й вночі у вигляді неприємних сновидінь, жахів. Особливо в дошкільному віці у дітей є труднощі зі здоровим спокійним сном. У віці 5 років дітям дуже важко засинати.

За дослідженнями О. Захарова «кількість поганих снів збільшується з віком. Якщо у дитини є нервові порушення то ймовірність збільшення кількості таких сновидінь ще більша. За даними дослідження найчастіше жахи сняться у віці 6 років.» [5, с. 113-116]. Оскільки провідною діяльністю дитини-дошкільника є гра, то саме арт-терапія вважається найкращим засобом профілактики та подолання страху. У грі дитині найлегше відкрити те, що у її житті є для неї важливим. В. Синиця стверджував, що «через творчість людина відкриває свою підсвідомість, своє внутрішнє «Я», що дає можливість побачити справжні причини страху та за її допомогою скорегувати його» [8, с. 205-209].

Творчість є важливою складовою розвитку дитини, у ній відображаються всі почуття, емоції та переживання. У своєму малюнку, як і у грі, вона теж створює свій світ. Саме тому арт-терапія вважається найкращим методом роботи з дітьми, адже малюючи чи розповідаючи казку вона не задумується про кінцевий результат, а відкриває себе. М. В. Киселева наполягала, що «Арт-терапія відома ще здавна як ефективний метод усвідомлення себе та внутрішніх конфліктів, а також як засіб профілактики та корекції порушень» [6, с. 11-18]. Перевагою арт терапії є перетворення неусвідомлених страхів на усвідомлені. А. Б. Орлов, Л. В. Орлова та інші засвідчили «Таким чином

побороти страх можна швидше, адже усвідомленим страхом легше керувати і контролювати його» [7, с. 17]. Арт-терапія є надзвичайно важливим інструментом, адже у ній немає вікових обмежень. Виділяють такі основні напрями арт-терапії у подоланні страху: ізотерапія, казкотерапія, танцювальна терапія, ігрова терапія, пісочна терапія, кольоротерапія, драматерапія, музикотерапія, лялькотерапія.

Отже, на основі аналізу психолого-педагогічної літератури, ми визначили, що арт-терапія є найкращим та цікавим методом щодо діагностики та подолання страху і тривожності у дошкільників. Перевагою даного засобу є можливість використання його для всіх вікових груп. Арт-терапія дозволяє безпечно увійти у підсвідомість дитини та розкрити її справжні почуття. Цей вид терапії допомагає не лише корегувати страх, а й здійснювати профілактику тривожності та розвивати творчі здібності дітей. Використовувати арт-терапію доцільно не лише при подоланні негативних явищ, але й для розвитку дітей, їх психічного здоров'я, вміння відчувати свої емоції та почуття.

Список літератури:

1. Адлер Г. Лекции по аналитической психологии. Москва: Рефл-бук, 1996. 282 с.
2. Алиева З. К., Муталимова А. М. Психологическая коррекция страхов у детей дошкольного возраста. Психологічні науки. 2016. № 6, т. 3. С. 84–85.
3. Бандура А., Уолтерс Р. Принципы социального научения. Современная зарубежная социальная психология. Москва, 1984. С. 55–61.
4. Дмитриева Н. В., Буравцова Н. В. Метафорические карты в пространстве консультирования и психотерапии. Новосибирск: НИКП, 2015. 228 с.
5. Захаров А. И. Дневные и ночные страхи у детей. Санкт-Петербург : РЕЧЬ, 2010. 233 с.
6. Киселева М. В. Арт-терапия в работе с детьми: руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми. Санкт-Петербург: РЕЧЬ, 2006. 158 с.
7. Орлов А. Б., Орлова Л. В., Орлова Н. А. Возрастная и педагогическая психология. Психологические механизмы возникновения и коррекции внушенных детских страхов. Вопросы психологии. 2011. С. 5-20.
8. Синица В. Корекція страхів у дітей засобами арт-терапії. Актуальні проблеми сучасної психології: шляхи становлення особистості: матеріали II загальноуніверситетської науково-практичної конференції 17 травня 2018 року. Переяслав-Хмельницький, 2018. С. 205-209.

Кващенко Т. А.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Герасимова Е. М.
доктор філософських наук, професор
кафедри соціальної філософії,
філософії освіти та освітньої політики
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ ДО УМОВ ЗДО ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Успіх адаптації дитини раннього віку до умов закладу дошкільної освіти залежить від фахового керівництва з боку педагогів. Вихователі повинні володіти знаннями особливостей адаптаційного періоду та адаптаційних механізмів, впливу на цей процес батьківсько-сімейних стосунків, і, що найголовніше, володіти багатим методичним арсеналом з метою полегшення протікання адаптаційного періоду.

Найефективнішими методиками є ігрові, оскільки допомагають без перевантаження, надмірного стресу увійти дитині до нового соціального оточення. Саме організація ігрової діяльності в ранньому віці допомагає дітям долати труднощі, усуває страх, почуття невпевненості, що позитивно позначається на їхній пізнавальній активності в цілому. Проте використання ігрової діяльності у роботі з дітьми раннього віку у процесі адаптації до ЗДО досліджено недостатньо, потребує теоретичного та практичного осмислення.

Обґрунтування вибору гри як засобу адаптації дітей раннього віку до умов ЗДО забезпечується розумінням гри як провідного виду діяльності дітей дошкільного віку (О. Леонт'єв), як ефективного розвивального середовища (С. Рубінштейн) та як способу включення дитини в соціальні відносини (Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Усова).

Сутність гри як провідного виду діяльності полягає в тому, що діти відображають у ній різні сторони життя, особливості взаємин дорослих, уточнюють свої знання про навколишню дійсність. Гра є свого роду засобом пізнання дитиною дійсності. Гра – це складне психологічне явище, яке дає ефект загального психічного розвитку.

С. Бурсова [3] у своєму дослідженні зазначає, що у процесі адаптації дітей до умов закладу дошкільного віку необхідно створити відповідне розвивальне середовище як умову надання педагогічної підтримки дитині у складний адаптаційний період. Вчена відводить особливу роль у цьому процесі ігровим технологіям. Їх ефективність обумовлена тим, що через гру вихователь

може дізнатися інформацію про дитину (її настрій, уподобання, комунікативні вміння, задоволеність чи незадоволеність іншими дітьми). Діти не можуть вільно описувати свої почуття, переживання, потреби, мрії. Тому вихователів дуже важливо організувати середовище так, щоб у дитини була змога їх «програти». А вихователь допоможе їй самовиразитися та пристосуватися до навколишньої дійсності. Саме гра дає якісні зміни в психічному розвитку дитини. Використання в роботі з дітьми ігрових технологій, які містять елементи кольоротерапії, музикотерапії, казкотерапії, формує в них естетичні смаки, судження, еталони. У грі формується емоційна стійкість, адекватна самооцінка своїх можливостей, що згодом призведе до формування вміння співвідносити свої бажання з реальними можливостями та до адаптації дитини в новому середовищі.

У соціально-педагогічну технологію адаптації, на думку Н. Захарової, мають бути включені сюжетно-рольові, театралізовані та рухливі ігри; ігрові вправи, етюди та ситуації, рольове програвання моделей бажаної поведінки, соціально-педагогічний тренінг в ігровій формі; елементи психодрами, арттерапії, які доповнювали ігрові методи специфічним змістом, засобами вираження, сприяли розв'язанню адаптаційних проблем дитини [4].

Ігрова діяльність дитини – це своєрідна форма виявлення нею своєї активності, в якій на рівні своїх знань та вмінь вона відтворює дії дорослих, стосунки між ними, пізнає предмети та їхні функції, соціальну дійсність свого оточення. Вона є найбільш значущою діяльністю для психічного розвитку. У ранньому віці дитина не відокремлює себе від дорослих і засвоює предмети і дії разом з ними, за їхніми вказівками та допомогою. Фізичні та розумові здібності дітей раннього віку ще обмежені, тому вони реалізують своє прагнення до спілкування саме в ігровій формі.

Л. Артемова наголошує, що дитині характерний високий рівень активності. Її розвиток у процесі гри забезпечує адаптацію до умов оточуючого середовища. Організація різних видів діяльності, особливо ігрової діяльності, сприяє активному залученню дітей та швидшому пристосуванню до умов закладу дошкільної освіти. Активність дитини в ігровій діяльності вчена вважає показником успішності адаптації [1].

Л. Божович вважає, що гра дає змогу дитині опанувати ідеальну форму зразків поведінки. Виконання правил гри потребує підпорядкування своєї поведінки вимогам зовнішнього середовища, тому виконання ролей та дотримання правил гри є показником адаптації дитини до умов ЗДО. Якщо дитина не спроможна виконувати ігрові ролі, розгортати сюжет гри, безконфліктно вирішувати протиріччя, встановлюючи тим самим контакти з однолітками, вона поступово ізолюється від дитячого колективу, залишається осторонь колективних форм організації ігрової діяльності [2].

Таким чином, вступ у дошкільний заклад – складний період у житті дошкільника, своєрідний іспит для його психіки та здоров'я. Зміна соціальних відносин створює для дитини значні труднощі: чимало дітей стають неспокійними, замкнутими, часто плачуть. Тривожний стан, емоційне напруження пов'язані, перш за все, з відсутністю близьких для дитини людей,

зі зміною оточення, звичних умов і ритму життя. Особливо це відчутно у зв'язку із підвищенням вікового порогу початку відвідування дошкільної установи (з 1,5 до 3-х років), з одного боку, і підвищення освітнього навантаження в дошкільній установі – з іншого. Чимало основних рис характеру і особистісних якостей формуються в цей період. Від того, як вони будуть закладені, багато в чому залежить увесь подальший розвиток особистості. Організація ігрової діяльності відіграє важливу роль у полегшенні протікання адаптації дітей раннього віку до умов ЗДО. Ігри допомагають дітям зняти напругу, тривогу; сприяють розвитку комунікативних навичок; формують ігрові навички, а також навички довільної поведінки.

Список літератури:

1. Артемова Л. В. Формирование социальной активности. *Дошкольное воспитание*. 1987. № 4. С. 39-42.
2. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте: (Психологическое исследование). М. : Просвещение, 1968. 463 с.
3. Бурсова С. Адаптація дитини до умов дошкільного навчального закладу як психолого-педагогічна проблема. *Педагогічні науки*. 2011. Вип. 1. С. 49-53.
4. Захарова Н. М. Адаптація дітей дошкільного віку до сучасного соціального простору: монографія. Донецьк: Ноулідж, 2010. 218 с.

Клюєнко О. М.

*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Магеря О. П.

*кандидат філософських наук, доцент
кафедри етики та естетики*

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ ДО УМОВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Головною метою дошкільної освіти є створення сприятливих умов для особистісного становлення і творчої самореалізації кожної дитини, формування її життєвих компетентностей, розвитку ціннісного ставлення до людей, самої себе, природи, культури, світу, збереження фізичного і психічного здоров'я [1].

Сьогодні в сучасній дошкільній освіті склалася велика кількість позитивних тенденцій: створюється варіативність педагогічних підходів до

виховання та навчання дошкільників; відкриваються різні типи закладів дошкільної освіти, які працюють за авторськими програмами; широко використовується зарубіжний досвід; у батьків є можливість самостійно обирати систему, за якою вони бажають навчати і виховувати дітей. Проте теорія і практика дошкільної освіти зіткнулася з проблемою емоційного неблагополуччя дітей дошкільного віку. У особливій ситуації ризику знаходяться діти раннього віку: саме їм найскладніше швидко адаптуватися до нових умов закладу дошкільної освіти.

Сучасні заклади дошкільної освіти є тими важливими інститутами соціалізації, потрапляючи до яких дитина знайомиться з суспільними нормами, навичками соціальної взаємодії. Фактично група однолітків, членом якої стає дитина, є мікромоделлю “дорослого” суспільства.

Проблемі адаптації дітей до закладу дошкільної освіти приділяється значна увага в науково-педагогічній літературі. Вагомий внесок у вивчення проблем адаптації зроблений вітчизняними (Ф. Березін, І. Булах, С. Вітенберг, О. Мороз, А. Петровський та ін.) і зарубіжними психологами (А. Маслоу, К. Роджерс, А. Фрейд, З. Фрейд, Т. Шибутані та ін.). Окремі питання, що стосуються феномена адаптації та соціального розвитку дитини дошкільного віку, порушувались у працях Ш. Амонашвілі, Л. Виготського, Д. Ельконіна, О. Леонтьєва та інших.

Сутність адаптації полягає у забезпеченні процесу розвитку особистості. Адаптація включає широкий спектр індивідуальних реакцій, характер яких залежить від психофізіологічних і особистісних особливостей дитини, від сформованих сімейних відносин, від умов перебування в дошкільному закладі. Тобто кожна дитина звикає по-своєму.

Метою нашого дослідження є виявлення психолого-педагогічних умов успішної адаптації дітей раннього віку до закладу дошкільної освіти.

Встановлено, що саме в ранньому віці адаптація до дитячого закладу проходить довше і важче, частіше супроводжується хворобами. У цей період відбувається інтенсивний фізичний розвиток, дозрівання всіх психічних процесів. Перебуваючи на етапі становлення, вони найбільшою мірою схильні до коливань і навіть зривів. Зміна умов середовища і необхідність вироблення нових форм поведінки вимагають від дитини зусиль, викликають появу стадії напруженої адаптації. Від того, наскільки дитина в сім'ї підготовлена до переходу в дитячий заклад, залежить тривалість адаптаційного періоду, який може тривати іноді впродовж півроку, і подальший розвиток малюка [3].

Для адаптаційного періоду є характерними емоційна напруженість, занепокоєння або загальмованість. У цей час дитина багато плаче, прагне до контакту з дорослими або, навпаки, роздратовано відмовляється від нього, сторониться однолітків. Таким чином, її соціальні зв'язки виявляються порушеними.

Як зазначає Т. Гурковська, труднощі, які виникають у дітей раннього віку в процесі адаптації, можуть призвести до її найнесприятливішої форми – дезадаптації, яка може проявлятися в порушеннях дисципліни, ігрової та навчальної діяльності, взаємовідносин з однолітками та вихователями [2].

У науковій літературі досліджено різні групи факторів, що впливають на адаптацію: зовнішні та внутрішні; біологічні та соціальні; фактори, які залежать і не залежать від педагогів, ЗДО (заклад дошкільної освіти) тощо. Слід зазначити, що значно ширше вивчено й охарактеризовано у психолого-педагогічній літературі фактори, що ускладнюють адаптацію дошкільнят і призводять до дезадаптації особистості.

Процес адаптації до умов дитячого дошкільного закладу освіти у кожної дитини має свої особливості. Дослідники умовно виділяють три форми: “легка адаптація”; “адаптація середньої важкості”; “важка адаптація”.

Перша форма адаптації характеризується погіршенням апетиту дитини в перші дні, млявістю. Проте нормалізація емоційного стану дитини відбувається досить швидко, дитина із задоволенням ходить до садочка.

Друга форма адаптації проходить повільніше: дитина може захворіти в перші 2-3 тижні після першого відвідування садка на гострі респіраторні захворювання, стан здоров'я якої невдовзі нормалізується. Але емоції дитини, її хвилювання нормалізуються повільніше (до 6 місяців).

Найважчою є третя форма адаптації, коли звикання дитини взагалі може не відбутися, а якщо відбудеться, то дуже нескоро. Для цієї групи дітей властиві часті захворювання, які супроводжуються значними ускладненнями. Діти, які належать до цієї групи, несвідомо обирають психосоматичний спосіб реагування на зміну звичних обставин життя, на розлуку з близькими людьми. Саме в цю групу потрапляють діти, яких часто називають “недитсадівськими”. Це діти, які потребують підвищеної уваги та зусиль з боку психолога, вихователя і батьків по входженню в нову соціальну ситуацію.

З метою усунення таких проблем педагоги-вихователі мають проводити роботу з батьками, де особливу увагу приділяти особливостям адаптації дітей до умов ЗДО, ознайомлення з режимом дня сім'ї та наближенням його до режиму закладу дошкільної освіти тощо. Робота з дітьми передбачає спостереження за ними в період адаптації, організацію ігор для зняття емоційного напруження, виконання колискових перед засинанням, казкотерапія.

Одним із вагомих чинників, що погіршують адаптацію в садочку, є несформованість у дитини навичок самообслуговування (вміння, одягатися, мити руки, тримати ложку тощо). На можливість легко чи важко адаптуватися в колектив впливає гіперопіка батьків: коли батьки надто обмежують отримання дитиною нового досвіду й намагаються все робити замість неї. В результаті дитина має бідний та обмежений життєвий досвід. Тому “домашні” діти відчують труднощі з першого дня перебування у закладах освіти: їм важко познайомитись з дітьми, звернутися до незнайомих дорослих, розв'язувати конфлікти.

Важливо давати дитині можливість брати до дитсадка свою іграшку, яка виконує функцію ключа від домівки. Не можна забирати іграшку від дитини та просити дати її іншим дітям, мотивуючи це словами “ти – жадібний”. Дитина її ніколи не віддасть. Якщо дитина носить іграшку (одну й ту саму) впродовж року або й більше – це є діагностичною ознакою для психолога, батьків та

вихователів про перебіг процесу психологічної адаптації. Це може свідчити про те, що дитині в садочку погано і слід шукати причини психологічного дискомфорту.

Слід також враховувати особливості темпераменту дитини в процесі адаптації. Так, наприклад, “діти-холерики” та “діти-флегматики” по-різному адаптуватимуться до нових умов. У першому випадку необхідність дотримуватися режиму, неможливість тут і одразу реалізувати свої імпульси може стати причиною значно гіршої адаптації порівняно з іншим випадком, коли внутрішній темпоритм життя впишеться в темп життя садочка.

Психологи-практики, медики та вихователі не рекомендують віддавати дитину на цілий день упродовж перших тижнів адаптаційного періоду. Значно краще, якщо дитина певний час матиме можливість відвідувати групу разом з мамою. Важливо батькам та вихователям зробити все, щоб цей досвід був позитивним і став мотивом для подальшого відвідування закладу.

В адаптаційний період важливо, щоб був постійний вихователь, до якого дитина звикає, що сприятиме легкій адаптації до умов садочка, до нових людей, які здійснюють виховний та освітній процес.

Також сприятиме адаптації попереднє ознайомлення дитини з умовами закладу. Разом з тим важливо наблизити умови і систему виховання дитини у сім’ї й садочку. В адаптаційний період вихователі мають не примушувати їсти, спати. У свою чергу батьки мають стежити за тим, щоб деякі власні виховні заходи наблизити до таких, які прийняті у садочку (наприклад, необхідність прибирати за собою іграшки, книжки, мити руки тощо).

Отже, ефективними умовами успішного проходження адаптаційного періоду можна визнати такі: створення емоційно сприятливої атмосфери в групі, формування у дітей почуття впевненості в оточенні, формування позитивних дитячих взаємин та налагодження ефективної співпраці з батьками.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України. Київ: Видавництво, 2012. 26 с.
2. Гурковська Т. Проблеми раннього віку. *Дошкільне виховання*. 2001. №12. С. 15-16.
3. Мушинський В. Особливості адаптації дітей до умов дитячого закладу. *Психолог*. 2004. № 25-26. С. 3-12.

Ковальчук С. А.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Лобанчук О.А
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри етики та естетики,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

СВОБОДА ВИБОРУ ЯК ОДИН З ОСНОВОПОЛОЖНИХ ПРИНЦИПІВ МЕТОДИКИ МАРІЇ МОНТЕССОРІ

Сьогодні, коли в українському суспільстві загострюється протистояння соціальних груп, коли девальвуються моральні цінності й ідеали, коли крива злочинності вперто повзе вгору, педагогічна громадськість, учені, батьки, як ніколи, звертають свої погляди до школи. Саме в ній вони намагаються знайти шляхи високої ефективності у сфері виховання й освіти підростаючого покоління, переосмислення її ролі у формуванні особистості дитини, а також доцільні форми її зв'язку із соціальним середовищем.

Як показує педагогічна дійсність, наразі є не так багато альтернативних педагогічних систем, які, пройшовши, по суті, столітній шлях, не тільки збереглися в авторському варіанті, але й підсилили свої позиції, міцно зайнявши свою нішу у світовому педагогічному процесі. І однією з них є педагогіка Марії Монтессорі, яка терпляче йшла за дитиною, відкриваючи закономірності її фізичного й інтелектуального росту, шукала можливості допомоги в цьому зростанні та розвитку з боку дорослого.

Феномен педагогіки Марії Монтессорі полягає як у її безмежній вірі в природу дитини, в її прагненні виключити який-небудь авторитарний тиск на дитину, так і в її орієнтації на ідеал вільної, самостійної, активної особистості. Вона не тільки дала психологічне обґрунтування значимості свободи для особистісного розвитку дитини, але й заснувала унікальну навчально-виховну установу «Будинок дитини», у якій була апробована її концепція навчання й виховання, використовувана надалі у школах, де й донині успішно реалізуються її ідеї вільного виховання [5, с. 43].

Марії Монтессорі вдалося створити дитяче співтовариство, у якому увага приділялася розвитку унікальності кожної дитини – члена колективу, повазі і прийняттю її точки зору, формуванню почуття власного достоїнства. Вивчення системи навчання та виховання М. Монтессорі дозволяє стверджувати, що, в організації життєдіяльності дітей у своїй школі, вона уникла твердої формальної регламентації, нав'язливої опіки, заорганізованості, узявши за основу власну активність й інтерес дитини. Для сучасної виховної практики

безсумнівне значення можуть мати наступні принципи побудови навчально-виховного процесу за методикою М. Монтессорі як:

- створення підготовленого середовища;
- акцент на сензитивних періодах;
- «поляризація уваги»;
- розвиток почуття упорядкованості;
- соціальне виховання й інтеграція
- свобода розвитку дитини [4, с. 33].

Свободу Марія Монтессорі визначала, як природну внутрішню спроможність вибирати найкраще для себе й для інших. І тут мова йде не про вседозволеність, анархію, порушення соціальних норм. Скоріше мова про свободу від власної безпорадності, як у діях, так і у думках. Тобто, свобода – це не вседозволеність, а захист права дитини на індивідуальність, на прийняття самостійного рішення. Дитина сприймається як особистість, що має право на власну думку [3, с. 167].

Одержуючи в групі свободу вибору матеріалу, з яким дитина працює, партнера, з яким може вступити у взаємодію, дитина повніше розкриває свою особистість, проявляє свої індивідуальні якості, може перевірити, як інші вільні люди реагують на її дії й звички. Свобода вибору допомагає виявити ту унікальну розмаїтість, що так природно проявляє природа. Кожен має індивідуальні здібності, властивості, спосіб самовираження, свій власний метод організації досвіду. Водночас дуже часто ці індивідуальні характеристики виявляються, на думку Марії Монтессорі, перекресленими нав'язаною дитині традиційною освітою. І перше, що дає дитині свобода – це зняття усіляких, іноді абсурдних обмежень [2, с. 25].

Напрямами реалізації принципу свободи вибору Марія Монтессорі вказувала наступні:

1. Формування у дітей навичок практичної повсякденної діяльності.
2. Сенсорний розвиток.
3. Вивчення математики.
4. Розвиток мовлення.
5. Навчання письма та читання.
6. Космічне виховання [1, с. 122].

Марія Монтессорі бачила людину в її цілісності, а цілісність створюється й закріплюється за допомогою активного освоєння навколишнього світу, до якого спонукає природа. Тому свобода у спрямованих діях і є головною свободою дитини. Однак не це є кінцевим результатом виховання; цей тільки початок, відправна точка, після досягнення якої, як говорила М. Монтессорі, відбувається зміцнення й розвиток особистості дитини, які отримали «свободу дій» [3, с. 169].

У підсумку зауважимо, що головні положення педагогічної системи Марії Монтессорі – відмова від насильства й тиску на дитину в будь-якій формі; звертання до особистісного начала в людині, до її внутрішніх сил і потенції; приділення уваги ініціативі учнів у пізнавальній діяльності; створення в школі атмосфери емоційної щирості, взаємного прийняття й

співробітництва; гармонізація відносин особистості й суспільства з метою ефективного взаємообумовленого розвитку; реальна, а не декларована рівноправність дорослих і дітей, відносини довіри й поваги між ними – є актуальними у сучасних умовах. Тому і багато ідей педагога ні стали основоположними у педагогіці, зокрема, дошкільній. На сьогоднішній день, здається, ніхто іще не зміг створити кращий, ніж вона, дидактичний матеріал, оскільки в процесі своєї кропіткої роботи Марія Монтесорі відібрала саме той, що стимулював природний розвиток дітей.

Список літератури:

1. Бондар В.І. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М. Монтесорі: навчальний посібник / В.І Бондар, А.М. Ільченко. – Полтава: РВВ ПДАА, 2009. – 252 с.
2. Гуманистическая педагогика Марии Монтесорри. Методическое пособие для студентов педагогических вузов по истории образования и педагогической мысли. 3-е переизд. – Казань: ТГГПУ, 2014. – 75 с.
3. Дичківська І.М. М. Монтесорі: теорія і технологія / І.М. Дичківська, Т.І. Поніманська; 3-тє вид. – К.: Видавничий дім «Слово», 2012. – 304 с.
4. Земченкова М. Марія Монтесорі: основоположні принципи виховання / М. Земченкова // Психолог. – 2008. – №17. – С. 31-35.
5. Ільченко А.М. Гуманістичні ідеї Марії Монтесорі / А.М. Ільченко // Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: науково-метод. збірник. – К., 2015. – С. 42-48

Коновалова Н. О.

*студентка І-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник

Цветкова Г. Г.

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та психології
дошкільної освіти*

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ІМЕРСІЙНИЙ МЕТОД ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНИКА

У сучасних умовах глобалізації та інтеграції усіх сфер життя, володіння іноземними мовами є необхідною складовою освіченої людини. Положення щодо сприяння держави у вивченні мов міжнародного спілкування містяться у

ст. 7 закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 року) та ст. 21 закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (від 25 квітня 2019 року). Разом тим на етапі дошкільної освіти вивчення іноземних мов не є обов'язковим і входить до варіативної складової Базового компоненту дошкільної освіти (від 12 січня 2021 року). Це пов'язано перш за все зі складністю організації навчання дошкільників мовам. Наразі науковцями визначено, що пошук ефективних підходів, методів, форм і засобів підготовки дітей дошкільного віку до якісного іншомовного спілкування та покращення ефективності навчання дітей дошкільного віку іноземної мови є нагальною проблемою сучасної педагогічної науки [6, с. 50].

Вважаємо, що ефективним та доцільним засобом формування іншомовної комунікативної компетентності

у старшого дошкільника є метод імерсії, під яким слід розуміти оволодіння іноземною мовою за допомогою «занурення» в іншомовне мовленнєве середовище, коли оволодіння іншомовною комунікативною компетентності відповідає природнім етапам онтогенезу мовлення людини та відбувається за формулою – «мовлення – мова».

Такої позиції притримуються більшість науковців у сфері формування дитячого двомовства, серед яких Л. Виготський, А. Зоргенфрей, В. Панфільд, К. Бейкер, Г. Чиршева, М. Овсяннікова, Н. Вершкова, Х. Водс В. Венцель, Х. Зартер, Е. Єфремова, А-М Ніколаєва та ін.

Доцільність імерсійного методу як засобу формування іншомовної комунікативної компетентності старшого дошкільника можна обґрунтувати наступним.

Мова оволодівається несвідомо, «занурення» надає дітям старшого дошкільного віку змогу оволодіти іноземною мовою підсвідомо, майже випадково [2, с. 379]. У результаті «занурення» дитиною в мовленнєве середовище, вона поступово, чуючи мову, сприймаючи її, систематизує отриману інформацію і формує власну мовленнєву систему, яка складається з фонетичного, лексичного, морфологічного та синтаксичного компонентів. Ця мовленнєва система розвивається і удосконалюється на протязі усього життя. Дитина підсвідомо, сама не пам'ятаючи як, створює лексичний запас, формує і узагальнює певні граматичні правила, і відповідно цей процес є для неї природнім і безболісним. За імерсійної моделі засвоєння звукових структур відбувається також відбувається несвідомо [4, с. 33]. Дитина підсвідомо оволодіває мовленнєвим чуттям, яке, подібно мовленнєвому чуттю в рідній мові, з'являється як побічний ефект діяльності, направленої на оволодіння практикою мовленнєвого спілкування. Те, що різні люди говорять по-різному взагалі не викликає у дітей ніяких запитань, не пояснюється ними, а сприймається як нормальне поряд з іншими змінами в житті дитини, яким його піддають дорослі (зміни в просторі, в оточенні тощо) [5, с. 11].

Онтогенез мови відбувається у постійній взаємодії двох процесів: граматикалізації лексики (набуття кожною з одиниць лексикона індивідуально визначених граматичних характеристик) та лексиколізації граматики (уточнення сфери розповсюдження дії граматичних правил на визначені групи

лексичних одиниць, які виділяються на основі семантичної, фонологічної чи будь-якої іншої спільності). У дитини старшого дошкільного віку, яка вивчала мову шляхом «занурення» виявляється краще розвинутою граматиалізація лексикона, що зумовлює відсутність так званої «телеграфної мови», в якій використовуються лише важливі підмет і присудок та відсутні артиклі, прикметники тощо [8, с. 21].

Дитина, яка оволодіває іноземною мовою одночасно з рідною, тобто з народження, є послідовнішою у своєму мовленнєвому розвитку, що пов'язано перш за все з гармонією когнітивного і мовленнєвого розвитку дитини, яка проявляється в тому, що категоризація фактів і категоризація явищ позамовної дійсності пов'язані між собою, підтримують одна іншу [8, с. 15-17]. Є беззаперечним, що коли певні слова засвоюються в процесі діяльності і відчуття, мають функціональне навантаження, вони укорінюються в пам'яті міцніше. Це твердження є вірним і для дитини, яка вивчає іноземну мову в старшому дошкільному віці шляхом «занурення» оскільки «мовленнєві навички в рідній мові ще не повністю закріплені, принаймні у тій мірі, щоб заважати становленню нової мови» [8, с. 17].

Наукові дослідження дають змогу зробити висновок, що маленькі діти засвоюють автентичну вимову краще, ніж дорослі [2, с. 376].

Оволодіння іноземною мовою методом імерсії сприяє іншомовній соціалізації: хоча при оволодінні іноземною мовою в моноетичному суспільстві навіть методом «занурення» кількість соціальних ролей, виконання яких засвоює дитина старшого дошкільного віку значно обмежена, за умови урочного методу вивчення іноземної мови соціалізація на іншій мові повністю відсутня [7, с. 143].

Отже, наведені вище аргументи дають змогу прийти до висновку, що імерсійний метод формування іншомовної комунікативної компетентності у старших дошкільників є найбільш доцільним оскільки відповідає особливостям психічного розвитку дітей зазначеного віку, не несе у собі будь-якого психологічного навантаження, дає змогу оволодіти структурною основою іноземної мови на основі власного досвіду, що робить знання цієї мови глибокими і тривалими, сприяє оволодінню разом з іноземною мовою соціокультурною складовою іншомовної комунікативної компетентності.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти від 12 січня 2021 року. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya>
2. Бейкер К. Основи білінгвальної освіти і білінгвізму. Дніпро: Ліра, 2016. 645 с.
3. Верещагин Е. Психологическая и методическая характеристика двуязычия (Билингвизма). Москва – Берлин: Директ-Медиа, 2014. 162 с.
4. Николаева А-М. Ю. Формирование билингвальной образовательно-развивающей среды на дошкольном этапе обучения иностранному языку: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Московский педагогический государственный университет. Москва, 2017. 223 с.

5. Протасова Е., Родина Н. Многоязычие в детском возрасте. СПб: Златоуст, 2013. 276 с.

6. Топольський В.О. До питання про деякі сучасні методи навчання дітей дошкільного віку іншомовного спілкування. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2015. № III(21), С. 50-53

7. Чиршева Г. Н. Возрастная билингвология: учебник и практикум для вузов. Москва: Юрайт, 2019. 166 с.

8. Чиршева Г.Н. Детский билингвизм: одновременное усвоение двух языков. СПб: Златоуст, 2015. 488 с.

Корець І. М.

*студентка I-го курсу магістратури
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Герасимова Е. М.

*доктор філософських наук, професор
кафедри соціальної філософії,
філософії освіти та освітньої політики*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

РУХЛИВА ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти наголошено увагу на пріоритетності здоров'язберезувальної компетентності; збереженні й зміцненні здоров'я дітей.

Рухливі ігри є одним із важливих засобів фізичного виховання дітей дошкільного віку. Вони сприяють формуванню та вдосконаленню життєво необхідних рухів, всебічному фізичному розвитку та зміцненню здоров'я дитини, вихованню позитивних моральних і вольових якостей. Підкреслюючи універсальність цього засобу виховання, А. С. Макаренко наголошував: «Гра має важливе значення в житті дитини, має те саме значення, яке в дорослого має діяльність, робота, служба. Яка дитина в грі, такою з багатьох поглядів вона буде в роботі, коли виросте. Тому виховання майбутнього діяча відбувається насамперед у грі». Правильно підібрані рухливі ігри активно впливають на розвиток організму дошкільників. Різноманітні рухи та ігрові дії дітей під час гри, при вмілому керівництві ними, позитивно впливають на серцево-судинну, дихальну та інші системи організму, збуджують апетит і сприяють міцному сну. Рухливі ігри задовольняють потребу ростучого організму дитини в русі, сприяють збагаченню її рухового досвіду.

Всебічна фізична підготовка дітей дошкільного віку передбачає досягнення оптимального розвитку рухових (фізичних) якостей: швидкості, спритності, гнучкості, витривалості та сили [1].

Рівень розвитку швидкості визначається станом опорно-рухового апарата (ступенем розвитку м'язової системи), рухливістю, силою, врівноваженістю процесів збудження і гальмування центральної нервової системи. Спритність – це здатність людини чітко виконувати рухи у складних координаційних умовах.

Гнучкість характеризує ступінь рухливості у різних ланках опорно-рухового апарата людини. Витривалість характеризує здатність людини до тривалого виконання динамічної роботи на необхідному рівні інтенсивності та здатність протистояти стомленню. Витривалість в цілому забезпечується підвищеними можливостями функціональних систем організму. Сила є наслідком прояву функціональних властивостей нервово-м'язового апарата на вплив зовнішнього середовища. Сила – це здатність людини подолати зовнішній опір або протидіяти йому за рахунок м'язових зусиль [2].

Рівень їх розвитку значною мірою обумовлює результативність формування навичок рухових дій та успішне їх використання у різноманітних життєвих ситуаціях. Якісна сторона рухових дій має місце в елементарній формі у немовлят у безумовних рефlekсах, тобто вона значною мірою «закодована» у людини з моменту її народження [1].

Для розвитку швидкості проводять ігри, які потребують негайних рухових відповідей в обставинах, що швидко змінюються, ускладнених додатковими завданнями, а також ігри з подоланням певної відстані за найкоротший час. Для розвитку в дошкільників спритності використовують ігри, де діти виконують більш складні за координацією рухи [2].

Ефективним засобом розвитку спритності у дітей є виконання вправ з раптово зміненими ситуаціями, з швидким реагуванням на раптові зміни обставин й прийняття відповідно до цього оптимального рішення, яке проявляється в конкретній руховій дії. Проведення рухливих ігор з дітьми різних вікових груп має свою специфіку, яка залежить від анатомо-фізіологічних і психологічних особливостей дошкільнят.

У дітей старшого дошкільного віку руховий досвід багатший порівняно з малятами 3-4 років, і це дає можливість ширше використовувати в іграх більш складні рухи. Наприклад, біг зі зміною темпу («Ми веселі діти», «Квач»), кидання та ловлення м'яча («Підкинь і злови», «Не давай м'яч»), стрибки («Снігурі та кіт», «Вудочка»). У цьому віці велике значення мають ігри із застосуванням різноманітних предметів (м'ячів, обручів, скакалок). Вони подобаються дітям конкретністю та наочністю оцінки досягнень. Вихователь підбирає ігри відповідно до мети, яку поставив: формування певних рухових навичок, виховання витримки, сміливості, організованості тощо. Визначення й конкретизація загальної мети запобігають випадковості у доборі ігор. Одна й та сама мета може ставитися в різних іграх.

По суті, удосконалюється одна й та сама рухова навичка, але умови виконання різні. Успіх гри значною мірою визначається правильною

організацією дітей. Перед тим як пояснювати нову гру, слід повторити з дітьми найскладніші для них рухи. Наприклад, перед початком гри «Хто швидше до прапорця» діти повторюють підлізання під дугу, а потім уже вихователь розповідає правила гри. Важливий момент у керівництві грою – дозування рухів, особливо в іграх з бігом, лазінням, стрибками. Тривалість безперервного бігу зі швидкістю вище середньої для дошкільнят цієї групи становить 30-35 с. за одне повторення гри. Кількість повторень залежить від її змісту, але не повинна перевищувати 4-6 разів. Між повтореннями – короткі паузи для відпочинку. Дуже важливо регулювати навантаження в рухливих іграх взимку, коли одяг заважає рухам. Потрібно стежити, щоб діти не перегрівалися і не втомлювалися. Загальна тривалість рухливої гри 10-12 хв [2].

У дітей старшого дошкільного віку потрібно формувати бажання та потребу у систематичних заняттях фізичними вправами, брати участь в рухливих іграх та самостійно організовувати рухову діяльність для формування фізичних якостей. [4].

Отже, всебічна фізична підготовка дітей дошкільного віку передбачає досягнення оптимального розвитку рухових (фізичних) якостей: швидкості, спритності, гнучкості, витривалості та сили. Рівень їх розвитку значною мірою обумовлює результативність формування навичок рухових дій та успішне їх використання у різноманітних життєвих ситуаціях, а рухливі ігри є одним із важливих засобів фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Список літератури

1. Журавльова Л. С., Король Н. І. Розвиток фізичних якостей дошкільників засобами рухливих ігор. 2016. 106 с.
2. Вільчковський Е. С., Куро О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. Суми, 2004. 124 с.
3. Богінч О. Л. Фізичне виховання дошкільників засобами гри: навч.-метод. посіб. Київ : Шкільний світ, 2007. 120 с.
4. Освітня програма для дітей віком від 2 до 7 років «Дитина» (нова редакція). Г. В. Беленька та ін. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016. 150 с.

Косенко Т. І.
студентка II-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Буряк-Стефанова Н. Б.
кандидат філософських наук,
ст. викладач кафедри етики та естетики
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

КАЗКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дошкільний вік – вік казок. І тут дитина проявляє сильну тягу до усього казкового, незвичайного, дивовижного. Дитину в казках захоплюють несподівана удача і щаслива доля простих, скромних, близьких дітям своєю наївністю і простодушністю героїв, дивовижні перетворення жаб, лебедів в прекрасних принцес, кара, що осягає злих, зарозумілих гордівників, заздрісних старих, жадібних і жорстоких багатчів і володарів. Близька і мила їм сама мова казки, її стиль, простота і виразність, яскравість і наочність образів, велика кількість порівнянь повторень які властиві мові дитини. Якщо казка вдало підібрана, якщо вона природно і виразно відтворена, можна бути упевненим, що вона знайде в дітях чуйних, уважних слухачів. При виборі казки необхідно керуватися не лише її цікавістю, доступністю її змісту розумінню дитини, але і її моральною стороною. У деяких казках мають місце сцени жорстокості. Тому такі твори необхідно виключати з дитячого сприйняття. Це також актуально до дітей молодшого шкільного віку.

За допомогою казкових творів можна боротися з різними дитячими «недугами». У психології цей метод роботи з дітьми, що зазнають деяких ускладнень, називається казкотерапія. Різні автори, що використовують цей метод у своїй роботі (Д. Бретт, Д. Миллс, Р. Кроули, Д. Соколов, Л.П. Стрелкова та ін.) [1, с. 42-46] вказують, що застосування казкотерапії дозволяє вирішувати ряд проблем (як миттєвих, так і глибоко особових), що виникають у дітей дошкільного віку. Зокрема за допомогою казкотерапії можна працювати з агресивними, невпевненими, сором'язливими дітьми; з проблемами сорому, провини, брехні, неприйняттям своїх почуттів і так далі. Крім того казкотерапія дозволяє дитині актуалізувати і усвідомлювати свої проблеми, а також побачити різні шляхи їх рішення.

Педагоги використовують два варіанти знайомства дитини з казкою:

- казка для читання
- казка для театралізації

Як же читати (розповідати) казку дітям? Одна з головних умов розповіді казки - це емоційне відношення дорослого до того, що розповідається. Тут

педагог бере на себе функцію зразка. При розповіді від дорослого потрібно вираження справжніх емоцій і почуттів, оскільки діти дуже тонко відчують перебільшення і фальш. Педагог під час читання або розповіді повинен стояти або сидіти перед дітьми так, щоб вони могли бачити його обличчя, спостерігати за мімікою, виразом очей, жестами, оскільки ці форми прояву почуттів доповнюють і посилюють враження від прочитаного. При переказі важливо не лише передати задум і сюжет, але і зберегти стиль твору. В процесі розповіді недопустимі пропуски, тривалі паузи. Педагогові, перш ніж піднести текст дітям, необхідно заздалегідь підготувати і відтворити його для себе.[2, с. 16]

Особливий сплеск емоцій викликає спілкування персонажа казки з дітьми, коли він шукає у дітей підтримки, просить ради. У цій ситуації педагог бере на себе функцію радника. Від імені героя казки педагог перетворює складні ситуації в педагогічні завдання, підводить до вирішення проблеми. Діти разом з героєм шукають альтернативні способи дії, сперечаються з ним або погоджуються, пропонують свої рішення.

В процесі розповіді і показу казки важливо не захопитися описом другорядних моментів, грою лялькових персонажів, а донести до дитини ідею казки, основний її зміст, виділивши при цьому основні моменти потрібною інтонацією голосу, гучністю або паузою. У цьому виражається наступна функція педагога в роботі з казкою - функція інструктора.

При читанні педагог стежить не лише за своїм виконанням, але і за сприйняттям, за увагою слухачів. Важливо не читати, а розповідати, оскільки необхідно бачити обличчя дитини, її жести, міміку, як вони змінюються в процесі слухання. Розповідаючи казку і виконуючи вищезазначені функції, педагог паралельно виконує функцію спостерігача. Спостерігаючи за дитиною, можна помітити, які моменти її схвилювали. По відношенню дитини до того, що розповідається можна визначити ті або інші психологічні проблеми, зрозуміти, що хвилює дитину в даний момент її життя. Після читання необхідно поговорити з дітьми, щоб з'ясувати їх емоційне відношення до героїв, вчинків, розкрити їх почуття. Плануючи питання для бесіди, педагог прагне допомогти дитині розібратися в образі і висловити своє відношення до нього.[3, с. 115]

Часто в групах є і такі діти, які застигають в напруженій позі, нічого не помічаючи навкруги. Під час казки вихователеві необхідно особливо пильно стежити за реакціями таких дітей. Якщо така дитина, як писав В. Сухомлинський, «не переживає боротьбу добра і зла, замість радісних вогників захоплення у неї в очах зневага - це означає щось в дитячій душі надломлено, і багато сил потрібно прикласти, щоб полагодити дитячу душу». Багато інформації містять дитячі малюнки, виконані після прослуховування казки, перегляду спектаклю. Уважно вдивлячись в них, аналізуючи їх тематику, зміст, характер зображення, засоби виразності і т. д., дорослі можуть дізнатися, хто з героїв казки викликав у дітей найбільший емоційний відгук, сподобався більше за усіх; яким уявляють собі діти той або інший казковий персонаж і так далі. Таким чином, казка, почута дітьми з вуст

дорослих (педагогів, батьків) або побачена на «театральних підмостках» дитячого саду, може стати сильним емоційним стимулом, що живить дитячу творчість, живить стати джерелом нових художніх вражень. Щоб дитина повністю прожила, відчула казку треба щоб вона мала відображення в усіх видах діяльності дитини, щоб дитина жила в ній деякий час. Використовуючи казкові сюжети, казкові мотивації в різних видах діяльності, можна, як показує наш досвід, успішно розвивати творчий потенціал дітей дошкільного віку. Ця методика може бути використана і при роботі з молодшими школярами. [4, с. 28-33]

Таким чином, казка примушує співпереживати і внутрішньо сприяти персонажам, і в результаті цього співпереживання у нього з'являються не лише нові уявлення про людей, предмети і явища навколишнього світу, але і, що саме головне, нове «емоційне» відношення до них.

Список літератури:

1. Журнал: Дошкільне виховання, № 4. 2008. С. 42-46.
2. Велиева С. В. Діагностика психічних станів дітей дошкільного віку. СПб.: Мова, 2005. 204 с.
3. Абрамова Г. С. Вікова психологія: навч. посіб. для студентів ВНЗ [Текст]/Г. С. Абрамова. – М.: Єкатеринбург: Ділова книга, 2000. 624 с.
4. Авдулова Т. П. Гра: її розвиток на сучасному етапі//Дошкільне виховання [Текст]/Т. П. Авдулова. Виховання дошкільника. №8, 2008. С. 28-33.

Кравчук К. О.

*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник

Цветкова Г. Г.

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і психології
дошкільної освіти*

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ПОДОЛАННЯ ТРИВОЖНОСТІ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ КАЗКОТЕРАПІЇ

На сьогоднішній день збереження та зміцнення психічного здоров'я й емоційного благополуччя дітей є головним завданням сучасної освіти та виховання. Нестабільні ж соціально-економічні умови життя, насичена соціально-економічними перетвореннями, лише зумовили різке збільшення кількості нервово-психічного характеру порушень. Одним із них являється

підвищений рівень тривожності, що є найбільш значущим ризик-фактором і може привести до різноманітних нервово-психічних захворювань. Високий рівень тривожності дітей призводить до несприятливого розвитку її особистості [1, с. 69–75].

Тривожність дітей дошкільного віку у своїх численних напрацюваннях розглядало чимало науковців, як вітчизняних, так і зарубіжних. Серед вітчизняних вчених проблему тривожності досліджували Г. Абрамова, М. Ананьєв, А. Бандура, А. Божович, Л. Виготський, В. Гарбузов, І. Дубровіна, О. Дусавицький, Н. Дмитрюк, А. Запорожець, А. Захарова, Е. Ковальова, А. Леонтьєв, Р. Овчарова, Г. Шалімова. Серед зарубіжних дослідників дану проблему досліджували А. Адлер, Г. Айзенк, Е. Еріксон, Ф.-Т. Готвальд, Р. Мей, Г. Салліван, З. Фройд, Е. Фромм, В. Ховальд, К. Хорні. Г. Салліван першим з науковців ввів у науковий обіг: «Положення тривожності як особистісного феномену, що породжується міжособистісними взаєминами, а потреба в уникненні або усуненні тривожності – дорівнює потребі у міжособистісній надійності та безпеці». Якщо для дитини з початку будуть створені усі умови задля почуття міжособистісної надійності, то це не дасть тривожності не лише розвинути, але й з'явитись. Особистість – це адаптивне утворення, що ґрунтується на проживанні тривожності.

В. Астапов узагальнити існуючі теоретичні надбання, приходять до висновку, що «тривожністю являється така індивідуально-психологічна особливість, що проявляється у підвищеній схильності відчувати занепокоєння при будь-яких життєвих обставинах, й у тих, котрі в принципі не здатні її викликати» [2, с. 32-41].

Одним із таких засобів подолання дитячої тривожності є казкотерапія. Казка – один із безболісніших способів психотерапії. Казкотерапія – це метод, у якому казкова форма використовується задля особистісної інтеграції, розвитку творчого мислення й творчих здібностей, удосконалення будь-якої взаємодії з оточуючими.

В українській педагогіці застосування казкових форм у роботі з підростаючим поколінням запровадив В. Сухомлинський.

Слухаючи казку, діти дізнаються щось нове й навчаються чомусь новому. У казці вони знаходять відповіді на безліч своїх ще до кінця не сформованих питань про сутність добра та зла, світобудову, певні фізичні та психічні явища, правильність й необхідність певних норм поведінки, досліджують горизонти свого «Я», переймають поведінку героїв, що сподобалися, й розширюють знання стосовно вирішення тих чи інших побутових ситуацій.

За допомогою казки можна працювати з будь-яким внутрішньо-психологічним феноменом: і з агресивністю, і з непосидливістю, і з подоланням негативних звичок, і з поборенням страхів та почуття тривожності.

Застосовуючи метод казкотерапії у роботі з дошкільнятами (3-5(6)років) слід пам'ятати, що дітям цього вікового періоду більш зрозумілими є казки про тварин та взаємодію між людьми та тваринами, адже слухаючи такі казки вони, здебільшого, асоціюють, для початку, себе з любимого твариною, а вже

згодом, коли у казці розкривається, що даний персонаж у казці виступає у ролі негативного героя – починає подобати діючого персонажа позитивного. Це взаємопов'язано з психологічним феноменом, коли дитина ототожнює себе з тим чи іншим персонажем, а бути «злодієм» нікому не хочеться, адже на рівні підсвідомості розуміється, що це соціально-неприйнятим.

Перш за все слід пам'ятати, що кожна казка має свій алгоритм і свою глибинну повчальну мораль. У роботі з тривожністю головною повчальною мораллю можуть бути: «ніколи не пізно щось змінити»; «якщо докласти певних зусиль – з усім можна впоратися»; чи навіть «у кожного бувають погані дні, головне ними не жити й сподіватися на краще». Алгоритм же психокорекційної казки у подоланні дитячої тривожності виглядатиме наступним чином:

- початок казки та знайомство з її героями;
- зустріч героя з певною проблемою, що співпадатиме характером з дитячою проблемою, з котрою ми і будемо працювати;
- пошук героями казки різних шляхів вирішення існуючої проблеми і вибір з декількох варіантів вирішення одного, найбільш оптимального;
- кульмінаційна частина казки, у котрій описується процес вирішення існуючої проблеми.

У розв'язці казки описуються результати зроблених дій героїв з обов'язково щасливим кінцем [3,4 с. 15-24].

За даним алгоритмом казку батьки, педагоги, вихователі та психологи можуть використовувати вже існуючі (написані іншими авторами), або ж написати її самостійно. Психологи радять у роботі з дитячою тривожністю не читати готову казку, а дозволити дитині придумати та записати таку казку самостійно, звісно, не відкриваючи правди, що дана казка буде мати до них пряме відношення, а «персоналізувати» схожу проблему у звірятка або іншої уявної дитини. У такому випадку дитина буде не лише покращувати свої творчі здібності, розвивати фантазію та вміння співпереживати, але й буде допомагати собі сама. Особливо це може бути вагомим, якщо наприкінці такої роботи, коли казка вже прочитана, розібрана на складові, а при необхідності дещо відредагована і під корегована й різнобічно проаналізована разом із дитиною, дитині розкрити «страшний секрет» про схожість ситуацій одного з героїв казки та її власної, а також розповісти про те, що допомагаючи вирішити проблему уявного «звірятка», дитина змогла допомогти й собі – це може навчити дитину шукати шляхи подолання тих чи інших проблем у собі, зробити її дещо впевненішою в собі, а також допомогти на складному шляху вироблення початкової самостійності [5, с. 27-35].

Окрім казкотерапії у подоланні ранньої тривожності у дітей раннього віку можна звернутися й до інших методів психотерапії, у тому числі й до арт-терапії, куди відноситься і казкотерапія, це можуть бути й МАК (Метафоричні-Асоціативні Картки), пісочна терапія, ігрова терапія, терапія за допомогою малювання (особливо якщо дитина візуально зобразить усі тривоги, що її мучать, а після цього розфарбує малюнок дуже красивими та приємними відтінками, така діяльність продемонструє їй, що її переживання можуть бути

не такими страшними, головне думати про них дещо під іншим кутом, аніж раніше).

Отже, казкотерапія у роботі дитячою тривожністю, особливо раннього віку є досить важливим та корисним інструментом та засобом її подолання та корекції. Казкотерапія – це метод психотерапії, який дозволяє у роботі з тим чи іншим психологічним «симптомом» звертатися до казкового світу шляхом пошуку сенсу та розшифрування у ньому знань про світ й існуючі системи взаємовідносин у ньому. Почуття тривожності може бути навіть небезпечним, тому з ним слід працювати, і чим швидше почати – тим кращих й швидших результатів у цій роботі можна досягти та поліпшити якість життя сучасної дитини.

Список літератури:

1. Аверин В. А., Ж.К. Дандарова. Психология человека от рождения до смерти. Младенчество. Детство. Юность. Взрослость. Старость. СПб. : прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. 411 с.
2. Астапов В. М. Тревожные расстройства у детей. Классификация тревожных расстройств. *Прикладная психология*. 2002. № 2, 70 с.
3. Вачков И. В. Сказкотерапия. Развитие самосознания через психологическую сказку. М. : Ось, 2001. 210 с.
4. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Практикум по сказкотерапии. СПб. : Речь, 2000. 310 с.
5. Казкотерапія в роботі з дошкільниками. Харків: Видавнича група «Основа», 2012. 240 с.
6. Дмитріюк, Н. С. Проблема тривожності у старших дошкільників: деякі емпіричні кореляти та індикатори. *Актуальні проблеми психології*, 10(27), 2015. С. 133-143. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v10/i27/14.pdf> (дата звернення: 30. 03. 21)
7. Козлюк, О. А., & Руденко, Н. М. Особливості розвитку тривожності дошкільників у системі дитячо-батьківських взаємин. Проблеми сучасної психології. Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України, 36, 2017. С. 131-145. URL: <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2017-36.%p> (дата звернення: 30. 03. 21).

Крапивна О. О.
студентка 1-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Герасимова Е. М.
доктор філософських наук, професор
кафедри соціальної філософії,
філософії освіти та освітньої політики
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ В УМОВАХ РОЗВИВАЛЬНО-ІГРОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Розвиток пізнавальної активності дітей раннього віку наразі є однією із актуальних проблем у теорії і практиці дошкільного виховання, оскільки вченими доведено, що саме пізнавальна активність є необхідною умовою інтелектуального та особистісного розвитку дітей дошкільного віку, що, у свою чергу, забезпечує формування цілісної особистості.

Відзначимо, що пізнавальна активність у науковій літературі (В. Крутецький, С. Максименко, В. Моляко) розглядається як комплексне психологічне утворення, що включає пізнавальну, емоційну і вольову сфери особистості. Сучасні дослідники наголошують, що пізнавальна активність дітей дошкільного віку є основою її пізнавальної мотивації і потужним механізмом розвитку в усіх сферах, зокрема творчій [2, с. 173].

Пізнавальний інтерес – це активне і мотивоване ставлення вихованців до предмету пізнання, яке виховується і розвивається під час активної діяльності дітей раннього віку у закладах дошкільної освіти, а також впливає на формування і розвиток особистісної спрямованості дитини [1, с. 89]. Цей феномен у ранньому віці пов'язаний із допитливістю дітей та їх природньою потребою у нових враженнях, експериментуванні та дослідженні навколишнього світу. Завданням педагогів дошкільної освіти у даному напрямку є уміла підтримка і різностороннє стимулювання у підтримці пізнавального інтересу своїх вихованців, адже саме щирий інтерес є тим внутрішнім імпульсом, що мотивує дитину до активної діяльності у напрямку оволодіння новими знаннями, уміннями та навичками, а також сприяє розвитку сталого емоційного відношення до навколишньої дійсності [3, с. 9].

У оновленому документі Базового компоненту дошкільної освіти зазначається, що одним із освітніх напрямів у дошкільних закладах є «Дитина у сенсорно-пізнавальному просторі», який має на меті формування у дітей дошкільного віку низки компетентностей, серед яких: логіко-математична, сенсорно-пізнавальна, дослідницька, предметно-практична і технологічна. Проте забезпечення якісних результатів за даним освітнім напрямом є

можливим лише за умови впровадження у систему роботи дошкільного закладу обґрунтованих підходів до реалізації розвивально-ігрового середовища, що дасть можливість у повній мірі забезпечити розвиток пізнавальної активності дітей раннього віку і сформувавши у вихованців означені компетентності.

Розвивально-ігрове середовище дошкільного закладу являє собою динамічну систему психолого-педагогічних, предметно-матеріальних і естетичних умов, яка забезпечує активізацію пізнавальної активності вихованців та розвиток їх компетентностей.

Визначаючи підходи до організації розвивально-ігрового середовища потрібно враховувати, що пізнавальна діяльність дітей дошкільного віку має організовуватися так, щоб найбільш ефективно розвивати образні форми сприйняття світу та різних сфер життєдіяльності у суспільстві. Окрім цього, основою системи розвивально-ігрового середовища має стати компетентнісний підхід, що дозволить окреслити перспективні результати освітньо-виховної діяльності для дітей раннього віку.

Враховуючи окреслені вище аспекти, нами запропоновано систему предметно-матеріальної організації розвивально-ігрового середовища для дітей раннього віку, що включає такі центри: логіко-математичний (будівельний і сенсорний куточки); художньо-творчий (театральний і образотворчий куточки, куточок книги, музичний центр); природодослідницький (куточок природи, дослідницький куточок); центр безпеки; спортивний; народознавчий.

Потрібно зауважити, що предметно-матеріальна складова розвивально-ігрового середовища для дітей раннього віку повинна давати можливість виявляти та реалізовувати свою активність, а побудова центрів розвивально-ігрового середовища дошкільного закладу повинна відповідати наступним принципам:

1) принцип природовідповідності – заснований на врахуванні вікових і особистісних особливостей розвитку дітей;

2) принцип самостійності та творчості – передбачає формування сприятливого середовища для виникнення у дітей пізнавального інтересу до оточуючих предметів та можливостей для їх самостійного дослідження;

3) принцип динамічності – передбачає можливості для динамічної зміни предметно-матеріального середовища у межах цілісного інтер'єрного рішення групи;

4) принцип відкритості – передбачає доступність вихованців до усіх куточків та предметно-матеріального оточення;

5) принцип індивідуальної комфортності та емоційного благополуччя;

6) принцип естетичної організації середовища.

Насичене та раціонально облаштоване розвивально-ігрове середовище для дітей раннього віку є місцем для ігрової діяльності, стимулом для пізнавальної активності і самостійної дослідницької діяльності. Неодмінною умовою побудови ефективного розвивально-ігрового середовища є опора на особистісно-орієнтовану модель взаємодії між вихователем та дітьми. При

цьому розвивально-ігрове середовище дошкільного закладу має забезпечувати дітям раннього віку емоційну і фізичну безпеку життя.

Список літератури:

1. Карук І. В. Розвиток пізнавальних інтересів у дітей дошкільного віку в процесі експериментальної діяльності. Молодий вчений. №5.2 (57.2). 2018. С. 89-92.
2. Сабат Н. І., Вінтоник Н. В. Характеристика пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку. Інноваційна педагогіка. Вип. 17. Т.2. 2019. С. 172-177.
3. Сидорець І. В. Запаліть вогник допитливості молодших школярів : методичний посібник. Вінниця: ВДПУ. 2010. 65 с.

Кузьменко І. А.
аспірантка II-го року навчання
кафедри педагогіки і психології
дошкільної освіти та дитячої творчості
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Цвєткова Г. Г.
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і психології
дошкільної освіти та дитячої творчості
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Критичне мислення є одним із основних умінь сучасної людини, воно стимулює бажання поповнювати свої знання, допомагає виховувати почуття відповідальності, взаємодопомоги і комунікабельності. В наш час діти повинні орієнтуватися в нових технологіях, володіти широким спектром компетентностей, приймати самостійні рішення, проявляти творчий підхід у вирішенні виникаючих проблем. Наявність перерахованих вище якостей у дітей можна гарантувати лише за умови формування основ критичного мислення починаючи з дошкільного віку. І робити це необхідно з урахуванням вимог прискореного технічного прогресу ХХІ століття. Формування основ критичного мислення дітей старшого дошкільного віку спрямоване на здобуття вихованцями вміння навчатися впродовж життя, критично та творчо мислити, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі, що необхідно для їхньої успішної самореалізації в майбутньому.

Технологія формування та розвитку критичного мислення відповідає вимогам Національної доктрини розвитку освіти України та Базового компоненту дошкільної освіти (від 12.01.2021 р.) щодо переходу до нового типу гуманістично-інноваційної освіти, коли основна увага спрямована на процес набуття дітьми знань, умінь, навичок і життєвого досвіду загалом.

Багатогранні аспекти формування критичного мислення відображені у працях вітчизняних науковців. Проте, порівняно з дослідженнями методології, теорії і практики критичного мислення в США (Дж. Стіл, К. Мередіт, Ч. Темпл, С. Уолтер та ін.), для науково-педагогічної думки України ця галузь практичного застосування все ще лишається недостатньо вивченою і розвивається, в основному завдяки практичним аспектам: семінарам, спільним міжнародним проектам, практикумам, майстер-класам, які періодично проводяться у вітчизняних освітніх закладах [4, с. 229-232].

Вітчизняні дослідники, серед яких О. Пометун, С. Терно, О. Тягло, відзначаючи такі особливості критичності мислення, як здібність до вирішення суперечностей, пошук нестандартних способів їх розв'язування, аналіз через рефлексію результатів власної розумової діяльності та її наслідків, відкритість для нових ідей, повага до опонента, толерантність, пошук компромісу, пропонують використовувати прийоми, що сприяють активізації розумової діяльності дітей старшого дошкільного віку, усвідомленню матеріалу, що вивчається, розв'язуванню проблемних завдань, виробленню власної думки тощо [1; 3; 4].

Останнім часом серед педагогів України набули широкої популярності інтерактивні методи навчання, засновані на принципах активності, відкритого зворотного зв'язку, довіри в спілкуванні, експериментуванні, рівності позицій, тощо [2, с. 6-8]. Вони сприяють формуванню і розвитку критичного та аналітичного мислення, спонукають до творчого мислення, вчать вирішувати різноманітні завдання, шукати відповіді на питання, що найбільше хвилюють, сприяють до колективної взаємодії, дають можливість проявити себе в колективі. О. Пометун визначає інтерактивне навчання як певну систему способів, прийомів, методів освітнього процесу, заснованого на паритетності, багатосторонній комунікації, побудові власних знань дитиною, використанні самооцінки та зворотного зв'язку, постійній активності дітей в процесі освітньої діяльності [1].

Серед інтерактивних методів навчання і розвитку варто відмітити такі як ейдетика, едьютейнмент, скрайбінг, теорія розв'язання винахідницьких завдань, STREAM-технології та ін. Достатньо результативним є застосування цих різноманітних методів і прийомів в різних видах активності дітей, адже вони роблять освітній процес більш творчим, вчать дітей мислити, виділяти головне, висловлювати й аргументувати власні думки.

Спробуємо прослідкувати алгоритм проведення заняття із застосуванням інтерактивних технологій.

Використання останніх вимагає від вихователя ретельної підготовки і планування своєї роботи з метою ефективного та глибокого засвоєння необхідного матеріалу дітьми. *На підготовчому етапі* вихователь чітко визначає тему, мету і форму заняття, питання, які необхідно вирішити; добирає

методи, що відповідають віковим особливостям та рівню розвитку дітей. *Вступна частина* передбачає повідомлення теми і мети заняття, актуалізацію опорних знань. Вихователь дбає про те, щоб виконанню майбутнього завдання передувала підготовка. Добираючи інтерактивну вправу для *основної частини* вихователь орієнтується на те, щоб дана вправа була провідною для засвоєння нових знань. На цьому етапі роль вихователя полягає в залученні всіх вихованців до виконання завдання, встановленні комунікації між всіма учасниками освітнього процесу, об'єднанні суміжних думок, спонуканні до відстоювання власних позицій дітьми, підведенні їх до певних висновків з обов'язковим обговоренням результатів виконання інтерактивної вправи. При цьому, не слід перенавантажувати дітей, використовуючи більше одного-двох інтерактивних методів на одному занятті. *На заключному етапі* вихователь зосереджує дітей на емоційному аспекті, почуттях, які вони переживали протягом заняття (Що найбільше сподобалось? Які труднощі виникали? Як оцінюєте свої дії?, тощо) та підводить загальний підсумок.

Щоб підсилити зусилля педагога, слід кожне заняття планувати за схемою виклик – реалізація – рефлексія, яка має і послідовність використання, і зумовлює реалізацію міжпредметних зв'язків.

Стадія виклику передбачає створення доброзичливої атмосфери заняття, аналіз знань з теми, налаштування на робочий процес і може включати в себе такі прийоми: «Дерево пророкувань», «Читання з зупинками», «Кошик ідей», «Вірні і невірні твердження», тощо.

Стадія реалізації передбачає ознайомлення з новим матеріалом, розв'язання ключових проблем і може містити в собі прийоми: «Логічні ланцюжки», «Кубик Блума», «Товсті і тонкі запитання», «Сінквейн», «Кластер», «Мнемотаблиці», «Моделювання», ін.

На *стадії рефлексії* учасники освітнього процесу обмінюються думками щодо отриманої інформації, співвідносять її з уже наявними знаннями, відстоюють власну позицію, роблять висновки. На цій стадії доцільно застосовувати «Кола Венна», «Кластери», «Шість капелюхів міркування», «Інтелектуальні картки» та багато іншого.

За умови застосування такого типу прийомів в освітньому середовищі закладу дошкільної освіти, діти на основі отриманого досвіду, аналогій і узагальнень вчаться самостійно орієнтуватися навіть у складних ситуаціях і вирішувати проблеми без сторонньої допомоги.

За таких умов вихователь лише контролює, і координує їх діяльність, набуває ролі консультанта та помічника. Його завдання також полягає у створенні сприятливого мікроклімату в дитячому колективі для вільного обміну думками та критичного ставлення до власних ідей та думок опонентів.

Застосування інтерактивних технологій в процесі формування основ критичного мислення дітей старшого дошкільного віку сприяє посиленню рефлексивних механізмів, допомагає дітям отримати нові знання, вміння аналізувати нову інформацію, виділяти головне, необхідне, формулювати і ставити питання, робити висновки, відстоювати свою точку зору.

Таким чином, за рахунок використання інтерактивних методів і прийомів навчання активізується емоційна сфера дошкільників, урізноманітнюються форми роботи, зростає зацікавленість в освітній діяльності, відбувається вільне висловлювання думок та постійний аналіз інформації, дискусії, суперечки відіграють важливу роль у процесі формування основ критичного мислення у дітей старшого дошкільного віку.

Список літератури:

1. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. К., 2007. 142 с.
2. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. К.: ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.
3. Терно С.О. Теорія розвитку критичного мислення. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. 105 с.
4. Тягло О.В. Критичне мислення як освітня інновація. Вісник Університету внутрішніх справ. Харків, 1997. Вип. 2. С. 229-232.

Кулибаба Д. В.
*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*
Національний педагогічний університет
імені М.П Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Дорога А. Є.
*кандидат філософських наук, доцент, професор
кафедри етики та естетики*
Національний педагогічний університет
імені М.П Драгоманова, м. Київ

РОЗВИТОК УВАГИ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ ЗА МЕТОДИКОЮ МАРІЇ МОНТЕССОРІ

Кожна інноваційна педагогічна технологія обов'язково впливає на внутрішнє середовище освітньої організації, в тому числі заклад дошкільної освіти, і вимагає адаптації до змін як самої організації, так і її співробітників. Як правило, працівники розглядають зміни як процеси, що поліпшують або погіршують їх позиції та соціальне становище, тому впровадження інновацій часто представляються для них небажаними.

Педагогічна технологія означає системну сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, використовуваних для досягнення педагогічних цілей. Інноваційна педагогічна технологія характеризується як найважливіша умова вирішення педагогічних проблем, що виникають в освітньому середовищі в сучасних умовах.

Вибір інноваційної педагогічної технології педагогом закладу дошкільної освіти багато в чому залежить від того, наскільки педагогічна технологія суб'єктно сприймається та ідентифікується педагогом, наскільки вона відповідає його особистісним якостям і психологічним характеристикам, наскільки педагог має уявлення про призначення технології й тих форм і методів, при яких реалізація технології на занятті буде найбільш ефективною і оптимально затратною за часом.

Проведений аналіз проблеми актуальності впровадження ідей М.Монтессорі в освітній процес сучасного закладу дошкільної освіти дозволяє зробити наступні висновки:

- Метод, розроблений М. Монтессорі, не тільки зберігає в даний час свою актуальність у всьому світі, але і повністю адекватний основній меті сучасної освіти, спрямованої на саморозвиток і самовизначення дітей.

- Система дидактичних матеріалів, використовуваних у рамках цього методу, сприяє створенню сприятливого розвиваючого середовища і творчого розвитку суб'єктів освіти.

- Система Марії Монтессорі допомагає у повній мірі індивідуалізувати процес навчання і виховання, а значить зробити його безболісним для становлення особистості дитини.

- Різноманіття дидактичних матеріалів Марії Монтессорі сприяє розвитку у дітей пізнавальних здібностей, підвищує їх пізнавальну активність, а це є однією з важливих умов успішного навчання. Можливість самоконтролю при роботі з матеріалами допомагає дітям відчувати себе незалежними, самостійними.

- Створення атмосфери довіри, поваги до особистості дитини є основною вимогою до роботи педагога в Монтессорі-групі. Подібна атмосфера допомагає дітям стрімко просуватися у своєму розвитку як повноцінна, активна, самодіяльна особистість.

Отже, метод Марії Монтессорі відповідає всім вимогам сучасної дошкільної педагогіки, згідно з ідеями якої в центрі процесу навчання і виховання знаходиться особистість дитини неповторної, безпосередньої, несхожої на інших дітей.

Список літератури:

1. Аникин Б. А. Высший менеджмент для руководителей. Москва: Инфра-М, 2010. 144 с.
2. Беспалько В. П. Слагаемые педагогические технологии. Москва: Педагогика, 1989. 192 с.
3. Бондар В. І. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М. Монтессорі. Полтава : РВВ ПДАА, 2009. 252с.
4. Борисова З. Спадщину Марії Монтессорі сучасним дошкільним закладам// Дошкільне виховання. 1996. № 5. С. 14–15.
5. Выготский Л. С. Психология. Москва: ЭКСМО-Пресс, 2011. 479 с.
6. Гришина Т. В. Освітня технологія як об'єкт методичної. Харків: Основа, 2003. 96 с.

Кухарчук І. О.
студентка І-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Дорога А. Є.
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри етики та естетики
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасне українське суспільство перебуває у стані трансформації і характеризується становленням нових норм і принципів соціального устрою. Пришвидшення темпів соціального розвитку суспільства, задають параметри соціалізації сучасної людини в суспільстві. Все це привертає увагу до проблеми соціального розвитку і становлення підростаючого покоління в Україні, пошуку способів підвищення ефективності соціалізації, зростання соціальної активності дітей.

Дошкільний вік, який є сенситивним для більшості розумових та поведінкових процесів, також вважається одним із засадових для формування соціальної активності, що надає змогу закріпити правильні уявлення дітей про соціальну взаємодію з дорослими й однолітками, засвоїти норми і правила співжиття у суспільстві. Саме у дошкільному віці закладаються основи соціальної компетенції дитини, визначається напрямок її соціального розвитку, успішної адаптації у соціумі.

Особливості формування соціальної активності дітей дошкільного віку та її місце в процесі соціалізації особистості висвітлюють в своїх працях А. Богуш, Н. Гавриш, О. Кононко, С. Ладивір, В. Маршицька, Т. Піроженко, І. Рогальська. Сучасні вчені Н. Голованова, Т. Зінченко, Н. Лисенко, Н. Луцан, М. Уйсімбаєва та інші обґрунтовують доцільність застосування дієвих методів і засобів виховної роботи з дошкільниками у напрямку активізації їх соціально-комунікативного розвитку, набуття соціального досвіду взаємодії з дорослими і дітьми. Високе значення ігрової діяльності у формуванні соціальної активності дітей старшого дошкільного віку підтверджують М. Айзенбарт, Г. Беленька, Н. Гордій, К. Карасьова, К. Крутій, Н. Кубата, А. Куренкова, В. Маршицька, Т. Піроженко та ін.

Водночас проблема соціальної активності дітей старшого дошкільного віку потребує обґрунтування особливостей використання засобів ігрової діяльності у процесі формування соціально активних дошкільнят.

Соціальна активність дошкільників розглядається в дослідженні Т. Зінченко з позицій «здатності дитини включатися до певної діяльності з розв'язанням суспільних завдань, виявляти такий рівень психічної активності,

який би сприяв отриманню результатів, значущих для інших і для себе (у плані становлення соціально значущих рис особистості)» [3, с. 15].

М. Айзенбарт і Н. Кубата вказують, що соціальна активність дітей насамперед включає їх «бажання й уміння спілкуватися з іншими людьми, наявність позитивної мотивації у відносинах із ними, впевненість у собі, емпатію і здатність керувати соціальними ситуаціями та використовувати ефективні стратегії для досягнення комунікативних цілей» [4, с. 54]. Для ефективного спілкування з іншими у дошкільників має бути розвинений соціальний досвід, який передбачає способи взаємодії з оточуючими людьми, а також співробітництво у груповому спілкуванні, певну сформованість навичок роботи в колективі, здатність брати на себе відповідальність і намагатися мирно вирішувати суперечки у взаєминах з іншими [4, с. 55].

Формування соціальної активності дітей дошкільного віку реалізується за допомогою соціального виховання, сутністю якого є оволодіння дітьми норм поведінки, засвоєння провідних законів співжиття у дитячому колективі, формування ставлень до себе, природного та людського оточення. Найбільш ефективним засобом формування соціальної активності дітей старшого дошкільного віку є гра. Українські науковці А. Богуш, Н. Гордій, С. Ладивір, Н. Луцан та інші, розкриваючи вплив гри на розвиток особистості дошкільників, підкреслюють, що завдяки грі дитина знайомиться з поведінкою та взаємовідносинами дорослих, що поступово стають зразком для формування їх власної поведінки. В ігровій діяльності дошкільник набуває основних навичок соціальної взаємодії з іншими людьми, якостей, необхідних для встановлення контакту з однолітками. А. Богуш уточнює, що «сама ігрова діяльність сприяє формуванню дитячого колективу, розвитку позитивних взаємин у ньому, закладенню початків соціальної спрямованості особистості вже на етапі дошкільного дитинства» [1, с. 6].

Н. Гордій наголошує, що «за умілого використання гра може стати незамінним помічником педагога, адже в ігровій діяльності вчиться долати труднощі, пізнає оточення, шукає вихід із того чи іншого становища». Саме тому гра є одним з найбільш важливих методів розвитку комунікативної компетентності і соціальної активності дошкільників [2, с. 97].

Ефективними засобами формування соціальної активності дітей, за В. Маршицькою, є емоційно-соціальні і соціоадаптивні ігри. Дослідниця наголошує, що важливим завданням у формуванні соціальної активності дошкільників є розширення їх потреб у соціальних контактах й активності, а також посилення духовної спрямованості, що реалізується за допомогою використання вказаних видів ігор. Емоційно-соціальні ігри, проведені із дітьми дошкільного віку, активно задіюють емоційну сферу вихованців, спонукають дітей до прийняття певних рішень і виконання відповідних дій. За В. Маршицькою, в іграх соціальної спрямованості «дитина, проживаючи ситуацію вибору, набуває безцінного життєвого досвіду, що сприяє формуванню її ціннісних орієнтацій» [5, с. 37]. А «соціоадаптивні ігри сприяють узгодженості дій дітей, формують уміння домовлятися та працювати в команді». Серед різновидів соціоадаптивних ігор вчена виділяє: ігри на виявлення лідера; ігри для створення команди; ігри, спрямовані на прояв внутрішньої свободи дитини; ігри-прогнозування [5, с. 37].

Отже, соціальна активність дошкільників розглядається з позицій їх бажання й уміння спілкуватися з дорослими та однолітками, наявності позитивної мотивації у відносинах із ними, впевненості дітей у собі, включає емпатію і здатність керувати соціальними ситуаціями та використовувати ефективні стратегії для досягнення поставлених цілей. Ефективним засобом формування соціальної активності старших дошкільників є ігрова діяльність, у процесі якої діти знайомляться з нормами поведінки, набувають основних навичок соціальної взаємодії з іншими людьми, розвивають якості, необхідні для встановлення контактів з однолітками і дорослими.

Список літератури:

1. Богуш А. М., Варениця Л. О. Діти і соціум : особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Луганськ : «Альма-матер», 2006. 126 с.
2. Гордій Н. М., Корякіна І. В., Дмитренко А. П. Гра як засіб розвитку комунікативної компетентності дітей дошкільного віку. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету*. 2018. Вип. 82(3). С. 91–98.
3. Зінченко Т. В. Соціальне становлення дітей дошкільного віку. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. 2012. № 1. С. 14–16.
4. Кубата Н. П., Айзенбарт М. М. Гра як засіб формування соціальної компетенції у дітей старшого дошкільного віку. *«Молодий вчений»*. 2018. № 5 (57). С. 53-57.
5. Маршицька В. В. Технологія виховання емоційно-ціннісного ставлення до соціальної дійсності у старших дошкільників в умовах дошкільного навчального закладу. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2017. Вип. 21(2). С. 31-44.

Кушніровська К. О.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова, м.Київ

Науковий керівник:
Левінець Н. В.
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова, м.Київ

ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ ВАЛЕОЛОГІЧНИХ УЯВЛЕНЬ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Соціально-економічні зміни, які відбуваються в сучасному українському суспільстві, активізували проблеми формування валеологічних уявлень особистості.

Значущість проблеми формування валеологічних уявлень досліджували Т.Бойченко, І. Брехман, Є. Вайнер, В. Колбанов, Н. П'ясецька, О. Бондаренко, Ю.Бойчук та ін. Поняття «уявлення» є багатограним і тому в процесі визначення його сутності, структури, специфіки можливі різні підходи. За визначенням Б. Кононенко уявлення – це «специфічний спосіб організації та розвитку людської життєдіяльності, представлений у продуктах матеріальної та духовної праці, у системі норм, духовних цінностей, ставленні до природи» [4, с. 95].

Аналізуючи сучасні підходи до поняття «уявлення», можна виділити наступні ключові характеристики: мова і інші допоміжні види комунікації; комплекс суспільних норм, моралі або система суспільно визнаних категорій, настанов, звичаїв.

До теперішнього часу зміст поняття «валеологічні уявлення» у науковій літературі трактується неоднозначно. Введенням цього поняття починається з виникненням валеології як науки, коли в науці починаються дискусії стосовно сутності данного феномена.

Значна кількість вчених ототожнюють поняття «валеологічних уявлень» та «культури здоров'я» (М. Віленський, В. Казначєєв, Л. Майборода, В. Петленко, Р.Серебряков). Проте ми вважаємо, що доцільно розділяти ці два поняття, адже під культурою здоров'я слід розуміти адаптивний і продуктивний план розвитку особистості, а під валеологічними уявленнями – переважно діяльність, пов'язану зі збереженням та покращенням здоров'я.

Критеріями оцінки валеологічних уявлень можуть бути: знання про особисте здоров'я; знання основних принципів оздоровлення; валеологічні інтереси і почуття оптимізму і доброти до кожної людини; валеологічні вміння та навички: уміння оптимально взаємодіяти з середовищем і спілкуватись з людьми; соціальна активність і різнобічність фізичної і духовної життєдіяльності, дотримання оптимального чергування розумової і фізичної діяльності; звички до загартування, доцільне використання сонячних і повітряних ванн, водних процедур [2].

Так, сучасний дослідник Д. Колесов вважає, що валеологічні уявлення – це формування правильного ставлення до здоров'я, заснованого на даних, отриманих в рамках педіатрії, фізіології, психології, суспільних наук [4, с. 96].

На думку А.Горшкової, при аналізі поняття «валеологічні уявлення», необхідно виокремити дві грані цього терміну:

– валеологічні уявлення як загально-філософська категорія, що характеризує специфіку взаємодії людини і суспільства і збереження і укріплення здоров'я в різні історичні епохи. Вона виражається через такі поняття, як валеологічна свідомість, валеологічний світогляд, валеологічне мислення, загальнолюдські гуманістичні ідеї, переконання та принципи, способи пізнання ті діяльності, норми і правила.

– валеологічні уявлення як інтегративна особистісна якість індивіда, що характеризується його поведінкою і діяльністю, що ґрунтуються на світогляді. Цей індивідуальний світогляд пов'язаний з індивідуальними уявленнями про світогляд, системою особистісних цінностей та цільових установок

особистості. Індивідуальний світогляд формує ціннісне ставлення та мотиваційну сферу, що являється основою направленості особистості.

В. Колбанов наголошує, що під валеологічними уявленнями особистості слід розуміти не лише валеологічну обізнаність, але й динамічний стереотип поведінки, вироблений на основі істинних потреб, що сприяють здоровому способу життя, що визначає обережне ставлення до здоров'я оточуючих.

Е. Вайнер вважає, що «валеологічні уявлення виступають результатом валеологічної освіти та передбачають знання індивідом своїх генетичних, фізіологічних і психологічних можливостей, методів і засобів контролю, збереження і розвитку свого здоров'я, вміння розповсюджувати свої знання на оточуючих» [1, с. 26].

У свою чергу Г.Кривошеєва пояснює сутність валеологічних уявлень як «якісне утворення особистості, яке виявляється в єдності духовних, біологічних, психологічних і соціальних факторів, що визначають її спосіб життя і гуманістичний смисл буття. Вона зумовлює подальший розвиток усіх різновидів культур і передбачає формування людини як цілісного індивіда, охоплюючи усі сторони її життя. Валеологічні уявлення покликані перетворити будь-яку сферу діяльності людини на засіб фізичного і духовного самовдосконалення, самооздоровлення. Валеологічні уявлення особистості характеризують її ставлення до життя, до свого здоров'я, прагнення до самопізнання» [3, с. 16].

Аналіз поняття «валеологічні уявлення» дає змогу зробити висновок, що єдиного підходу до розуміння його сутності в сучасній науковій думці не існує. Дослідники пропонують своє розуміння даного феномена, залежно від того, яку категорію розглядають, можна підсумувати, що поняття «валеологічні уявлення» є відносно новим у науковій літературі.

Ми погоджуємося з твердженням Ю.Бойчука, що валеологічні уявлення виступають складовою загальної культури, яка спрямована на формування, збереження та зміцнення здоров'я людини. Ми переконані, що під валеологічними уявленнями особистості слід розуміти не лише валеологічну обізнаність, але й динамічний стереотип поведінки, сформований на основі істинних потреб, що сприяють здоровому способу життя та визначає бережне ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих.

Список літератури:

1. Вайнер Э. Валеология. М.: Флинта: Наука. 2008. 416 с.
2. Валеологічне виховання дітей дошкільного віку /Упор. Ж. Ципляк. Тернопіль: Навчальна книга. огдан, 2010. 76 с.
3. Ушакова Н. Валеопедагогіка – педагогіка здоров'я. *Вісник харківського національного університету імені В. Каразіна. Серія: Валеологія: сучасність і історія.* 2013. С. 16-21.
4. Файчук О. Сутність валеологічної культури майбутніх соціальних працівників. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер. : Педагогіка.* 2012. Т. 188, Вип. 176. С. 95-97.

Лактіонова О. П.
студентка II-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Магеря О.П.
кандидат філософських наук,
доцент кафедри етики та естетики
Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ВИХОВАННЯ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПОЧУТТЯ ПАТРІОТИЗМУ ЗАСОБАМИ КАЗКИ

Вагомим напрямом сучасної дошкільної освіти є виховання дітей на засадах національних цінностей і традицій, патріотизму. Вже з дошкільного віку варто прищеплювати дітям любов до рідної землі, до Батьківщини, формувати у них усвідомлення свого громадянського обов'язку, закріплювати національні і загальнолюдські духовні цінності.

Разом з цим постає актуальною проблема пошуку ефективних методів і засобів роботи з дітьми для виховання почуття патріотизму, де важливо поєднувати сучасні напрацювання та надбаний віками досвід, залучати до виховного процесу засоби народної педагогіки, що здатні яскраво розповісти про український народ і його історію, захопити цікавими фактами та спрямувати у формуванні патріотичної поведінки.

Теоретичні основи патріотичного виховання дітей дошкільного віку висвітлено у працях І. Беха, Н. Гавриш, Т. Поніманської та ін. Методичні засади здійснення національно-патріотичного виховання дітей у закладах дошкільного віку відображено у напрацюваннях Н. Борисової, Н. Гавриш, О.Дроботій, С. Заблоцької, Н. Ільїної, О. Каплуновської, М. Кривоніс, В.Мусієнко, О. Стаєнної, О. Рейпольської та ін.

Одним з ефективних засобів виховання патріотичних почуттів у дітей дошкільного віку є казка, що здатна донести до їх свідомості важливі національно-патріотичні цінності та моральні норми співжиття людей у світі. Значний потенціал народних казок у вихованні дошкільнят відзначено у роботах А.Богущ, А.Карнаухової, О.Кисельової, О.Литвишко, С.Машовець, Т.Павлюк, Л.Усенко, Т.Шелковнікової та ін. Як засвідчують вчені, народні казки сприяють засвоєнню дітьми моральних норм добра і справедливості, патріотичних почуттів гордості за свій народ, розуміння ними вчинків та поведінки дорослих, збагачують лексичний запас дошкільнят, та активізують їх творче зростання. Відповідно метою дослідження є висвітлення особливостей виховання у дітей середнього дошкільного віку почуття патріотизму засобом казки.

Патріотичні почуття, за даними М. Майгутяк, А. Солонської, – це «результат цілеспрямованого виховного впливу на дитину з наймолодшого віку. Патріотизм у дошкільнят формується поступово, під впливом оточуючого середовища, батьків, педагогів, та інших виховних чинників. Для дітей бути патріотом – це любити материнську мову, свій дім, батьків і всіх людей, природу рідного краю, шанувати традиції і звичаї українського народу, цінувати людську працю, прагнути не лише зберігати духовні скарби народу, а й примножувати їх» [3, с. 89]. Водночас виховання патріотизму у дітей дошкільного віку – це тривалий і відповідальний процес. Адже, за А. Солонською і М. Майгутяк, «в дошкільному віці діти не усвідомлюють, що таке патріотизм, а їхні патріотичні почуття базуються лише на інтересі до найближчого оточення, яке вони бачать щодня, вважають рідним і нерозривно пов'язаним з ними» [3, с. 89].

За Н. Гавриш, «незважаючи на те, що дитина багато чує про Батьківщину і сама вживає це слово, читаючи вірші чи заучуючи пісні, її уявлення про Батьківщину ще не чітке. Але це не заважає їй читати вірші з піднесенням і радіти, пишатись, слухаючи вірші видатних співвітчизників про рідний край і природу. Виховувати у дошкільника почуття гордості за своє рідне місто, видатних людей свого краю, бережливе ставлення до громадянські цінностей означає формувати відповідальну систему відносин, що є компонентом складного почуття патріотизму» [2, с. 4].

На думку Н. Борисової [1], Н. Гавриш [2], виховна робота з формування патріотизму у дошкільників має відбуватися за допомогою: збагачення знань дітей про рідну країну; виховання на цій основі емоційної чуйності, патріотичних почуттів (з цією метою застосовуються емоційно насичені засоби, твори дитячого фольклору (казки, пісні, народні ігри, прислів'я); проведення фольклорних свят і розваг, де відбувається систематизація надбаного досвіду та застосування його на практиці в інтенсивній емоційно-пізнавальній атмосфері.

Одним з ефективних засобів виховання патріотизму у дітей середнього дошкільного віку є казка, яка здатна захопити, донести до свідомості дитини важливі національно-патріотичні цінності та моральні норми співжиття людей у світі. За ствердженням Н. Борисової, «казки мають значний пізнавальний і виховний потенціал, бо містять відомості про історію українського народу, його традиції, вони доступні для сприймання дошкільниками» [1, с. 58]. Крім читання та обговорення народних казок, доцільно залучати дітей до ігор-драматизацій за сюжетом цим казок та до народних ігор, створювати проблемні морально-етичні ситуації за поведінкою їх героїв і пропонувати дітям їх вирішити. Можна запропонувати дошкільникам розіграти уявлюваний діалог з героями українського фольклору тощо. За Н.Борисовою, «читання народних казок, проведення за їх тематикою народних ігор (наприклад, «Коза-дереза», «Редька», «Разом легше Ріпку тягнути», «Довга лоза», «День та ніч», «У хороводі були») для дітей супроводжується вживанням різноманітної лексики, багатої на слова, які діти засвоюють у процесі ознайомлення з доквіллям» [1, с. 58]. Так збагачується їх словниковий запас, діти отримують

уявлення про різні поняття і явища, що притаманні для природи рідного краю, про розташування природних об'єктів, річок, лісів, дізнаються про багатий потенціал рідної землі, про родючість ґрунту, про особливості праці хліборобів та інших працівників на ній тощо.

Отже, виховання у дітей почуття патріотизму є вагомим завданням сучасної дошкільної освіти, що реалізується у ході організованого педагогічного впливу на дітей з метою прищеплення любові до рідного краю, Батьківщини, своєї родини, формування пошани до традицій і звичаїв українського народу, визнання цінності людської праці, прагнення до збереження територіальної цілісності й гідності України. Ефективним засобом виховання почуття патріотизму у дітей середнього дошкільного віку є казка, що дає відомості про історію українського народу, його традиції, що доступні для сприймання дошкільниками. Також казка надає зразок любові до рідної землі, справедливості і чесноті у відносинах між людьми, мотивує до прояву кращих рис характеру та почуття патріотизму у ставленні до своєї родини і Батьківщини.

Список літератури:

1. Борисова Н. А. Патріотичне виховання дітей дошкільного віку. *Таврійський вісник освіти*. 2017. № 1 (57). С. 53-59.
2. Гавриш Н. В. Моя країна – Україна. *Методична скарбничка вихователя*. 2014. № 7. С. 4-7.
3. Солонська А. А., Майгутяк Н. П. Формування патріотичних почуттів у старших дошкільників. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія «Педагогіка»*. 2017. №2(19). С. 88-92.

Левченко М. В.

*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Довбня С.О.

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

СЮЖЕТНО-РОЛЬОВА ГРА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Економіка в умовах ринкових відносин й інформаційного суспільства пронизує все наше життя, тому необхідно змалку вводити дітей дошкільного

віку в її світ, сформувані елементарні економічні уявлення й навички відповідної поведінки, що стане їх невід'ємною складовою життєвої компетентності.

У нормативно-правових державних освітніх документах: Закон України «Про освіту» (2017) [9], «Про дошкільну освіту» (2001) [8], «Базовий компонент дошкільної освіти» (2021) [2], «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.» [11] наголошено, що метою дошкільної освіти є формування життєвої компетентної особистості, яка здатна діяти в постійно змінюваному середовищі. Серед завдань виховання і розвитку дитини- дошкільника виокремлено: формування основ світогляду, відповідального ставлення до життя, розуміння причинно-наслідкових зв'язків, що є основою активної громадянської позиції тощо.

Дослідники А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Грама, Л. Кларіна, Е. Курак, А. Смоленцева, А. Шатова вважають, що дошкільний вік є найсприятливішим для формування економічної культури загалом і бережливості зокрема як структурного компоненту соціалізації, та пояснюють це тим, що на цьому етапі забезпечується загальний розвиток особистості, закладаються основи особистісної культури, первинних соціокультурних правил і норм [6].

Проблема економічного виховання полягає в тому, що наповнення сюжетно-рольових ігор економічним змістом дозволить дитині збагачувати свій соціальний досвід, пізнавати особливості трудових взаємовідносин між людьми шляхом відображення різних сторін соціально-економічної дійсності в ігрових сюжетах [12].

Науковці визначають сюжетно-рольову гру важливою складовою економічного виховання дітей старшого дошкільного віку. Певною мірою її торкалися вчені в руслі досліджуваних ними питань: психологічні (І. Біла, Н. Дятленко, І. Карабаєва, К. Карасьова, Т. Піроженко та ін.) [3, с. 17-18; 7; 10, с. 52-58] та педагогічні засади ігрової діяльності дітей дошкільного віку (Л. Артемова, А. Богуш, С. Довбня, Г. Григоренко, Р. Жуковська, Н. Кудикіна, Н. Луцан, Д. Менджерицька, І. Школьна, К. Щербакова, О. Янковська та ін.) [5, с. 82-95].

Ми погоджуємося з думкою психологів та педагогів, що економічне виховання як системний розвиток цього напрямку, в умовах її взаємодії з оточуючими, доцільно здійснювати у старшому дошкільному віці, в основному виді діяльності – сюжетно-рольовій грі.

Сенситивність періоду старшого дошкільного віку для економічного виховання в сюжетно-рольовій грі представлено складниками, а саме:

- оволодіння нормами комунікації;
- формування соціально-економічних навичок;
- збагачення емоційної, пізнавальної, вольової сфери;
- створення мобільного ігрового розвивального середовища та суб'єкт-суб'єктної взаємодії між дорослими та дітьми на основі партнерського підходу у процесі сюжетно-рольової гри [1, с. 95-98].

Сюжетно-рольова гра – це творча гра за певним задумом дітей, який розкривається через відповідні події (сюжет) і розігрування ролей.

У свою чергу, розглядаємо структуру сюжетно-рольової гри (Д. Ельконін), а саме: ролі, які перебирають на себе діти в процесі гри; ігрові дії, за допомогою яких діти реалізують обрані ролі; ігрове використання предметів, за якого реальні предмети замінюють ігровими; реальні стосунки між дітьми, які виявляються в різноманітних репліках, зауваженнях, за допомогою яких регулюється розвиток гри [14].

Сюжетно-рольова гра дозволяє дітям за безпосередньої участі вихователя вибудовувати економічні відносини, вступати в діалог, освоювати нову термінологію, виробляти рахунок, оперуючи арифметичними прийомами [4].

Психолого-педагогічні дослідження Н. Михайленко, Н. Короткової, С. Новосолової доводять, що сюжетно-рольова гра не виникає у дитини спонтанно, а потребує педагогічного супроводу з боку дорослих, який сприяє усвідомленню дітьми власних можливостей і забезпечує відчуття емоційного комфорту [13].

Таким чином, економічне виховання посідає важливе місце у розвитку економічного мислення, ділових якостей дітей дошкільного віку і виступає як одне з сполучних ланок між трудовим, моральним, правовим, розумовим, та іншими компонентами системи виховання. Виховний потенціал сюжетно-рольової гри в контексті проблеми дослідження доводить, що вона є провідним видом діяльності в якій педагог, природно та невимушено стимулює дітей старшого дошкільного віку до спілкування, надання свободи вираження власних ідей і бажань та їхнього втілення, творчої трансформації набутих економічних знань.

Список літератури:

1. Агіляр Туклер В. В. Психолого-педагогічна характеристика сюжетно-рольової гри дітей старшого дошкільного віку. Педагогіка: традиції та інновації: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. Запоріжжя. 17-18 лютого 2017. (Ч.2). С. 95-98.

2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція) [Електронний ресурс]. [наук. керівн. Т.О. Піроженко] Режим доступу:https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

3. Біла І. Повернімо дитині дитинство! Дошкільне виховання. 7. 2013. С. 17-18.

4. Василенко О. Сюжетно-ролевая игра как средство экономического воспитания детей дошкольного возраста. URL: <https://ru.calameo.com/books/00149627436668a008cf0> .

5. Довбня С. Еволюція програмово-методичного забезпечення ігрової діяльності дітей дошкільного віку. В М. М. Чепіль (Ред.), Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка. Вип. 4/36. 2017. С. 82-95.

6. Дудник Н. А. Формування економічної компетенції дошкільників як психолого-педагогічна проблема. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету, 2014. С. 103-109.

7. Дятленко, Н. Самоповага формує особистість. Дошкільне виховання. 4. 2002. С. 18-19.

8. Закон України «Про дошкільну освіту» (2001) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>.

9. Закон України «Про освіту» (2017) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

10. Карабаєва, І. Визначаємо рівень сформованості ігрової компетентності. Вихователь-методист дошкільного закладу. Ігровий простір дитини. Київ: Шкільний світ. 2017. С 52-58.

11. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>.

12. Самодурова О. М. О понятии «экономическое воспитание» детей дошкольного возраста URL: <http://izron.ru/articles/o-nekotorykh-voprosakh-i-problemakh-psikhologii-i-pedagogiki-sbornik-nauchnykh->

13. Федорова М. А. Сюжетно-рольова гра як засіб виховання моральних цінностей дошкільника URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/78393955.pdf>

14. Эльконин, Д. Б. Психология игры: монография. Москва: Педагогика. 1978. 360 с.

Литвин М. А.
студентка І-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Педагогічний інститут Київського університету
імені Бориса Грінченка

Науковий керівник:
Пономаренко Т.О.
доктор педагогічних наук, професор
кафедри дошкільної освіти
Педагогічний інститут Київського університету
імені Бориса Грінченка

ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КУЛЬТУРИ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Рівень та особливості демократизації соціуму й цивілізованості стосунків між людьми визначається рядом певних критеріїв. Тож «... порушення проблем гендерної асиметрії у сферах культури, економіки, політики, освіти, формування в Україні ефективної політики рівних можливостей для чоловіків і жінок одна з умов розбудови демократичної держави» [5, с. 32].

Найсприятливішим періодом для формування гендерної культури особистості є саме дошкільний вік. Саме в цьому віці дошкільники починають будувати певну систему взаємин з іншими людьми. В дітей виникає бажання зрозуміти, як здійснюються стосунки між людьми різної статі.

Певні питання проблеми гендерного виховання дітей дошкільного віку висвітлювали О. Кудрявцева, К. Ушинський, С. Марутян, В. Сухомлинський, А. Палій, П. Плісенко, Т. Рєпіна, Л. Тараннікова, Я. Коменський, С. Шаповалова. У ряді досліджень вивчалися різні аспекти проблеми гендерного виховання молодших школярів (М. Марусинець, Н. Гапон, О. Кікінежді, Л. Мандрик, О. Марущенко, А. Сембрат, Л. Столярчук).

Водночас, залишається гострою проблема невідповідності: потреби сучасного суспільства в гендерній культурі особистості й стану її формування в умовах сучасної вітчизняної освітньої системи, зокрема дошкільної; потенційних можливостей освітнього середовища закладу дошкільної освіти щодо формування гендерної культури дітей дошкільного віку й консерватизму змісту, традиційних форм, засобів, методів, прийомів освітньої діяльності.

Отже, результати аналізу теорії й практика проблеми формування гендерної культури в дітей на етапі дошкільного дитинства дали змогу констатувати актуальність досліджуваної проблеми та наявність наукової бази щодо можливості її вирішення.

Сутність гендерної культури визначається (О. Кікінежді) [4, с. 64] як система соціальних, економічних, правових та етнопсихологічних умов існування суспільства, що сприяє становленню чоловіка й жінки як рівних соціальних істот.

І. Бех визначає гендерну культуру як особливе соціальне явище, що виявляється як певна сукупність матеріальних і духовних багатств, цінностей, норм, традицій, які використовуються суспільством для закріплення, збереження й передачі накопиченого соціального досвіду, забезпечення комунікації та регуляції статево-рольової поведінки його членів як представників певної соціальної статі – жіночої й чоловічої [1].

Гендерна культура відтворює, закріплює й формує відмінності між статями, регулює взаємини жінок і чоловіків в особистому, родинному й соціальному житті. це система уявлень, цінностей, знань, норм, інтересів і потреб, які формують соціокультурні аспекти статі, встановлюють статуси «жінка», «чоловік», визначають їхні ролі, взаємовідносини й моделі поведінки в різних сферах життя, визначаючи їхнє місце в загальній картині світу [3, с. 39].

Гендерна культура як категорія містить низку *компонентів*, серед яких має місце гендерна (суспільна та індивідуальна) свідомість, гендерний світогляд, гендерні уявлення, гендерні знання, гендерні очікування, гендерні цінності, гендерні стереотипи, гендерні ролі, гендерні відносини, гендерна чутливість, гендерна поведінка, гендерно специфічні потреби, інтереси, форми та результати творчої діяльності, гендерна компетентність особистості тощо [3].

На засадах аналізу підходів до визначення сутності поняття «гендерна культура» та її компонентів ми вважаємо можливість констатувати, що

гендерна культура дітей старшого дошкільного віку є *суб'єктивно обумовленою системою цінностей, гендерних знань, статево-рольових норм поведінки, що сприяють реалізації здібностей дітей різної статі як рівних соціальних істот.*

В контексті нашого дослідження ми вважаємо за необхідне враховувати [5, с. 32] такі етапи становлення гендеру: 1) маркування гендеру (до 2-3 років дитина вже знає, хто вона – хлопчик чи дівчинка й відповідно себе позначає); 2) гендерна стійкість (у дітей 3-4 років формується стале уявлення про те, що дівчинка стане згодом жінкою, а хлопчик – чоловіком, проте на цій стадії діти ще не розуміють, що стать є незворотнім феноменом, вони вважають, що завдяки зовнішнім змінам можна змінити свою статеву належність); 3) гендерна незворотність (дитина 4-7 років знає, що не зважаючи на її прагнення, змінити свою стать буде неможливим, стать не залежить від того, який одяг, зачіску дитина носить, якими іграшками грається).

Формування статевої ідентифікації в дитини продовжується в період від 2 до 7 років. Основуючись на тому, що *гендерні якості особистості ефективно формуються шляхом реалізації певних педагогічних умов* в освітньому процесі закладу дошкільної освіти, ми виділили такі педагогічні умови: *розвиток гендерної компетентності фахівців у галузі дошкільної освіти; забезпечення освітнього гендерно-сензитивного середовища; педагогічна підтримка гендерної індивідуальності дітей.*

Таким чином, в нашому дослідженні визначено актуальність досліджуваної проблеми. Окреслено підходи до визначення змісту основного поняття дослідження «гендерна культура дітей старшого дошкільного віку». Окреслено наукову базу щодо можливості дослідження означеної проблеми. Визначено педагогічні умови ефективного формування досліджуваної якості. Подальшого дослідження потребують ефективні форми, засоби, методи, прийоми формування гендерної культури дітей старшого дошкільного віку.

Список літератури:

1. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2-х кн. К. : Либідь. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. 2003. 280 с.
2. Вовк Л. М. Педагогічні умови формування гендерної культури молодших школярів у навчально-виховній діяльності початкової школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Вовк Лілія Миколаївна. – Київ, 2017. – 219 с.
3. Гендерна абетка для українських медіа: посібник / Софія Котова-Олійник, Богдана Стельмах, Оксана Ярош. – Луцьк: Волинська мистецька агенція «Терен», 2013. – С. 39.
4. Кікінеджи О., Кізь О. Формування гендерної культури молоді: науково-методичні матеріали до тренінгової програми / Практична психологія та соціальна робота. 2007. № 8. С. 64-68.
5. Костик Л. Б. Формування гендерної ідентичності дітей дошкільного віку / Л. Б. Костик // Молодий вчений». № 7.1 (71.1). Липень, 2019. С. 31-34.
6. Котова-Олійник С. В. Гендерна абетка для українських медіа / Посібник. Луцьк: ВМА: «Терен», 2013. С. 39-41.

Лобачивець Ю. В.
*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Богініч О. Л.
*кандидат педагогічних наук, професор
кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти*
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ЗДОРОВ'Я У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ КАЗКОТЕРАПІЇ

На сучасному етапі розвитку суспільства проблема збереження здоров'я людини є надзвичайно важливою та актуальною. Результати численних досліджень стану здоров'я показують зниження рівня здоров'я людей, що викликає почуття тривоги за майбутнє покоління. Особливо вразливими у сучасних умовах буття є діти.

Вивченню питань формування у дітей дошкільного віку здоров'я присвятили безліч науковців: М. Амосов, Е. Вайнер, В. Войтенко, І. Мурахов, Г. Никифоров, Ю. Лісицин та інші. Аналіз наукових досліджень виокремлює категорію «здоров'я» як інтегровану якість повноцінного, гармонійного людського буття у всіх його вимірах та аспектах [2, с.59].

З питань валеологічного виховання дітей дошкільного віку вагомими є дослідження науковців (Т. Андрющенко, О. Богініч, А. Богущ, Н. Лисенко, Л.Лохвицька, З. Плохій, Т. Поніманської, О. Савченко, С. Юрочкіної).

В педагогічній літературі є багато визначень поняття здоров'я, що характеризує стан і позицію людини щодо себе, інших людей, оточення на протязі усього життя. В своїх дослідженнях В. Казначаєв розглядає здоров'я як динамічний процес збереження і розвитку біологічних, фізіологічних і психічних функцій оптимальної працездатності, соціальної активності при максимальній тривалості життя [2, с. 68]. Всесвітня організація збереження здоров'я дає найбільш чітке визначення поняття здоров'я як стану цілковитого фізичного, духовного і соціального благополуччя.

Отже, виходячи з аналізу науково – педагогічної літератури можна виділити наступні види здоров'я: фізичне, психічне (емоційне і інтелектуальне), духовне (моральне) та соціальне здоров'я [2, с. 70]. Всі ці види взаємопов'язані між собою та характеризують загальний стан здоров'я.

Через надмірно інтенсивну плинність життя, напруги в суспільному, економічному та політичному становищі нашої країни виникає емоційне напруження, яке беззаперечно впливає і на емоційну сферу дітей. Саме діти дошкільного віку дуже вразливі тому, як є емоційно нестійкими, вони не

вміють контролювати свої емоції, оскільки дитяча емоційна сфера знаходиться на стадії формування. Через це можемо з упевненістю сказати, що формування емоційного здоров'я дітей дошкільного віку є важливим і пріоритетним завданням сьогодення.

Великого значення формування емоційної сфери надавали багато різних науковців, так, проблемі емоційних порушень та проявів страхів досліджували В. Астапов, М. Кузьміна, Л. Лебедева, В. Оклендер, А. Рібаков, Є. Савіна, Т. Сімсон та інші [3, с. 5].

За твердженням О. Богініч емоційне здоров'я це вміння людини управляти особливою формою суб'єктивного (емоційного) відображення інтегрованої взаємодії з зовнішнім світом, що виявляється у емоційних реакціях, емоційній поведінці та емоційному стані [2, с. 69]. Емоційне здоров'я є складовою психічного здоров'я людини, і звичайно, займає провідне місце у всебічному розвитку особистості. Результати аналізу теоретичних джерел переконливо свідчать, що в сучасних умовах емоційний розвиток дітей потребує великої уваги як батьків так і педагогів.

Дошкільний вік є сензитивним періодом для розвитку емоційно – вольової сфери дітей. В умовах закладу дошкільної освіти багато педагогів озброєні сучасними методиками і технологіями роботи з дітьми з формування емоційного здоров'я дітей. Одним із найпопулярніших і ефективних засобів педагогічного впливу на дітей дошкільного віку з формування емоційної сфери є казкотерапія, яка дозволяє працювати дорослому через казку. Саме казка впливає на духовний світ дитини, заохочує до набуття нових знань, спонукає до певних моделей поведінки, сприяє формуванню позитивного світогляду, вчить розуміти різнобарвний світ емоцій.

Казкотерапія це інтегрована діяльність, у якій дії уявної ситуації пов'язані з реальним спілкуванням, що спрямоване на формування самостійності, активності, творчості дітей, регулювання дитиною власного емоційного стану [4, с. 4].

До казок як ефективного засобу у своїй роботі звертались відомі закордонні та вітчизняні психологи: Е. Фромм, Е. Берн, Е. Гарднер, А. Менегетті, М. Осоріна, Є. Лисіна, О. Петрова, Р. Азовцева, Т. Зінкевич-Євстигнєєва [4, с. 5]. За допомогою казкових сюжетів дошкільники вперше опановують основні життєві принципи, можуть порівняти добрі та погані вчинки, навчитися розпізнавати емоції, долати внутрішні тривоги і страхи.

У дитячій казкотерапії найчастіше застосовують чотири види казок: художні, дидактичні, психокорекційні та медитативні. Педагоги та психологи використовують різні прийоми роботи з казкою – це і аналіз казок, розповідання, складання казок, переписування, малювання казок, постановка казок за допомогою ляльок та багато іншого. Передовими педагогами розроблено багато ігор та вправ з використанням казок.

Аналіз результатів наукових пошуків дозволяє зробити висновок, що казкотерапія в роботі з дошкільниками є дуже популярним засобом, ефективною оздоровчою технологією серед педагогів і психологів та має широке застосування в закладах дошкільної освіти, що підтверджує

ефективність впливу цієї технології на формування емоційного здоров'я дітей, оскільки ця технологія є емоційно насиченою і найбільш близькою до природи дитини. Варто зазначити, що ефективність використання казкотерапії залежить від системності її використання в освітньому процесі, крім цього, від взаємодії з батьками вихованців. Успішне запровадження казкотерапії потребує реалізації оптимальної системи роботи, яка б враховувала індивідуальні і вікові особливості дітей та носила послідовний і систематичний характер.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: Т. О. Піроженко член-кореспондент НАПН України, проф, д-р псих. наук; Авт. кол-в: Байєр О. М., Безсонова О. К., Брежнєва О. Г. [та ін.]. К.: Видавництво, 2021. 38 с.
2. Беленька Г. В. Здоров'я дитини – від родини: [кол. монографія] / Беленька Г. В., Богініч О. Л., Машовець М. А. – К.: СПБ Богданова А. М., 2006. 220 с.
3. Кабанник А. С. Емоційно-моральний розвиток старших дошкільників : Навч. видання / уклад. З. В. Кабанник, А. С. Остапенко, О. М. Гриценко, О. В. Шинкевич. Харків: Основа, 2013. 191 с.
4. Шалімова Л. Л. Казкотерапія як засіб розвитку дошкільнят: навч. посіб. / Л. Л. Шалімова. Харків: Ранок, 2013. 160 с.

Максименко А. В.
студентка II-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Сандугей В. В.
кандидат економічних наук, доцент
кафедри економіки та економічної освіти
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ГРИ ЯК ЗАСОБУ ФІКСАЦІЇ ЗНАТЬ ДОШКІЛЬНИКІВ ПРО ПРИРОДУ

Актуальність дослідження обумовлена тим, що проблеми природи в сучасному світі набули великого значення. У дошкільному віці формуються елементарні уявлення і знання про природу. Навколишній світ має великі можливості для різноманітної діяльності дітей. Усвідомлюючи важливість значення природи для людини ми визначили пріоритетний напрямок – фіксація знань дошкільнят про природу.

Формування морального ставлення до навколишнього світу прямо пов'язане з екологічним вихованням, яке створює в душі дитини любов, повагу до природи, до рідного дому і сім'ї, до культури та історії країни, створеної працею близьких людей. У дошкільному віці велике значення має розвиток форм пізнання навколишнього світу і сприйняття, образного мислення і уяви. Сприймання предметів природи, їх різноманітність впливають на дітей, викликають у них позитивні емоції, здивування, захоплення. Для дітей розкривається різноманіття зв'язків живого в екосистемі.

Дослідження наукової педагогічної літератури засвідчує цікавий погляд на ігрові форми в теоріях педагогів минулого, зокрема Є. Водовозової, Я. Коменського, А. Макаренка, Ж.-Ж. Руссо, С. Русової, Й. Г. Песталоцці, В. Сухомлинського, К. Ушинського та інших. Сьогодні ігрові форми ознайомлення дітей дошкільного віку з природою розглянуті в працях таких авторів, як О. Білан, О. Грошовенко, Н. Лисенко, С. Ніколаєва, З. Плохій, Н. Рижова, Л. Согур, Г. Тарасенко та багатьох інших. На їхню спільну думку, гра в еколого-природничому вихованні забезпечує успіх ненав'язливого оволодіння нормами та правилами поведінки в природі, дає можливість корекції мотиваційної сфери, забезпечує ефективність пізнавальних процесів, створює умови для реалізації поведінкової діяльності [1; 2; 3].

Метою нашого дослідження є обґрунтування методики фіксації знань дошкільників про природу засобами гри та аналіз результатів експериментального дослідження використання гри як засобу фіксації знань дошкільників про природу.

Значні можливості у формуванні та фіксації знань дошкільників про природу закладені в іграх. Задовольнити дитячу допитливість, залучити дитину до активного засвоєння знань про навколишнє природне середовище, допомогти їй оволодіти способами пізнання зв'язків між предметами і явищами природи дозволяє саме гра. Весь складний комплекс практичних і розумових дій, виконується дитиною в грі неусвідомлено.

За допомогою дидактичних ігор вирішуються різні навчальні завдання: формуються навички розумової діяльності, вміння використовувати набуті знання в новій ситуації. Дидактична гра – форма організації навчання, методи закріплення знань, засіб виховання морально-вольових якостей. Гра розглядається в дошкільному віці, як важливий засіб формування екологічної спрямованості особистості дитини. Таким чином, дидактична гра незамінна, як засіб формування і фіксації знань дітьми про природу.

Експериментальна робота з проблеми використання гри як засобу фіксації знань дошкільників про природу проводилася в групі «П'ятирічки» ПП «Спеціалізована школа «Тріумф» з поглибленим вивченням іноземних мов (підготовче відділення) (м. Київ). В експерименті взяли участь 40 дітей старшого дошкільного віку.

Під час формуючого етапу експериментальної роботи були використані як відомі ігри, так і авторські гри, адаптовані варіанти вже відомих ігор з природничим змістом. В процесі формуючого етапу експерименту було проведено дуже багато дидактичних ігор в різних варіантах, що дозволило

закріпити і поповнити знання дітей про природу. Після закінчення формуючого етапу роботи можна було помітити, як діти все частіше стали розгортати сюжети ігор з природничим змістом, без нагадувань доглядати за рослинами і «зимовим городом», читати книги і розглядати ілюстрації і тощо. Все це свідчить про ефективність проведеної роботи.

На контрольному етапі дослідження застосовувалася повторна діагностика, методика якої була схожа з констатуючим експериментом. Поведінка дітей експериментальної групи при повторній діагностиці значно змінилося. Вони вели себе більш впевнено, розкуто, обмірковували свої відповіді, проявляючи ініціативу до продовження бесіди. Це свідчить про те, що у дітей розширилося коло знань, якими їм хотілося б поділитися. Аналізуючи трудові навички, можна відзначити, що їх рівень значно зріс. За результатами спостережень за повсякденним життям дітей старшої групи виявлено, що пізнавальний інтерес також підвищився за рахунок усвідомлення ними цінності природи як самостійної системи. У проблемних ситуаціях майже всі діти проявляли гуманні почуття. Багато набутих знань діти почали переносити в практичну діяльність. Після проведеної системи ігрових заходів збільшився як активний, так і пасивний словник природничих термінів, характеристик.

В результаті формувального етапу рівень знань про природу значно зріс у переважній більшості старших дошкільників. Кількісний аналіз свідчить, що: високий рівень показали 12 дітей; вище середнього рівень – 12 дітей; середній рівень – 1 дитина; нижче середнього рівня і низький рівень – 0 дітей. У відсотковому відношенні це виглядає наступним чином: високий рівень показали 70 % дітей; вище середнього рівень – 16,7 % дітей; середній рівень – 13,3 % дітей; нижче середнього рівня і низький рівень – 0 % дітей.

Отже, в ході експериментальної роботи підтверджено припущення про те, що гра може бути ефективним засобом фіксації знань дошкільників про природу. Проведений експеримент дозволяє констатувати, що рівень знань та уявлень дошкільників про природу підвищився. Можна говорити про необхідність використання гри, як засобу інтеграції, навчання та виду діяльності дітей в процесі формування знань і уявлень про різноманіття живої природи. Можна рекомендувати різноманітні ігри та їх варіанти для широкого використання в системі природничої освіти дошкільників.

Список літератури:

1. Вертипорох О. П. Дидактичні ігри для дітей дошкільного віку. Київ: Радянська школа, 1961. 63 с.
2. Лисенко Н. В. Теорія і практика екологічної освіти: дошкільний педагог [Навчально-методичний посібник для ВНЗ] К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. 400 с.
3. Плохій З. П. Виховання екологічної культури дошкільників / К.: Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2002. 173 с.

Малафєєва К. Д.
студентка I-го курсу магістратури
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Герасимова Е. М.
доктор філософських наук, професор
кафедри соціальної філософії,
філософії освіти та освітньої політики
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ ДО УМОВ ЗДО

Вступ дитини до закладу дошкільної освіти спричиняє зміну режиму дня, характеру харчування, зміну навколишнього середовища. Трансформується також система поведінкових реакцій дитини, що зумовлює потребу встановлювати соціальні зв'язки, адаптуватися до нових умов життя. На адаптаційний процес дитини до умов закладу дошкільної освіти здійснюють вплив досягнутий рівень психічного і фізичного розвитку, стан здоров'я, сформованість навичок самообслуговування, ступінь загартованості, рівень комунікативного спілкування з однолітками та дорослими, особистісні індивідуально-психологічні особливості самої дитини, а також рівень тривожності й особистісні особливості батьків.

Період адаптації – процес пристосування до нових умов чи вимог середовища, результатом якої має бути пристосування, що є показником життєвої компетентності індивіда.

Вступивши до закладу дошкільної освіти, малюк постає перед суворим режимом дня, відсутністю батьків протягом тривалого часу, новими вимогами до поведінки, постійним контактом з однолітками, новим приміщенням, що містить у собі багато невідомого, іншим стилем спілкування. Всі ці зміни призводять до виникнення у дитини стресової ситуації, яка за відсутності відповідної організації може призвести до виникнення невротичних реакцій (капризів, страхів, відмови від їжі, частих хвороб, психічної регресії і т.д.). В умовах сьогодення збільшення вікового порога з 1,5 до 3 років, з якого діти починають відвідувати заклад дошкільної освіти й посилення освітнього навантаження в дошкільному закладі актуалізують проблему звикання дитини до умов дитячого садка особливо актуальною.

Ранній дошкільний вік – період від 1-го до 3-х років.

Недостатнє вивчення проблем в теорії та практиці дошкільного виховання зробили актуальним дослідження та обумовили вибір теми дослідження «Адаптація дітей раннього віку до умов ЗДО».

Відзначимо, що проблемам адаптації дітей раннього віку до умов ЗДО присвячені наукові доробки П. Пастернак, В. Волкової, Ж. Маценко, Н. Кодунової, А. Іщенко та ін.

Медико-педагогічну проблему адаптації вивчали Н. Аксаріна, Н. Ватутіна, Р. Тонкова-Ямпольська, які наголошували на необхідності забезпечення наступності сім'ї та суспільного виховного закладу, задоволення потреби дітей у спілкуванні з дорослими та дітьми як важливої умови адаптації до дитячого садка.

О. Морозова наголошує на тому, що одним з ефективних факторів адаптації дитини до умов дошкільного навчального закладу виступає відвідування профільної групи короткочасного перегляду. [2, с. 10].

Р. Тонкова-Ямпільська, Е. Шмідт-Кольмер, А. Атанасова-Букова наводять результати комплексних досліджень, в результаті яких було виділено три фази адаптаційного процесу дітей при вступі до ЗДО [4, с. 45].

Гостра фаза (тривалість близько одного місяця), під час якої спостерігаються різноманітні коливання в соматичному стані та психічному статусі дитини. Як правило, гостра фаза адаптаційного процесу супроводжується зниженням ваги, частими респіраторними захворюваннями, порушеннями сну, зниженням апетиту, регресом в мовному розвитку та діяльності спілкування.

Підгостра фаза (триває від 3-х до 5-ти місяців). Дитяча поведінка є адекватною. Всі зміни соматичного і психічного плану виражені менш яскраво та лише за окремими параметрами, хоча спостерігається уповільнений (у порівнянні з середніми віковими нормами) темп психічного розвитку.

В останній фазі адаптації має місце прискорення темпу розвитку і подолання затримки темпів розвитку, що виникають в період гострої та підгострої фаз адаптаційного процесу.

Адаптація дітей раннього віку до умов ЗДО, на думку І. Аксаріна та К. Печори, визначається кількома параметрами, зокрема показниками адаптації; рівнями адаптації; етапами і тривалістю проходження адаптації; факторами та умовами, що визначають проходження процесу адаптації [3, с. 5].

Перший параметр адаптації дітей раннього віку до умов ЗДО – це показники адаптації: порушення сну, харчування, настрою, зниження імунітету. В психології показниками прийнято вважати різні «одиниці» поведінки, діяльності й фізіологічні реакції, на основі кількісного та якісного аналізу яких можна судити про психічні явища, що стоять за ними і проявляються через них [1, с. 34].

Другий параметр адаптаційного процесу – рівні адаптації. Згідно з дослідженнями Л. Белкіної та Н. Кірюхіної, процес адаптації дитини до ЗДО може відбуватися на двох рівнях: фізіологічному та соціально-психологічному [3, с. 6].

Третій параметр адаптаційного процесу – етапи й тривалість проходження процесу адаптації.

Характер і особливості перших двох періодів дозволили Н. Аксариній, Л. Белкіній та Н. Соколовській класифікувати процес адаптації за ступенем тяжкості: легкий ступінь, середній ступінь, тяжкий ступінь адаптації.

Четвертий параметр процесу адаптації характеризується факторами та умовами, що визначають успішність проходження процесу адаптації дітей раннього віку до ЗДО [3, с. 7].

Отже, процес адаптації полягає у забезпеченні процесу розвитку особистості. Адаптація до дитячого закладу саме в ранньому віці проходить довше й важче. У цей період відбувається інтенсивний фізичний розвиток, дозрівання всіх психічних процесів. Від того, наскільки дитина в сім'ї підготовлена до переходу в дитячий заклад, залежить тривалість адаптаційного періоду, який може тривати іноді впродовж півроку, і подальший розвиток дитини.

Список літератури:

1. Алямовская В. Ясли – это серьезно. М. : Линка-Пресс, 2000. 139 с.
2. Морозова Е. Группа кратковременного пребывания: мой первый опыт сотрудничества с родителями. Дошкольное воспитание. 2002, № 11. С.10-14.
3. Поршнева Ю. Проблема адаптации в разрезе фундаментальных наук. Адаптация к ДОУ: ее сущность и закономерность. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=23498752>
4. Тонкова-Ямпольская Р. Воспитателю о ребенке дошкольного возраста. М.: Просвещение. 2011. 432 с.

Мелещенко А. С.

*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Панасенко Е. А.

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри практичної психології*

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема пізнавальної активності дошкільників – одна з найактуальніших у теорії і практиці дошкільного виховання, оскільки активність є необхідною умовою формування розумових якостей дітей, їх самостійності та ініціативності. Формування у дітей активного ставлення до навколишньої дійсності є одним з основних напрямів виховання, оскільки власна активність дитини є однією з умов її повноцінного розвитку. Феномен пізнавальної активності як один із найважливіших чинників навчання постійно

привертає увагу дослідників, оскільки взаємодія людини із навколишнім світом можлива тільки завдяки її активної діяльності.

Проблема пізнавальної активності досліджувалася багатьма вченими, зокрема І. Анікеєвою, В. Галіциним, Д. Годовіковою, М. Даниловим, С. Ладивір, М. Лісіною, М. Марусинцем, Б. Мухацькою, З. Плохій, Г. Стадник, Т. Шамовою, К. Щербаковою та ін.

Варто зазначити, що кожна з альтернативних програм виховання та навчання дітей дошкільного віку окрему увагу приділяє саме розвитку пізнавальної активності з позицій гуманістичного підходу до кожної дитини. Такі програми, як «Впевнений старт» [1], «Дитина» [2], «Українське дошкілля» [3] чітко висвітлюють пізнавальну активність, як один з головних чинників в розвитку дитячої особистості, розвитку її індивідуальності. Зокрема, у Базовому компоненті дошкільної освіти йдеться про те, що дитина повинна мати уявлення про пізнавальну активність у власному розвитку, цікавитися особливостями свого сприймання, пам'яті, уяви, мислення; володіти початковими формами дослідництва, експериментування, елементарно вивчати навколишній світ [4].

У психолого-педагогічних дослідженнях пізнавальна активність розуміється як самостійна, ініціативна діяльність дитини, спрямована на пізнання навколишньої дійсності (як прояв допитливості) й зумовлена необхідністю розв'язати завдання, що постають перед нею у конкретних життєвих ситуаціях. Саме принцип активності, підхід до дошкільника, як до суб'єкта життєдіяльності необхідно враховувати педагогам, зазначає О. Кононко [5].

Досліджуючи пізнавальну активність дошкільників Г. Стадник визначає її, як «активні дії спрямовані на пізнання навколишнього світу» [6, с. 6]. Пізнавальна активність дошкільників є реалізацією пізнавальної потреби у вигляді пошукової, орієнтовно-дослідницької діяльності, яка здійснюється як у зовнішньому плані (плані дій), так і у внутрішньому (мисленнєвому). Показниками пізнавальної активності є параметри дослідницької, пошукової діяльності дитини. Серед них можна виділити такі, як виявлення інтересу до нового об'єкту або явища, емоційне відношення до пізнавальної діяльності, наявність ініціативних пошукових дій (практичних та розумових), відношення до своєї діяльності у випадку успіху, або невдачі [6, с. 12].

У дошкільному дитинстві пізнавальний інтерес виникає й розвивається не сам собою, а лише за умови спілкування з близькими дорослими, які є прикладом для наслідування. Пізнавальні ж здібності дитини насамперед характеризуються пізнавальною активністю, можливостями розв'язувати пізнавальні завдання, зокрема проблемні, виходити за межі заданого, перетворювати його, застосовуючи при цьому різні способи і засоби [7, с. 32]. Розвиток пізнавальної активності у дитини є обумовленим позицією дорослого. Уважне ставлення дорослих до пізнавальної потреби дітей, організація відповідних проблемних ситуацій, сприяє становленню впевненості дитини у своїх власних силах, а це зумовлює оптимальний розвиток її пізнавальної сфери, адже пізнавальна активність – це і потреба пізнання, й спонукувана нею пізнавальна діяльність [6, с. 14].

К. Щербакова виокремлює такі показники пізнавальної активності, які свідчать про те, що дитина бере активну участь у пізнавальному процесі: інтерес до вивчення програмного матеріалу (не відволікається на сторонні подразники); прагне використовувати різноманітні, особливо складні завдання, проявляє негативну реакцію на закінчення заняття або перерву, самостійність у розв'язанні навчального завдання, звертається до вихователя із запитаннями пізнавального характеру, використовує набуті знання і вміння у самосійній діяльності (грі, праці, конструюванні); виявляє високу працездатність, бажання добре виконувати роботу, ініціативність [8, с. 10].

Особливу роль у розвитку пізнавальної активності дошкільників К.Щербакова відводить професійній майстерності вихователя, тому, що без системного комплексного впливу пізнавальна активність не переходить в адекватну діяльність, наслідок відсутності керування – зниження ефективності мислення, рівня дитячих домагань [8, с. 8]. Так, вирішальними факторами у розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку є майстерність педагога та його спілкування з дитиною.

Отже, головне у розвитку пізнавальної активності – це активність і діяльнісність дитини. Головною умовою формування пізнавальної активності є включеність дитини у пізнавальну діяльність, а показниками пізнавальної активності є дослідницька, пошукова діяльність дитини, наявність ініціативних пошукових дій, як практичних так і розумових, відповідне ставлення до своєї діяльності.

Список літератури:

1. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку – Впевнений старт / О. О. Андрієтті, О. П. Голубович, О. П. Долинна, Т. В. Дяченко, Т. С. Ільченко, Г. Є. Іванова, Г. М. Лисенко, Т. В. Панасюк, Г. В. Петрова, Т. О. Піроженко, Н. М. Романко, Н. А. Случинська, Н. І. Трикоз. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 104 с.
2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огневюк; авт. кол.: Г.В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко [та ін.] ; наук. ред. : Г. В. Беленька, М. А. Машовець; Мін. осв. і науки України, ун-т ім. Б. Грінченка. Київ, 2016. 304 с.
3. Білан О. І., Возна Л. М., Максименко О. Л. Програма розвитку дитини дошкільного віку Українське дошкілля. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 264 с.
4. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. Київ : Ред. журн. «Дошкільне виховання», 1999. 60 с.
5. Кононко О. Плекаймо у дітей життєдайне самостановлення. К. : Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2002. С. 3-6.
6. Стадник Г.О. Вивчення пізнавальної активності дітей. Київ: Ред. журн. «Дошкільне виховання», 1992. С. 6-8.
7. Шумей Л.Т. Маленькі дослідники. Організація пошуково-дослідницької діяльності дітей. Київ: Палітра педагога, 2008. С. 15-18.
8. Щербакова К. Розвивати пізнавальну активність дитини. Київ : Ред. журн. «Дошкільне виховання», 1990. С. 8-9.

Мойсеєнко О. В.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Скрипнікова С. В.
кандидат філософських наук,
доцент кафедри етики та естетики
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Процес адаптації дитини до закладу дошкільної освіти часто виявляється важким випробуванням для особистості, що формується, тому необхідно допомогти дошкільнику пристосуватися, звикнути до нових умов існування. Ученими та психологами (Н. Авдєєва, Л. Голубєва, Г. Гриднєва, Н. Гуткіна, А. Захаров, О. Кононко, А. Мішкіс, А. Пасічніченко, Р. Тонкова-Ямпольська, В. Шпак та ін.) розглянуто фактори, які впливають на процес адаптації дитини до умов закладу дошкільної освіти. Актуальним залишається пошук методів та технологій, які здатні полегшити та прискорити звикання дошкільника до нового середовища та режиму освітньої установи.

Ігрова діяльність виступає провідним видом діяльності дітей дошкільного віку та може слугувати ефективним засобом адаптації дитини до умов закладу дошкільної освіти. З огляду на це, вважаємо за доцільне здійснити теоретичний аналіз процесу адаптації дітей раннього віку засобами ігрової діяльності.

Процес адаптації розглядають як механізм пристосування будови та функцій організму до нових умов існування. Адаптація має біологічну, психологічну та соціальну складові [3, с. 13]. Початок відвідування дошкільного закладу – дуже напружений період у житті дошкільника, що обумовлено новими умовами життя і діяльності, зміні оточення, створення нових контактів та взаємин, отримання нових обов'язків. Звикання до закладу дошкільної освіти проходить в декілька етапів та за неправильної організації може призвести до дезадаптації, яка найчастіше супроводжується порушенням емоційного стану дошкільника, погіршенням фізіологічних процесів, таких як сон, апетит, підвищенням захворюваності в цілому. Саме тому необхідно допомогти дитині адаптуватися, звикнути до нових умов існування.

В процесі розвитку дитини особлива роль відводиться грі. Ігрова діяльність – це динамічна система взаємодії дитини з навколишнім середовищем, в процесі якої відбуваються пізнання та засвоєння культурно-

історичного досвіду і формування дитячої особистості. В загальній класифікації ігри поділяють на творчі та ігри за правилами [2, с. 110].

Проблема адаптації пов'язана зі вступом дитини до дошкільного навчального закладу, що призводить до перебудови усіх уявлень і стосунків з оточуючим середовищем. Соціально-психологічна адаптація дошкільника потребує реалізації певної системи механізмів, а саме рефлексії, емпатії, прийому соціального зворотнього зв'язку тощо [5, с. 122].

Гра сприяє розвитку у дошкільників рухових, розумових та мовленнєвих навичок. Через ігровий процес діти здатні реалізувати норми та правила життя та культурні особливості певної групи, поповнити та уточнити свої знання про навколишній світ, навчитися виявляти емпатію [4, с. 5].

Основне завдання ігор у адаптаційний період – формування емоційного контакту із вихователем, нормалізування стану нервової системи за рахунок рухової активності. Ігри слугують інструментом для ознайомлення із новим середовищем та налагодження емоційних зв'язків між дитиною та педагогом, а також колективом групи [1, с. 70].

З метою адаптації дитини до умов закладу дошкільної освіти найбільш ефективно використовувати ігри, що сприяють:

- зближенню дітей один з одним і вихователем («Каруселі», «Роздувайся, кулько!»);
- формуванню емоційного контакту («Іди до мене», «Поділись іграшкою»);
- розвитку довіри до дорослого («Розлука і радість від зустрічі з мамою»);
- ознайомленню із оточуючим середовищем та персоналом дитячого садка («Знайди іграшку», «Чиї речі?», «Як пройти?»);
- знайомству із колективом групи («Хто до нас прийшов?»).

При плануванні діяльності вихователю необхідно звертати увагу на форми та методи проведення ігрової діяльності, ініціювати активність дошкільників. Ігри повинні бути переважно фронтальними, щоб приділити увагу кожній дитині. Педагогу необхідно оптимально враховувати ігрові можливості дошкільників, раціонально обирати місця проведення ігор, а також інформувати батьків про перевагу ігор для успішного звикання дитини до дошкільної установи, залучати членів родини до спільної ігрової діяльності.

В груповій кімнаті повинно бути створено ігрове середовище, щоб кожна дитина безперешкодно могла обирати певний вид діяльності, зокрема, ігрову діяльність, це допоможе дитині швидше адаптуватись, адже безпечне та знайоме оточення – основа для психологічної стійкості, спокою та зацікавленості дитини.

Таким чином, теоретичний аналіз процесу адаптації дітей раннього віку до закладу дошкільної освіти свідчить, що використання ігрової діяльності сприяє пришвидшенню адаптації дитини до перебування у закладі дошкільної освіти, а саме, стабілізації емоційного стану та розвитку психолого-фізіологічних показників до вікової норми, налагодженню соціальних контактів.

Список літератури:

1. Волкова В., Мерц О. Адаптація дітей раннього віку до умов дошкільного закладу. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. 2017. № 1. С. 68-72.
2. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2012. 424 с.
3. Захарова Н.М. Адаптація дітей дошкільного віку до сучасного соціального простору: монографія. Донецьк: Ноулідж, 2010. 218 с.
4. Організація роботи з дітьми раннього віку / уклад. Л. А. Швайка, Г. В. Гаркуша; іл. Н.В. Кридченко. Харків: Видавнича група «Основа», 2009. 223 с.
5. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2013. 296 с.

Назаренко В. О.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Лобанчук О. А.
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри етики та естетики
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБУ НАРОДНИХ КАЗОК У РОЗВИТКУ ФАНТАЗІЇ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Початок ХХІ ст. є епохою інформації та протиріч, що активно впливають на розвиток особистості дитини. Одним із ключових векторів психічного розвитку дитини є уява, виступаючи найважливішим психічним новоутворенням дошкільного дитинства. Саме у цьому віці закладаються основні способи реалізації індивідуальних здібностей підростаючої особистості, формується фундамент для оформлення стійкого світогляду маленького члена суспільства.

Надзвичайну роль у розвитку дітей старшого дошкільного віку відіграє розвиток фантазії (творчої уяви) – базису, який дозволяє дитині створити у своїй свідомості необхідну підготовчу, емоційну та інформаційну базу для будь-яких концептуальних творчих проривів, слугуючи надійною основою у практичній площині застосування і усталених, і нових концепцій. Роль фантазії у розвитку особистості важко переоцінити, оскільки вона протягом багатьох тисячоліть є запорукою прогресивного руху та розвитку людства:

завдяки фантазії створюються прогресивні відкриття у всіх сферах життєдіяльності.

У сучасній науковій літературі існує багато досліджень феномену уяви та фантазії зокрема. Так, вивченню особливостей розвитку творчої уяви та фантазії присвятили свої наукові розробки такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: Л. С. Виготський, Н. М. Ільїна, В. П. Москалець, С. О. Мисник, Р. С. Немов, Дж. Девіс, Р. Бернс, К. Роджерс, Дж. Мід та ін.

На сьогодні феномен уяви достеменно не вивчений науковцями. Так, під поняттям «уява» (англ. *imagination*) традиційно прийнято розуміти пізнавальний психічний процес, що спрямований на створення людиною нових образів на основі образів предметів та явищ із попереднього досвіду сприйняття» [3, с. 120]. Уява є пізнавальним психічним процесом, спрямованим на створення індивідом нових образів на основі образів предметів та явищ із попереднього досвіду сприйняття, що орієнтує людину в процесі її діяльності за допомогою створення психічної моделі кінцевого або проміжного продукту праці, що сприяють їх предметному втіленню [1, с. 108].

Фантазія є специфічним видом діяльності уяви, дивовижною властивістю людської психіки, яка дає змогу вийти за межі реального світу у часі та просторі, результат якої створюється за допомогою зміни образу діяльності, переставлення елементів реальності, переміщення речей, подій, процесів з теперішнього або минулого у майбутнє тощо. Фантазія дитини – це процес самостійного придумування нових образів у ході її творчої діяльності, характерними рисами яких є певна структурованість, деталізація та оригінальність. Крім того, образи фантазії у старшого дошкільника наділені особливою емоційністю, пронизані естетичними, пізнавальними почуттями та особистісним сенсом.

Сучасні науковці-психологи одностайно зауважують, що головною особливістю фантазії дітей старшого дошкільного віку є їх здатність до заміщення та наочного моделювання. Ці навички діти використовують під час вирішення різноманітних проблемних та творчих завдань, застосовуючи умовні замісники реальних предметів та явищ, наочні просторові моделі, які відображають взаємовідносини між предметами та явищами. Наочні моделі для старшого дошкільника можуть виконувати роль своєрідного плану або схеми, за якими дитина створює цілісні та оригінальні продукти уяви та фантазії [1; 2; 3].

Одним із дієвих методів розвитку фантазії у старших дошкільників в умовах ЗДО виступає народна казка, в якій зосереджується людська мудрість, яка допомагає дитині усвідомлювати добрі та погані вчинки людей, вчить боротися із внутрішніми переживаннями та недоліками, виховує емпатію та почуття дружби, відповідальності, справедливості тощо, які у подальшому дитина транслює у своєму повсякденному житті.

Народні казки являють собою дивовижну силу психологічного впливу та дієвий засіб роботи із внутрішнім світом дитини, потужний інструмент її всебічного розвитку. Використання народних казок у роботі із дітьми старшого дошкільного віку сприяє задоволенню трьох природних психологічних потреб

дітей, а саме: 1) потреба в автономності (незалежності) – всі герої діють самостійно, покладаючись на свої власні сили; 2) потреба у компетентності (силі, навичках, уміннях) – герої спроможні подолати неймовірні перешкоди та труднощі, мають силу волі та розум, що перетворюють звичайну пересічну людину у переможця, який завжди досягає успіху; 3) потреба в активності – герої завжди знаходяться в дії [2, с. 68–69; 3, с. 126].

На сьогодні існує велика кількість прийомів та засобів роботи із народними казками, які педагоги використовують у закладах дошкільної освіти з метою розвитку фантазії дітей, оскільки діти, занурюючись у світ казки, яка сповнена метафоричністю та символізмом, виступають споглядачами казкових подій, сповнених чудесами, таємницями та чарами, сприймаючи все, активно діють в ньому, творчо перетворюють його, сприймаючи при цьому все, що відбувається у цьому світі, як реальність.

За допомогою використання народних казок у старших дошкільників розвивається творча уява – у них формуються уявлення та поглиблюються знання про людину, її якості та можливі життєві проблеми, а також способи їх вирішення. Попри те, що дійові особи народної казки можуть здаватися неправдоподібними, вони наповнені величезним життєствердним сенсом, який дитина відтворює у своєму житті.

Фантазуючи про образи героїв народних казок, уявляючи події, які в них відбуваються, дитина здатна пережити внутрішні емоційні переживання, почуття головних героїв, розрізнити добро та зло, хоробрість та боягузтво за допомогою форми емоційного сприйняття, гри уяви та образності. Оптимізації дитячої активності та розвитку фантазії старших дошкільників у процесі використання засобу народних казок сприяють належним чином підібрані педагогом методи та прийоми роботи з народною казкою: 1) моделювання народної казки; 2) моделювання проблемних ситуацій; 3) імпровізація; 4) відтворення подій народної казки через образотворчу або театральну діяльність; тощо.

Таким чином, народні казки – це одне з найбагатших джерел розвитку фантазії дітей старшого дошкільного віку, яке здійснює вплив на розвиток їх особистості та поведінки. Використання народних казок як засобу розвитку фантазії сприяє: подальшому розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку; розширенню їх пізнання та кругозору; розвитку емпатії; поглибленню знань про людину, її особистісні якості, внутрішні переживання та емоції; формуванню уявлень про життєві проблеми та способи їх вирішення; тощо.

Список літератури:

1. Дуткевич Т.В. Дошкільна психологія: навч. посібник. 2-ге вид. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 392 с.
2. Мухина В.С. Психологія дошкільника. Под ред. Л.А. Венгера. Москва: Просвещение, 2017. 239 с.
3. Столяренко Л.Д. Основы психологии: Практикум, 10-е изд., перераб. и доп. Ростов-на-Дону: Феникс, 2016. 714 с.

Нескреба О. П.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Педагогічний інститут Київського університету
імені Бориса Грінченка

Науковий керівник:
Пономаренко Т. О.
доктор педагогічних наук, професор
кафедри дошкільної освіти
Педагогічний інститут Київського університету
імені Бориса Грінченка

ФОРМУВАННЯ ДОБРОЗИЧЛИВИХ СТОСУНКІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ СЮЖЕТНО- РОЛЬОВИХ ІГОР

Сучасне суспільство окреслює перед особистістю багато викликів. На засадах усвідомлення особливостей його стану (шалена динаміка розвитку; глобалізація; насиченість інформаційного простору; постійне швидке змінювання; соціально-економічна, науково-технічна інноватика тощо) важливо формувати в дитини адекватне сприйняття соціального довкілля, його розуміння; здатність швидко, безболісно, конструктивно, гнучко адаптуватися до нього, бути успішною й щасливою.

Тож фахівцям дошкільної освіти важливо розуміти пріоритетність однієї з тенденцій розвитку сучасної дошкільної освіти – перенесення акцентів з її інтелектуальної складової на моральну. Не перетворювати основоположність соціально-морального розвитку особистості в лозунг, яскраве, проте формальне гасло, а дошкільну освіту – у формальну, лозунгову. Формувати в дошкільників доброзичливі стосунки як складову їх соціально-громадянської компетентності.

Доведено, що період дошкільного віку є сприятливим для морального розвитку особистості: пластичність психіки (Л. Виготський, С. Рубінштейн); поява «внутрішніх етичних інстанцій» (Л. Виготський); емоційна чуйність, що зумовлює ефективність розвитку емоційної сфери (О. Запорожець); усвідомлена мотивація, що зумовлює підкорення дитиною мимовільних спонукань (О. Леонт'єв) тощо [1]. У низці досліджень сучасних українських учених (Л. Артемова, Н. Горобаха, С. Заболоцька, О. Мельничук, В. Павленчик, Т. Поніманська, Т. Фасолько та ін.) доведено, що ефективність формування моральної поведінки дітей залежить від змісту та способів організації їхньої діяльності, від особливостей налагодження взаємин з однолітками та дорослими.

Однією з найефективніших форм організації життєдіяльності дітей є ігрова діяльність, яка має широкі можливості у формуванні доброзичливих стосунків в дітей дошкільного віку. Дослідники розглядають можливості ігрової діяльності в моральному вихованні дітей, основується на розуміння її

побудови. Так, у ряді досліджень (Л. Артемова, Р. Іванкова, В. Кушина, О. Усова, К. Щербакова та ін.) визначається залежність рівня сформованості стосунків дошкільників від рівня розвитку безпосередньо ігрової діяльності. О. Запорожець вказував на важливе значення як сюжетно-рольових стосунків, так і стосунків, що виникають з приводу гри для морального виховання дошкільників [5].

Поняття «доброзичливість» багатогранне за своїм змістом і за формою прояву в стосунках дошкільників [2]. Проте часто сутність доброзичливості визначається в узагальненому вигляді, при цьому її прояви чітко не конкретизуються. Тож ми визначили доступні для усвідомленого засвоєння дітьми конкретні форми прояву досліджуваної якості, а саме: допомагати однолітку, піклуватися про нього, якщо йому погано, незручно, він знаходиться в ситуації фізичного або морально дискомфорту, ділитися чимось з ним, чимось поступатися, не кривдити його, жаліти тощо.

Виходячи з того, що доброзичливість – це інтегративна якість особистості, утворена внаслідок синтезу моральних знань, моральної поведінки, моральних мотивів, моральних почуттів і емоцій, у сучасних дослідженнях, виконаних у контексті особистісно орієнтованого підходу, основоположне місце займають освітні впливи, що сприяють комплексному засвоєнню моральних знань, умінь, навичок, емоційному опосередкуванню засвоюваного дитиною морального досвіду. З цією метою основним засобом формування доброзичливих стосунків ми визначили сюжетно-рольові ігри [4].

При цьому ми враховували [6], що через певний сюжет, зміст гри, ігрові ролі можна сприяти соціально-моральному розвитку дитини. Необхідною умовою означеного є моделювання взаємин, у яких актуалізуються позитивні стосунки. При цьому роль гри не вичерпуються лише ігровою взаємодією. Реальні стосунки між учасниками спільної ігрової діяльності також сприяють розвиткові соціально схвалюваного спілкування, визначають підпорядкування поведінки соціальним правилам. Тож доцільно пробуджувати інтерес дітей до ігор, сюжет яких передбачає прояви турботи, піклування, допомоги іншим людям: «Сім'я», «Лікарня», «Поліклініка», «Залізничний вокзал», «Магазин», «Перукарня» тощо.

В контексті нашого дослідження визначено умови, які сприяють доброзичливим проявам дітей в ігровій діяльності: варіювання змісту гри в межах однотипних сюжетів, що відображають моральні стосунки; добирання ролей із заданим та вільним визначенням ролей (за порадою вихователя або за ініціативи дітей); з визначеною або невизначеною характеристикою ролі («добрий лікар» – «лікар»); із наявністю чи відсутністю пропозицій до системи рольових дій; моделювання проявів доброзичливості засобами сценічного втілення образів (гра-драматизація, лялькова театралізована вистава тощо).

Таким чином, в нашому дослідженні визначено актуальність досліджуваної проблеми. Окреслено наукову базу щодо можливості її вивчення. Уточнено зміст поняття «доброзичливість». Визначено особливості сюжетно-рольової гри як ефективного засобу формування доброзичливих стосунків. Визначено педагогічні умови їх ефективного становлення.

Подальшого дослідження потребують ефективні форми, методи формування доброзичливих стосунків у старших дошкільників.

Список літератури:

1. Воспитание детей дошкольного возраста [под. ред. Л. Н. Проколиенко. К. : Рад. шк., 1990. С. 208. 246 с.
2. Дитина: освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк ; авт. кол. А. Г. Беленька, О. Л. Богініч, В. М. Вертугіна [та ін.]; наук. ред. А. Г. Беленька; Мін. осв. і науки України, Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. – 440 с.
3. Піроженко Т. О. Ігрова діяльність дошкільника. Старший дошкільний вік : навч.-метод. посіб. / Т. О. Піроженко, К. В. Карасьова. Київ: Генеза, 2014. 96 с.
4. Пономаренко Т. О. Формування доброзичливості в дітей молодшого дошкільного віку / Національна освіта в стратегіях соціокультурного вибору: теорія, методологія, практика: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції, 14 квітні 2016 року, м. Луцьк: Луцький педагогічний коледж, 2016. С. 232-236.
5. Пономаренко Т. О., П'ятачук К. В. Формування соціально-моральної компетентності в старших дошкільників на засадах використання сюжетно-рольових ігор / Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи: зб. матеріалів XXII Міжнарод. наук.– практ. Інтернет-конф., 30 квітня 2019 р. Переяслав-Хмельницький, 2019. С. 173-178.
6. Соціальний розвиток дитини: старший дошкільний вік / Т. І. Поніманська, І. М. Дичківська, О. А. Козлюк, Л. І. Кузьмук. К. : Генеза, 2013. 88 с.

Oliinyk S. S.

*first-year master's student,
specialty "Preschool education"*

National Pedagogical University
named after M. P. Drahomanov, Kyiv

Scientific adviser:

Lobanchuk O. A.

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor

National Pedagogical University
named after M. P. Drahomanov, Kyiv

THE PRESCHOOL CHILDREN'S PROBLEM OF MEMORY DEVELOPMENT

Images of the outside world that appear in the cerebral cortex during perception do not disappear without a trace. The ability to remember has long

aroused human interest. The ancient Greeks gave the memory of supernatural power, which Prometheus stole from the gods, along with fire, numbers and letters.

Issues of memory development were considered by such scientists of foreign and domestic science as L. E. Andrusyshyna, F. Bartlett, S. P. Bocharova, L. M. Wecker, L. S. Vygotsky, V. V. Davydov, O.R. Danilenkova, T. V. Dutkevich, G. Ebbinghaus, D. B. Elkonin, P. Jeanne, L. M. Zhitnikova, P. I. Zinchenko, O.F.Ivanova, Z. M. Istomin, A. V. Petrovsky, S. L. Rubinstein, T. V. Sak, A. O. Smirnov, O.M.Usanova, E. L. Figueredo, M. K. Sheremet, L. M. Shipitsina and others.

The term "memory" comes from the Greek name of the goddess Mnemosyne, the mother of nine muses. That is why we sometimes use the phrases "mnemonic actions", "mnemonic activity", "mnemonic technique" [2, p. 5]. During mnemonic activities, we remember, store and reproduce information in order to improve the environment and self-improvement.

Memory refers to the processes that are used to acquire, store, retain, and later retrieve information. There are three major processes involved in memory: encoding, storage, and retrieval.

Human memory involves the ability to both preserve and recover information we have learned or experienced. As we all know, however, this is not a flawless process. Sometimes we forget or misremember things. Sometimes things are not properly encoded in memory in the first place.

Although memory is not fully developed in infancy, the early childhood period (birth through age 8) is important in building and acquiring the development of memory. Looking at memory development provides a new way to think about and plan for children. Memory development not only takes you back to experiences that hold meaning, but it is a complex cognitive ability that is important in many aspects of thinking and learning, such as language and literacy, planning, following directions, problem solving, reflecting, imagining, and the overall ability to form a positive sense of self.

Remembering begins with understanding. Children learn about memory by talking with others and by experiencing life events within their environments. If children experience events that they do not fully understand, they are less likely to remember the event (or to recall events correctly). Adults play a significant role in helping children understand and remember. The most important role for adults is providing responsive, joyful, and nurturing interactions with children. Another important, yet simple way adults can help is by telling stories and narrating experiences, especially experiences they have shared with children. By doing so, the adult can revisit events, provoke thought, and even help children recall what they cannot remember. In essence, the adult is reconstructing the shared memory. Memory foster language, imagination and guiding behavior.

Fostering language

Language bridges understanding and helps in shaping memory. Adults can foster language with children by telling stories, retelling events, and asking questions that relate to experiences children have had. Questions that tap into the what, where, when, why, and how help children gather details, descriptions, and

emotions about the experience. Eventually children will ask themselves the same types of questions that the adults have been asking. As children look inward, ask questions, and try to understand their own thoughts, they are forming memories.

Fostering imagination

In order for children to be able to imagine, they must use information that is stored in the brain (things they remember and understand). When imagining occurs, there is a recombining of details in a new way. Along with fostering language, adults can cultivate children's imaginative play by using props, materials, and photographs – anything to spark a connection to both past memories and to form newly imagined ideas. Drawing tools and materials are also a good support for documenting, organizing, and illustrating past and forthcoming ideas.

Guiding behavior

To follow directions and remember classroom rules, children must be able to process information. To process information, children need to categorize, understand, and respond to the message that an adult gives them. Before they can process the message, all parts of the message must be understood. Because children have limited memory spans, they may miss part of the message, or even all of it, if they have to process too many things at once.

Adults can help children to remember and do what we ask of them by giving directions that are uncomplicated and stated effectively, such as “Please put the books on the bookshelf” as opposed to “Let’s clean up.” Use clear directives of what to do as opposed to what not to do. For example, it is better to ask children to “please walk” as opposed to “no running”.

It also helps when adults clearly explain the “why” of a direction. For example, when children are asked to put the books away, we might explain that, “We need to put our books back on the shelf so we can find them tomorrow.” The child doesn't have to use any memory to wonder why they have to put the books away and can focus on the task and not the “why” [1, p. 24].

Routines, such as cleanup, can also help children form memory. By repeating behaviors, children's knowledge base increases and becomes more organized. Through repetitive routines, children can fully process information. Responses are remembered and become more automatic. Keep routines simple and consistent. Break activities into steps and introduce steps gradually.

A look at memory development helps practitioners provide intentional opportunities for children to begin to think backwards, to develop effective memory, acquire skills in all developmental domains, and also provides resources to grow meaningful life stories to share.

References:

1. Barrouillet PH, Camos VF (2015) *Working memory: loss and reconstruction*. Hove, UK: Psychology Press.
2. Marder E, Ph.D. ; Michael S. Gazzaniga, Ph.D.; Mahlon R. DeLong, M.D.; and Thomas Wichmann, M.D., (2008) *The Progress Report on Brain Research*. Hove, UK: Psychology Press.

Ониськевич І. В.
*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Герасимова Е. М.
*доктор філософських наук, професор
кафедри соціальної філософії,
філософії освіти та освітньої політики*
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ПОДОЛАННЯ ТРИВОЖНОСТІ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ ЗАСОБОМ КАЗКОТЕРАПІЇ

У розвитку дитини найбільш важливим є період дошкільного дитинства, оскільки саме в цей період життя закладаються основи розвитку особистості дошкільника, розвиваються основні властивості та особистісні якості.

Значні труднощі у дитини раннього віку викликає зміна соціальних відносин. Найбільш важливим напрямом роботи з дітьми на даних етапах набуває контроль за збереженням їхнього психоемоційного стану. Необхідно враховувати, що на етапі адаптації дитини до ЗДО для ефективного її включення в нові соціальні відносини при нагоді має стати отриманий раніше досвід. Негативний емоційний досвід, несприятливі обставини можуть сприяти появі різних негативних наслідків, в тому числі і підвищеної тривожності дитини.

Проблему тривожності вивчали такі педагоги і психологи, як Л. І. Божович, Ж. М. Гозман, А. І. Захаров, В. В. Зоткіна, Б. І. Кочубей, А. О. Прохоров, В. В. Суворова та інші.

В даний час одним з ефективних і цікавих методів корекції тривожності є казкотерапія. Дану проблему досліджували І. В. Вачков, Т. М. Грабенко, Ю. Н. Дрешер, Д. Ю. Соколов та інші вітчизняні фахівці. Дослідники виділяли казкотерапію як самостійний метод роботи.

Мета нашого дослідження полягає у розкритті значення й ролі казкотерапії у подоланні тривожності дітей раннього віку.

В даний час збільшилася кількість тривожних дітей, що відрізняються підвищеним занепокоєнням, невпевненістю, емоційною нестійкістю. Це пов'язано з особливостями соціального середовища, в якому проживає дитина. За несприятливих обставин тривожність може стати стійкою особистісною рисою, бути причиною неврозів і психосоматичних захворювань.

Тривожність – це схильність індивіда до схвильованості, емоційного дискомфорту, пов'язаних з очікуванням неблагополуччя, з передчуттям небезпеки [5, с. 14].

Поняття «тривожність» вперше було описано З. Фрейдом і визначалося як «готовність до небезпеки, що виражається в підвищеній сенсорній увазі і моторній напрузі, а також неприємне емоційне переживання, що є сигналом небезпеки». Надалі термін «тривожність», запропонований З. Фрейдом, різними авторами перекладався як «боязкість», «страх», «тривога». Різноманіття тлумачень поняття «тривожність» можна звести до трьох змістовних аспектів: тривожність як характеристика емоційно-чуттєвої сфери, як стан напруженості, і як властивість особистості [1, с. 49].

Л. С. Акоюн, В. І. Гарбузов і В. Леві вважають основними причинами виникнення тривожності у дітей такі недоліки виховання, як:

- помилки розумового виховання дитини, які ведуть до його незнання і зниження рівня орієнтації в навколишньому світі;

- до двох років дитина питає «що це?» і хто це?" для того, щоб дізнатися, небезпечні або безпечні об'єкти навколо неї. До п'яти років дитина починає ставити питання «що буде?», який відображає страх за наслідки своїх вчинків. Помилки виховання полягають у тому, що батьки неправильно відповідають на питання дитини, залишають їх без уваги або починають її залякувати.

- виховання страхом, яке В.І. Гарбузов називає найбільш частою і важкою виховною помилкою (наприклад, «не можна, а то забере вовк, чужий дядько»);

- однією з причин виникнення страхів у дітей є глузування батьків. Під впливом насмішок дитина відчуває почуття сорому. У зв'язку з цим починає приховувати свої страхи, але вони не зникають, а посилюються, з'являються шкідливі звички (дитина смоче палець, кусає губи, гризе нігті).

- поява відчуття страху втратити батька і страху чужих людей часто виникають в неповних сім'ях [3, с. 58].

Одним з найбільш ефективних способів корекції страхів і тривожності дітей є казкотерапія. Людям властиво обмінюватися історіями – це, як і обмін досвідом, природна форма взаємодії між людьми. Тому, казкотерапію можна по праву вважати природною формою спілкування і передавання досвіду, органічною системою виховання нових поколінь.

Казкотерапія – це корекція і лікування за допомогою прослуховування, прочитування, аналізу сюжетів казок. Даний спосіб корекції може допомогти не тільки дітям, а й дорослим. Казка надає чудовий результат вже на початкових етапах діяльності.

Казкотерапія – це напрям, який застосовує ресурси казок з метою вирішення ряду завдань: виховання, формування, освіти, розвитку особистості та корекції поведінки. У широкому сенсі, казки оточують індивіда, все життя, даний напрям не має вікових обмежень [4, с. 23].

Навчальна функція казки як певного педагогічного методу складається в усвідомленні та програванні дитиною нових поведінкових ролей з метою розвитку поведінкових навичок і усвідомлення морально-етичних норм, що дозволить дитині подолати наявні труднощі в спілкуванні з однолітками шляхом відходу від стереотипів поведінки до самоспостереження і підвищення адекватної самооцінки.

При розгляді казки в ракурсі функції рефлексії її можна уявити як інструмент для розвитку здібностей дитини бачити ситуацію ззовні і рефлексивно її оцінювати в поєднанні з проявом почуттів і переживань, що сприяє розвитку навичок дитини з подолання рефлексивних труднощів у спілкуванні з однолітками, які виражаються у вигляді самостереження, самоконтролю, самозміни і самовираження для виправлення власних комунікативних помилок [2, с. 200].

Отже, цінність казок для психотерапії, психокорекції та розвитку особистості дитини полягає у відсутності в казках дидактики, невизначеності місця дії героїв і перемогу добра над злом, сприяє психологічній захищеності дитини. Події казкової історії природно і логічно впливають одне з одного.

Таким чином, під казкотерапією розуміється спосіб виховання у дитини особливого ставлення до світу, прийнятого в суспільстві, а також спосіб передачі дитині необхідних моральних норм і правил, загальнолюдських цінностей. У процесі слухання, придумування і обговорення казки у дитини розвиваються фантазія, творчість. Вона засвоює основні механізми подолання своїх тривожних станів.

Список літератури:

1. Большой толковый психологический словарь / Пер. с англ. Укл. А. Ребер. М. : Вече, 2000. 592 с.
2. Бурчик О.В. Групова казкотерапія в особистісно-орієнтованому вихованні дітей / Вісник Житомирського державного університету імені І. Франка. Житомир, 2005. № 25. С. 203-205.
3. Гарбузов В. И., Захаров А. И., Исаев Д. Н. Неврозы и их лечение. Л. : Медицина, 1977. 272 с.
4. Маргулян І. Казкотерапія для малят / Психолог. 2007. № 28. С. 23-24.
5. Мовчан М. М. Дитячі страхи як особливий різновид людських страхів / Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова: Зб. наук. праць. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. Вип. 29 (42). С. 210-218.

Онофрійчук А. А.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Гальченко В.М.
Кандидат психологічних наук, доцент
кафедри педагогіки і психології
дошкільної освіти
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ З РОВЕСНИКАМИ

Актуальність проблеми дослідження обумовлюється важливістю вивчення психологічних особливостей спілкування дітей дошкільного віку з ровесниками, що впливає на успішність їх соціального розвитку, засвоєння правил культури поведінки у взаємодії з іншими.

Серед основних характеристик спілкування у дошкільному віці виділяється його беззаперечний вплив на формування особистості дитини. Спілкування для дошкільника є засобом пізнання світу, визначення свого місця у суспільстві, можливістю вступити у взаємодію з оточуючими, що тим самим визначає специфіку інтелектуального та поведінкового розвитку особистості.

З психолого-педагогічного погляду проблему спілкування дошкільників вивчали І. Бех, А. Богущ, Л. Калуська, С. Ладивір, М. Лісіна, Т. Поніманська, Т. Яценко та інші. У дослідженнях О. Кононко, С. Кулачківської, Т. Піроженко та інших неодноразово підкреслювалась визначальна роль родини, вплив стилю спілкування батьків з дитиною на формування особливостей її психіки та поведінки.

Важливість спілкування з ровесниками для особистісного і поведінкового розвитку дошкільників доведена О. Кравцевою, Н. Михайленко, О. Смірноюю, О. Кононко, Ю. Приходько та ін. Разом з тим недостатньо уваги приділяється методологічному аспекту спілкування дитини з однолітками, мало зусиль докладається для оптимізації комунікативного та соціального розвитку дошкільника. Відповідно мета дослідження полягає в розкритті психологічних особливостей спілкування дошкільників з ровесниками.

Проблема спілкування є однією з найважливіших у психології. Загалом спілкування є універсальним методом виховання і соціалізації дитини, завдяки якому вона отримує інформацію про зміст довкілля і захищає себе, впливає на когось і сама перебуває під впливом інших.

За свідченням М. Філоненко, спілкування впливає на особистість від самого її народження і продовжується все життя. За допомогою спілкування

дитина сприймає досвід попередніх поколінь може відстояти свою думку, розповісти про свої почуття, навчитися нового і удосконалити вже отримане. М. Філоненко наголошує, що «через спілкування дитина засвоює те, що психологічно робить її людиною. Це стосується людських особливостей поведінки (мораль, культура), людських взаємин (доброта, порядність та ін.). У спілкуванні формується характер дитини, воля, почуття, здібності, мотиви та соціальні потреби, зокрема потреби у взаємодії з іншими людьми» [3, с. 145].

Спілкування особливим чином реалізується у взаємодії дітей дошкільного віку з однолітками. Огляд досліджень, присвячених проблемі чинників розвитку спілкування і мовлення у дітей дошкільного віку (Л. Артемова, М. Лісіна та ін.), показав, що визначальною є потреба спілкування, а провідним чинником розвитку спілкування є середовище. Як зазначає Л. Артемова, «дефіцит спілкування призводить до негативних наслідків: затримок у психічному і загальному розвитку мовлення, що віддзеркалює розвиток мислення; затримує розвиток гри, що є показником уповільненого соціального розвитку, зокрема взаємин з іншими дітьми; пригнічує емоційну сферу, внаслідок чого емоції та почуття дитини стають невиразними, уповільненими, неадекватними; зменшує жвавість і природну рухливість дитини, проковує я млявість, скутість. Ці та інші явища гальмують природну потребу дитини у спілкуванні й ще більше поглиблюють відстань між нею та іншими малюками, відстань, яку з віком важче скоротити» [1, с. 76].

За свідченням С. Вихор, «старший дошкільний вік є періодом початкового формування особистості та першого досвіду взаємодії з іншими дітьми, що в подальшому визначає характер перебігу процесу соціалізації. Це вік, у якому закладаються основи соціальної компетентності: вміння орієнтуватись у світі людей; здатність розуміти інших, їх потреби, особливості поведінки; вміння поважати людей, допомагати їм, турбуватися про них, обирати відповідні ситуації спілкування та спільної діяльності» [2, 130]. Відбувається вказане через спілкування дитини з ровесниками, що становить основу соціалізації дошкільника в соціальному середовищі.

Останнім часом збільшилась кількість наукових праць, які засвідчують, що для повноцінного пізнавального та соціального розвитку дошкільнику вкрай необхідні контакти з ровесниками. Аналізуючи особливості комунікативної взаємодії дошкільників з ровесниками (Л. Артемова, Л. Галігузова, М. Лісіна, І. Кулагіна), можемо відзначити ряд істотних особливостей, що якісно відрізняють його від спілкування з дорослим. Насамперед, це надзвичайно яскрава емоційна насиченість. Відомо, що дошкільники частіше схвалюють ровесника і набагато частіше вступають з ним у конфліктні відносини, ніж при взаємодії з дорослим. По-друге, до психологічних особливостей спілкування з ровесниками відноситься нестандартність і не регламентованість. Якщо в спілкуванні з дорослим дошкільники дотримуються визначених форм поведінки, то при взаємодії з однолітками діти часто використовують несподівані й оригінальні дії і рухи, яким характерні розкутість, ненормованість (стрибають, кривляються,

передражнюють один одного, придумують нові слова). Не регламентованість спілкування дітей надає можливість виявити свою оригінальність, проявити творчість.

Природно, що з віком контакти дітей усе більш підпорядковуються загальноприйнятим правилам поведінки. Однак не регламентованість і розкутість спілкування, використання непередбачених засобів залишається характерною рисою дитячого спілкування до кінця дошкільного віку.

Отже, спілкування з ровесниками здійснює визначальний вплив розвиток особистості дитини. Психологічними особливостями спілкування дошкільників є надзвичайна емоційність, насиченість її вербальними і невербальними засобами, а також не регламентованість, що надають змогу творчо виявити себе у взаємодії з ровесником. Завдяки спілкуванню з ровесниками реалізується потреба дошкільників у спілкуванні, набувається соціальний досвід доброзичливої взаємодії з оточуючими людьми.

Список літератури

1. Артемова Л. В. Задоволення особливих потреб дитини у спілкуванні з однолітками. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: наук.-метод. збірник. К. : Контекст, 2000. С. 23-29.
2. Вихор С. Т. Гра як процес соціалізації дітей різних статей. Вісник Запорізького національного університету. 2009. Вип. 2. С. 38-41.
3. Філоненко М. М. Психологія спілкування: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 224 с.

Отченко Г. В.

*аспірантка I-го року навчання,
спеціальність «011 Освітні, педагогічні науки»*

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Довбня С. О.

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки і психології
дошкільної освіти*

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ЛАНДШАФТНИЙ ДИЗАЙН ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ХУДОЖНЬО-КОНСТРУКТОРСЬКИХ УМІНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ландшафтний дизайн є естетичним символом сучасної цивілізації. «Створюючи для людини – будинок, для людей – місто, для Бога – храм, проєктувальники завжди закріплювали своєю творчістю стиль епохи – якусь

спільність художньо-естетичних принципів, понять, звичаїв» [3, с. 25]. Сучасні підходи до проектування дитячого простору визначають використання інноваційних технологій, нестандартні образні та конструктивні рішення, урахування етапів розвитку дитячого сприйняття, залучення об'єктів і явищ природного середовища [3, с. 93].

Для того, щоб зробити простір закладу дошкільної освіти більш гармонійним та створити закінчений образ місцевості, використовують ландшафтний дизайн. Головне завдання, якого – це моделювання гармонії, краси в поєднанні з використанням інфраструктури будівлі. Термін виник в Західній Європі в ХХ столітті в першу чергу в густо населених і індустріально розвинених країнах: Великобританія, Німеччина.

Оскільки старший дошкільний вік – це період більш усвідомленого сприйняття світу, коли діти можуть створити естетичний, художній, закінчений образ композиції і поліпшити функціональності простору засобами ландшафтного дизайну, то доцільно розкрити актуальність обраної теми дослідження. Діти старшого дошкільного віку з задоволенням беруть участь у формуванні цілісного естетичного середовища закладу дошкільної освіти, піклуючись про зручність, благо та красу довір'я.

Поняття «дизайн» трактується як «художнє конструювання», що визначається як безпосередній, практичний метод проектування предметного середовища [3]. Ландшафтний дизайн визначається як «творча діяльність, спрямована на формування предметно-просторового довір'я прийомами та засобами ландшафтно-архітектури» та «художнє конструювання деталей культурного ландшафту», що передбачає «детальну організацію безпосереднього оточення людини, синтез природних елементів, художніх форм і деталей благоустрою» [2, с. 42-43].

Сутність і зміст сучасних підходів ландшафтного дизайну представлена в теоретичних основах дослідження науковців, як: нові форми у ландшафтній архітектурі О. Забеліна, особливості ландшафтно-архітектури А. Вергунова, О. Сокольська, В. Теодоронська; навчання елементам дизайну як умова розвитку творчості дітей старшого дошкільного віку А Яригіна [4].

Аналіз наукових здобутків переконливо свідчить, що ландшафтна архітектура – це особливий різновид проектно-практичної діяльності, спрямований на формування функціонально доцільного, естетичного досконалого і екологічно безпечного середовища відкритих просторів засобами гармонійного поєднання природних і антропогенних елементів [1, с. 15].

Науковцем А Яригіною у дослідженні, виявлено, що створення об'єкту ландшафтного мистецтва поєднує включення дитини в природне, комфортне середовище, яке синтезує в собі природні елементи ландшафту – рослинність, рельєф, воду, повітря і штучні форми тощо [4].

У художньо-естетичному вихованні дошкільників педагогами використовуються два напрями роботи, які ґрунтовані на художньому конструюванні (за Г. Пантелєєвим):

- 1) дизайн для дітей (митці – дітям);
- 2) дитячий дизайн (діти-митці).

Зазначені напрями утворюють інтеграційну сукупність розвитку дитини, яка може бути реалізованою при чуйному і грамотному педагогічному супроводі на базі доступного освоєння дітьми основ прекрасного в продуктивній творчості [3, с. 91-92].

На наш погляд, власне феномен «художньо-конструкторські вміння», означає здатність дитини старшого дошкільного віку проектувати та моделювати, макетувати навколишній простір, синтезуючи природні та штучні елементи у художні форми за законами краси. Адже краса, на думку педагога С. Русової, є гармонією, від естетичних вражень гармонія, упорядкованість переходить у серце дитини, утворює звички, виявляється в красі поведінки, в граціозності усіх рухів, в гармонійності вчинків, утворює смак до усього гармонійного» [3].

За твердженням А. Савенко та О. Моїсеєвої, моделювання архітектурно-просторового середовища стимулює творчу активність дитини, виховує її естетичну культуру та розвиває творчі здібності. Старший дошкільник бере участь у створенні об'єктів краси, вчиться упорядковувати побут, розвиває культуру соціопросторової творчості, використовуючи набутий досвід проектування ландшафтного дизайну в просторі закладу дошкільної освіти. Вони здатні уявити шляхи розв'язання завдання, порівняти свої вироби з роботами однолітків (за стилістикою, творчою манерою-почерком) та визначають кінцевий результат – образ майбутнього виробу [3].

Ми вважаємо, що тільки за правильної організації художньо-конструкторської діяльності у дітей формуються та проявляються художньо-творчі здібності, виникає бажання естетично перетворювати предметно-просторове середовище.

Враховуючи вище зазначене, розглядаємо ландшафтний дизайн як:

– педагогічне мистецтво триєдиної взаємодії «дитина-педагог-батьки» та їх практичні дії з поетапним проектуванням і плануванням озеленення ділянки закладу дошкільної освіти;

– засіб формуванням основ художньо-конструкторських умінь у старших дошкільників здатність на основі сформованих художніх уявлень та знань моделювати структуру об'єкта, створювати художній образ та проектувати предметне середовище за законами краси та гармонії.

Список літератури:

1. Єпіхіна М.А. Ландшафтний дизайн та озеленення приміщень: навч.-метод. посіб. для студ. спец. «Початкова освіта» освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр». Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Старобільськ, 2019. 179 с.
2. Кохан Н.М. Ленд-арт у контексті сучасного ландшафтного дизайну: дис....канд. мистецт.(доктора філософії): 17.00.07 / Харківська державна академія дизайну і мистецтв. Харків, 2019. 342 с.
3. Матвієнко С.І. Художня праця та основи дизайну : навч. посіб. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 201 с.
4. Яригіна А. Діти і дизайн: фітодизайн, флористика, аранжування з природних матеріалів. *Дошкільне виховання*. 2006. № 2. С. 25.

Питомець Н. В.
*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Скрипнікова С. В.
*кандидат філософських наук,
доцент кафедри етики та естетики*
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема здорового способу життя, подолання хвороб у сфері фізичного та психічного здоров'я дітей дошкільного віку повсякчас надзвичайно актуальна. Науковці стверджують, що вказаний вік у розвитку дитини є періодом, коли закладається фундамент її здоров'я й фізичного розвитку. Ставлення дитини до свого здоров'я є фундаментом, на якому можна буде вибудувати потребу в здоровому способі життя.

Вивченню питань формування уявлень у дітей дошкільного віку про здоровий спосіб життя присвячені праці: Богуш А.М., Беленька Г.В., Богініч О.Л., Гавриш Н.В., Долинна О.П., Ільченко Т.С., Коваленко О.В., Лисенко Г.М., Машовець М.А., Низковська О.В., Панасюк Т.В., Піроженко Т.О., Поніманська Т.І., Сідельнікова О.Д., Шевчук А.С., Якименко Л.Ю., Воронцова Т.В., Гаращенко Л.В., Денисенко Н.Ф., Кононко О.Л., Вільчковський Е.С., Курок О.Г., Загородня Л.П., Тітаренко С.А. та ін.

Поняття «здоров'я» має безліч визначень. Але, мабуть, найбільш значущим можна визнати визначення Всесвітньої організації охорони здоров'я: «Здоров'я – це не тільки відсутність хвороб і фізичних дефектів, а стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя» [9].

Незважаючи на численні дослідження, проблема формування здорового способу життя у дошкільнят вимагає подальшого вивчення, пошуку нових підходів до реалізації завдань у цьому напрямку в практичній діяльності дошкільних освітніх закладів.

У Законі України «Про дошкільну освіту» розділ 1 ст.7 визначені пріоритетні завдання дошкільної освіти: «Збереження та зміцнення фізичного, психічного і духовного здоров'я дитини» [10]. Першою освітньою лінією Базового компонента дошкільної освіти як Державного стандарту дошкільної освіти України визначено «Особистість дитини», що складається з двох частин: «Здоров'я та фізичний розвиток» і «Самоставлення» [2].

Здоровий спосіб життя – це результат взаємодії багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів, об'єктивних і суб'єктивних умов, що сприятливо впливають на стан здоров'я [6].

Дошкільний вік відноситься до критичного періоду у житті дитини. Протягом усього дошкільного дитинства відбувається наростання сили і рухливості нервових процесів, формування вищої нервової діяльності. У цей період відбувається «глибинна» перебудова в обміні речовин, яка пов'язана з максимальною частотою дитячих інфекцій і представляє серйозну небезпеку для здоров'я дитини. Але навіть здоровий дошкільник потребує ретельної турботи й участі з боку оточуючих його дорослих, адже здоров'я дитини формується протягом усього її життя. Ставлення дитини до свого здоров'я безпосередньо залежить від сформованості в її свідомості цього поняття [8].

Від стану здоров'я підростаючого покоління залежить благополуччя і розвиток суспільства. Однак в останні десятиріччя спостерігається помітна тенденція до погіршення здоров'я дітей. Найбільш вагомими чинниками цього процесу вважаємо екологічні проблеми, неякісне харчування, зниження рівня життя сімей, медичного обслуговування, прискорення темпу життя й зростання психологічного та емоційного навантаження на дітей, починаючи з дошкільного віку, тощо. Тому проблема збереження здоров'я дітей набуває особливої актуальності. Постійно зростає обсяг розвивальної інформації, що діти отримують в дошкільному дитинстві, і тому зростає також розумове навантаження. Таким чином, це нерідко призводить до частоті перевтоми, яка негативно впливає на стан здоров'я дітей. Тому одне з головних завдань закладу дошкільної освіти – така організація освітнього процесу, за якої не лише зберігатиметься високий рівень розумової працездатності вихованців, а й зміцнюватиметься їхнє здоров'я [7].

Особливу увагу Базова програма приділяє використанню в освітньо-виховному процесі здоров'язбережувальних технологій, які дають можливість проводити оздоровлення дітей в цікавих формах, таким чином забезпечуючи фізичне та інтелектуальне благополуччя дітей. В умовах дитячого садка вихователі також можуть впроваджувати різноманітні оздоровчі та профілактичні технології інноваційного та здоров'язбережувального характеру. Важливо при цьому враховувати індивідуальні особливості вихованців [4].

«Здоров'язбережувальна технологія» – це система заходів, що включає взаємозв'язок і взаємодію всіх факторів освітнього середовища, спрямованих на збереження здоров'я дитини на всіх етапах його навчання і розвитку. У концепції дошкільної освіти передбачено не тільки збереження, а й активне формування здорового способу життя і здоров'я вихованців.

Однією з головних завдань дошкільного закладу – створення умов, що гарантують формування і зміцнення здоров'я вихованців. Адже здоров'я людини – проблема досить актуальна для всіх часів і народів, а в даний час вона стає першорядним. Актуальність теми здорового способу життя підтверджують і статистичні показники [10].

Складові здорового способу життя містять різноманітні елементи, що стосуються усіх аспектів здоров'я – фізичного, психічного, соціального і духовного. До основних принципів здорового способу життя належать: висока рухова активність, збалансоване харчування, відмова від шкідливих

звичок, здатність протистояти психоемоційним стресам, безпечна сексуальна поведінка, сприятливі умови праці, побуту і відпочинку, медична активність, володіння елементарними методиками самоконтролю, систематичне виконання гігієнічних процедур тощо. Ефективність процесу формування ЗСЖ залежить від відповідної спрямованості виховного процесу, форм та методів його організації, пріоритетна роль належить активним методам, що полягають в застосуванні демократичного стилю взаємодії і сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. Основними формами роботи з формування у дітей дошкільного віку потреби у здоровому способі життя є заняття, ігри-тренінги з дітьми, організація консультацій для батьків, проведення батьківських конференцій. Виключне значення у виховному процесі надається грі, що дозволяє дитині проявити свою активність, найбільш повно реалізувати себе. Ігровий простір повинен мати вільно визначені елементи – своєрідні просторові змінні в рамках ігрової площі, які давали б простір для винахідництва і відкриттів. Залучення дошкільників до проблеми збереження свого здоров'я це, перш за все, процес соціалізації – виховання. Це свідомість високого рівня душевного комфорту, який закладається з дитинства на все життя [1].

У дітей старшої групи не сформоване ставлення до свого здоров'я як до цінності, розуміння того, що здоров'я потрібно не тільки берегти, але й зміцнювати, позбавлятися від шкідливих звичок і подружитися з корисними. Отримані результати показали необхідність проведення роботи з підвищення рівня формування здорового способу життя у дітей старшої групи [3].

Висновок. Дошкільний вік є вирішальним у формуванні фундаменту фізичного і психічного здоров'я. Важливо на цьому етапі сформувати у дітей базу знань і практичних навичок здорового способу життя, усвідомлену потребу в систематичних заняттях фізичною культурою і спортом. Робота ЗДО у цьому напрямку буде ефективною, якщо враховуються вікові та індивідуальні особливості дітей, створюються належні умови, систематично і цілеспрямовано проводиться робота в даному напрямі з сім'ями вихованців.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. К. *Видавництво*, 2019. 26 с.

2. Богініч О. Л. Створення здоров'язберігаючих технологій в дошкільному навчальному закладі. *Сучасні технології в дошкільній освіті України* / Упорядник І.І.Загарницька. К. : НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2008. С. 14-25.

3. Воронцова Т. В. Навчання здоровому способу життя на основі життєвих навичок. К. *Просвіта*, 2007. 246 с.

4. Гаращенко Л. В. Здоров'язбережувальні методики виховання у фізкультурно-оздоровчому процесі сучасного дошкільного закладу. *Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. Випуск 1 (44). 2011. С. 67-71.

5. Денисенко Н.Ф. Формування свідомого ставлення до здоров'я. *Дошкільне виховання*. 2008. № 9. 65 с.

6. Вільчковський Е.С., Курок О.Г. Теорія і методика ФВ дітей дошкільного віку. Суми : *Університетська книга*, 2004.

7. Кононко О.Л. Субсфера «Я – фізичне»; Субсфера «Я – психічне». Коментар до базового компонента дошкільної освіти в Україні. К. *Дошкільне виховання*. 2003. 243 с.

8. Поніманська Т.І. Фізичне виховання дітей дошкільного віку. К. *Академвидав*, 2006.

Польщенко І. М.

*студентка II-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м.Київ

Науковий керівник:

Підпригора Л. А.

*кандидат економічних наук, доцент
кафедри економіки та економічної освіти*

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ШАНОБЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО БАТЬКІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ

Актуальність виховання шанобливого ставлення дітей старшого дошкільного віку до батьків обумовлена виникненням в суспільстві низки негативних явищ: прояв неповаги до оточуючих людей в будь-яких сферах і видах; порушення традиційної ієрархії внутрішньо сімейних відносин. Їх подолання вимагає нових підходів до організації педагогічної діяльності, спрямованої на збагачення етичної культури дітей. Нова педагогічна парадигма розвитку дошкільної освіти ставить завдання об'єднати традиційні та інноваційні компоненти навчання і виховання в педагогічній практиці з метою забезпечення сучасних вимог дошкільної освіти. У цьому контексті своєчасним є звернення до української народної казки, яка служить джерелом збереження та передачі морального і емоційного досвіду родинних традицій, способом виховання і збагачення культури дитини [4].

Метою статті є дослідження основ формування шанобливого ставлення до батьків у старших дошкільників засобами української народної казки.

Повага, шанобливе ставлення – одні з ключових складових, які входять у поняття гідності кожної людини. Про обов'язок формування у дітей дошкільного віку шанобливого ставлення до родини і батьків йде мова в Законах України «Про дошкільну освіту» [2], «Про охорону дитинства» [3], Базовому компоненті дошкільної освіти [1, с. 9] та інших документах, що регламентують правові основи соціально-педагогічної діяльності. Про необхідність використання народної казки у вихованні дошкільників зазначають Л. Карнаух, А. Одінцова, О. Шаумян та ін.

Шанобливе ставлення до батьків – утворення особистості, яке включає розуміння взаємозв'язку сім'ї і роду, яке виражається через шанування батьків, предків; усвідомлення моральних цінностей – любові, дружби, вірності, поваги – як основи сім'ї; емоційну чуйність до почуттів, турботу і переживання членів сім'ї; моральне задоволення від визнання і любові батьків, потребу брати активну участь в житті сім'ї. Основними компонентами шанобливого ставлення до батьків є когнітивний, емотивний, діяльнісний, що відображають сукупність знань про зміст поняття «шанобливе ставлення»; вміння розрізняти емоційний стан батьків і адекватно на нього реагувати, прояв гордості за батьків; вчинки, дії, спрямовані на надання допомоги батькам, прояв турботи про них.

Великим виховним потенціалом володіє українська народна казка. Психолого-педагогічними умовами формування у дітей старшого дошкільного віку засобами казки є: створення розвивального середовища у ЗДО з метою забезпечення позитивного емоційного фону сприймання дошкільниками повчального змісту казок; систематичне збагачення знань дітей змістом казок, спрямованого на виховання у дошкільників шанобливого ставлення до батьків; залучення дітей до практично націленої діяльності на фоні творчої інтерпретації казкових сюжетів з подальшим моделюванням відповідної поведінки. На допомогу формуванню у старших дошкільників усвідомлення необхідності шанобливого ставлення до батьків стають українські народні казки «Дідова дочка й бабина дочка», «Мудра дівчина», «Батько та син» та ін.

Нами була проведена експериментально-дослідна робота з вивчення педагогічних умов формування шанобливого ставлення до батьків у дітей старшого дошкільного віку засобами української народної казки на базі ДНЗ № 599 м. Київ. На різних етапах дослідження було охоплено 30 дітей старшого дошкільного віку, 6 вихователів ДНЗ, а також 32 батьків старших дошкільників. Основною метою експерименту було дослідження стану організації роботи закладу дошкільної освіти з формування означеної якості у старших дошкільників засобами казки. Дослідження проводилося поетапно. Програма експериментальної роботи передбачала констатувальний, формувальний та контрольний етапи.

Для виявлення рівня сформованості у дітей старшого дошкільного віку шанобливого ставлення до батьків було виокремлено такі показники: наявність уявлень про шанобливе ставлення до батьків; здатність розуміти правильність власних вчинків і вчинків своїх однолітків щодо батьків; вміння дошкільника безкорисливо допомагати батькам у домашніх справах; співвіднесення мотивів «хочу» і «треба».

У ході виявлення рівнів вияву в старших дошкільників шанобливого ставлення до батьків використано систему засобів збору інформації: спостереження за дошкільниками в умовах ЗДО, бесіди з дітьми та їх батьками, аналіз робіт дітей «Моя родина». На основі аналізу отриманої інформації нами сформовані рівні шанобливого ставлення до батьків у старших дошкільників – високий, середній та низький.

З метою отримання достовірних результатів і порівняння ефективності розробленої програми формування шанобливого ставлення до батьків старших дошкільників засобами української народної казки усіх дітей-учасників експерименту було поділено на 2 групи: контрольну (КГ) і експериментальну (ЕГ), з рівною кількістю дітей (по 15 осіб). Старші дошкільники ЕГ займалися за розробленою нами методикою, яка передбачала активну роботу з казковим матеріалом. З вихованцями КГ також проводилася робота за тими самими напрямками, окрім використання українських народних казок.

Аналіз результатів даних щодо рівнів сформованості основних компонентів шанобливого ставлення до батьків у дітей старшого дошкільного віку в КГ та ЕГ ДНЗ № 599 м. Київ на початку експерименту свідчить, що на констатувальному етапі дослідження рівень сформованості досліджуваного феномену у дітей в обох групах суттєво не відрізнявся. Контрольний зріз засвідчує позитивну динаміку формування навичок шанобливого ставлення до своїх батьків у старших дошкільників обох груп. Однак кращі результати в ЕК, де формування досліджуваного феномену проводилося засобами казок. Внаслідок проведеної роботи за традиційним планом у КГ показники залишилися майже незмінними. У дітей ЕК приріст високого рівня склав 13,4 %; середній рівень зменшився на 6,6 %; низький рівень знизився на 6,6 %. Аналіз рівнів сформованості шанобливого ставлення до батьків за емоційно-мотиваційним компонентом у дітей у КГ має незначну негативну динаміку. В ЕГ приріст високого рівня склав 6,6 %; кількість дошкільників середнього рівня не змінилася, позитивним є зменшення дітей з низьким рівнем на 6,6 %.

Отже, аналіз виявлених рівнів сформованості шанобливого ставлення до батьків у досліджуваних дошкільників ЕГ засвідчив про його зростання після впровадження розробленої нами методики формування шанобливого ставлення до батьків у дітей старшого дошкільного віку засобами української народної казки.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. керівник А. М. Богуш. К., 2021. 26 с.
2. Про дошкільну освіту : Закон України в редакції від 18.03.2020 р. URL: <https://zakon.help/law/2628-III>. (дата звернення 31.03.2021).
3. Про охорону дитинства : закон України від 05.09.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>. (дата звернення 31.03.2021).
4. Карнаух Л. П. Методичні засади підготовки майбутніх вихователів до виховання шанобливого ставлення до батька у дітей дошкільного віку. *Проблеми сучасного педагогічного образования*. 2014. Вип.46. Ч.7. 240 с.

Прозапас А. О.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний
Університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Калмикова Л. О.
доктор педагогічних наук, професор
кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти
Національний педагогічний
Університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЕФЕКТИВНОГО ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МНЕМОТЕХНІКИ

Нові завдання, поставлені сьогодні перед дошкільною освітою, диктують нові вимоги до психологічної готовності дітей, що надходять у школу. Одним з важких аспектів цієї готовності є створення таких засобів і прийомів розвитку пам'яті, які будуть сприяти ефективному запам'ятовуванню матеріалу і збільшення обсягу пам'яті.

У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні одне з головних напрямків, що забезпечує повноцінний розумовий розвиток дітей, пов'язаний з формуванням знань, умінь і навичок - це формування довільності психічних процесів, в тому числі пам'яті. Дошкільнята старшого віку мають найбагатші можливості для розвитку пам'яті, а одним із важливих завдань в цьому плані є забезпечення умов, що гарантують повноцінний розумовий розвиток дітей, пов'язаний з формуванням знань, умінь і навичок, яке ґрунтується на запам'ятовуванні пізнавальної інформації.

Мнемотехніка для дошкільнят якраз допомагає спростити процес запам'ятовування, розвинути асоціативне мислення і уяву, підвищити пильність. Більш того прийоми мнемотехніки в результаті грамотної роботи вихователя призводять до збагачення словникового запасу і формування зв'язного мовлення.

Проблему формування і розвитку пам'яті вивчали і присвятили їй свою працю багато вітчизняних і зарубіжних психологів, такі як П.П. Блонський, Л.В. Занков, Л.С. Виготський, В.С. Мухіна, Г.А. Урунтаєва, А.Н. Леонт'єв, А.Р. Лурія, Р.С. Немов, Л.Д. Столяренко та ін. Вони вважали за необхідне використання на заняттях засобів і прийомів для ефективного запам'ятовування у дітей.

У своїх дослідженнях В.І. Лубовський, Н.А. Плешакова, Р.В. Дем'янюк прийшли до висновку, що з використання прийомів мнемотехніки полегшується запам'ятовування у дітей та збільшується обсяг пам'яті за рахунок утворення додаткових асоціацій. Таким чином, можна сказати, що до

питання формування і розвитку пам'яті дослідники підійшли з різних сторін і було вивчено багато аспектів даної проблеми. Мало дослідженими залишилися питання мнемотехніки як засобу розвитку пам'яті дітей старшого дошкільного віку в сучасних умовах дошкільної освіти.

Науковці довели, пам'ять є однією з центральних, основних психічних функцій, залежно від яких будуються всі інші функції. Повноцінний розвиток мислення, сприйняття, уяви, мовлення було б неможливо при відсутності процесів впізнавання, збереження і відтворення інформації. Саме пам'ять лежить в основі навчання і виховання, набуття знань, особистого досвіду, формування навичок. В період дошкільного віку відбувається активний розвиток всіх видів пам'яті дитини. Завдання дорослого - педагогічно грамотно допомогти цьому розвитку, оскільки перетворення, що відбуваються в дошкільному віці, мають надзвичайно важливе значення для подальшого повноцінного розвитку психіки дитини [1, с. 12].

Дитина дошкільного віку в основному запам'ятовує інформацію механічно. Збереження в пам'яті дітей побаченого, почутого або тактильно відчутного, а також знань про предмети і поняття відбувається без спеціальних прийомів запам'ятовування і логічного осмислення інформації. Так буває доти, поки дитина під керівництвом дорослих не навчиться керувати своєю пам'яттю. Від того, наскільки правильно йшов процес розвитку базових психічних функцій дошкільника, будуть залежати подальші успіхи або, навпаки, невдачі в навчанні, а також стан пам'яті.

Перші завдання мнемотехніки перед дитиною ставить дорослий, коли просить дитини згадати назву певного предмета, повторити віршик і т.д. Схвалення дорослого викликає у дитини прагнення запам'ятати інформацію, повторити її. Виконуючи такі завдання, дитина засвоює найпростіші мнемотехнічні прийоми і засоби (повторення, переклад). Виправлення, які вносить дорослий, спонукають дитину виправляти виникаючі при відтворенні інформації помилки.

В наслідку виникає прагнення цих помилок не допускати. Дитина починає усвідомлювати зв'язок між моментами запам'ятовування і відтворення. Росте глибина контролю та пригадування. Довільність запам'ятовування інтелектуалізації пам'яті, її свідомість приходить більш ефективно при навчанні дошкільника прийомам мнемотехніки.

Мнемотехніка – це мистецтво запам'ятовування, сукупність прийомів і способів, що полегшують запам'ятовування і збільшують обсяг пам'яті шляхом утворення штучних асоціацій. Напевно, не знайдеться такої людини, яка б не малювала собі хрестик «на пам'ять» або не чула крилаті фрази: «кожен мисливець бажає знати, де сидить фазан», «бісектриса це щур, яка бігає по кутах і ділить їх навпіл». Адже це як раз і є прийоми мнемотехніки. [3, с. 148].

З допомогою мнемотехніки можна забезпечити успішне освоєння дітьми знань про особливості об'єктів природи, про навколишній світ, ефективно запам'ятовування розповіді, збереження і відтворення інформації, і звичайно, розвитку мови. Мнемотехніка сприяє розвитку всіх властивостей пам'яті. Опора на різні аналізатори дозволяє дитині легше і швидше запам'ятати

матеріал. Опанування мнемотехнікою це опанування інструментальним умінням.

Очевидно, що для формування досвіду необхідно виконувати вправи. Без вправ освоїти мнемотехніку не можна. Після формування досвіду запам'ятовування людина може користуватися цією навичкою, а може і не користуватися. Сама по собі інформація запам'ятовуватися не буде. Для запам'ятовування кожного разу доведеться застосовувати сформовані навички – послідовність певних розумових дій, що ведуть до фіксації інформації в мозку.

Психологи і педагоги запропонували кілька прийомів запам'ятовування, які сприяють розвитку дитини дошкільного віку – це ритмізація, запам'ятовування довгих термінів або іноземних слів за допомогою співзвучних, знаходження яскравих незвичайних асоціацій (картинки, картки, фрази), які з'єднуються запам'ятовуючою інформацією, мнемоквадрати, мнемодоріжки, мнемотаблиці, мнемосхеми, замальовування слів, картинографія та колажі, метод Цицерона, буквено-цифровий код та інші [2, с. 211].

У системі корекційно-розвивальних занять з підготовки дітей до школи, пропонуються всі вище зазначені прийоми, але у формі ігор та вправ, з метою розвитку властивостей пам'яті. Використання даних прийомів мнемотехніки дозволить не тільки розвинути властивості пам'яті, але і дозволить використовувати спосіб запам'ятовування в нових, інших для дитини умовах.

Мнемотаблиці особливо ефективні при розучуванні віршів. На кожне слово придумується картинка (зображення); таким чином, весь вірш замальовується схематично. Дорослі на початковому етапі можуть запропонувати готову план – схему, а дитина повинна цю схему розкодувати. Для дітей дошкільного віку необхідно давати кольорові мнемотаблиці, так як у дітей залишаються в пам'яті окремі образи: ялинка – зелена, ягідка – червона. Пізніше зображати персонажів в графічному вигляді. Наприклад: лисиця – з помаранчевих фігур (трикутник і коло), ведмідь – велике коло [4, с. 96].

Отже, мнемотехніка багатofункціональна, вона може бути використана в різних видах дитячої діяльності. Саме інтеграція різних видів діяльності дозволить виконувати цю функцію більш успішно і продуктивно.

Мнемотехніка – це ще й захоплюючий світ навчання дошкільнят правильного мовленнєвого розвитку. Від того, на скільки чисто і впевнено дитина висловлює свої думки і почуття багато в чому залежать його подальші успіхи при навчанні. Завдання педагогів дошкільної освіти, якомога раніше звернути увагу на мову вихованців і допомогти їм впоратися з усіма труднощами в комунікації. Мнемотехніка – це гра, провідна діяльність дошкільників, вона дозволяє ненав'язливо, весело і цікаво всебічно розвивати дітей.

Список літератури:

1. Білаш О.Н. Мнемотехніка в роботі з дітьми дошкільного віку «Дитячий садок» 2015. № 23. 15 с.
2. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія. Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.

3. Старостенко В.А. Використання прийомів та методів мнемотехніки на логопедичних заняттях. Сучасні проблеми логопедії та реабілітації. Суми, 2017. 151 с.

4. Чепурний Г. Мнемотехніка як технологія ефективного засвоєння інформації в умовах сучасної освіти. Тернопіль : Мандрівець, 2015. 208 с.

Речинська О. О.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Буряк-Стефанова Н. Б.
кандидат філософських наук, старший
викладач кафедри етики та естетики
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Функціонування сучасної системи дошкільної освіти ґрунтується на основних положеннях Конвенції ООН про права дитини, Законах України «Про охорону дитинства», «Про освіту», «Про дошкільну освіту», інших чинних нормативно-правових актах. Зміст освітньої роботи з дітьми дошкільного віку має відповідати основним вимогам та концептуальним засадам Базового компонента дошкільної освіти України: «Оволодіння змістом дошкільної освіти впродовж всього періоду дошкільного дитинства, визнання цінності кожної вікової сходинки в особистісному розвитку при повній реалізації дитиною своїх потенційних можливостей» [2, с. 4].

Аналіз останніх досліджень дозволив дійти висновку, що головною метою сучасної дошкільної освіти в Україні має стати виховання компетентної особистості. На самостійність як одну зі складових компетентності дитини вказує більшість сучасних дослідників, що вивчали цей феномен. Вивчення проблеми виховання самостійності велося у різних аспектах. Досліджується: суть самостійності, її природа (Г. Бал, П. Підкасистий, А. Хрипкова); структура і співвідношення компонентів самостійності (Г. Годіна, Т. Гуськова, Ю. Дмитрієва); етапи, умови і методи розвитку самостійності (З. Єлісеєва, Н. Кривова, К. Кузовкова); взаємозв'язок самостійності з різними психічними процесами (Т. Горбатенко, Д. Ольшанський, Н. Циркун); значення і роль самостійності як чинника адаптації до дошкільного освітнього закладу (Т. Філютіна).

Самостійна діяльність – одна з передумов якісної організації освітнього процесу дітей дошкільного віку. Відповідно до концепції Л. Виготського вона

починає формуватися у спільній моделюючій діяльності з важливим дорослим (ранній дошкільний вік), згодом у взаємодії з однолітками (молодший дошкільний вік), стає самостійною цілеспрямованою, організованою працею дитини (середній та старший дошкільний вік) [3, с. 413].

Самостійність – це багатоаспектний психологічний феномен діяльності особистості, що має власні конкретні критерії. Тлумачний російсько-український словник психологічних термінів характеризує поняття як «вольова властивість особистості як здатність систематизувати, планувати, регулювати і активно здійснювати свою діяльність без постійного керівництва і практичної допомоги ззовні» [7, с. 312].

Отже, дослідники визначають самостійність як складне та багатогранне поняття; якість особистості, тісно пов'язаної з її розвитком у цілому; здатність дитини вирішувати пізнавальні проблеми; як умову активізації навчально-пізнавальної діяльності; складову продуктивних мисленневих процесів, пов'язаних з постановкою нових проблем та пошуків їх рішення, як чинник забезпечення взаємозв'язку навчання та самонавчання. Науковці зауважують, що самостійність як базова якість особистості, розвивається поступово, і значною мірою залежить від умов виховання. Про високий рівень сформованості самостійності свідчать прагнення вирішувати завдання діяльності без допомоги з боку інших людей, вміння визначати мету діяльності, здійснювати елементарне планування, реалізовувати задумане та отримувати результат, адекватний поставленій меті, а також здатність виявляти ініціативу й творчість. Безумовно, досягнення такого високого рівня складає кінцеву мету виховної роботи.

Учені (Г. Беленька, З. Борисова, Н. Кот, Н. Кривошея, М. Машовець та ін.) відзначили, що прагнення до самостійності потрібно підтримувати в дошкільників із перших днів їхнього перебування в закладі дошкільної освіти. Особливого значення при цьому набуває використання різних видів трудової діяльності дітей. Використання ручної праці сприяє розвитку в дітей вміння ставити мету, знаходити шляхи її реалізації, переносити набуті знання в повсякденне життя. Праця у природі найчастіше організовується як колективна, групова. Натомість чільне місце в ній посідають індивідуальні доручення, які сприяють розвитку в дітей самостійності та відповідальності за свою працю. Адже саме в процесі використання цього виду дитячої трудової діяльності виробляються конкретні матеріальні цінності. У дослідженнях О. Андрейчик наголошено, що виховні можливості для розвитку самостійності дітей у трудовій діяльності створюються за умови співпраці, зв'язку змісту та методів трудового виховання в дошкільному закладі та родинах вихованців [1, с. 15]. Систематичне залучення батьками дітей до праці, створення позитивної атмосфери під час праці, використання різних видів трудової діяльності, мотивованість діяльності призводять до формування навичок самостійності в дошкільному віці.

Т. Поніманська зазначає: «Майстерність вихователя полягає в тому, щоб підвести дітей до самостійних «відкриттів», стимулювати їхню пізнавальну діяльність» [6, с. 376]. Педагоги С. Козлова, Т. Куликова звертають увагу в дослідженнях на те, що трудова діяльність дошкільників є засобом

дослідження світу та осмисленням себе у продуктивній діяльності: «У процесі праці діти набувають трудових навичок і вмінь, що допомагають дитині ставати незалежною від дорослого і самостійною» [5, с. 123].

Самостійність не дається людині від народження, вона формується в міру дорослішання дітей і на кожному віковому етапі має свої особливості. Батькам і педагогам необхідно враховувати це, поважати дитячу незалежність, підтримувати прагнення, заохочувати і тактовно направляти її самостійні дії.

Список літератури:

1. Андрейчик О. Організація співпраці дошкільного навчального закладу і сім'ї з формування самостійності дітей у трудовій діяльності *Вісник Інституту розвитку дитини (додаток) : методичні та практичні матеріали. Вип. 2.* 2011. С. 15-22.
2. Базовий компонент дошкільної освіти України: Наказ №33 від 12.01.2021 р.
3. Выготский Л. Психология развития ребенка. Москва: Смысл; Эксмо, 2004. 512 с.
4. Закон України «Про дошкільну освіту» від 11.07.2001 р. № 2628-III (Із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.help/law/2628-III> (дата звернення: 17.03.2021).
5. Козлова С.А., Куликова Т.А. Дошкольная педагогика : Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений. М. : Академия, 2011. 416 с.
6. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка : навчальний посібник. Київ : «Академвидав», 2006. 456 с.
7. Тлумачний російсько-український словник психологічних термінів: Словник. Київ: ВД «Професіонал», 2007. 512 с.

Рокітянська Т. О.

студентка I-го курсу магістратури спеціальності «Дошкільна освіта»

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Шулигіна Р. А.

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ПОДОЛАННЯ ТРИВОЖНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ

Останнім часом все більше вітчизняних і зарубіжних науковців відзначають проблему прояву різних видів дитячих страхів та тривожних

станів, яка торкається періоду не тільки дошкільного, а й молодшого шкільного віку.

Вченими доведено, що діти дошкільного віку надмірно вразливі й часто перебувають у середовищі, де будь-які чинники та умови можуть стати приводом для стресу, проявом неврівноваженості, тривожності [3, с. 87]. Найбільш поширеними прикладами виникнення тривожності у дошкільників є адаптація до закладу дошкільної освіти, різка зміна умов проживання, сімейні сварки і конфлікти, неприйняття з боку однолітків, сучасна кіноіндустрія, комп'ютерні ігри, булінг тощо.

Значний рівень тривожності негативно впливає на гармонійний розвиток дитини, тому перед психолого-педагогічною наукою і суспільною практикою постає нагальне питання пошуку шляхів і механізмів подолання тривожності у період дошкільного дитинства. Відсутність чітких програм корекційної роботи з тривожними дітьми зумовлює погіршення психоемоційного стану, затримку в розвитку і навіть незворотні наслідки.

Проблемі тривожності у дітей дошкільного віку надавала увагу велика кількість різних дослідників з різних галузей наук, зокрема:

– психологічні та медичні прояви тривожності розглядались як причина результатів соціалізації особистості (К. Хорні, Ю. Ханін) та як вроджена психодинамічна характеристика (О. Захаров, Н. Левітов та ін.);

– поняття тривожності, як особливого стану, що характеризується емоційним дискомфортом, відчуттям небезпеки, очікуванням недобррозичливого ставлення з боку оточуючих і є стійкою рисою особистості, розкривали Б. Кочубей, Г. Прихожан, С. Рубінштейн, К. Хорні та інші.

Аналіз наукової літератури з порушеної проблеми (С. Богачова, Л. Лебедева, Н. Мирошниченко, Ю. Святенко та ін.) дозволяє стверджувати, що більш дієвим способом впливу на особистість та засобом подолання тривожних станів на сьогоднішній день є арт-терапія.

Метою арт-терапевтичних методів є створення гармонійного розвитку особистості за допомогою:

- розвитку здібностей дітей, їх проявів і пізнання;
- вираження емоцій і почуттів, пов'язаних з переживаннями своїх проблем, розумінням самого себе;
- активного пошуку нових форм взаємодії зі світом;
- підтвердження своєї індивідуальності, неповторності та значущості.

Варто відзначити, що педагогічна арт-терапія досить ефективна при посиленому неспокої, страху і фобіях, зниженому настрої і депресіях, труднощах розумового, мовного і психологічного формування, психологічної нестриманості, імпульсивності, переживанні втрати, відчутті самотності, злості, образі, нерішучості. Через зорові фігури дошкільник висловлює сутність власного внутрішнього «Я», має можливість усвідомити самого себе, формує вміння до самопізнання і самовираження, в наслідку чого гармонізується його стан [1].

У вправах з арт-терапії педагог прагне створити у вихованців позитивне відношення до оточення та сформувані самооцінку. У результаті застосування

арт-терапевтичних методів у дитини поліпшуються комунікативні уміння, відшкодовуються і запускаються внутрішні резерви, формується творче розуміння і креативність [2, с. 73]. Крім цього, збільшується стресостійкість і полегшується адаптація, вдосконалюються вміння саморегуляції і самоконтролю. Сам процес творчості безпосередньо стає цікавим і дарує задоволення дошкільникам.

Лише за правильної організації творчої та психокорекційної роботи педагог зможе досягти позитивного впливу на внутрішній світ дитини, розкривши перед нею її значимість у цьому світі, піднесення життя як найвищої цінності, важливості любити себе такою, як є, а також цінувати своє оточення. Власне, у своїй методичній роботі педагоги можуть не обмежуватися лише декількома напрямками, а для профілактики і подолання тривожних станів дошкільників вони можуть охопити увесь спектр методів, в залежності від характеру проблеми та етапів її подолання.

Отже, на основі здійсненого теоретичного аналізу праць вчених можна стверджувати, що арт-терапія є сучасним і дієвим методом діагностики та подолання тривожності, дитячих страхів у дітей дошкільного віку. Перевагою арт-терапевтичних методів є можливість використання для всіх вікових груп дітей дошкільного віку. Крім цього, арт-терапія дозволяє безпечно увійти у підсвідомість дитини та розкрити її справжні почуття, страхи, тривожність тощо. Ці види терапії дозволяють не лише корегувати, а й здійснювати профілактику тривожності та розвивати творчі здібності дітей. Використання арт-терапії у роботі з дітьми буде доцільним не лише при подоланні негативних явищ, а й корисним для загального розвитку дошкільників, зміцнення їх психічного здоров'я, вміння проявляти свої емоції та почуття.

Список літератури:

1. Гордеева О.В. Развитие языка эмоций у детей. Вопросы психологии. 2012. №2. С. 114.
2. Медведева Е.А., Левченко И. Ю., Комиссарова Л. Н., Добровольская Т. А., Арт-педагогика и арт-терапия в специальном образовании. Москва: Академия, 2001. 248 с.
3. Титаренко Т. М., Лепіхова Л. А. Психологічна профілактика стресових перевантажень серед шкільної молоді: Науково-методичний посібник. Київ: Міленіум, 2006. 204 с.

Савлук Г. І.
аспірантка I-го курсу,
спеціальність «011 Освітні, педагогічні науки»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Цветкова Г. Г.
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і психології
дошкільної освіти
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасна українська держава потребує особистості з високим рівнем культури, духовності і самобутності, здатної реалізувати свій творчий потенціал. Розвиток освіченої, креативної особистості є одним із першочергових завдань системи вищої освіти, що дає змогу підготувати майбутніх фахівців до організації управлінської діяльності в умовах закладу дошкільної освіти.

Основні завдання щодо організації управлінської діяльності у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти розкрито у положеннях законів України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про дошкільну освіту» (2001), Галузевої концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013), Концепції розвитку освіти України на період 2015 – 2025 рр. (2014), Указу Президента України «Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013), проекту Концепції розвитку педагогічної освіти (2017) та ін.

Теоретико-методичні основи організації управлінської діяльності в закладах освіти розкрито у працях вітчизняних вчених: Ю. Конаржевського, В. Бондаря, Л. Даниленко, М. Дарманського, Л. Калініної, В. Олійника, В. Маслова, Г. Єльнікової, Г. Цветкова, а також зарубіжних – К. Белої, А. Кокіля, Ш. Палфі, П. Третьякова, К. Юшака та ін.

Проблема управління закладом дошкільної освіти у різних її аспектах розкривається у роботах: Л. Артемової, Н. Лисенко, М. Марусинець, Т. Махиної, Н. Платохіної, Л. Покроєвої, І. Улюкаєвої, Т. Філімонової, Р. Чумічової та ін.

Важливу роль у наукових дослідженнях відіграє аналіз проблеми, який сприяє виокремленню питань, що потребують більш детального розгляду та є фундаментом наукового пошуку, що, у свою чергу, дає змогу визначити сутність поняття дослідження.

Базовою категорією цього дослідження є інтегрована дефініція «управління». У філософському тлумаченні управління розглядається як вид

діяльності, який забезпечує оптимальне функціонування та розвиток системи, узгоджує та координує діяльність людей щодо досягнення спільної мети [2, с. 4]. Управління передбачає здійснення суб'єктом управління ряду послідовних операцій: підготовку та прийняття рішень, організацію виконання рішень та контроль за їх виконанням, підведення результатів [1, с. 8].

Важливою складовою управління є його безпосередній процес здійснення, що включає декілька послідовних етапів: розробки і прийняття рішення, моделювання, організація, управління та ін.

Розробки – це систематичні роботи, що базуються на існуючих знаннях, отриманих у результаті досліджень і практичного досвіду.

Прийняття рішень – творче, відповідальне завдання управління, зміст якого в тому, щоб відповідно до ситуації визначити подальші дії підлеглих у конкретній сфері діяльності, завдання структурних підрозділів у системі діяльності організації, порядок їх взаємодії.

Моделювання – це процес створення та дослідження моделі. Модель управління – це штучно створена система, яка відображає процес управління і взаємодію своїх елементів, дозволяє вивчити, прогнозувати, планувати, організувати, контролювати і регулювати діяльність закладу дошкільної освіти. Моделюванням можна назвати діяльність керівника, спрямовану на конструювання моделей для вказаних цілей.

Принципово важливими для вирішення проблеми є потенційні можливості дослідження дефініції організація закладом дошкільної освіти, що являє собою цілеспрямовану діяльність, яка направлена на упорядкування та вдосконалення освітнього процесу. Кожний заклад представляє собою цілісну картину, що діє по законам розвитку та на основі концепції закладу дошкільної освіти (надалі ЗДО). Тому заклад розглядається як система з визначеними елементами, структурою, функціонуванням, розвитком. Такий підхід дозволяє не лише виявляти основні фактори, умови, забезпечувати життєдіяльність закладу дошкільної освіти, а й керувати його функціонуванням і розвитком.

Організація управлінської діяльності керівника закладу дошкільної освіти – це командна робота фахівців, які є компетентними професіоналами у сфері дошкільної освіти. Керівник закладу дошкільної освіти - це професіонал своєї справи, який володіє палітрою професійних компетентностей, цілеспрямовано намагається досягти акмеологічних вершин. Тільки в гармонійному поєднанні професіоналізму з кооперативною культурою, етикою закладу дошкільної освіти можна досягти блискучих результатів.

Одним із об'єктів організаційного управління в умовах закладу дошкільної освіти є педагогічний колектив, який має важливе значення у роботі закладу. Завдання керівника – створити середовище, яке сприяє творчому росту, допомогти розкрити індивідуальні можливості кожного педагога [3, с. 6].

Якісне управління колективом є підвищення ефективності діяльності педагогічного колективу на основі створення умов для саморозвитку особистості кожного вихователя, самоактуалізації, задоволення потреб членів

колективу як у персональній зверненості, так і потреб проявити себе в суспільному житті [5].

Організація як заклад дошкільної освіти, розглядається як відкрита система, яка постійно взаємодіє із зовнішнім середовищем. Вона складається із взаємозалежних підсистем, які перебувають одна з одною в організаційних відносинах.

Отже, аналіз літератури проблеми дослідження дає змогу дійти висновку, що організація управлінської діяльності – це процес розробки і прийняття рішення, моделювання, організація, управління, а також системна, структурована та цілеспрямована діяльність. Ефективність освітнього процесу значною мірою залежить від професійності управлінської діяльності керівника закладу дошкільної освіти. Керівник формулює «бачення» послідовного, раціонального розподілу ресурсів з метою виконання поставлених завдань, які забезпечують високі стандарти якості роботи з кадрами.

Список літератури:

1. Дитячий садок: управління. упоряд. Т. Вороніна. Київ: Ред. загальнопед. газ., 2005. 128 с. Бібліотека «Шкільного світу».
2. Управління навчальним закладом, навчально-методичний посібник. О.І. Мармаза, О.М. Касянова, В.В. Григораш та ін. у 2-х ч. Харків. Веста. Ранок, 2003. ч.1. Абетка менеджера освіти. 160 с.
3. От хорошего к великому. Почему одни компании совершают прорыв, а другие нет... Джим Коллинз; пер. с англ. Павла Павловского; под ред. Василия Дерманова. 19-е изд. Москва. Манн, Иванов и Фербер, 2009. 368 с.
4. Менеджмент організацій, підручник / за заг. ред. І. Федулової. Київ: Либідь, 2003. 448 с.
5. Хриков Є. Управління навчальним закладом. Є. Хриков, Київ: Знання, 2006. 365 с.
6. Цветкова Г.Г. Професійне самовдосконалення викладачів гуманітарних дисциплін вищої школи, монографія / Г. Г. Цветкова. Слов'янськ. Вид-во Б. І. Маторіна, 2014. 478 с.

Синиця А. І.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник :
Товкач І. Є.
кандидат психологічних наук, старший викладач
кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ОБРОЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

В умовах сьогодення гостро постали перед людством екологічні проблеми: забруднення ґрунтів, повітря, водою токсичними відходами, вимирання десятків видів рослин та тварин, озоніві діри, збереження генофонду та ін. Головною причиною усіх негараздів природи була і є людина. Не усвідомлюючи свого місця у природному середовищі, вона шкодить насамперед собі, своїм нащадкам.

Тому й виникла ідея щодо освіти для сталого розвитку (англ. *sustainable development*) — загальної концепції стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі.

Мета системи освіти для сталого розвитку – це становлення та розвиток неперервної освіти впродовж життя, забезпечення відповідності швидкозмінним вимогам ХХІ століття, соціальним, економічним і екологічним потребам розвитку регіону і країни, запитам особистості, суспільства, держави [4].

Отже, необхідність подолання екологічних проблем сучасності поставила перед педагогічною теорією та практикою *завдання*: на основі біосферного підходу підготувати екологічно грамотну людину, яка розуміє значення життя як найвищої цінності, здатна визначати своє місце у світі, брати участь в охороні навколишнього середовища, раціонально використовувати природні багатства, приймати свідомі рішення у сферах життя, де перекриваються інтереси людини як живої істоти, суспільства і довкілля.

Ось чому зараз перед педагогами стоїть завдання екологічної освіти як складової освіти для сталого розвитку особистості, а починати слід з найменших- дошкільнят, враховуючи їхні вікові, індивідуальні та морально-психологічні особливості [1, 2].

У системі підготовки екологічно грамотної особистості важлива роль належить дошкільній освіті, яку можна розглядати як початкову ланку збагачення людини знаннями про природне і соціальне середовище,

ознайомлення її з цілісною картиною світу і формування науково обґрунтованого, гуманного ставлення до суспільства.

З метою формування екологічної свідомості дитини дошкільного віку засобами образотворчого мистецтва ми підбирали такі *завдання*:

- порівняння певних фактів, явищ;
- спостереження згідно з планом;
- складання екологічних описів;
- малювання екологічних об'єктів;
- проведення природоохоронних дослідів;
- робота з таблицями чи пам'ятками, розробленими педагогом;
- практична природоохоронна робота.

Отже, можна зробити висновок, що питання екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку складне і неоднозначне в тлумаченні і є складовою освіти для сталого розвитку особистості. Потужним засобом екологічного виховання є образотворче мистецтво і відповідні методи. Та вихователів необхідно використовувати ці методи відповідно до рівня сформованості екологічної культури саме свого контингенту вихованців, відповідно до їх розвитку, сформованості компетентностей та індивідуальних привілеїв.

Список літератури:

1. Коренева І. Правові аспекти екологічного виховання // Початкова школа. – 1999. № 10. С. 19–20.

2. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку : навч.-метод. посіб. для дошкільних навч. закладів / Н. Гавриш, О. Саприкіна, О. Пометун; за заг. ред. О. Пометун. Дніпропетровськ: Ліра, 2014. 120 с.

3. Пометун О. Освіта для сталого розвитку для дошкільнят // Надихаємо на дії. Електронний журнал. № 12(2). 2013. С. 21-30.

4. Джерело : <https://sd4ua.org/golovni-temi-stalogo-rozvitku/osvita>

Судир І. С.
*студентка II-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*
Національний педагогічний
університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Підпригора Л. А.
*кандидат економічних наук, доцент
кафедри економіки та економічної освіти*
Національний педагогічний
університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Необхідність вивчення та дослідження емоційної сфери дитини дошкільного віку зумовлюється тим, що саме в період дитинства людина повинна оволодіти необхідними для життя формами поведінки, досягти високого рівня розвитку порівняно з іншими істотами, у яких період дитинства майже відсутній або занадто короткий. Дошкільний вік забезпечує загальний розвиток, який має стати фундаментом для набуття спеціальних знань та навичок з різних видів діяльності.

Нашою метою є встановити особливості впливу гри на розвиток емоційної сфери молодших дошкільнят.

Впровадження нового завжди базується на проведенні експерименту, який дає можливість встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між загальними явищами, з'ясовувати ступінь динамічності педагогічних процесів та їх сутності. Саме експеримент може довести або спростувати теоретичні положення, може стати передумовою нових теорій або гіпотез, які мають бути підтверджені експериментально

Експеримент проводився на базі ДНЗ № 774 м. Києві 2020-2021 роках. Вік досліджуваних дошкільників становив 3-4 роки.

Отже, організація експериментальної роботи проводилася в три етапи: навчальний, розвивальний та формувальний. Перший навчальний етап передбачав роботу з педагогами; другий – розвивальний мав на меті створення відповідного ігрового середовища у групах, а останній, третій формувальний був спрямований на практичне застосування ігрових технологій в умовах ДНЗ. Система роботи з формування емоційної сфери дітей молодшого дошкільного віку здійснювалася нами на формувальному етапі проведеного експерименту.

У проведеному дослідженні ми враховували, що найефективніша форма навчального впливу це спрямовані заняття, організовані вихователем, вони дають можливість систематично, із поступовим ускладненням матеріалу, проводити розвиток сприймання дітей, повідомляти їм доступні відомості,

формувати вміння й деякі інші важливі якості. Характер занять був організованим, з відведеним для них спеціальним часом в режимі дня.

Заздалегідь був продуманий зміст заняття, підібрані дитячі ігри.

У ході дослідження проводилася робота з активізації соціально-комунікативних навиків дошкільників. Робота охоплювала чотири блоки.

1. Перший із них - дидактична гра.

Зростаючий інтерес дітей до оточення викликає необхідність спрямовувати увагу дитини на певні явища, давати дітям потрібні відомості та пояснення, вихователям необхідно працювати з дітьми організовано, розмовляти з ними. Ці заняття не повинні бути вкладені у рамки звичайної гри, хоча в них можливо використання окремих ігрових прийомів.

Використання нами дидактичних ігор з урахуванням цих далекоглядних цілей, було зумовлене навчанням дітей елементарним та знайомим їм речам, таким як умивання, одягання, прогулянка на свіжому повітрі, а також більш інтелектуальним речам, таким як, наприклад рахування, покупки в магазині, похід з мамою на пошту. Ці прості речі ще тільки входять в життя дитини, та стають для неї істотною проблемою, якщо не пояснити маленькій людині порядок речей в оточуючому її світі.

Всі ці цілі та завдання ми вирішували за допомогою спеціально підібраних дидактичних ігор.

2. Другий блок ігор це комунікативні, призначені для виникнення у дітей навичок діяти разом з іншими, а також тому, що кожний має право на свою точку зору будь на що та на необхідність зважати на іншу позицію, яка відмінна від власної, спрямовувати розвиток на уміння враховувати позицію інших.

Наприклад, комунікативні ігри за методикою Т. Піроженка розподілені на блоки: «Я та Я», «Я та інші», «Я та моє мовлення», «Я та мої емоції», «Я та моя сім'я». В кожному блоці є свої завдання, та конкретно визначені цілі, які в результаті потрібно досягти. Підібрані певні вправи, ігри, бесіди та ін. Важливо стежити за тим, щоб кожна дитина мала змогу себе проявити. На попередніх етапах пояснення правил гри ініціатива належить дорослим. По мірі входження кожної дитини в гру ініціатива повинна поступово переходити до дітей. Але гра проводиться, звичайно, під наглядом вихователя.

3. Третій блок ігор був спрямований на активізацію та кооперацію дітей. Основним змістом ігор передбачалися узгодженні дії по досягненню спільної мети. Роль сюжетно-рольових ігор – сприяти розвиненню умінь по встановленню контактів, а для цього необхідністю стають здібності викликати інтерес співбесідника, довіру, користуючись невербальними та вербальними засобами. Однозначно важливо в таких заняттях давати можливість дітям приймати рішення самостійно, розраховуючи водночас на своїх товаришів, імпровізувати.

Спочатку нам потрібно було організувати спільну гру, що спиралася на сюжети коротких віршів та оповідань, вони повинні бути динамічними, доступними по сюжету, близькими та зрозумілими по відбору персонажів, однотипністю їхніх дій та незначною участю мови. У подальшому дітям

пропонувалося освоїти більш складніші твори, із більш різноманітними діями та розгорнути діалоги між персонажами.

Гра-драматизація розгортається також і за іншою схемою: педагог запитує дітей, чи помічали вони особливості поведінки деяких звірів - песика, зайчика, кішки, білочки, їжачка, як вони виглядають, як рухаються, які звуки служать їм мовою. Потім пропонується послухати віршик «Топ-топ, топотуньки».

4. Четвертий блок занять стосувався розвитку у дітей творчих здібностей. Важлива проблема під час проведення занять це створення цікавих творчих завдань, які спонукають до розвитку особистості дитини у сфері: вокальній, інструментальній, акторській режисерській, образотворчій, хореографічній літературній, дослідницькій діяльності.

Ми користувалися такими видами ігор, як літературний текст, який виконує основне функціональне навантаження та сполучається із співами, танцювальними рухами у супроводі музичного акомпанементу. Також для дітей в експериментальній групі ми використовували прийоми «Входження в картину», «П'ять відчуттів», прийоми фантазування та імпровізації.

Використання запропонованих сюжетно-рольових ігор в навчально-виховному процесі дошкільного навчального закладу сприяло формуванню емоційної сфери молодших дошкільників. Зокрема це відображено результатами експериментальної групи, що збільшилися на 70% до високого рівня, а низький рівень взагалі відсутній. У той же час у контрольній групі результати хоча й змінилися, однак на дуже незначний відсоток.

Отримані результати ефективності формуючого етапу дослідження дозволили констатувати, що контрольний показник позитивного емоційного фону вихованців молодшого дошкільного віку в експериментальній групі помітно зріс. Так, підсумкові результати дослідження, отримані у ході спостереження за дітьми, показали, що у 68% дошкільників експериментальної групи притаманний в основному рівний настрій. У контрольній групі цей показник зріс до 60%. Бадьорий та врівноважений настрій властивий для 24% дошкільників експериментальної та 22% дітей контрольної групи. Відносно невелика кількість дітей, для яких характерний дратівливий, порушений настрій – 6% учасників експериментальної та 15% вихованців контрольної групи. Лише для 2% дітей експериментальної і 3% контрольної групи притаманний пригнічений, млявий, нестійкий настрій.

У висновку можна зазначити, що емоційно-ціннісний розвиток має однозначно вагоме значення у програмах розвитку дітей дошкільного віку, враховуючи, що почуття дитини, емоційний стан важливий для фізичного та інтелектуального розвитку, між якими існує тісний взаємозв'язок. Для правильного розвитку дитині не досить мати лише розвинуту будову організму та властиві йому біологічні задатки, потрібен активний вплив на дитину дорослих, які її оточують. Отже, існує нагальна необхідність в подальших експериментальних дослідженнях для розуміння сфери емоцій дитини, яка визначається багатьма факторами, пріоритетними з яких є індивідуальні особливості та оцінне ставлення до оточуючого світу та до себе.

Список літератури:

1. Ігрова діяльність дошкільника: молодший дошкільний вік / Піроженко Т.О. та ін. Київ : Генеза. 88 с.
2. Кудикіна Н. В. Ігрова діяльність дітей: теоретичні основи й методика педагогічного керівництва. Її величність ГРА: теорія і методика організації дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: зб. статей. Вінниця: ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, 2009. – 320 с
3. Огієвич О.В. Розвиток дітей раннього віку в процесі ігрової діяльності. Ранній розвиток дитини — право кожного: зб. матеріалів Всеукраїнського форуму (м. Київ, 20 квітня 2019 р.) К.: НЕНЦ, 2019. С. 16-22
4. Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» / наук. кер. проекту: В. О. Огнев'юк ; наук. ред. Н. В. Кудикіна, В. У. Кузьменко. 3-тє вид., доопр. та доп. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. 492 с.

Ткалич А. А.

*студентка II-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Коннов О. Ф.

*кандидат філософських наук, доцент
кафедри етики та естетики*

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ ПРАЦЕЛЮБНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Трудова діяльність, формування творчої, працьовитої особистості є невід'ємною умовою її гармонійного розвитку. Концепція національної освіти звертає увагу на важливість використання досягнень української народної педагогіки, необхідність перебудови на її основі навчально-виховного процесу, зокрема процесу трудового навчання.

Старший дошкільний вік є періодом розквіту. Збагачується зміст і форми інших видів діяльності дитини. Відбувається подальше ускладнення сюжетів гри, зростає їх різноманітність і розгорнутість. Дітей цікавлять не тільки локальні події з їхнього досвіду, а й такі, що мають значення в межах всього людського суспільства. Гра набуває дедалі творчого характеру.

Праця є важливим засобом морального, економічного, трудового та естетичного виховання. Це внутрішня потреба людини, основа її існування. Наукові психолого-педагогічні дослідження та педагогічна практика показують, що трирічна дитина прагне до самостійності, елементарної роботи. Тому як вдома, так і в дошкільному віці це бажання дитини слід підтримувати,

формуючи постійну потребу в діяльності; виховувати інтерес до праці та до результатів своїх трудових дій; ознайомити з роботою дорослих, організувати зустрічі з представниками різних професій; залучати до різних видів трудової діяльності. [4].

Трудове виховання дітей старшого дошкільного віку — процес формування у дітей суспільних мотивів трудової діяльності, поваги до праці дорослих, дбайливого ставлення до результатів праці інших. Головна мета трудового виховання дошкільників — формування особистості дитини, а також її правильного ставлення до трудової діяльності.

З перших днів народження дитини батьки сподіваються, що вони виростуть гармонійною людиною, успішним спеціалістом, продовжать свою роботу або реалізують свої здібності та вміння в самостійно обраній сфері діяльності. Намагаючись виховати її цілеспрямованою, працьовитою, здатною долати труднощі на шляху до мети, вони покладають свої надії на досвід роботи дошкільних закладів.

Трудове навчання дітей покликане забезпечити вирішення таких завдань. [6]:

1. Формування мотивації (потреби, інтереси, почуття обов'язку та відповідальності), позитивно-емоційне ціннісне ставлення до праці як форми життя та способу самореалізації.

2. Формування системи знань, необхідних для роботи, вибору професії, соціального, професійного та життєвого самовизначення.

3. Формування досвіду суспільно корисної виробничої діяльності, вміння використовувати теоретичні знання на практиці, здатність до творчості.

Вирішення цих проблем відбувається в процесі загальноосвітнього, трудового навчання, різноманітного за змістом і формою роботи.

Проблема створення умов для формування особистості, здатної до самоствердження, творчого сприйняття світу та майбутньої соціально значущої діяльності - головна вимога сьогодення. Трудове виховання є важливою умовою формування особистості, що забезпечує її повноцінний розвиток, оскільки воно спрямоване на формування працьовитості, вдосконалення та орієнтації в правилах доцільної та безпечної поведінки.

Трудова діяльність повинна сприяти загальному розвитку дітей, розширенню їх інтересів, появі найпростіших форм співпраці, формуванню таких моральних якостей, як працьовитість, відповідальність за завдання, почуття обов'язку[8, с. 52].

Як відомо, виховання у дошкільному навчальному закладі - це безперервний процес, коли дитина хоче працювати і із задоволенням приєднується до праці дорослих. Тому найвигідніше залучати дітей до праці.

Специфіка роботи дошкільника полягає в тому, що робота тісно пов'язана з грою. Слід підкреслити, що в ігровій та трудовій діяльності загальне джерело - необхідність брати активну участь у дорослому житті, а також прагнення до самостійності. У роботі та грі дитина опановує сферу соціальних відносин та дій, пов'язаних із побутовими та професійними

функціями дорослих. У грі дитина діє за уявним планом, але конкретного результату не має.

У роботі дитина встановлює безпосередній зв'язок із життям дорослих, ніж у грі. Працю слід розглядати як засіб розумового виховання дітей, оскільки вона сприяє розвитку мислення, уваги, кмітливості, творчої уяви, здатності планувати свою роботу [2, с. 16].

Дитина знайомиться з властивостями предметів і явищ, набуває знань про професії, знаряддя праці, набуває навичок роботи з ними та пізнає світ соціальних відносин між людьми.

Отже, розвиток особистості дитини за допомогою трудового виховання зумовлений такими особливостями праці:

– результативність, що сприяє вихованню цілеспрямованості, звички доводити роботу до кінця, оскільки планування майбутніх результатів, необхідність реалізації запланованого, вміння використовувати результат спонукають дитину серйозно ставитися до роботи;

– творча натура, яка розвиває у дитини відношення до пошуку, вдосконалення своєї роботи та себе на роботі; немає нетворчої роботи, бо за будь-яких обставин дитина має можливість робити щось нове, не як зазвичай, знаходити нові форми взаємодії з однолітками.

Орієнтоване на особистісний розвиток дитини, трудове виховання дітей дошкільного віку пов'язане з фізичним, моральним, розумовим вихованням. Конкретні його завдання, форми організації трудової діяльності дітей зумовлені як навчальними можливостями праці, так і віковими особливостями дітей дошкільного віку.

Список літератури:

1. Бичківський О. О. Загальна характеристика старших дошкільників: конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с.
2. Бондаренко В. Г. Розвиток трудової діяльності старших дошкільників. Запоріжжя, 2017. 113 с.
3. Бондарь Р. В. Виховання у дошкільному навчальному закладі: монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с.
4. Вагіна О. М. Дошкільне дитинство: навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с.
5. Верлос Н. В. Виховання дітей дошкільного віку: курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с.
6. Горбунова А. В. Управління трудовою діяльністю: теорія і методологія: монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с.
7. Гурська Л. І. Виховання дітей дошкільного віку: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с.
8. Дробот О. В. Трудова діяльність в розвитку дошкільників: навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.
9. Сергієва Д.В. Виховання дітей дошкільного віку. Москва: Просвіта, 2017. 96 с .

Труба А. А.
студентка II-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Лобанчук О. А.
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри етики та естетики
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ПОДОЛАННЯ СТРАХІВ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ КАЗКОТЕРАПІЇ

Страх сприяє самозбереженню особистості, і водночас він є найнебезпечнішою із усіх емоцій, якщо закріпився як усталена характеристика. Страх розглядають як сильне емоційне збудження (Н.В. Виноградова, І.Ю. Кулагіна); стан страху пов'язується з фрустрацією соціальних потреб людини (Л.Л. Гозман, Л.А. Грищенко, Н.В. Жутікова, Н.Д. Левитов); з властивостями особистості (В.М. Астапов, Б.С. Братусь, Ф.Є. Василюк, Ю.М. Забродін, Б.В. Зейгарник, В.Д. Менделевич, А.В. Петровський). Наявність страхів у дитячому віці може стати фактором порушення розвитку особистості в онтогенезі (В.І. Гарбузов, В.В. Лебединський і ін.). В цьому контексті актуальним є пошук ефективних засобів попередження та подолання страхів у дітей різного віку.

На основі теоретичного аналізу визначено критерії прояву страхів у дітей середнього дошкільного віку, якими є система когнітивних, емоційних, вольових та поведінкових реакцій. Показниками є наявність знань про страхи, їхні причини, ситуативність / стабільність емоційного напруження, її уміння назвати свій емоційний стан, уміння стримувати свої емоційні прояви і екологічно їх демонструвати, вияв дошкільником толерантності до ровесників, що переживають страх, здатність здійснювати дії щодо подолання власного страху та виходу зі стресової ситуації.

Виявлено і описано особливості дітей з різними рівнями переживання страху. Діти середнього дошкільного віку з високим рівнем переживання страхів (40 %) характеризуються переважанням великої кількості страхів, серед яких домінують страхи фізичного пошкодження, покарання, просторові страхи, страх комах і деяких тварин. Дошкільники неспроможні назвати причини своїх страхів, описати ситуації, коли вони виникають. Дошкільники з середнім рівнем переживання страхів (40%) мають просторові страхи, страх покарання, страхи тварин і казкових персонажів, не завжди можуть назвати причини своїх страхів. Характеризуються ситуативністю емоційних проявів, що часто залежить від настрою, наявного інтересу до ситуації та завдання. Такі

діти мають труднощі у спілкуванні з ровесниками. Діти середнього дошкільного віку з помірними страхами (20%) характеризуються наявністю переважно соціально обумовлених страхів, які заважають взаємодії. Вони уміють проговорювати свої страхи, іноді розкривають ситуації, в яких вони виявляються; прагнуть розв'язувати свої проблеми самостійно, здатні регулювати свою поведінку, підтримувати власну емоційну рівновагу. Іноді звертаються з надією до дорослого, щоб той вирішив всі питання, маючи при цьому недостатньо впевнену поведінку.

Найбільш притаманними для дітей середнього дошкільного віку є просторові страхи (висоти, глибини), а також страхи, пов'язані з заповіданням фізичної шкоди (нападу, пожежі, війни) і соціально опосередковані страхи (страх покарання, самотності). Найменш властиві страхи тварин і казкових персонажів.

Казкотерпія – це засіб передачі психологічних знань про соціальне становлення особистості за допомогою використання метафоричних символів (А. А. Бреусенко-Кузнецов, І. В. Данилюк, Т. Д. Зінкевич-Євстигнеєва) [1; 2; 3]. Казкотерапія як метод використовує казкову форму для інтеграції особистості в соціальне середовище, сприяє розвитку творчих здібностей, розширює свідомість, удосконалює взаємодію з мікро- та макросередовищем (І. Шестопап) [4, с. 143-147]. На основі теоретико-експериментального пошуку визначено психолого-педагогічні умови подолання страхів у дітей середнього дошкільного віку засобами казкотерапії:

1. розуміння дітьми своїх страхів за рахунок розширення системи знань про них, їхні причини та значення в житті людини;
2. формування у дітей уміння адекватно сприймати свій емоційний стан як ситуативний або стабільний, називати його через придумування казкових героїв та ситуацій, їх малювання;
3. формування уміння стримувати свої емоційні прояви і демонструвати їх екологічно через демонстрацію казкових ситуацій;
4. розвиток комунікативних умінь, емпатійних здібностей дітей через реалізацію психогімнастичних вправ та організацію ігор, що забезпечує обмін позитивними емоціями, досвідом.

На основі вказаних психолого-педагогічних умов апробовано поетапний алгоритм створення казки з метою подолання страхів у дітей середнього дошкільного віку: розповідь казки; малювання казки; постановка казки. Встановлено, що після участі у казкотерапевтичному експерименті кількісні показники змінилися, а саме: зменшилось число дітей з високим рівнем страху темряви з 50% до 30% і збільшилась їхня кількість з середнім рівнем з 50% до 70%. У контрольній групі змін не виявлено. Зміст казки може варіюватися, дитина може виявляти творчість, створюючи героя та ситуації, однак описаний алгоритм сприяє досягненню бажаного результату.

В основі методичних рекомендацій щодо подолання страхів у дітей дошкільного віку покладено положення про те, що робота має здійснюватися у трьох напрямках: із педагогами (просвітницька робота спрямована на створення доброзичливого психологічного клімату у дитячій групі,

формування довірливих стосунків вихователя з дітьми), з сім'єю (просвітницька робота орієнтовна на забезпечення психологічно сприятливих сімейних стосунків, переживання безпеки у сімейному колі), з дітьми (психокорекційна робота, яка передбачає застосування ігротерапії, казкотерапії та зображувальної діяльності з метою зняття емоційного напруження, формування системи знань про страхи, їхні причини, формування уміння адекватного та екологічного реагування на власні переживання).

Перспективи подальшого вивчення проблеми подолання страхів у дітей дошкільного віку пов'язані з розробкою науково обґрунтованих розвивальних програм з поєднанням різних методів, а також методичного інструментарію діагностики.

Список літератури:

1. Бреусенко-Кузнецов О. А. Казкотерапія. Теоретичні основи і застосування в освіті та соціальній роботі зб. статей. К., 2008. № 20 (23). С. 3-12.
2. Данилюк І.В., Зольникова С.В. Казкотерапія як метод психологічного впливу на особистість. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/683128.pdf> (дата звернення: 10.03.2020)
3. Зинкевич-Евстигнеева, Т. Д. Формы и методы работы со сказками: технологии института сказкотерапии. СПб.: Речь, 2010. 235 с.
4. Шестопад І. А. Казкотерапія як ефективний метод роботи психотерапевта з дітьми. *Проблеми консультативної психології та психокорекції*. Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Психологія». 2020. № 10. С.143-147.

Хуторна Н. А.
студентка II-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Сандугей В. В.
кандидат економічних наук, доцент
кафедри економіки та економічної освіти
Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МЕНТАЛЬНОЇ АРИФМЕТИКИ

В дошкільному віці швидкими темпами відбувається накопичення знань, удосконалюються пізнавальні процеси, формується мова. Дошкільнята з

розвиненим інтелектом швидше засвоюють і запам'ятовують новий матеріал, більш впевнені у власних силах і, як показує практика, мають більше бажання вчитися. Зважаючи на це, особливого значення набуває розробка ефективних освітніх методик і програм, спрямованих на інтелектуальний та творчий особистісний розвиток дітей при максимальному використанні потенціалу їх вікових можливостей. Однією з таких методик є методика навчання дітей дошкільного віку усного рахунку UCMAS (Universal Concept of Mental Arithmetic System) або «ментальна арифметика» з використанням японських горизонтальних арифметичних рахівниць Абакус (Соробан). «Ментальна арифметика» являє собою одну з молодих і перспективних технологій в системі освіти та інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку.

Проблема інтелектуального розвитку дітей дошкільного віку привертала до себе увагу багатьох педагогів і психологів. Особливості інтелектуального розвитку дошкільнят розглядає у своїх працях Богущ А., Котирло Т., Крутій К., Ладивір С., Лисенко Н., Проколієнко Л., Проскура Є., Стрюк К., Фунтікова О., Щербаківа К. [1; 3; 4; 5]. Ментальна арифметика виникла в Китаї, однак її вдосконалили саме японські вчені. Сьогодні ця методика навчання входить до державної освітньої програми Японії як обов'язкова дисципліна. У цілому, за технологією «Ментальна арифметика» вчать діти понад 57 країн світу [2]. В Україні ментальна арифметика з'явилася близько 7 років тому. В 2013 році у м. Дніпрі була відкрита перша школа усної лічби «Соробан». В 2015 році в Україні розпочала свою роботу Академія розвитку інтелекту «Smartum».

Метою нашого дослідження є обґрунтування методики розвитку інтелектуальних здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами ментальної арифметики та аналіз результатів експериментального дослідження використання ментальної арифметики як засобу розвитку інтелектуальних здібностей дітей старшого дошкільного віку.

На сучасному етапі проблема інтелектуального розвитку дошкільників визначається існуючими протиріччями, по-перше, між змістом діючих освітніх програм дошкільної освіти, які не завжди в повній мірі сприяють розкриттю інтелектуального потенціалу дитини та необхідністю їх когнітивного збагачення в рамках додаткової освіти, по-друге, між педагогічним потенціалом навчання ментальної арифметиці для розвитку розумових процесів і операцій у дітей дошкільного віку і недостатньою розробленістю її методики і педагогічних прийомів.

Зважаючи на це, особливе значення належить розробці ефективних освітніх методик і програм, спрямованих на інтелектуальний, творчий та особистісний розвиток дітей при максимальному використанні потенціалу їх вікових можливостей. Однією з таких методик є методика навчання дітей дошкільного віку усному рахунку UCMAS (Universal Concept of Mental Arithmetic System) з використанням найдавніших горизонтальних арифметичних рахівниць Абакус. Абакус – це рахівниця прямокутної форми, в якій 13 (або більше, але завжди непарна кількість) вертикальних спиць, поділених поперек поздовжньої планкою. На кожному ряду спиць нанизані кісточки, які дозволяють дитині візуалізувати базову десяткову систему.

Маніпулюючи цими кісточками, дитина проводить складні арифметичні дії. Починаючи з 4-річного віку, дитина, познайомившись з цифрами від 1 до 10, починає використовувати Абакусом для простих арифметичних вправ. В процесі виконання арифметичних дій дитина пересуває дерев'яні кісточки одночасно великим і вказівним пальцями обох рук, що сприяє гармонійному розвитку обох півкуль головного мозку. При цьому дитина вчиться уявляти числа і математичні дії у вигляді певного положення кісточок на спицях рахівниць. Згодом поступово послаблюється прив'язка дитини до рахівниць і стимулюється її власна уява, завдяки чому вже через кілька занять, вона зможе виконувати найпростіші розрахунки в умі, лише уявляючи Абакус перед собою і подумки здійснюючи руху кісточками (робота з уявними рахунками). Здійснювати ментальні арифметичні дії дитина зможе тільки тоді, коли навчиться замінювати фізичний Абакус на його образ у своїй свідомості, тобто користуватися в умі (ментально) «віртуальним» Абакусом.

Експериментальна робота з проблеми розвитку інтелектуальних здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами ментальної арифметики проводилася на базі закладу дошкільної освіти «Смартис» (м. Київ, Оболонський район), в якому взяли участь 24 дитини. Аналіз результатів контрольної діагностики виявив у дітей експериментальної групи яскраво виражену позитивну динаміку рівня інтелекта, що свідчить про ефективність розробленої нами програми занять ментальної арифметикою для розвитку інтелектуальних здібностей старших дошкільнят. Результати контрольного етапу експерименту дітей експериментальної (формульованої) групи свідчать, що в середньому: високий рівень показали 61,1 % дітей; середній рівень – 36,6 % дітей; низький рівень – 2,7% дітей. В результаті формульованого етапу рівень розвитку інтелектуальних здібностей значно зріс у 90% старших дошкільників.

Таким чином, проведене дослідження дозволило підтвердити ефективність програми Ментальної арифметики UCMAS (Universal Concept of Mental Arithmetic System), заснованої на системі усного рахунку за допомогою арифметичних обчислень на Абакус, для розвитку інтелектуальних здібностей дітей старшого дошкільного віку.

Список літератури:

1. Богуш А.М., Лисенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному закладі: [практикум/навч. посібник]. Київ.: Вища школа. 2003. 206 с.
2. Кирилина Н. Ю. Технология «Ментальная арифметика» в организации образовательной деятельности дошкольников. Из опыта работы. Молодой ученый. 2017. № 15.2(149.2). С. 82-84
3. Котирло В. К., Ладывир С. А. Детский сад и семья. Київ, 1984. 119 с.
4. Проскура Є. Розвиток пізнавальних здібностей дошкільника. Київ: Радянська школа, 2010. 323 с.
5. Фунтікова О. Модель у навчанні дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 1999. № 3. С. 8-9.

Цибулько С. П.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Цветкова Г. Г.
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і психології
дошкільної освіти
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ КАЗКОТЕРАПІЇ

Проблема навчання та виховання старших дошкільників з особливими освітніми потребами нині є досить актуальною, оскільки за статистика стверджує, що постійно зростає кількість таких. Через брак досвіду в педагогічному колективі навчально-виховного закладу в роботі з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку складною є і інтеграція у шкільний соціум та соціальна адаптація загалом означеної категорії. Порушення інтелектуального розвитку характеризується стійким зниженням пізнавальної діяльності, що виникає на основі органічного ураження ЦНС. Воно негативно позначається на пізнавальних (мислення, увага, уява, мовлення, сприйняття) та емоційно-мотиваційних психічних процесах (емоції, почуття, мотивація, воля), а це, в свою чергу, впливає формування навичок навчальної діяльності та дитячої поведінки.

Для активізації цих процесів в освітньому процесі може використовуватися казкотерапія. Ефективність її використання в корекційному навчанні підкріплюється широким спектром наукових праць Т. Зінкевич-Євстигнєєвої, В. Мурашевського, А. Міллера, О. Рау. Вивченням казки та її лікувальним впливом на дітей займалися Т. Вохмяніна, М. Осоріна, Н. Пезешкіан, О. Петрова, Д. Соколов. Їм вдалося довести, що казкотерапія дає позитивні результати в корекційній діяльності з дітьми дошкільного віку, які мають різноманітні емоційні та поведінкові проблеми, труднощі в сприйнятті своїх відчуттів, у комунікативно-рефлексивних процесах.[1,3]

Останнім часом казкотерапія активно інтегрується в систему корекційно-розвивального процесу для дітей із особливостями психофізичного розвитку. Потужні можливості казки, як фольклорного жанру, зумовлюють її терапевтичний ефект у різних ситуаціях: казкотерапію розглядають і в освіті, і у вихованні, і у розвитку, і у тренінгах, і як інструмент психотерапії.

Казкотерапія використовується як інструмент передачі досвіду, як інструмент розвитку, як інструмент формування «життєвого сценарію». До

того ж, з її допомогою можна розвивати, пам'ять, мислення, увагу, творчі здібності, зв'язне мовлення, розширити свідомість, викликати емоційну реакцію.

Привабливість казки як засобу корекційно-педагогічного впливу для дитини зумовлена її властивостями:

- відсутність прямих повчань; події казкової історії логічні, природно витікають одна з одної, що дозволяє дитині засвоювати причинно-наслідкові зв'язки і спиратись на них;

- через образи казки дитина знайомиться з досвідом багатьох поколінь.

Завдяки казці у дитини відбувається процес пізнання навколишнього світу, а осмислення її сюжету вчить бачити самого себе в діях та думках героїв, які живуть на сторінках казки. При цьому у дитини формується певна думка про різні типи відносин і характеру людини. Завдяки казці дитина вчиться знаходити власні помилки у поведінці, спілкуванні і діяльності та моделювати варіанти їх зміни. Тому, працюючи з казкою, можна здійснити певний вплив як на психічний, так і на мовленнєвий розвиток дитини, що позитивно відобразиться на її подальшому розвитку і становленні як особистості.

У цього засобу багатовікова історія, хоча наукове обґрунтування і використання в спеціальній педагогіці казка отримала порівняно нещодавно. Проте, сьогодні прийом казкотерапії є одним з найбільш перспективних та беззаперечних, оскільки під час роботи над казкою дитина збагачує словниковий запас, запам'ятовує дійових осіб та сюжет, встановлює послідовність подій, вчиться рахувати, розвиває уяву, концентрує увагу, вчиться зв'язно, логічно, послідовно, правильно будувати розповідь.

Важливими прийомами розвитку у дошкільників із порушеннями інтелектуального розвитку є записи їх розповідей чи придуманих казок з подальшим обговоренням і оцінкою. Не менш важливо запропонувати розповіді їм щось своїм батькам або молодшим дітям.

Дійсно, можливості казки потужні. Перші казки, які чує дитина дошкільного віку, традиційно збагачені ритмічною мовою, слова їх часто заримовані, а героям зазвичай надаються незвичайні визначення. Недарма ж людство, передаючи їх зміст поколіннями з уст у уста, прагнуло надати відповіді на основні життєво важливі питання, закладаючи таким чином підсвідомо власну історію розвитку взаємин в сюжеті багатьох таких оповідок, аналізуючи, що для розвитку необхідно перш за все знати: своє походження, специфіку оточуючих, свою мету і тих, хто допоможе на шляху її досягнення.

Звертаючись до знайомих казок, відразу бачимо, що їх герої шукають відповіді саме на ці питання. А разом з ними і кожен читач чи слухач поповнює власну життєву «базу» нормами і правилами поведінки, цінностями, важливими для людства. Казка допомагає образно відтворити життєві реалії, адже дії, що відбуваються у ній, можуть відбуватися і в повсякденному житті, але дослівно, без вигаданого колориту.

Таким чином, завдяки казковим сюжетам дошкільники вперше опановують фундаментальні життєві принципи та через дії героїв можуть

порівняти добре і погане, самостійно вирішуючи, хто з них позитивний, а хто – негативний. І хоча усвідомлення цього приходить не відразу, та саме завдяки казці в дошкільні роки робляться перші кроки в цьому напрямку.

Загалом казкотерапію можна визначити як діяльність, де дії уявної ситуації тісно зв'язані з реальним спілкуванням, що націлює на самостійну творчу активність та забезпечує врегулювання дитиною свого емоційного стану. Таким чином, використання казкової форми дозволяє активувати розвиток творчих здібностей особистості та удосконалити її взаємодію з довкіллям. Крім того, метод казкотерапії є впливом практичної психології на внутрішній світ. Щоправда вплив цей більше орієнтується на дітей дошкільного віку, оскільки їм ще не властиво оцінювати реальні події та аналізувати їх для самостійних рішень.

Отже, казкотерапія – є ефективним засобом корекційно-розвиваючої роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями.

Корекційно-розвиваюча робота – результат плідної співпраці між дитиною та педагогами. Останні допомагають дітям розвивати мислення, пам'ять, увагу, уяву, сприйняття та вчать висловлювати свої думки правильно, логічно та послідовно [2,4].

Характерними ознаками психічного розвитку дитини є:

- розвиток пізнавальної сфери (мислення, сприйняття, пам'яті, увага, уява,) та мовлення;
- формування системи особистісних відносин (емоцій, потреб, мотивів);
- оволодіння діяльністю (предметно-практичною, ігровою, навчальною, трудовою тощо).

Діти з інтелектуальними порушеннями розвитку доволі вдало пізнають світ за допомогою практичних дій внаслідок планомірного навчання та виховання. Формування інтелектуальних та прикладних дій відбувається завдяки спеціально упорядкованій корекційній роботі, направленій на навчання та виховання, одним із проявів якої є казкотерапія.

Казка є доступною формою виховання, за допомогою якої діти вчаться адекватно реагувати на будь-які життєві ситуації, вчаться відрізнити хороше від поганого. Вона завжди допоможе подолати страхи, невпевненість, підштовхне розвиток фантазії, а з нею – нестандартні рішення та розуміння того, що досягнути всього можливо. Доведено, що казка має позитивний вплив на виховання та розвиток дітей старшого дошкільного віку [5].

Список літератури:

1. Войтко В. Психолого-педагогічний супровід дітей з затримкою психічного розвитку: навчально-методичний посібник. 2017. 48 с.
2. Кондратенко Л. Діти з затримкою психічного розвитку: характеристика, особливості психологічного супроводу. Суми, 2015. 54 с.
3. Максименко С. Д. Загальна психологія : навч. посіб. 2008. 271 с.
4. Новий тлумачний словник української мови ред. 1999. С. 133
5. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. 1946. 502 с.
6. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори 1999. С. 42

Чернишова О. Д.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Дорога А. Є.
кандидат філософських наук, професор
кафедри етики та естетики
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Нині особистість перебуває в центрі педагогічного процесу, що зумовлює зростання значення аналізу наявних та створення нових підходів до навчання та виховання, які спрямовані на формування у дошкільника адекватної самооцінки та ціннісного ставлення до себе. Старший дошкільний вік можна вважати початковим періодом розуміння себе як особистості. Відповідно, саме на цьому етапі в дитини необхідно сформувати базу для розвитку індивідуальної правильної самооцінки. При цьому сучасне суспільство висуває підвищені вимоги до людини як до особистості, які передбачають її високу вимогливість як до себе, так і до оточення, що зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Особливості прояву самооцінки в дошкільному дитинстві та специфіку її розвитку вивчали такі дослідники, як А. Бортовська, Г. Ф. Гончаровська, В.В.Горбатих, В. Кобильченко, Т. О. Мирошниченко, О. О. Олійник та ін. Теоретичні та практичні аспекти розвитку самооцінки дітей у ігровій діяльності були об'єктом дослідження Т. В. Завязун, Є. В. Міхеєвої, А. А.Мойсевич, Л. Ю. Шавшаєвої та ін.

У цілому самооцінка, за визначенням Н. А. Богданової, є ядром особистості, відіграє роль найважливішого регулятора поведінки і дій. Від неї залежить, чи гармонійно індивід почуває себе в соціумі і наскільки успішно він може формувати відносини з оточенням [1]. Схожу думку знаходимо в дослідженнях О. К. Таран, яка визначає самооцінку як центральну ланку довільної саморегуляції, що зумовлює напрям і рівень активності людини, її ставлення до світу, до людей, до самої себе і є складним за психологічною природою феноменом. Самооцінка, на думку науковиці, включена в безліч зв'язків і відносин з усіма психічними утвореннями особистості і виступає в якості важливої детермінанти всіх форм і видів її діяльності та спілкування [4].

Самооцінка змінюється не «прямо пропорційно» віку дитини, а відповідно до її провідної діяльності. Оскільки у старшому дошкільному віці провідною діяльністю дитини є ігрова, саме вона повинна використовуватися

вихователями у процесі виховання в цілому, так і для формування самооцінки зокрема.

У грі проявляються творчі здібності та розвивається особистісно-творчий потенціал, формується самоставлення, вміння приймати самостійні рішення, формується емоційна сфера дитини. У грі розвивається і регулятивна функція. З усієї сукупності факторів, що діють на формування ставлення особистості до себе в процесі ігрової діяльності, можна виділити дві найбільш суттєвих групи. Перша група – це самооцінка дитиною власних досягнень, а також співвіднесення своєї оцінки із суспільною оцінкою та оцінкою тими членами колективу, думка яких з певних для дошкільника причин є значущою. Друга група – ставлення інших людей до конкретної дитини як особистості.

Найбільш ефективною у формуванні самооцінки дітей є сюжетно-рольова гра, яка досягає своєї найбільш розвинутої форми в старшому дошкільному віці. Самостійність дітей у сюжетно-рольовій грі – одна з її головних переваг для формування самооцінки дошкільника. Адже діти можуть самі обирати тему гри, визначати сюжет її розвитку, вирішувати, як будуть розвиватися ролі тощо. Але найголовніше те, що в грі дитина втілює свій погляд, свої уявлення, своє ставлення до тієї події, яка розігрується. Оскільки рольова поведінка регулюється певними правилами та обмеженнями, їх дотримання та свідоме ставлення до них свідчить, наскільки глибоко засвоїла дитина відображену в грі сферу соціальної дійсності. Завдяки цьому дитина вчиться керувати собою, своєю поведінкою, аналізувати свої дії та своє місце в колективі [2].

Також для формування самооцінки у дітей старшого дошкільного віку може застосовуватися дидактична гра – одна з форм навчальної взаємодії дорослого та дошкільника. Для формування самооцінки важливо, щоб дитина була здатна впоратися із завданням, проте і вміла програвати. Для того щоб сформувати адекватну самооцінку старших дошкільників, необхідно в рівній мірі відзначити успіхи і невдачі дітей, здійснювати їх оцінку, проте не зауважувати незначні успіхи в дітей із завищеною самооцінкою. У процесі ігрової діяльності вихователю потрібно утримуватися від безсистемних оцінок, які позбавляють дошкільнят орієнтирів у поведінці. Доброзичливо оцінюючи ігрову діяльність дітей, необхідно аргументувати висловлювання, враховуючи вікові та індивідуальні особливості дошкільнят, а також статус у групі однолітків [5].

У процесі формування адекватної самооцінки старших дошкільників використовуються також рухливі ігри, в яких велике значення має індивідуальний результат. Прагнення «бути краще, ніж інші» є мотивом для досягнення успіху, однією з умов розвитку волі та здатності усвідомлювати свої переваги й недоліки. Щоб підвищити рівень дитячих прагнень, іноді необхідно вдатися до цілеспрямованого створення ситуації успіху: почати з простих ігор, де кожен може виграти. Це дозволить дошкільнику набути впевненості в собі і стати більш активним у діяльності та в спілкуванні [3].

Отже, ігрова діяльність дошкільників сприяє не лише розвитку особистісно-творчого потенціалу, а й формуванню адекватної самооцінки,

навичок саморегуляції, розвитку вміння приймати самостійні рішення. Гра розвиває рефлексію, формує почуття власної гідності.

Список літератури:

1. Богданова Н. А. Психологические трудности развития Я-идентичности младших школьников : автореф. дис. ... канд. псих. наук 19.00.13. Калуга, 2000. 42 с.
2. Выготский Л. С. Психология развития ребенка. М.: Эксмо, 2006. 507 с.
3. Михеева Е. В. Формирования самооценки у детей дошкольного возраста в подвижной игре. URL: <https://studylib.ru/doc/503123/formirovanie-samoocenki-detej-v-podvizhnoj-igre>
4. Таран О.К. Психологічні особливості прояву самооцінки у дітей старшого дошкільного віку. URL: https://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/stud_almanah/58.pdf
5. Шевшаева Л. Ю., Коршунова Ю. А. Формирование самооценки старших дошкольников в процессе игровой деятельности. Вопросы дополнительного профессионального образования : научно-практический журнал. 2016. Вып. № 2 (6). С. 250-253.

Чілікіна С. Л.

*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Педагогічний інститут Київського університету
імені Бориса Грінченка

Науковий керівник:

Пономаренко Т. О.

*доктор педагогічних наук, професор
кафедри дошкільної освіти*

Педагогічний інститут Київського університету
імені Бориса Грінченка

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ В СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ НА ЗАСАДАХ STREAM-ОСВІТИ

Набування дітьми життєвої компетентності, життєздатності є успішним лише тоді, коли дошкільники виявляють пізнавальну активність, усвідомлюють необхідність і мету засвоєння певного досвіду, планують і організовують власну діяльність, виявляють самоконтроль і самооцінку. Тобто успішне оволодіння досвідом, ефективний розвиток особистості відбувається лише в активній діяльності, в цілеспрямованих зусиллях для отримання запланованого результату.

Проблема розвитку пізнавальної активності особистості постійно в центрі уваги науковців, оскільки її успішне розв'язання дає можливість підвищувати ефективність, якість освітнього процесу. Доведено (Л. Буркова,

Т. Кондратенко, С. Ладивір, М. Лісіна, Л. Лохвицька, М. Поддьяков, О. Проскура, В. Суржанська, Г. Стадник, Т. Ткачук та ін.), що інтенсивне становлення пізнавальної активності відбувається саме в дошкільному віці. Психологічні аспекти її становлення досліджувались у роботах Л. Виготського, П. Гальперіна, В. Давидова, О. Леонтьєва, А. Матюшкіна, С. Рубінштейна, Н. Талізінної. Особливості формування пізнавальної активності дітей дошкільного вивчалися І. Литвиненко, С. Ладивір, Л. Мар'яненко, Т. Ткачук та ін.

Сучасне суспільство вимагає від особистості здатності до проявів пізнавальної активності, креативного мислення, суб'єктного підходу до вирішення непередбачуваних ситуацій, адаптації до життя в постійно змінюваних умовах соціуму. Формувати, підтримувати пізнавальну активність можливо на засадах використання інноваційних педагогічних технологій, до яких належить STREAM-освіта.

Важливість, особливості використання STREAM-освіти в закладах дошкільної освіти обґрунтовано в роботах І. Стеценко, О. Грицишиної [2], К. Крутій [2]. Вирішенню проблем STREAM-освіти присвячені наукові роботи зарубіжних вчених – Хізера Гонсалеса, Джеффі Куензі, Девіда Ленгдона, Кейта Ніколаса [1].

Таким чином, вивчення теорії й практики проблеми формування пізнавальної активності засобом STREAM-освіти в дітей старшого дошкільного віку дозволяє визначити актуальність досліджуваної проблеми й наявність наукової бази щодо можливості її подальшого дослідження.

Г. Щукіна пізнавальну діяльність характеризує як особистісне утворення, що являє інтелектуальний відгук на процес пізнання, розумово-емоційну чуйність у пізнавальному процесі [6].

С. Ладивір [3] характеризує пізнавальну активність дошкільників як якісну особливість їх діяльності, властивість самої особистості, стан її готовності до пізнавальної діяльності. Учена констатує, що пізнавальна активність виявляється в процесі пізнавальної діяльності. Тож поняття «пізнавальна діяльність» та «пізнавальна активність» у науковій літературі розмежовуються. Пізнавальна активність актуалізується в процесі відповідної діяльності.

За визначенням М. Марусинець [4], пізнавальна активність є природним проявом інтересу дитини до довкілля й має чіткі характеристики: увага й особлива зацікавленість довкіллям; емоційне ставлення до нього (подив, стурбованість, сміх тощо); дії, спрямовані на з'ясування будови та призначення предметів (якість, різноманітність перцептивних дій, розмірковування тощо); постійний потяг до досліджуваних предметів, об'єктів.

На засадах вищеозначеного, у своєму дослідженні ми дотримуємось позиції, що пізнавальна активність дітей старшого дошкільного віку – це якість особистості, яка виявляється в її бажанні пізнавати природне, предметне, соціальне довкілля, засвоювати соціальний досвід.

В експериментальній частині нашого дослідження ми ґрунтувалися на положенні, що застосування STREAM-освіти зумовлює набування дошкільниками комплексного досвіду в галузі природничих наук, технологій,

інженерії, математики. Також ми враховували, що STREAM-освіта базується на проєктній технології, що передбачає постійний пізнавальний пошук, дослідження, відкриття, обмін враженнями [5].

Тож нами було використано такі форми й методи в межах проєктної діяльності дітей для вирішення завдань їх ознайомлення зі світом природи: перегляд презентацій, мультфільмів, відео-фрагментів у межах різних видів життєдіяльності дітей («Як дозрівають овочі?», «Куди відлітають птахи?», «Що стає з різними тваринами взимку?», «Як збирають різні овочі сучасною технікою?»). Цікавими виявились мультфільми із серії «Лунтик та його друзі» – («Вишня», «Картопля», «Суниця», «Ягодопровід» тощо).

В процесі реалізації різних продуктивних видів діяльності діти виробляли поробки з природного матеріалу; виготовляли аплікації з листя із зображенням різних птахів; створювали город із об'ємних фруктів та овочів за допомогою паперу; виготовляли парасольки з різних геометричних фігур; закріплювали знання про геометричні фігури за допомогою живопису. Також використовувалися досліди та експериментування, конструктор LEGO. Діти в процесі гри с з яскравими деталями конструктора відтворювали істотні властивості об'єктів природи.

Таким чином, в дослідженні визначено актуальність досліджуваної проблеми. Уточнено сутність понять «пізнавальна активність дітей дошкільного віку» й «STREAM-освіта». Окреслено наукову базу щодо можливості дослідження означеної проблеми. Окреслено особливості експериментальної діяльності в умовах закладу дошкільної освіти на засадах використання STREAM-освіти. Подальшого вивчення потребують ефективні форми, засоби, методи, прийоми формування пізнавальної активності старших дошкільників засобом STREAM-освіти.

Список літератури:

1. Весела Н. О. STEM-освіта як перспективна форма інноваційної освіти в Україні // Мат-ли I Всеукр. Науково-практичної інтернет конф. з міжн. уч. «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи». Тернопіль, 2017. С. 25.
2. Крутій К. STREAM-освіта дошкільнят: виховуємо культуру інженерного мислення / К. Крутій, Т. Грицишина // Дошкільне виховання. – 2016. №1. С. 3-7.
3. Ладивір С. О. Розвивальні можливості дослідницького методу навчання дошкільників / С. О. Ладивір // Актуальні проблеми психології. Психологія розвитку дошкільника. Збірник наукових статей. Т. IV. Вип. IV. К., 2007. С. 96-97.
4. Марусинець М. М. Розвиток пізнавальної активності / М. М. Марусинець // Дошкільне виховання. 2005. №11. С. 11-12.
5. Резніченко І. STEM-освіта для дошкільників / І Резніченко // Вихователь-методист дошкільного закладу. 2019. № 7. С.4-9.
6. Щукина Г. И. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе: Учебное пособие для студентов пед. ин-тов. М.: Просвещение, 1979. 160 с.

Чжан Дань
студентка I-го курсу магістратури
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Войтовська О. М.
доктор педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки і психології
дошкільної освіти
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Гра є одним із методів навчання, який широко застосовується у ЗДО. Грати в ігри люблять усі діти. У процесі участі в іграх діти можуть повністю присвятити себе грі. Під час гри передача знань та розвиток навичок у дітей відбувається досить швидко. Для того, щоб допомогти старшим дошкільникам краще інтегруватися в суспільство та мати міцні міжособистісні стосунки з однолітками, вихователі застосовують ігрові методи навчання дітей. У нашому дослідженні ми дослідимо, як використання ігор впливає на виховання соціально-комунікативних навичок старших дошкільників.

Соціально-комунікативні навички є основою для розвитку особистості в суспільстві. Дуже важливо їх розвивати у старшому дошкільному віці для індивідуального розвитку кожної дитини, зосереджуючись на вихованні їх соціальних навичок під час спілкування з іншими дітьми в дошкільному періоді. Результати багатьох досліджень показують, що цілеспрямоване навчання та виховання дітей відіграють важливу роль у формуванні майбутніх навичок соціального спілкування дітей та розвитку їхньої особистості. Відповідно до вимог дошкільної освіти та нових стандартів навчальної програми, в новому освітньому та навчальному середовищі вихователі мають великий вибір методів та форм навчання та виховання дітей.

Відомий вихователь дітей дошкільного віку та дитячий психолог Піаже започаткував такі теорії, як гносеологія, конструктивістський погляд на розвиток дітей та етапи когнітивного розвитку дітей. [1, с. 11]. Із теорій Піаже зрозуміло, що і вихователі і батьки відіграють важливу роль у розвитку дітей під час важливого періоду розвитку – дошкільний вік. Науковець вважав, що в дошкільній освіті не слід сліпо наголошувати на вихованні знань та культури, а більше уваги необхідно приділяти психологічному та фізичному розвитку дітей та відповідним емоційним змінам, які спричинені цим. Значний вплив на становлення теорії гри мали праці С. Рубінштейна, який довів, що розвиток людини зумовлюється конкретними видами її діяльності (грою, навчанням,

працею). З'ясовуючи природу гри, науковець класифікує її як осмислену діяльність. [2, с. 81].

Відповідно до психологічних особливостей дітей різного віку вихователі володіють відповідними навчальними моделями та планами виховання і розвитку дітей. Для розвитку та вдосконалення всебічних здібностей та якостей дітей вихователю необхідно враховувати розвиток емоційної сфери та особистості кожної дитини. Серед них найважливішим є виховання соціальних та комунікативних навичок у старших дошкільників, а також спілкування між однолітками, щоб діти могли усвідомити важливість та необхідність соціальної взаємодії. Певною мірою дошкільна освіта та навчання є ключем та основою для виховання у дітей навичок спілкування у всіх аспектах. Якщо діти зможуть усвідомити, що вони мають почуття особистісної захищеності у дитячому садку, це буде сприяти подальшій роботі вихователів і в той же час це може допомогти дітям сформувати гарний характер і волю. Якщо діти одного віку зможуть налагодити добрі дружні стосунки та реалізувати взаємодопомогу між однолітками на основі цих стосунків, можна вважати, що це буде своєрідна форма емоційного тренінгу для дітей. У процесі спілкування діти отримують радість від обміну інформацією один з одним, набувають почуття самотності у грі і одночасно сприяють розвитку здібностей, мислення та інших психічних якостей.

Щоб виховувати та розвивати у старших дошкільників необхідні знання та навички, вихователям необхідно враховувати такі важливі аспекти: не зосереджуватись занадто на передачі знань або на односторонньому розвитку дітей. По-перше вихователю необхідно взяти за основу інтерес дітей до навчання і використовувати його для стимулювання навчання дітей. Також проявляти ініціативу.

На цьому етапі розвитку це дозволить дітям правильно розуміти навчання, правильно ставитися до знань, зменшувати емоційне та психологічне неприйняття питань, пов'язаних з навчанням, а також створювати хороші умови для навчання та розвитку дітей. Вихователю має не тільки враховувати особливості особистості кожної дитини, але і поважати їх інтереси. Це також може змусити старших дошкільників бажати та прагнути отримувати знання та приємний досвід навчання. По-друге, розвиток навичок соціального та емоційного спілкування у дітей дошкільного віку вимагає певних заходів. Перш за все, навчальне середовище в дитячому садку є важливим місцем для виховання у дітей соціального спілкування та емоцій, адже в майбутньому діти будуть проводити більшу частину часу в шкільному класі. Тому налагодження спілкування у старших дошкільників повинно починатись із створення позитивної атмосфери в ЗДО. Вихователю треба створити гармонійне навчальне середовище для дітей. Виходячи з важливості виховання у дітей навичок соціального спілкування та емоційних комунікацій, зазначимо, що навички спілкування дітей розвиваються у комплексі: це навчальна робота в дитячому садку, сімейне виховання та соціальне спілкування. Не можна ігнорувати сімейне оточення, тому батьки повинні подавати хороший приклад своїм дітям. Батьки є першими учителями дітей.

Важливий вплив на розвиток дітей мають освітні концепції та методи виховання дітей батьками, які впливають на розвиток дітей, формування у них навичок мислення та звичок спілкування, а саме виховання у дітей навичок соціального спілкування. Тому в сімейному вихованні батьки повинні створювати для своїх дітей щасливу, гармонійну сімейну атмосферу. Крім того, батьки повинні сприяти, щоб їх діти набули достатнього почуття захищеності у сім'ї, і дозволити дітям насолоджуватися невимушеною та приємною атмосферою, яка сприяє розвитку в дітей гарних навичок соціального та емоційного спілкування.

У соціальній взаємодії слід також приділяти увагу вихованню у дітей соціальної поведінки. Емпатія є основою розвитку соціальної поведінки дітей. Діти легко піддаються емоціям оточуючих. Тому дорослі повинні більше уваги приділяти змінам у їхніх власних емоціях. Діти, як правило, проявляють позитивні, оптимістичні емоції. З одного боку, батьки повинні заохочувати дітей встановлювати добрі та гармонійні міжособистісні стосунки зі своїми однолітками. Наприклад, нехай діти запрошують своїх однолітків грати в ігри вдома. Треба забезпечити певну кількість вільного простору для спілкування та взаємодії між дітьми з їхніми однолітками. З іншого боку, батьки повинні підтримувати встановлення гарних міжособистісних стосунків між дітьми та їхніми однолітками, що буде сприяти спілкуванню та взаємодії між дітьми та їхніми однолітками та дозволить дітям усвідомити важливість правильного спілкування. Крім того, старші дошкільники можуть брати участь у деяких громадських заходах та просвітницькій освіті у супроводі дорослих, щоб посилити їхнє почуття соціальної відповідальності та розвинути свої навички соціального спілкування.

Отже, нами визначено, що соціальна комунікація та здатність емоційного спілкування є проблемою психологічного виховання старших дошкільників, яка відіграє важливу роль у розвитку кожної дитини. У житті кожного індивіда період дошкільного віку є найкращим етапом для виховання емоцій. Формування соціально-комунікативних навичок дітей старшого дошкільного віку може сприяти розвитку дітей у всіх аспектах у майбутньому. Дорослі відіграють важливу роль у розвитку дітей, вони повинні бути добрими керівниками та звертати увагу на психологічне виховання дітей та закладати основу для їх майбутнього розвитку у школі.

Список літератури:

1. Піаже Жан. Вибрані психологічні праці. Психологія інтелекту. Генезис числа і дитини. Логіка і психологія. М.: «Просвещение», 1969. 659 с.
2. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. В 2-х т. М.: Педагогика, 1989. Т.1. 486 с.

Шендерчук М. П.
студентка II-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова, м.Київ

Науковий керівник:
Буряк-Стефанова Н. Б.
кандидат філософських наук,
ст. викладач кафедри етики та естетики
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ ВЗАЄМОВІДНОСИН ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У СЮЖЕТНО-РОЛЬОВІЙ ГРІ

Останнім часом педагоги і батьки все частіше з тривогою відзначають, що багато дошкільнят відчувають серйозні труднощі в спілкуванні з однолітками. Виражається це в невмінні знаходити підхід до партнера по спілкуванню, підтримувати і розвивати встановлений контакт, узгоджувати свої дії в процесі будь-якої діяльності, адекватно реагувати і висловлювати свою симпатію до конкретної дитини, відзначаються складності в умінні співпереживати та радіти успіху іншої людини. Уміння спілкуватися, будувати і підтримувати дружні взаємини і взаємодіяти, співпрацювати і співіснувати з людьми, в цілому, це необхідні складові повноцінно розвиненої і самореалізованої особистості, це запорука успішного психічного здоров'я людини.

Як показують багато досліджень (Бариленко Н. В [1], Волощенко Н.[2], Друзяк О. М.[3], Поніманська Т. І.[4]) у старших дошкільнят значно активніше і наполегливіше, ніж на попередніх щаблях розвитку, проявляється прагнення до змістовного та різноманітного спілкування з однолітками. Зростає інтерес до внутрішнього світу іншої людини, до її почуттів, переживань, розвивається емпатія. Це призводить до зміцнення виборчих відносин між дітьми, симпатій, дружби. Найбільш продуктивними в формуванні доброзичливих взаємин є сюжетно-рольові ігри.

Психолого-педагогічна цінність сюжетно-рольової гри в старшому дошкільному віці полягає в тому, що в її процесі, окрім взаємовідносин, обумовлених змістом, ролями, правилами, між дітьми виникають реальні стосунки.

Завдяки взаєминам з однолітками, які виникають у грі, в старших дошкільників розвиваються два важливі новоутворення у сфері самосвідомості: особистісні очікування стосовно оточуючих та рефлексивна самооцінка, яка ґрунтується на здатності оцінювати себе, свої ігрові та інші вміння, знання, комунікативні якості з позиції очікувань ігрової групи, тобто групових соціальних очікувань.

Таким чином, протягом дошкільного віку взаємини дітей з однолітками проходять ряд послідовних етапів, на кожному з яких відбувається якісна трансформація структури комунікативної діяльності. Одним з надзвичайно важливих новоутворень дошкільного віку, котрі виникають внаслідок міжособистісних взаємин дітей між собою, є образи себе та іншої людини. Сприятливі взаємини з однолітками породжують у дитини почуття спільності з ними, включення в групу. Якщо ж таких взаємин немає, то виникає стан напруги та тривожності, який спричинює розвиток почуття неповноцінності та пригніченості або й агресивності.

З дошкільниками була проведена дослідницько-експериментальна робота з формування взаємовідносин у дітей старшого дошкільного віку у сюжетно-рольовій грі. Мета експериментальної роботи полягала в тому, щоб довести ефективність педагогічних умов, при яких сюжетно-рольова гра сприятиме формуванню взаємовідносин однолітків.

Експеримент включав три етапи: констатувальний, формувальний, контрольний.

Результати констатувального етапу нашої роботи показали, що рівень сформованості взаємовідносин у дітей старшого дошкільного віку експериментальної групи знаходиться на рівні середнього: 60% дітей мають II рівень (середній), 30% дітей мають III рівень (низький), 10% мають I рівень (високий), в контрольній групі показники інші: 5% на високому рівні, 55% на середньому рівні, 40% мають низький рівень.

Метою формувального експерименту було апробувати умови використання сюжетно-рольових ігор в процесі формування взаємовідносин дітей старшого дошкільного віку.

Результати контрольного етапу показують, що рівень сформованості дитячих стосунків в експериментальній групі значно підвищився: (відсутні діти з низьким рівнем), 75% дітей мають високий рівень, 25% – середній рівень. У контрольній групі теж сталися позитивні зміни: 70% на середньому рівні, 30% мають високий рівень, дітей з низьким рівнем не виявилось.

Проведена експериментальна робота значною мірою дозволила підвищити ефективність взаємовідносин дітей старшого дошкільного віку в сюжетно-рольових іграх. У дітей спостерігаються прояви різних видів позитивних стосунків; діти стали більш терплячі один до одного, в першу чергу в грі стали спиратися на сюжет, проявляючи при цьому такі якості особи, як активність, творчість, уважність, доброзичливість. У замкнутих дітей підвищилася емоційна зацікавленість, діти стали проявляти себе в грі активніше, позитивно відгукуватися на пропозиції однолітків. Діти навчилися діяти спільно, враховувати інтереси своїх товаришів, тобто навчилися жити в колективі.

Список літератури:

1. Бариленко Н. В. Становление взаимоотношений у старших дошкольников в совместной деятельности /Вопросы психологии. 2016. №4. С. 24-31.

2. Волощенко Н. Роль сюжетно-рольової гри у формуванні моральних норм поведінки дітей старшого дошкільного віку / Н. Волощенко //Освітній дискурс: збірник наукових праць. 2019. Т. 13. №. 5. С. 68-78.

3. Друзяк О. М. Соціалізація дитини у процесі сюжетно-рольових ігор в умовах дошкільного закладу/Таврійський вісн. освіти. 2012. №. 2. С.135-143.

4. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Київ: Академвидав, 2013. 464 с.

Шиманська Є. Ю.

*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Лобанчук О. А.

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри етики та естетики*

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВА ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО– ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Світ мистецтва безмежний який можна пізнавати все життя. Дошкільний вік – це сензитивний період для формування особистості дитини, набуття нею першого соціального досвіду, розвитку емоцій, почуттів. В цей вік вона оволодіває загальними знаннями, уміннями, в набутті психічних якостей, необхідних для життя (оволодіння мовою, сприймання, уява, мислення, орієнтація в просторі й часі). Усі новоутворення старшого дошкільного віку є не сумою знань, а певним рівнем пізнавальної активності, самостійності та творчості [1].

Всі діти талановиті, тому необхідно, вчасно помітити, відчувати ці таланти і постаратися, якомога раніше дати можливість дітям проявити їх на практиці та в реальному житті. З упевненістю можна сказати, що кожна дитина народжується з природними творчими задатками, але творчими людьми виростають лише ті, умови виховання яких дозволили розвинути ці здібності вчасно. Багато залежить від того, хто опиниться поруч із дітьми, коли вони робитимуть перші кроки у складний та багатогранний світ мистецтва [3].

Л. Виготський, досліджуючи проблеми творчості, відзначав, що в старшому дошкільному віці розвивається здатність іти від думки до дії, що робить можливою творчу діяльність: «Одне з найважливіших питань дитячої психології та педагогіки – це питання про розвиток творчості і про значення творчої роботи для загального розвитку і змужніння дитини. Уміння з елементів створювати ціле, комбінувати старе у нові поєднання і становить основу творчості» [2].

Образотворча мистецтво основа для розвитку художньо-творчих здібностей та формування компетентності дітей старшого дошкільного віку (елементарної обізнаності дитини в різних видах мистецтва; прагнення та здатність реалізувати на практиці свій художньо-естетичний потенціал для одержання власного неповторного результату творчої діяльності з пріоритетом розвитку почуттєвої сфери особистості та спрямованістю на формування життєвої компетентності під час освітньої та самостійної художньої діяльності) [1].

В сучасних дослідженнях О. Дронової, Н. Голоти, Г. Сухорукової Л. Янцур, «образотворче мистецтво» трактується як одна з форм художнього освоєння дитиною навколишньої дійсності, в процесі якої він за допомогою художніх засобів відображає світ [5].

Аналіз джерел з проблеми переконує, що більшість старших дошкільників добре розуміють образ і настрій у пейзажному й жанровому живописі (казкові й побутові сценки близькі дитячому досвіду), відгукуються на натюрмортні зображення, у яких представлені знайомі їм предмети, виявляють цікавість до портретів дітей, молодих людей, жінок в ошатних сукнях, людей у позитивному емоційному стані, милуються зображенням тварин (Н. Зубарева, Т. Казакова, Н. Курочкіна, Л. Пантелєєва, Е. Фльоріна, Р. Чумічова). Більшість дітей старшого дошкільного віку трактують образ намальованого твору на предметно-побутовому рівні (Н. Зубарева), не пов'язують засоби виразності із задумом (чому обрані така форма, колір), деякі художньо-образотворчі ефекти сприймають буквально (не розуміють відблисків, світлотіні, перспективи) [4, с. 3-8].

У процесі малювання, ліплення, аплікації дитина відчуває різноманітні почуття: радіє створеному ним красивому зображенню, засмучується, якщо щось не виходить, прагне подолати труднощі або пасує перед ними. Під час створення зображення в дитини формуються спостережливість, естетичне сприйняття, художній смак, творчі здібності. Образотворче мистецтво надає можливість доступними засобами висловити емоційний стан дитини, її ставлення до навколишнього світу, вміння самостійно створювати прекрасне, а також бачити його у творах мистецтва.

Великого значення в організації образотворчого мистецтва дітей старшого дошкільного віку набуває вміння вихователя пов'язати особливості створення художнього образу в мистецтві з власне художньою діяльністю дітей; адаптувати виразні засоби мистецтва живопису, графіки в такий вид образотворчої діяльності, як малювання; виразні засоби скульптури – в ліплення; вчити дітей створювати декоративні роботи за мотивами народного декоративно-ужиткового мистецтва, використовувати елементи конструкторських рішень архітектури у конструктивній творчості дітей.

Дитяча образотворчість дає змогу розкритися типовим та індивідуально-особистісним рисам. Кожній дитині притаманні свій склад розуму, своя логіка; її думки свіжі, цілісні, а в душі заховано багато невимовленого змісту, який шукає собі найкращого вираження. Кожен по-своєму індивідуальний, неповторно сприймає предметний світ і відтворює його на площині за допомогою певних художніх прийомів, матеріалів та технік.

Основне значення образотворчого мистецтва полягає в тому, що вона є засобом естетичного виховання під час якого педагоги створюються сприятливі умови для розвитку естетичного сприйняття та емоцій, які поступово переходять в естетичні почуття, що сприяють формуванню естетичного ставлення до дійсності [5].

Таким чином, можна зробити висновок, що образотворче мистецтво – це відображення старшими дошкільником власних життєвих вражень, почуттів, навичок експериментування з зображувальними матеріалами та у супроводі педагогів та батьків створення художніх образів в художньо-продуктивній діяльності (малювання, ліплення, аплікація), що є основою розвитку художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція)/ електронний ресурс. наук. керівн. Т.О. Піроженко. Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Виготский Л.С. Психология искусства. Москва: «Лабиринт». 1997. 416 с.
3. Кириченко М.А., Кириченко І.М. Основи образотворчої грамоти: Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Вища школа, 2002. 190 с.
4. Половіна О. Мистецька освіта сьогодні: синтез підходів. Дошкільне виховання. № 12, 2019. С. 3-8.
5. Сухорукова Г.В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі. підручник. за загред. Г.В. Сухорукової. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 350 с.

Шульга Г. П.

*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Магеря О. П.

*кандидат філософських наук, доцент
кафедри етики та естетики*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ГОТОВНІСТЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

У процесі особистісного розвитку дітей старшого дошкільного віку готовність до навчання розглядається одночасно і як засіб захопливого освітнього процесу, і схильність до інтелектуальної діяльності, і необхідна

передумова формування готовності особистості до безперервної освіти. Готовність до навчання у школі значною мірою залежить від уміння педагога створити належні дидактичні й організаційні умови.

Концепцію готовності дітей молодшого шкільного віку до навчання в школі як комплексу якостей, що формують вміння вчитися, розробляли вітчизняні науковці, як Л. Виготський, А. Запорожець, О. Леонт'єв, В. Мухіна, які включають в це поняття розуміння дитиною сенсу навчальних завдань, їх відмінність від практичних, усвідомлення способів виконання дії, навички самоконтролю та самооцінки, розвиток вольових якостей, вміння спостерігати, слухати, запам'ятовувати, досягати вирішення поставлених завдань. Важливі аспекти підготовки старших дошкільників до навчальної діяльності у загальноосвітніх закладах середньої освіти аналізуються у працях сучасних вітчизняних дослідників Б. Андрієвського, Л. Артемової, А. Богуш, Н. Бібік, М. Вашуленка, Л. Венгер, Н. Кудикіної, С. Ладивір, Т. Люріної, С. Максименка, О. Новак, О. Проскури, Н. Черепані та ін.

У цілому під готовністю до шкільного навчання розуміється необхідний і достатній рівень розвитку дитини з метою освоєння шкільної навчальної програми в умовах навчання у колективі однолітків. Йдеться про один із найважливіших підсумків розвитку у період дошкільного дитинства; цілісну систему взаємопов'язаних якостей дитячої особистості, включаючи мотивацію, рівень розвитку пізнавальної аналітико-синтетичної діяльності дитини, ступінь сформованості механізмів її вольової регуляції, певний якісний тип і характеру стосунків з дорослими й однолітками тощо [1, с. 7]. Розвиток усіх зазначених якостей в їх єдності до певного рівня, здатного забезпечити освоєння шкільної програми, і становить зміст психологічної готовності до школи [3, с. 226]. Важливим у контексті дослідження цього питання є визначення основних напрямів, компонентів та критеріїв готовності дитини старшого дошкільного віку до шкільного навчання.

У вікових та соціалізаційних рамках трансформації дитини старшого дошкільного віку у школяра. Якщо говорити про напрями, то, по-перше, це загальний розвиток. На той час, коли дитина старшого дошкільного віку стане школярем, її загальний розвиток має досягти певного рівня. Це насамперед розвиток пам'яті, уваги й особливо інтелекту. По-друге, йдеться про виховання вміння свідомо керувати своїми діями. У дитини старшого дошкільного віку яскраве світосприйняття, легко перемикаються увага і хороша пам'ять, проте довільно керувати ними вона ще як слід не вміє. Урешті йдеться про винятково важливе формування мотивів, які спонукають до навчання. Мається на увазі не той природний інтерес, який проявляють старші дошкільники до школи. Йдеться про виховання й освітньо-виховного процесу, йдеться про виховання діяльної глибокої мотивації, яка зможе стати спонукальною причиною їх прагнення до набуття системних знань і навичок.

З поміж компонентів готовності до школи розрізняють особистісний, мотиваційний та пізнавальний. Особистісний компонент передбачає формування у старшого дошкільника готовності до прийняття нової соціальної ролі – школяра, що виражається у серйозному ставленні до школи,

навчальної діяльності та вчителя. Мотиваційний компонент відображає бажання чи небажання дитини навчатися. Він дуже важливий, оскільки від нього залежить входження дитини в нову для неї діяльність, яка відрізняється від ігрової своєю обов'язковістю, розумовим напруженням, необхідністю подолання труднощів тощо. Пізнавальна спрямованість до навчання в школі виявляється у здатності відокремлювати відоме від невідомого, переживати почуття задоволення від здобутих знань, радощів й захоплення від виконання інтелектуальних завдань.

В якості критеріїв готовності дитини старшого дошкільного віку до школи важливо передовсім назвати такі: нормальний фізичний розвиток і координацію рухів; бажання вчитися; свідоме управління своєю поведінкою; належне володіння прийомами розумової діяльності; конкретні прояви самостійності; свідоме ставлення до товаришів і дорослих; повага до суспільно корисної праці; вміння орієнтуватися у соціокультурному просторі тощо [2, с. 14].

Отже, специфіка і складність процесу підготовки до шкільного навчання вимагає комплексного підходу до його здійснення, сукупності педагогічних впливів, а також створення відповідного виховного середовища, адже існують конкретні залежності і взаємозв'язок між рівнем розвитку компонентів готовності дітей до навчання й майбутньою їх успішністю у школі.

Список літератури:

1. Андрієвський Б. Проблеми готовності шестирічних дітей до навчання в школі. Педагогічний альманах : [збірник наукових праць] / редкол. В. Кузьменко. Херсон : РПО, 2016. Випуск 5. С. 6-9.

2. Новак О. Готовність дитини до навчання у школі як основа забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2013. Вип. 1. С. 12-15.

3. Черепаня Н. Педагогічні детермінанти готовності дитини до навчання у школі. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2013. Вип. 27. С. 225-229.

Яковлєва К. В.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Магеря О. П.
кандидат філософських наук, доцент
кафедри етики та естетики
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ КАЗКИ

Актуальною проблемою сучасної дошкільної освіти є проблема розвитку мовлення, зокрема розвитку словникового запасу як передумовою сучасного бачення проблеми наступності дитячого садка й школи єдиної, динамічної, перспективної системи виховання й навчання в продовженні вчителями фізичного, психічного, соціального, мовленнєвого розвитку дитини.

Проблема словникової роботи в сучасній методиці розвитку мовлення дітей дошкільного віку досліджувалась російськими вченими: А. Бородич, В. Гербовою, Н. Івановою, В. Логіною, Г. Ляміною, Ю. Ляховською, О. Ушаковою та українськими вченими: А. Богуш, А.Іваненко, В. Коник, Н. Кирстою, Н. Луцан, І. Луценко, І. Непомнящою, Н. Савельєвою. Так, А. Бородич узагальнила чинні доробки практики і розробила струнку систему словникової роботи для кожної вікової групи з описом методів і прийомів лексичної роботи, які можуть слугувати методичними порадами практиці дошкільного виховання.

Сьогоднішні діти вимагають, щоб їх не навчали, а щоб з ними грали, дали змогу фантазувати, почуватися вільно, розкуто. І саме тому, готуючись до занять, слід відчувати в собі не дорослого, а жваву, активну, охочу пізнати цікавий і незнайомий світ дитину.

Дітям необхідне щось загадкове, сповнене несподіванок, казкове. Ні що не може бути казковішим за казку. Саме з неї і слід починати, нею зацікавлювати, з нею дружити, адже діти ні що в світі не люблять так, як казку. У кожного малюка є улюблені книги з казками, улюблений казковий герой. У казках є багато пізнавального: перші уявлення про навколишній світ, почуття. Вони дають змогу дитині вперше відчути хоробрість, сміливість, побачити добро і зло.

Читаючи або розповідаючи казку, треба робити це емоційно, щоб діти співчували героям казки. Час від часу потрібно подавати казку на розсуд дитини, змінюючи їй сюжет, використовуючи елементи сучасності [2, с. 24].

Педагогічними умовами збагачення словника дітей середнього дошкільного віку експресивною лексикою засобами української народної казки виступили:

- 1) розуміння дітьми змісту казкових текстів;
- 2) усвідомлення дітьми наявності експресивної лексики в текстах казок і власному мовленні;
- 3) наявність позитивних емоційних стимулів щодо пошуку дітьми відповідних слів, фраз, речень з експресивними засобами;
- 4) цілеспрямований добір експресивної лексики за змістом казок;
- 5) моделювання ігрових ситуацій за змістом казок;
- 6) взаємозв'язок різних видів діяльності (навчально-мовленнєвої, ігрової, театральної-ігрової, художньо-мовленнєвої, образотворчої) щодо активізації вживання дітьми експресивної лексики.

Процес розвитку мовлення дітей та навчання їх рідної мови на різних етапах дошкільного дитинства є предметом дослідження сучасної дошкільної лінгводидактики. Серед основних завдань розвитку мовлення дітей дошкільного віку виокремлюється збагачення словника. Збагачення словникового запасу є необхідною умовою для розвитку комунікативних умінь дітей, ознакою високого розвитку мовлення дитини.

Проблема слова належить до однієї з найбільш дискусійних лінгвістичних проблем, оскільки саме воно є головною одиницею мови. Слово виступає основним будівельним матеріалом висловлювань, за допомогою яких реалізується спілкування між людьми.

Дитина дошкільного віку активно засвоює мовлення, оскільки це зумовлюють її потреби дізнатись, розповісти, вплинути на себе й на інших. У дошкільному віці процес оволодіння основами мовлення зазвичай завершується. Обмеженість словника ускладнює спілкування, людині не вистачає слів для висловлення своїх думок. Це позначається на мовній культурі.

Словниковий запас – це набір слів, яким володіє людина у знайомій їй мові. Словниковий запас, як правило, розширюється з віком, і слугує як практичний і фундаментальний інструмент для спілкування та здобування знань. О. Кононко рекомендує збагачувати не тільки активний словник, а й пасивний, оскільки саме він є важливим показником особистісного становлення вихованця. Збагачення пасивного словника уможливорює розуміння та використання дитиною мовленнєвих засобів, які найточніше виражають почуття та ставлення.

Словниковий запас дитини буває активним і пасивним. Активний словник – це той, який дитина використовує щодня у повсякденному житті. Пасивний словник – це слова, значення яких дитина розуміє, але часто їх не вживає.

Наприклад, слово гладіолус. Розкладіть перед дитиною квіти або їх зображення і попросіть понюхати гладіолус. Дитина, в пасивному словнику якої є це слово, з легкістю виконає завдання. Дитина, в пасивному словнику якої це слово відсутнє, навіть не зрозуміє вашої вказівки [1, с. 704].

У розвитку словника дітей дошкільного віку виділяють два боки: кількісний ріст словникового запасу та його якісний розвиток, тобто оволодіння значенням слів. Розвиток розуміння мовлення дітей узагальнено представлено в роботі Н. С. Жукової, де виділяються шість рівнів розуміння мовлення.

Необхідно ще раз підкреслити, що вся робота логопеда повинна бути спрямована на подолання прогалин у розвитку мовлення. Вона здійснюється послідовно, в тісному взаємозв'язку логопеда, вихователя та батьків.

Важлива роль у словниковій роботі з дітьми середнього дошкільного віку належать тексти українських народних казок [3, с. 138].

Список літератури:

1. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах Київ : Видавничий дім «Слово», 2011. 704 с.

2. Іщенко Л. В Навчання дітей дошкільного віку рідної мови: навчальний посібник. Умань: ПП «Жовтий», 2013. 138 с.

3. Руденко Ю.А. Збагачення словника дітей старшого дошкільного віку експресивною лексикою засобами української народної казки : Одеса., 2003. 24 с.

СЕКЦІЯ 3 ОСВІТА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ

Гушель Л.Є.
*студентка II-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Скрипнікова С.В.
*кандидат філософських наук,
доцент кафедри етики та естетики*
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

КОРЕКЦІЯ ЗВУКОВИМОВИ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ЛОГОРИТМІКИ

Мовлення сприяє формуванню інтелекту, збільшує пізнавальну активність, значно розширює світогляд маленької людини. Завдання дорослих – батьків і педагогів – допомогти їй опанувати писемним і усним мовленням.

У процесі мовного розвитку формуються вищі форми пізнавальної діяльності, здатності до понятійного мислення. Значення слова вже саме по собі є узагальненням і в зв'язку з цим являє собою не тільки одиницю мови, але і одиницю мислення.

Одним із показників життєвої компетентності дошкільника є його мовленнєва активність у різних сферах життєдіяльності, пов'язана з умінням встановлювати комунікативну взаємодію з партнером, грамотно будувати і висловлювати свої думки.[4]

Своєчасно і правильно розпочата корекційна робота – важлива умова успішного подолання мовленнєвих вад.

Важливим завданням мовного розвитку дітей є виховання звукової культури мови. [6] Під звуковою культурою мови слід розуміти не лише правильну і чітку вимову всіх звуків рідної мови, правильний наголос, а й уміння користуватися силою голосу, правильним темпом, інтонацією, виразністю мови, мовним диханням та добрим фонематичним слухом.

Для успішного формування правильної звуковимови у дітей необхідна злагоджена робота трьох аспектів: мовленнєвого (фонематичного) слуху, мовленнєвого дихання та артикуляції.[1]

Досить поширеними вадами мовлення дітей молодшого дошкільного віку є порушення звуковимови. Здебільшого спотворюються такі групи звуків: свистячі (с, с', з, з', ц), шиплячі (ш, ж, ч), сонорні (л, л', р, р', }), задньоязикові (к, х, г), дзвінки (в, з, ж, б, д, г) і м'які (т', д', н'). У зазначених групах

розрізняють три форми порушень звуків: спотворена вимова звуків, відсутність звука в мовленні дитини, заміна одного звука іншим.

Логоритміка є доступною нетрадиційною формою корекції мовлення дітей з порушенням вимови. Логоритміка є формою активної терапії по подоланню мовних і супутніх порушень дітей дошкільного віку і формою активної терапії по подоланню мовних і супутніх порушень дітей дошкільного віку шляхом розвитку і корекції немовних і мовних психічних функцій.[2]

Мовлення (вимова), звуковимова це є складова спілкування. Тому спілкування є призма, через яку вивчають питання сприймання й розуміння людьми одне одного, лідерства і керівництва, згуртованості і конфліктності, міжособистісних взаємин, тому дуже важливо, щоб при спілкуванні мовлення було чітке, звуки розпізнавалися, а вимова була зрозуміла для співрозмовника.

Саме слово «логоритміка» складається з двох частин: «лого» – термін грецького походження, що в перекладі означає «виховання правильного мовлення», та «ритміка» – термін також має грецьке походження й означає «рівномірний, розмірений».

Характерною особливістю логопедичної ритміки є поєднання рухових та мовленнєвих вправ на основі ритму або на музичному фоні, але домінуюча роль при цьому належить руху в поєднанні з мовленням [7] .

Логоритміка може використовуватись для профілактики та попередження мовних недоліків у дітей без складних клінічних діагнозів [5].

Вік дитини дуже особливо впливає на виховання звукової культури мовлення дітей через відповідні анатомо-фізіологічні й психічні риси.

Заняття з елементами логоритміки у справах розвитку дитини як засіб займає ключові позиції. Логопедична ритміка спрямована на всебічний розвиток дитини, вдосконалення її мовлення, оволодіння руховими навичками, вміння орієнтуватися в навколишньому світі, розуміння сенсу пропонованих ігр-вправ, завдань, здатність долати труднощі, творчо проявляти себе. Щоденне виконання у визначений час різних за своїм характером логоритмічних вправ (ранкова дихально-голосова зарядка з рухами, вправи на розслаблення, спів голосних звуків з рухом) привчає дітей до оздоровчого режиму. Під впливом систематичних логоритмічних занять в організмі відбувається перебудова різних систем, наприклад, серцево-судинної, дихальної, мовно-рухової, пізнавальної та інших систем.

Отже, логоритміка може використовуватись для профілактики та попередження мовних недоліків у дітей без складних клінічних діагнозів [5]. Заняття з логоритміки мають бути систематичними та застосовуватись вже з молодшого дошкільного віку.

Заняття з логоритміки засновані на тісному зв'язку слова, руху і музики. Вони включають пальчикові, мовленнєві, музично-рухливі і комунікативні ігри, вправи для розвитку великої та дрібної моторики, пісні, вірші, які супроводжуються рухами, рухові вправи, нескладні таночки, дидактичні ігри [8]. Робота по створенню ритмічного ладу мовлення в основному належить іграм, які створені на основі віршованого тексту. Такі ігри вчать дітей координувати рух із словом, що сприяє в першу чергу мовленнєвому розвитку дітей.

Період від 1 до 5 років вирішальний період становлення особистості дитини. У цей час найбільш інтенсивно розвивається мозок, закладаються його основні функції. Як стверджують психологи, саме в цей період знання і навички даються найпростіше, а найголовніше вони залишаються у дитини на все життя. Музичний розвиток в ранньому віці - це початок основи для розвитку мови і моторики, накопичення музично-естетичних знань, а також вокально-інтонаційних даних дітей молодших дошкільників. На сучасному етапі одним з основних принципів корекційно-виховної роботи у корекційній педагогіці є сенсомоторний розвиток дитини з особливостями психофізичного розвитку у процесі всієї навчально-виховної роботи. У сучасній спеціальній літературі термін «моторика» позначає рухову активність організму, окремих його органів і частин, а термін «моторика» дітей походить від лат., motor - що викликає рух і означає сукупність рухових реакцій, властивих дитячому віку.

Впровадження логоритмічних вправ у роботі з дітьми молодшого дошкільного віку дає можливість активізувати мовленнєву діяльність дитини, значно посилити корекційний ефект занять з формування і вдосконалення зв'язного мовлення та успішно підготувати дитину у подальшому до навчання в школі.[9] Результати логопедичних обстежень свідчать про те, що серед молодших дошкільників значно зросла кількість мовленнєвих порушень. Чи не кожна третя дитина має певні вади мовлення. І допомогти їх подолати може не лише вчитель-логопед, а й музичний керівник.[3]

Логоритміка для дітей допомагає виразності мимічних рухів, вчить дітей розпізнавати і показувати емоційні стани, синхронізуючи їх з музикою. Вона є як методом профілактичного, так і корекційного впливу.

Список літератури:

1. Алієва І. А. Профілактика та корекція фонетико-фонематичного недорозвинення в учнів допоміжної школи. *Таврійський вісник освіти*. 2015 №3(51).
2. Бабушкина Р. Логоритмическая ритмика: Методика работы с дошкольниками, страдающими общим недоразвитием речи. СПб.: Каро, 2005. 175 с.
3. Бецено Т. Закони звукової архітектоники художнього тексту *Збірник наукових праць*. 2014. Випуск 6.
4. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: Підручник / За ред. А.М.Богуш. Київ: Вища шк., 2007. 542 с.: іл.
5. Гаврилова Н. С. Класифікації порушень артикуляційної моторик/ *Корекційна педагогіка і психологія Випуск №7 (2016)*
6. Котломанітова Г. Упровадження логоритміки в інклюзивне освітнє середовище *Теоретична і дидактична філологія. Серія «педагогіка»*. Випуск 27, 2018
7. Сухар В. Логоритмічні заняття в ДНЗ. 3-4 роки. Харків: «Ранок», 2011. 160 с.

8. Тищенко В. В., Линдіна Є. Ю. Загальна характеристика системи корекційної роботи з удосконалення шляхів подолання первинного недорозвитку мовлення, розробленої Є. Ф. Соботович *Актуальні питання корекційної освіти*

9. Український дефектологічний словник В.І. Бондаря. / Л.В. Вавіна, А.М. Висоцька, В.В. Засенко та ін. [За ред. В.І. Бондаря]. Київ: Милосердя України, 2001. 211 с.

10. Шеремет М. К., Манько М. Науково-теоретичні засади проблеми діагностики і корекції мовленнєвого розвитку в дітей раннього віку. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія. Зб. наукових праць. Київ, 2007. №8. С.88

Некрасова Ю.В.

*студентка II-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Лобанчук О. А.

кандидат педагогічних наук

доцент кафедри етики та естетики»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР

Проблемою формування пізнавальних інтересів та пізнавальної активності у дітей дошкільного віку є надзвичайно актуальною, тому що це сприяє їхній успішній підготовці до шкільного навчання. У дошкільній педагогіці та психології займалися Г. Антонова, Е. Баранова, О. Брежнева, Н. Бушуєва, В. Волошина, Н. Даниленко, А. Дейкіна, І. Карабаєва, Л. Лохвицька, І. Меліхова, Н. Пастушенко, І. Товкач, Т. Улькіна та інші.

Пізнавальну активність визначаємо як якість діяльності та риса особистості в їхній діалектичній єдності, що виявляється у її ставленні до змісту і процесу діяльності, до ефективного оволодіння способами цієї діяльності, до мобілізації своїх зусиль для досягнення мети [3, с. 11]. Основними характеристиками пізнавальної активності особистості є пізнавальна самостійність у засвоєнні знань, пізнавальна ініціативність та творчість у вирішенні завдань [4, с. 15]. Пізнавальна активність – це самостійна та ініціативна діяльність дитини, спрямована на пізнання навколишнього середовища, це прояв допитливості у розв'язанні завдання у конкретних життєвих ситуаціях [1, с. 128]. Ця якість не є вродженою. Вона формується протягом усього свідомого життя людини [2, с. 678].

Завданнями нашого дослідження стали розробка критеріїв, показників, дослідження стану сформованості пізнавальної активності у старших дошкільників, експериментально перевірити педагогічні умови формування пізнавальної активності у дітей дошкільного віку засобами дидактичної гри.

На основі теоретичного аналізу розроблена система критеріїв розвитку пізнавальної активності у старших дошкільників: наявність інтересу до пізнання навколишнього; виявлення позитивних пізнавальних емоцій (радості, подиву, задоволення та інших); прояв самостійності дій при вирішенні різноманітних завдань; виявлення позитивного самоствавлення. Показниками розвитку їхньої пізнавальної активності визначатимемо такі: наявність у дитини інтересу до завдання та процесу його виконання; переважання позитивного емоційного ставлення до процесу діяльності і її результату; прагнення продовжити роботу; прояви самостійності у пошуку варіантів розв'язання завдання; уміння помічати помилки у себе та інших дітей, аналізувати їх причини; здатність чітко формулювати запитання щодо змісту завдання, виявляти ініціативу та самостійність у виборі правильного рішення.

Емпірично встановлено стан сформованості пізнавальної активності у дітей старшого дошкільного віку. Дітям з високим рівнем розвитку пізнавальної активності (15,6%) притаманна яскраво виражена пізнавальна потреба, яка проявляється у наявності звернень до однолітків і вихователів із запитаннями. Дошкільнятам цієї групи властиве прагнення з'ясувати будову та призначення предмета, вони охоче відгукуються на пропозицію знайти інший варіант розв'язання завдання або відповіді на запитання. Ці діти завжди радіють успіху й засмучуються через невдачі, вони готові виконати будь-яке завдання вихователя і часто розглядають свою діяльність з погляду її корисності для інших. Нова ситуація викликає пошукову активність, бажання дослідити об'єкт чи явище, до якого проявляється жвавий інтерес. Такі діти постійно діляться своїми враженнями з дорослими та дітьми.

Діти з середнім рівнем розвитку пізнавальної активності (65,6%) легко включаються у нові види роботи, однак у разі виникнення труднощів відразу втрачають інтерес, коли вихователь спонукає їх до будь-якої діяльності, охоче приймають пропозицію. Вони можуть виявляти зацікавленість та активність лише в певних ситуаціях, здебільшого зумовлених змістом діяльності, її емоційною привабливістю. Діти цієї групи не прагнуть бути першими: і за готовністю до занять, і під час спостережень та виконання завдання. Їх важко зацікавити новим предметом або явищем або інтерес швидко згасає у ході виконання завдання.

Дошкільники з низьким рівнем пізнавальної активності або з пізнавальною пасивністю (18,8%) не виявляють інтересу до завдання, не прагнуть включитися у роботу та самостійно її виконати. Вони не розпочинають виконувати завдання без підказки і нагадування дорослого, їм складно включаються у роботу, можуть відмовитися від діяльності. Можуть виявляти байдужість, нудьгу або негативні переживання, пригніченість на заняттях і під час спільної діяльності з дорослими або однолітками. Вказівки та пояснення вихователя вони здебільшого не запам'ятовують, у ситуаціях,

коли треба самостійно застосувати набуті знання, не можуть обійтися без допомоги дорослого.

Теоретично обґрунтовано та експериментально апробовано педагогічні умови формування пізнавального інтересу у старших дошкільників, до яких відносяться: зміст навчально-ігрового середовища, яке сприяє активізації пізнавального інтересу дітей; сприяння активності та самостійності дитини у здобутті нових уявлень; емоційність дидактично-ігрового матеріалу, оптимальне співвідношення відомої та невідомої для дитини інформації, між репродуктивними і творчими вправами; підтримка вольових зусиль та позитивного ставлення дитини під час розв'язання завдань; створення ситуацій успіху та апперцепції, тобто звертання до життєвого досвіду дитини.

Діяльність експериментатора полягала в організації ігрового середовища, спрямованого на виявлення пізнавальної активності кожної дитини, застосуванні індивідуальної форми взаємодії з кожною дитиною, стимулюванні активного пошуку способів вирішення дидактичних завдань дітьми. За результатами контрольної діагностики встановлено, що в експериментальній групі збільшилась кількість дітей з високим рівнем пізнавальної активності з 15,6 % до 18,8 %, із середнім рівнем – з 65,6 % до 68,7%. В контрольній групі старших дошкільників не зафіксовано змін щодо рівня розвитку пізнавальної активності.

Перспективи подальшого вивчення проблеми пізнавальної активності дітей дошкільного віку пов'язані у розробці науково обґрунтованих розвивальних програм, методичного інструментарію діагностики.

Список літератури:

1. Алексеєнко Т.А. Формування пізнавальної активності студентів в умовах блокової організації навчання: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки». К., 1995. 25 с.
2. Енциклопедія освіти. За ред. В.Г. Кременя. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Краткий психологический словарь. Под общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. Москва: Политиздат, 1985. 431 с.
4. Лозова В.І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів. Харків: ОВС, 2000. 164 с.

Спіріна Г. С.
студентка II-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Сандугей В. В.
кандидат економічних наук доцент
кафедри етики та естетики
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ТВОРАМИ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНОГО ЗМІСТУ

Необхідно насамперед наголосити, що пізнавальна активність сприяє інтелектуальному розвитку дитини, що передбачає не тільки потребу у вирішенні завдань пізнавального характеру, але й необхідність практичного застосування отриманих знань. Пізнавальна активність спонукає дитину до певних самостійних дій, зокрема таких як запитати щось, відшукати певну інформацію, прочитати, самостійно зробити.

Щоб забезпечити пізнавальну активність - дитину потрібно зацікавити, тим більше дітей старшого дошкільного віку, однак варто розуміти, що цікаве навчання не виключає серйозного відповідального ставлення до нього, вміння старанно працювати, докладати певних зусиль, а, навпаки, сприяє цьому. Дитина старшого дошкільного віку із цікавістю ставиться до всього нового, чого вона ще не бачила або не чула. Вона має потребу отримувати нові знання [5, с. 2].

Пізнавальний інтерес сприяє формуванню особистості в цілому, оскільки під його впливом активніше протікає сприйняття, гострішим стає спостереження, активізуються емоційна і логічна пам'ять, інтенсивніше працює увага [1, с. 29].

Під час роботи з дітьми старшого дошкільного віку слід дотримуватись певного алгоритму: спочатку використовувати певні форми та методи роботи для зацікавлення дітей, потім подавати основний блок, що вміщував систему певних заходів, і, відповідно намагатись з'ясувати, наскільки дітям цікаво працювати [6].

Пізнавальною активністю дитини дошкільного віку є якість особистості, що пов'язана з допитливістю; пізнавальні здібності; процес розвитку мислення; пізнавальна потреба тощо.

Науковці С. Ладивір, Г. Стадник розглядають пізнавальну активність дошкільника як якісну ознаку діяльності дитини дошкільного віку, властивість самої особистості, стан її готовності до пізнавальної діяльності [3, с. 53-59].

Учені додають, що пізнавальна активність виявляється у процесі пізнавальної діяльності [3, с. 53-59].

В. Суржанська зазначила у своєму дисертаційному дослідженні, що пізнавальна активність дітей дошкільного віку – це така активність, яка формується і розвивається на базі пізнавальної потреби у різних видах діяльності, забезпечує формування цілісного уявлення про оточуючий світ і характеризується наявною пізнавальною орієнтацією дошкільника, ініціативою, самостійністю дитини, інтересом та оригінальністю [7].

Важливим фактором розвитку пізнавальної активності є активна мисленнєва діяльність дітей старшого дошкільного віку. Згідно з О. Запорожцем, мислення є вищим пізнавальним процесом, формою творчого відображення людиною навколишньої дійсності. Це специфічна розумова й практична діяльність, що передбачає залучення до неї низки репродуктивних і продуктивних дій і операцій [2].

Під впливом пізнавального інтересу дитина здатна до довготривалої та стійкої зосередженості уваги, проявляє самостійність у вирішенні розумового або практичного завдання, що є виявом пізнавальної активності.

За результатами досліджень в діагностичних методиках для вивчення індивідуальних особливостей розвитку пізнавальної активності старших дошкільників використовуються наступні методики:

- методика «Бесіди», що передбачає дослідження наявності пізнавальної мотивації, а також спрямованості інтересів старших дошкільників;

- методика «Вибору навчальних завдань» полягає у з'ясуванні наявності інтересу дітей старшого дошкільного віку до навчання та передбачає визначення рівня розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку;

- методика «Книжки» передбачає дослідження зацікавленості, спрямованості та самостійності в процесі виконання навчально-ігрових завдань дітьми;

- методика «Експертного оцінювання» забезпечує виявлення наявності, сили і стійкості пізнавальної потреби дошкільника, а також забезпечує ефективне дослідження дієвості пізнавальної активності, модифікацію та адаптацію застосування в дошкільному віці тощо.

На підставі наукового підходу до розвитку пізнавальної активності та виходячи з її структури у дослідженні кожна використана методика є модифікованою педагогами та психологами, а також передбачає емоційно-мотиваційний, процесуально-операційний та контрольний-оцінний критерії, які ми наразі визначимо.

Вищезазначені критерії є своєрідними показниками розвитку пізнавальної активності у дітей старшого дошкільного віку, зокрема у контексті вивчення творів енциклопедичного змісту, таким чином мова йде про наступні критерії:

- емоційно-мотиваційний критерій;

- процесуально-операційний (змістовий) критерій;
- контрольньо-оцінний (результативний) критерій.

Щоб сформувати у дітей старшого дошкільного віку активність від ознайомлення з творами енциклопедичного змісту, необхідно вирішити такі завдання: зацікавити дітей картинками; розвивати цей інтерес до створення постійної потреби у розгляданні і поясненні тих чи інших речей; навчити вибирати різного роду енциклопедії, враховуючи особистісні інтереси кожної дитини; створити належні психолого-педагогічні умови для сприйняття, розуміння та оцінки прочитаного або ж побаченого; формувати навички аналізу твору енциклопедичного змісту; організовувати дослідницьку роботу дітей; працювати над постійним удосконаленням естетичного смаку дітей старшого дошкільного віку.

Пізнавальна активність є природним проявом інтересу дитини до навколишнього світу й характеризується чіткими параметрами. Так, про інтереси дитини та інтенсивність її прагнення ознайомитися з певним предметом чи явищем свідчать: увага й особлива зацікавленість; емоційне ставлення (подив, стурбованість, сміх тощо); дії, спрямовані на з'ясування будови та призначення предмета (тут особливо вважати якість та різноманітність обстежувальних дій, розмірковувальні паузи); постійний потяг до цього об'єкта.

Список літератури:

1. Дейкина А.Ю. Медиаобразование и развитие познавательного интереса дошкольника: Моногр. Бийск: НИЦ БПГУ, 2002. 23 с. С. 29.
2. Запорожец А. В. Развитие логического мышления у детей дошкольного возраста. Вопросы психологии ребенка дошкольного возраста. М. Л. : изд-во АПН, 1948. 132 с.
3. Ладивір С. О. Розвиток пізнавальної активності дітей у процесі їхнього спілкування з батьками. Психологія, 1990. Вип. 34. С. 53 – 59.
4. Ладивір С. О. Розвивальні можливості дослідницького методу навчання дошкільників. Актуальні проблеми психології. Психологія розвитку дошкільника. Збірник наукових статей. Т. IV. Вип. IV. К., 2007. С. 96–97.
5. Розвиток пізнавальної активності молодших школярів URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/2421/1/Krravchuk_L_3.pdf С. 2
6. Солодовник Л. Особливості формування пізнавальної активності у дітей старшого дошкільного віку в процесі дидактичних ігор природничого змісту. Вісник психології і педагогіки/ Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка, Інститут людини Київського університету імені Бориса Грінченка. Випуск 15. К., 2015. URL: <http://www.psych.kiev.ua/>
7. Суржанська В. А. Творчі завдання як засіб формування пізнавальної активності старших дошкільників: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.08. Інститут проблем виховання Академії педагогічних наук України. К., 2004. 19 с.

СЕКЦІЯ 4 НАСТУПНІСТЬ ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНИЙ КОНТЕКСТ

Авраменко Г. А.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Козак Л.В.
доктор педагогічних наук,
професор кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти
Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

СЮЖЕТНО-РОЛЬОВА ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Нині спостерігаємо швидкий темп розвитку суспільства у всіх сферах життя, але особливо помітні зміни у галузі технологій. У закладах освіти та вдома діти оточені різноманітними гаджетами, що дозволяють досить довгий час перебувати без взаємодії з оточуючими. У дітей не виникає бажання розширювати соціальні зв'язки, а це в свою чергу зменшує потребу у спілкуванні.

Зважаючи на те, що провідною діяльністю дитини дошкільного віку є гра, вона чудово може сприяти розвитку навичок спілкування у дошкільнят. Особливість її в тому, що дитина перевтілюється у роль дорослого, виконує його функції, а також будує відносини, формуючи культуру власного спілкування.

У дитячому віці гра посідає одне з найважливіших місць серед захоплень. Такі науковці, як А. Богуш [3, с. 72] Н. Гавриш, Т. Котик та К. Крутій визначали гру як явище загальнолюдське, основою якого виступає природа та суспільне життя, що знаходить своє відображення у розгорнутій формі людської діяльності, Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Запорожець розглядають спілкування як специфічну діяльність дитини, що має свою структуру, вікові особливості розвитку, форми та засоби. А. Макаренко наголошував, що тільки в спілкуванні формується і вдосконалюється особистість вихованця [5, с. 174]. Вище вказані джерела описують важливість роботи з формування культури спілкування у процесі ігрової діяльності.

Базовий компонент дошкільної освіти передбачає формування у дитини певних наскрізних умінь мовленнєвої компетентності:

- ініціювати і підтримувати розпочату розмову в різних ситуаціях спілкування;
- відповідати на запитання співрозмовника і звертатися із запитаннями;
- орієнтуватися в ситуації спілкування;
- вживати відповідні мовні і немовні засоби для вирішення комунікативних завдань;
- дотримуватися правил мовленнєвої поведінки та мовленнєвого етикету [1, с. 18, 19].

Показником результативності роботи з освітнього напрямку «Гра дитини» є вміння дошкільнят налагоджувати партнерські стосунки завдяки діалогічному спілкуванню на основі ігрового задуму, рольової взаємодії або особистих уподобань, проявляти товариськість та толерантність; дотримуватися норм та етикету спілкування [1, с. 15].

У програмі виховання «Українське дошкілля» поставлені такі завдання з розвитку навичок спілкування та ігрової діяльності:

- сприяти розвитку дружніх взаємин між дітьми, проявів турботи про ровесників;
- вчити культури спілкування, використовувати ввічливі форми звертання;
- сприяти набуттю досвіду позитивного спілкування;
- залучати дітей до різних видів ігор, сприяти розвитку різних якостей у них [2, с. 118, 145].

Загальновідомо, що під час гри дитина не здатна передавати досвід, звички та продукти діяльності, але вона спроможна засвоювати норми поведінки, формувати ставлення до тої чи іншої ситуації, а також розвивати власні навички. Однією з ключових є навичка спілкування, основа якого - культура спілкування.

Поняття «культура спілкування» складається з двох понять «культура» і «спілкування». Кожне з них має безліч інтерпретацій, а також способів формування. В українському педагогічному словнику С. Гончаренка поняття «культура» тлумачиться як сукупність практичних, мовних і культурних надбань [4, с. 178]. Варто зацентувати, що у закладі дошкільної освіти слід організувати роботу для початкового формування у дітей деяких якостей, які згодом можуть стати справді культурним здобутком дитячої особистості.

Спілкування ж – це специфічна соціальна форма інформаційного зв'язку, що підтримується за допомогою інтелектуального, культурного зростання особистості дошкільника. Наскільки великий досвід такої діяльності у дитини, настільки вона буде компетентна у житті.

Формування культури спілкування у процесі сюжетно-рольової гри повинно проходити систематично та безперервно. Під час створення ігрових ситуацій дошкільники мають змогу вибирати стратегію поведінки, застосовувати власні знання та навички у спілкуванні, отримувати досвід навчання та запозичувати моделі взаємодії. У них формується власний досвід, здатність оцінювати себе та оточуючих, з'являється можливість обирати притаманну їм лінію діяльності.

Культура спілкування дошкільників проявляється у вмінні вислухати однолітків, почекати вдалого часу для розмов, домовлятися та просити пробачення тощо. Ці навички формуються під час ситуацій, які часто опосередковано створює дорослий, заздалегідь прогнозуючи результат.

У сюжетно-рольовій грі педагогу найкраще створити саме такі освітньо-виховні ситуації, що якнайкраще формуватимуть культуру спілкування дошкільника. Вони сприятимуть виробленню стійкої стратегії поведінки та переконання у повсякденному житті. Маючи багаж знань і напрацьованих під час гри навичок, перенесуть їх у життя поза освітнім закладом, у тому числі і на взаємодію з дорослими.

Оскільки основною ознакою творчої гри є наявність ситуації, яку дитина створює замість реальної, то відповідно педагог матиме змогу спостерігати глибину сформованості культури спілкування у дошкільника. Адже у грі дитина відчуває себе невимушено та вільно. Вихователь здатний відкоригувати хід гри, створити нову сюжетну лінію, щоб вирішити завдання формування конкретних навичок. Зрозуміло, що не всі форми роботи чи види діяльності мають такі широкі можливості для педагога, як сюжетно-рольова гра.

Отже, стрімкі зміни у різних сферах сучасного суспільства вимагають формування гармонійно розвиненої особистості. У дошкільному дитинстві основні риси характеру набувають сталого вигляду, розвиваються навички, потрібні для життєдіяльності, серед яких пріоритетними є навички ввічливого, толерантного спілкування. Вони сприяють соціалізації та розвитку всіх сфер особистості. Встановлено, що спілкування – це один із різновидів людської діяльності (Б. Г. Ананьєв, М. С. Коган), а культура спілкування розглядається як обсяг накопичуваного людством досвіду спілкування (комунікативного досвіду). Доведено, що сюжетно-рольова гра є найефективнішою формою вирішення завдань із формування культури спілкування дошкільників. Методично грамотно спланована і проведена система роботи з виховання особистості дошкільника під час сюжетно-рольової гри сприяє отримання позитивного результату. Якою мірою цей результат буде успішний, залежить від компетентності дорослого та методів і засобів, що він використовує.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція. Наказ МОН № 33 від 12.01.2021 року. URL: <https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/79142/> (2021).
2. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Київ: Мандрівець, 2017. 256 с.
3. Богуш А. М., Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дітей дошкільного віку: мовленнєві ігри, вправи, ситуації. Навчально методичний посібник. Київ: Слово, 2008. 250 с.
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 367 с.

5. Дубасенюк О. А. Інноваційність ідей А. С. Макаренка в педагогіці ХХІ століття / ред. О. А. Дубасенюк: монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Франка, 2013. 304 с.

Битяк Г. Х.
студентки I-го курсу магістратури,
спеціальність дошкільна освіта
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Терещиць С. О.
доктор філософських наук, професор
кафедри соціальної філософії,
філософії освіти та освітньої політики
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ

Початок навчання у школі є одним з найбільш складних періодів у житті дитини, якщо цю проблему розглядати в психологічному плані.

Повністю змінюється все життя дитини дошкільника – вона здійснює нові для неї види діяльності, контактує з незнайомими для неї людьми, перед нею ставляться нові вимоги. Цей період є складним через те, що школа наполягає на максимальній мобілізації емоційних, інтелектуальних, фізичних резервів і ставить перед учнями дуже багато різноманітних завдань.

Ті навантаження, які здійснюються у школі на дитину можна порівняти з впливом на дорослий організм надзвичайно складних навантажень за інтенсивністю та напруженістю змін, що відбуваються у дитини на перших етапах навчання у школі.

І. Любарська вважає, що готовність до навчання – це важливий підсумок виховання та навчання дошкільників у дошкільному навчальному закладі і сім'ї. Вона визначається системою вимог, які висуває школа до дитини. Характер цих вимог обумовлено особливостями нової соціально-психологічної позиції дитини-школяра з її новими обов'язками, до виконання яких вона повинна бути готовою [3, с. 68].

Т. Дуткевич під поняттям “готовність до школи” розуміє комплексну, багаторівневу освіту, що охоплює всі сфери життя дитини і визначається біологічними, психологічними, соціальними критеріями. На думку дослідниці, діагностика готовності до навчання в школі повинна виходити з таких принципів: неперервність у розвитку здібностей, можливостей дитини; розуміння, наскільки вона готова до навчання; комплексний характер

психолого-педагогічної діагностики, сутність якого полягає в інтеграції та взаємозв'язку компонентів, що досліджуються (інтелектуальний та емоційно-вольовий розвиток дитини, бажання навчатися, здатність встановлювати контакти з дорослими й однолітками тощо); оптимальна кількість показників (компонентів), які досліджуються [1, с. 112].

У свою чергу С. Ладивір визначає готовність до школи як психологічний, емоційний, етично-вольовий та фізичний розвиток дитини, який забезпечує її легку адаптацію до нового етапу життя; це усунення (або хоча б суттєве зниження) негативного впливу на здоров'я й емоційне благополуччя школяра труднощів переходу до нових умов життя, соціальних відносин і нового виду провідної діяльності [2, с. 4].

Незважаючи на численні і багаторічні дослідження проблеми готовності до школи дітей старшого дошкільного віку, вона як і раніше залишається важливою і актуальною для психолого-педагогічних досліджень.

На нашу думку, особливо гострою ця проблема стає у зв'язку з переходом шкіл і дошкільних установ на роботу за новими освітніми стандартами. Введення нових освітніх програм, пред'явлення високих вимог до рівня розвитку дітей, зміна самої структури освітньої діяльності в школі створює чимало труднощів для педагогів, батьків і дітей, що ідуть у перший клас.

Перехід дитини з дошкільного навчального закладу в школу є дуже складним періодом через адаптацію до нових умов, звикання до нового режиму, вимогам, тощо. У зв'язку з цим однією з першорядних завдань, позначених в державному стандарті дошкільної освіти, є організація готовності дошкільної до початкової шкільної освіти.

Тому, саме на етапі закінчення дошкільного закладу повинна бути ефективно організована робота по виявленню можливих труднощів у майбутнього першокласника, вжито відповідних заходів з розвитку і корекції важливих якостей дошкільника для його подальшої успішної адаптації.

Отже, одні дослідники пропонують для вирішення проблеми психологічної готовності до шкільного навчання організацію спеціального навчання, тоді як інші бачать її рішення в організації дошкільних видів діяльності. Незважаючи на явну різницю в даних підходах необхідно відзначити, що дослідники і того, і іншого напрямку обмежують рішення проблеми психологічної готовності до шкільного навчання дошкільним періодом розвитку.

Однак дослідження останніх років і розвиток сучасної психології переконливо демонструють значущість антенатального (внутрішньоутробного) періоду для повноцінного розвитку дитини після народження.

Список літератури:

1. Дуткевич Т. Дитяча психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
2. Ладивір С. Як живеться шестирічним школярам. *Дошкільне виховання*. 2003. № 6. С. 3-5.

3. Любарська І. Співпраця дошкільного закладу і родини у контексті підготовки дитини до школи. *Вісник інституту розвитку дитини. Серія : Філософія. Педагогіка. Психологія* : збірник наукових праць / редкол. В. П. Андрущенко. К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. Вип. 17. С. 68-72.

Гляш О. В.

*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Чайченко В. Ф.

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ОСВІТНЬО-РОЗВИВАЛЬНИЙ ПОТЕНЦАЛ LEGO-ТЕХНОЛОГІЇ У РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ СФЕРИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Виховання гармонійної, всебічно розвиненої особистості – одне з найголовніших завдань сучасної дошкільної освіти. Однією з інноваційних технологій, спрямованих на формування інтелектуальних і особистісних якостей дошкільнят, розвитку технічних здібностей, конструкторських умінь, виховання творчої особи, здатної самостійно ставити перед собою завдання і знаходити оригінальні способи вирішення є LEGO-технологія.

Аналіз психологічних і педагогічних досліджень (Ю.Бабанський, Л.Венгер, Н.Ветлугина, Н.Піддячих, І.Зверев, В.Запорожець, І.Лернер, А.Савенков, Г.Щукіна та ін.) свідчать, що збагачення предметно-ігрового середовища сенсорно-пізнавального простору і позитивна взаємодія між дорослими й дітьми є однією з найважливіших умов математичного розвитку. Так, виявилось, що діти можуть успішно пізнавати не лише зовнішні, наочні властивості предметів і явищ, але і їх внутрішні зв'язки. В той час, як під час сензитивного періоду формуються здібності до початкових форм узагальнення, висновку, абстракції, особливою цінністю цієї технології є те, що практично, через безпосередню діяльність, виявляються приховані сторони об'єкту або явища; розвиваються здібності дитини до визначення проблеми, аналітичних операцій і можливості самостійному вибору шляху її рішення [2].

Організація і зміст взаємодії педагогів з дошкільнятами із застосуванням LEGO-технології визначають концептуально нові підходи, спрямовані на ефективність цього процесу:

1. Включення навчального LEGO-конструювання в спільну освітню діяльність, в режимні моменти, в самостійну діяльність впродовж дня, відповідно до календарно-тематичного плану роботи. Заняття з конструювання мають творчий характер. Вони спрямовані, в першу чергу на розвиток індивідуальності дитини, її творчого потенціалу, зайняття ґрунтується на принципах співпраці і творчості дітей з педагогом і один з одним. Для розвитку у дітей інтересу до конструктивної діяльності педагоги використовують цікаві ігри-експерименти, ігри-фантазії, різні форми організації навчання дітей конструюванню: конструювання за зразком, за умовами, за схемами, за задумом, по темі.

2. Організація розвивального простору, що сприятиме конструктивній діяльності: оснащення груп інтерактивними дошками з програмним забезпеченням LEGO-конструктор «Перші конструкції», LEGO-конструктор «Перші механізми», тематичні LEGO-конструктори (аеропорт, ферма, муніципальний транспорт, дикі і домашні тварини та ін.) [1].

3. Створення «розумного» освітнього середовища – функціонування Технопарку як майданчику інтелектуального дозвілля дітей дошкільного віку усіх муніципальних дошкільних організацій міста, оснащеного інтерактивними комплексами, інтерактивними столами, сучасними розвиваючими іграми, лабораторним устаткуванням для організації дослідницької діяльності, LEGO-конструкторами, у тому числі програмованими.

4. Впровадження парціальних програм за напрямком технічної творчості, що реалізуються в якості додаткової освіти для дітей від 4 до 7 років: «Юний будівельник» (4-5 років), «Школа маленьких чарівників» (5-7 років), «LEGO-мультиплікатори» (6-7 років).

5. Організація пізнавальних екскурсій в LEGO -класи, класи НУШ.

6. Створення «діалогової» взаємодії з сім'ями вихованців (організована робота батьківського Клубу що дозволяє мотивувати батьків вихованців на розширення меж сімейного пізнавального дозвілля) [4].

Роботу з використанням LEGO-конструкторів в закладах дошкільної освіти можна умовно розділити за трьома напрямками: розвиток технічних навичок, мовленнєвий розвиток, корекційна діяльність.

З метою розвитку технічних навичок та засвоєння наукових понять вихователі використовують методичні рекомендації LEGO-Educa. Працюючи з конструктором, відмічають якість деталей, міцність кріплення, але найголовніше з якою легкістю можна навчити дітей науковим поняттям. Сьогодні застосовують матеріал для роботи з LEGO-конструкторами «Перші конструкції» і «Перші механізми» з дітьми 6-7 років. Ведеться розробка короткострокових освітніх практик для дітей 5-6 років [3].

Для мовленнєвого розвитку використовуються методичні рекомендації і конструктори LEGO-дуپло «Моя перша історія» і «Побудуй свою історію». Конструктори з серії «Побудуй свою історію» – це освітнє рішення, що спирається на інноваційний підхід до навчання цілого набору важливих навичок. Розвиваються мовні навички: читання, лист, мова. Формуються

комунікативні навички: уміння створювати вербальні моделі, здатність ефективно сприймати і подавати інформацію. Навички взаємодії: розвиток навичок командної роботи, пошуку і втілення спільних рішень [2].

Діти з особливостями інтелектуального розвитку мають отримувати особливий підхід у розвитку та навчанні і потребують корекційної діяльності. У таких дітей нестабільна увага, нестійка мотивація, їх мозок швидко відключається навіть при елементарних розумових навантаженнях, вони постійно рухаються. Дефектологи відмічають, що «безцільне ходіння», це «будильник», «акумулятор» їх головного мозку. Враховуючи усі особливості, основною метою використання LEGO-конструктора «Креативний будівельник» для дітей 2-5 років є розвиток зорової координації і просторового сприйняття на основі наочно-дієвого і наочно-образного мислення.

Розглянутий і проаналізований досвід свідчить, що робота з LEGO має величезний вплив на розвиток творчих здібностей, пізнавальних, на формування уявлень про сенсорні еталони, технічні навички конструктивної діяльності, навички орієнтації у просторі та на площині. Такі вміння і навички закладають фундамент навчальної діяльності майбутніх школярів. Виконання вправ з LEGO дає вагомий вплив на розвиток дитини, радикально змінюючи характер пізнавальної діяльності LEGO є чудовим матеріалом всебічного розвитку дошкільників, що забезпечує інтеграцію різних видів діяльності. Чудові набори LEGO можна включати в широкий спектр життєвих подій групи: свята, розваги, прикраси для оформлення групи до свят, що є потужним джерелом розвитку пізнавальної сфери дітей старшого дошкільного віку.

Список літератури:

1. Інтеграція Lego-технологій в освітньо-виховний процес в ДНЗ. Бібліотечка вихователя дитячого садка. 2018. №2. С. 87-90.
2. Пеккер Т. В. Програма розвитку конструктивних здібностей дітей дошкільного віку «ЛЕГО-конструювання / Т. В. Пеккер, Н. М. Голота, О. П. Терещенко, І. Ю. Резніченко. 2010. 52 с.
3. Рома О. Ю., Близнюк В. Ю., Борук О. П. Програма розвитку дитини від 2 до 6 років та методичні рекомендації «Безмежний світ гри з Lego». the LEGO Foundation, 2016. 140 с.
4. Хоменко М. Інноваційні технології в дитячому садку. Проведення дидактичних ігор засобами Lego. Психолог дошкільця. 2017. №8. С.13-16.

Колеснікова К. В.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Войналович О. О.
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії та історії педагогіки
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ХАРАКТЕРИСТИКА КОМПОНЕНТІВ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

Готовність дитини дошкільного віку до систематичного навчання є підґрунтям, від якого залежать її подальші успіхи в навчальній діяльності. Якщо позиція школяра з приходом до школи не формується або залишається не стійкою, то через різні обставини дитина легко втрачає інтерес до навчання.

У зазначеному випадку дезадаптація виростає на ґрунті порушень у структурі готовності дитини до навчання. Для попередження виникнення дезадаптації старших дошкільників до навчання у школі, безумовно, потрібно знати який рівень готовності є у дітей молодшого дошкільного віку.

Підготовка дітей до навчання у школі визначається у дошкільній педагогіці як комплексне багатокomпонентне явище, що включає, загальну (психологічну) та спеціальну (педагогічну) підготовку, інтегрованим результатом якої є готовність дитини до школи [1, с. 156]. Ці складові є взаємообумовленими, хоча кожна з них має свою специфіку. З одного боку, це така організація виховної роботи, що забезпечує достатній загальний рівень фізичного й психічного розвитку дошкільника, а з іншого – обумовлює успішне навчання в школі.

Л. Федорович розглядає підготовку дітей до школи «як особистісне становлення кожної дитини, її фізичний, психічний і соціальний розвиток відповідно до індивідуальних можливостей, що зумовлює поступову інтеграцію дошкільника у шкільне життя» [4, с. 3].

Під готовністю дошкільників до навчання у школі вчені розуміють рівень фізичного, соціального та психічного розвитку дитини, який дає їй змогу повністю справитися з усіма труднощами шкільного навчання. Під рівнем готовності дослідники розуміють ступінь функціональної готовності окремих органів та систем дитячого організму (фізіологічна готовність), стан психологічного розвитку (готовність інтелектуальної, емоційно-вольової, мотиваційної, пізнавальної сфери) до виконання вимог школи [3, с. 8].

Фізіологічна готовність означає достатній рівень розвитку психофізіологічних (рівень сформованості дрібної моторики), фізіологічних

(ріст, вага, кількість постійних зубів), анатомо-морфологічних функцій і структур дитячого організму, стан здоров'я.

Інтелектуальна готовність до шкільного учіння складається з багатьох взаємопов'язаних компонентів розумового і мовленнєвого розвитку дітей: єдність психічних процесів (сприймання, мислення, уяви, уваги, пам'яті), пізнавальної діяльності; досить широкий запас усвідомлених, систематизованих уявлень та елементарних понять про навколишній світ; розвиток мовлення, навички елементарної навчальної діяльності.

Під мотиваційною готовністю І. Хомич розглядає прагнення, бажання дошкільника йти до школи, уявлення дитини про вимоги, які висуватиме йому школа, зміна соціального статусу [5, с. 154].

Під емоційно-вольовою готовністю розуміємо сформованість основних психічних процесів та поведінки, самоорганізованість, зосередженість, уміння контролювати свої емоції. Вступ до школи означає для дитини нове емоційне життя, пов'язане з новими обов'язками – спілкування з учителем та однолітками. Вольова готовність дошкільника до шкільного навчання виявляється як міра її довільності в організації пізнавальної діяльності: навички самостійності, темп роботи, вміння долати труднощі, оцінювати свою роботу [2, с. 305].

Підготовка дитини до школи – це тривала виховна й освітня робота, завдяки якій майбутній першокласник набуває всі необхідних якостей для навчання та шкільного життя в колективі однолітків. Головне – це психологічна готовність дитини до навчання в школі, працьовитість, дисциплінованість, висока розумова й фізична працездатність, навички самоорганізації навчальної діяльності, вміння будувати відносини як з однолітками, так і з учителем.

Досліджуючи педагогічні детермінанти процесу підготовки дошкільників до навчання Н. Черепаня резюмує: «Готовність дитини до навчання в школі раціонально розглядати як оптимальне поєднання впливу комплексу компонентів, який охоплює всі основні сфери розвитку дитини: інтелектуальну, емоційну, вольову, соціальну, морфологічну, а також психічне і соматичне здоров'я. Їх сукупність являє собою єдину цілісну систему шкільної зрілості, сторони якої тісно взаємопов'язані і являються базовими якостями особистості як результату спеціально організованої підготовки до школи. Саме такий підхід створює необхідні умови для повноцінного розвитку особистісних якостей школяра, які гарантують йому всебічну соціальну і психологічну захищеність і сприяють успішній навчальній діяльності [6, с. 227].

Отже, за висновками вчених готовність дитини до навчання у школі є інтегративною характеристикою психічного розвитку дитини, яка охоплює певні компоненти, що забезпечують її успішну адаптацію до умов та вимог школи. Цей феномен постає як загальна (психологічна) і спеціальна (педагогічна) готовність до навчання у школі, в якій розкриваються рівні розвитку тих якостей, що найбільше сприяють успішній адаптації до шкільного життя, формуванню навчальної діяльності. Поширеним критерієм готовності до школи є комплексний показник зрілості психічних функцій, що

характеризують її розумовий, емоційний і соціальний розвиток. Лише повноцінний розвиток усіх компонентів готовності до школи гарантуватиме дитині успіх у навчанні.

Список літератури:

1. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. Навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2006. 456 с.
2. Примак М. В. Готовність дитини до навчання: теоретичний аналіз. *Інноватика у вихованні*. 2017. Вип. 6. С. 302-307.
3. Психологічна готовність шестирічної дитини до школи / упоряд. К. Муліка. Полтава : ПОІППО, 2008. 84 с.
4. Федорович Л. О. Підготовка дітей до школи в умовах навчально-виховного комплексу: автореф. дис. на здобуття науковго ступеня канд. пед. наук: 13.00.09. Кривий Ріг, 2003. 20 с.
5. Хомич І. С. Мотиваційний компонент психологічної готовності до навчання у школі. *Психологія: реальність і перспективи*. 2017. Вип. 9. С. 153-159.
6. Черепаня Н. Педагогічні детермінанти готовності дитини до навчання у школі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. Вип. 27. С. 225-229.

Кошіль Т. П.
аспірантка II-го року навчання,
спеціальність 012 «Освітні та педагогічні науки»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Цвєткова Г. Г.
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки
та психології дошкільної освіти
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Пізнавальна активність – це діяльність емоційно-оцінного ставлення до процесу і результату пізнання, що проявляється в бажанні людини вчитися, отримувати знання, долати труднощі в процесі пізнання, прикладаючи максимум вольових зусиль та енергії в навчальній діяльності.

Проблема формування пізнавальної активності молодших школярів є актуальною на сучасному етапі розвитку суспільства, тому що ступінь її

розвитку в даний віковий період визначається ефективністю навчання на наступних етапах розвитку людини. Процес пізнання у молодших школярів не завжди цілеспрямований, в основному не стійкий, тому пізнавальна активність потребує розвитку.

Пізнавальну активність психологи і педагоги вивчають з різних сторін, але будь-яке дослідження розглядає її як частину загальної проблеми виховання і розвитку в контексті різноманітної діяльності учнів.

У педагогіці пізнавальна активність визначається як «якість діяльності учня, яка проявляється в його ставленні до змісту і процесу навчання, в прагненні до ефективного оволодіння знаннями і способами діяльності за оптимальний час, в мобілізації морально-вольових зусиль на досягнення навчально-пізнавальної мети» [3, с. 215].

Г. Щукіна визначає «пізнавальну активність» як якість особистості, яка включає прагнення особистості до пізнання, висловлює інтелектуальний відгук на процес пізнання. Якістю особистості «пізнавальна активність» стає, на її думку, при стійкому прагненні до пізнання» [4, с.26].

На думку В. Ільїна, в основі розвитку пізнавальної активності лежить подолання дитиною протиріч між постійно зростаючими пізнавальними потребами і можливостями їх задоволення, якими вона володіє в даний момент в різних видах діяльності [5, с. 10].

Пізнавальну активність Д. Маловичко визначає як єдність чотирьох її складових: мотиваційної, змістовно-операційної, емоційно-вольової, особистісної.

І. Морозова та І. Штепіна виділяють найбільш специфічні компоненти, що відображають безпосередній процес розвитку пізнавальної активності молодших школярів: когнітивний, емоційний, діяльнісний.

Аналіз літератури з проблеми розвитку пізнавальної активності свідчить, що цей термін вчені розуміють по-різному. Одні – ототожнюють активність з діяльністю, інші – вважають активність результатом діяльності, стверджують, що активність більш широке поняття, ніж діяльність.

Фундаментальні дослідження в галузі навчання молодших школярів розкривають процес становлення пізнавальної активності учнів початкових класів та визначають зміни змісту освіти, формування узагальнених способів навчальної діяльності та прийомів логічного мислення. Становлення пізнавальної активності в молодшому шкільному віці позитивно впливає на розвиток особистості. В силу цього необхідна, на наш погляд, цілеспрямована педагогічна діяльність з формування пізнавальної активності молодших школярів.

Педагоги визначають процес пізнавальної активності молодших школярів як цілеспрямовану діяльність, спрямовану на особистісний розвиток молодшого школяра і орієнтовану на становлення суб'єктивних характеристик в навчально-пізнавальній діяльності.

Незважаючи на значну увагу, яку приділяють проблемі дослідники, на сьогоднішній день немає загальновизнаного розуміння структури пізнавальної активності, відсутня єдина, зручна система виділення показників, критеріїв пізнавальної активності.

Аналіз літератури показав, що найбільш аргументовано виділені авторами наступні компоненти структури пізнавальної активності: емоційний, вольовий, мотиваційний, змістовно-процесуальний.

Отже, пізнавальна активність молодших школярів є важливим фактором поліпшення і одночасно показником ефективності та результативності процесу навчання, оскільки вона стимулює розвиток самостійності, пошуково-творчий підхід до оволодіння змістом освіти, спонукає до самоосвіти.

Дослідження психолого-педагогічної літератури дозволило виявити ознаки пізнавальної активності:

- відношення до змісту, характеру навчально-пізнавальної діяльності;
- прагнення до самопізнання, саморозвитку, саморегуляції, самоорганізації, самоконтролю, самооцінки;
- прагнення до навчання, розумового напруження і прояву вольових зусиль; невпинний інтерес до пошуку нових знань, прагнення до пошукової діяльності;
- творча реалізація отриманих знань і умінь [1, с. 19].

Отже, пізнавальна активність – це істотна риса особистості молодшого школяра, яка передбачає розвиток самостійності, індивідуальності кожної дитини, її особистісних передумов для подальшого навчання. Пізнавальна активність передбачає, перш за все, вибір дитиною тих предметів, які здатні сформувати активне ставлення до навчання. Пізнавальна активність як педагогічне явище може виступати з двох сторін: з одного боку дитина сама організовує свою діяльність, а з іншого саме педагог активізує і організовує пізнавальну діяльність учня, яка в кінцевому результаті, за рахунок зусиль педагога, стає власною пізнавальною активністю учня. Ці два види пізнавальної активності нерозривно пов'язані в педагогічному процесі.

Таким чином, пізнавальну активність можна визначити як інтегративну якість особистості, що виражає прагнення до пізнання і як діяльність. Пізнавальна активність створюється безпосередньо в діяльності, сприяє інтелектуальному розвитку людини, передбачає не тільки потребу у вирішенні задач пізнавального характеру, а й необхідність практичного застосування отриманих знань.

Список літератури:

1. Данилова Л. В. Розвивати пізнавальну активність учнів. Рідна школа. 2002. № 6. С. 18-20.
2. Литвиненко І. С. Формування пізнавальної активності як засіб розвитку індивідуальності дошкільників: Дис. канд... психол. наук: 19.00.07. Миколаїв, 2002. 191 с.
3. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка. Навч. Посібник 3-тє видання, доповнене. К., 2001. 608 с.
4. Савченко О. Я. Розвиток пізнавальної самостійності молодших школярів. К., 1982. 177 с.
5. Ткачук Т. А. Радість пізнання. Дошкільне виховання. 2002. № 9. С. 10-11.

Мазур Л. В.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Панасенко Е.А.
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри практичної психології
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,

НАСТУПНІСТЬ ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНИЙ АСПЕКТ

Проблеми морального виховання дітей та молоді, покращення технологій виховного процесу у цьому напрямі все частіше досліджуються у вітчизняній науці й практиці. Однією із нагальних потреб сучасного українського суспільства є вдосконалення соціальної моралі, яка залежить від рівня морального розвитку в дитинстві та моральних показників кожного. Однак на шляху, що веде до формування особистої моралі, часто виникає багато перешкод, що ведуть до викривлення морального розвитку. Ось чому необхідно проводити ефективне та змістовне моральне виховання сучасного молодого покоління з дошкільного віку. Основні складові дошкільної освіти передбачають, що приділення уваги розвитку соціальної моралі особистості є одним із важливих завдань дошкільної освіти. Іншими словами, формування у дітей моралі та моральних знань, моральних звичок, виховання моральних емоцій, розвиток моральної свідомості та самосвідомості, виховання моральної поведінки пов'язані між собою. Детальне вивчення психологічних детермінант морального виховання дітей дошкільного віку може підвищити ефективність цього процесу.

Проблему ставлення особистості до життєвих цінностей досліджено С. Анисимовим, В. Бойком, Б. Ломовим, В. М'ясищевим, С. Рубінштейном та ін. Питанням методичного забезпечення освітнього процесу закладу дошкільної освіти з морального виховання, визначення змісту та обсягу інформації, адресованої дошкільникам, підготовки вихователів присвячено праці Н. Денисенко, Т. Книш, Л. Лохвицької, В. Нестеренко, З. Плохій, С. Юрочкіної та ін.

Через усвідомлення моралі людина набуває моральної совісті та моральної поведінки. Поведінка поєднується з пізнанням моральних цінностей, усвідомленням їх цінності для особистості, з моральними почуттями. Важливу роль відіграє воля, яка допомагає людині поводитися правильно, дає їй внутрішню свободу та сприяє моральній поведінці [1]. Дитина засвоює перші уроки моралі в сім'ї, засвоює норми порядності, доброти, працьовитості за допомогою батьків. У процесі морального розвитку

в дошкільному віці під впливом дорослих формується орієнтація особистості – система моделей поведінки [2].

У багатьох психолого-педагогічних дослідженнях моральне виховання розглядається як особлива форма внутрішньої самодіяльності, яка спонукає людину не лише поважати наявні моральні норми, а й визнавати їх цінність. Знання моральних норм діти засвоюють в результаті «перевірки» морального стандарту (моральної моделі). Процес опанування моральними знаннями в дошкільному закладі головним чином залежить від особливостей сприйняття ситуації, усвідомлення моральних мотивів та розвитку умінь їх аналізувати та оцінювати. Старші дошкільники більш стримані та менш жорстокі. Водночас вони не зовсім «адекватні» у своїх ідеях та оцінках як хорошого, так і поганого. Деякі з них не висловлюють точно свого ставлення до етичних концепцій. Діти демонструють нерозуміння моральної норми та її емоційну оцінку. Ця специфіка розвитку моральної свідомості пов'язана з моральними зразками, окремими системами мотивації та ознаками формування самосвідомості, які характеризуються розшаруванням всієї картини «Я» на «Я-реальне» і «Я-потенціал». Сприйняття (хорошого – поганого) змісту окремих вчинків є переходом до узагальненого розуміння понять «правильної» (моральної) поведінки.

Моральне виховання з перших років життя дитини спрямоване на формування її моральної позиції, цінностей, інтересів та потреб, оскільки на цьому етапі у дошкільника закладаються основи морального розвитку особистості, розвитку ідей, почуттів, звичок, які направляють її подальше вдосконалення. Дошкільний вік – це початковий період формування особистості, коли формуються основи характеру, ставлення до світу, до людей, до себе, засвоєння моральних стандартів поведінки, важливі для розвитку якості психіки [3].

Моральне виховання дитини здійснюється щодня і щогодини в будь-якому соціальному середовищі: в сім'ї, в дитячому садочку, на вулиці, але важливу роль у розвитку особистості дитини відіграє ще й педагог: саме він є силою, яка надає найбільш сприятливий вплив на дітей, і на їх виховання. Моральне виховання має спиратися на досвід власних переживань дитини, на практику його особистих взаємин з навколишнім світом, перш за все з однолітками.

Таким чином, на моральну поведінку дітей більше впливають моральні знання та досвід. Виходячи зі стійкого характеру підпорядкування мотивів та потреб, розробки переважних настанов та індивідуальних мотиваційних систем, підвищення загального рівня моральної поведінки – у дитини формується почуття відповідальності за свою поведінку, елементи самоконтролю. Отже, проблема впливу сім'ї на сімейно-моральні цінності та на формування духовної особливості дитини залишається однією з провідних у психолого-педагогічній діяльності. Проте, взаємозв'язок психологічної атмосфери в сім'ї та рівня розвитку дитини заслуговує уваги не лише спеціалістів у галузі психології, педагогіки, але й, перш за все, батьків та вихователів.

Список літератури:

1. Беленька Г. В., Рухницька П. В. Роль казок В. О. Сухомлинського в процесі виховання морально-етичних якостей дітей старшого дошкільного віку. Молодий вчений. 2018. №8.1 (60.1). С. 18-21.
2. Васильченко А. І., Тарнавська Н. П., Новодон Т. О. Казка як засіб виховання та розвитку дитини. Інноваційний досвід педагогів дошкільної та початкової освіти Житомирщини: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. В. Є. Литнєва, Н. Є. Колесник. Житомир : ФОП Левковець, 2012. С. 26-30.
3. Глушкова Л. І. Моральне виховання дошкільників засобами художньої літератури. Таврійський вісник освіти. 2016. №4 (56). С. 40-45.

Рарога Є.Ю.
студентка І-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Коннов О. Ф.
кандидат філософських наук,
доцент кафедри етики та естетики
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ЗНАЧЕННЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ДЛЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Умови стрімкого розвитку людства поставили перед дошкільною освітою дуже важливе завдання щодо формування особистості дитини не лише в певних нормах і шаблонах, а й завдання здійснювати розвиток творчого потенціалу дитини. Творчий потенціал, який буде закладений та розвинутий під час розвитку дітей в дошкільному віці, відіграє важливу функцію в їх подальшому дорослому житті.

Протягом всього нашого життя нас супроводжує творчість. Саме творчість дозволяє нам самовдосконалюватись, висловлювати свої емоції, почуття.

Активний та цілеспрямований розвиток творчих здібностей дітей починається саме в дошкільному віці. Важливу роль в розвитку даних здібностей відіграє оточення в якому перебувають діти, а саме батьки і вихователі, які повинні постійно та цілеспрямовано розвивати творчі здібності дітей. Психологи вважають творчість невід'ємною частиною життя, що проявляється в усіх його сферах. В період дошкільного розвитку, в дітей відбуваються трансформації в психіці, які визначають в майбутньому весь

їхній подальший розвиток. Шляхи найбільш ефективного розвитку творчих здібностей дитини досліджували і педагоги і психологи, а саме: Л. Богоявленська, Л. Виготський, А. Маслоу.

В період дошкільного віку в дітей не тільки інтенсивно розвиваються всі необхідні людині психічні функції і формуються здатності до спілкування та гри, але й закладається фундамент інтелекту, творчих здібностей, креативності.

Творчість має велике значення для дітей, оскільки за її допомогою вони можуть висловити емоції, почуття і роблять вони це так, як вважають за необхідне.

Людське суспільство постійно та активно змінюється, що призводить до того, що в наш час важливу роль в людській праці відіграє творче, креативне мислення. У дітей пориви до творчості виникають досить рано. Але, їх прояви відбуваються в залежності від психічного розвитку кожної дитини індивідуально.

На відміну від дорослої творчості, дитяча – непередбачувана та спонтанна. Творчість для дитини – це сфера дитячого життя, яка необхідна дитині для спілкування і з дорослими і з своїми однолітками. За допомогою творчості діти можуть висловити свої емоції та почуття, що не завжди у них виходить при розмові. Креативність є основою якісного та продуктивного розвитку дитини. Вона є тим потенціалом, який постійно забезпечує розвиток кожної дитини. У віці 3-5 років настає становлення креативності як загальної творчої здібності. У творчості дошкільнят відсутня внутрішня критика, оскільки вся їх діяльність не спрямована на створення якомось значущого для суспільства продукту, не орієнтована на продукт як втілення задуму.

Найбільш сприятливим фактором, який впливає на розвиток творчих здібностей дітей молодшого дошкільного віку є створення педагогами найбільш сприятливих умов для розвитку творчості.

Важливе значення для вивчення мистецтва має дошкільне дитинство. Вже на цьому етапі розвитку дітей педагоги повинні виховувати у дітей любов до мистецтва, до прекрасного, розвивати у дітей художній смак. Для всебічного розвитку дітей необхідна образотворча діяльність. Коли діти створюють будь-які зображення, у них формується художні, естетичні смаки спостережливості та розвиваються творчі здібності. У молодшому дошкільному віці розвиток творчих здібностей, формування естетичних відчуттів значною мірою відбуваються під час самостійної художньої діяльності.

За допомогою кольорів діти можуть відтворити свій психоемоційний стан, власні світовідчуття і світосприймання. Розвиток творчого мислення дітей відбувається за допомогою уяви, фантазії. Саме уява і фантазія є найважливішими природними силами дітей.

Образотворча діяльність дає можливість доступними засобами висловити емоційний стан дитини, її ставлення до навколишнього світу, вміння самостійно створювати прекрасне, а також бачити його в творах мистецтва.

Людство на протязі всього свого існування постійно та стрімко розвивається. На даному етапі свого розвитку, людське суспільство здійснило стрімкий перехід від значної фізичної роботи до більш творчої та креативної. Саме тому розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку та їх креативності став пріоритетним завданням сучасної дошкільної освіти.

Сприятливим періодом розвитку людини є дитинство, а саме дошкільний вік. Всі знання, в тому числі і творчі, які діти здобудуть в дошкільному віці, знадобляться їм для використання в подальшому житті.

Проявом творчості є креативність, яка дозволяє думати про речі та явища по-новому, не шаблонними прикладами. Розвиток креативності дітей дає їм можливість в подальшому проявляти себе в складних життєвих обставинах творчо, знаходити нестандартні шляхи розв'язання життєвих ситуацій.

Творчість – це універсальна здібність, яка може забезпечити успіхом будь-яку діяльність дитини. Саме творчість спонукає активізацію у дітей пізнавальних дій, спонукає розвитку креативності.

За допомогою образотворчої діяльності здійснюється всебічне виховання дошкільників (естетичне, моральне, трудове, сенсорне).

Дитяча творчість – визначна частина розвитку дітей. За допомогою творчих здібностей розвиваються навик та вміння, які в подальшому будуть необхідні дітям на протязі всього життя.

Список літератури:

1. Біла І.М. Психологія дитячої творчості. Київ: Фенікс, 2014. 200 с.
2. Молодушкіна І. В. Розвиток креативних здібностей у дітей дошкільного віку. Харків: Видавнича група «Основа», 2012. 204 с.

Сметова Т. В.

*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Козак Т. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ЕКСКУРСІЇ В ДОВКІЛЛЯ

Людина є частиною складного живого організму – природи. Наше життя та здоров'я залежать від стану довкілля, рівня екологічної ситуації у країні та

світі. З перших днів життя людина взаємодіє зі світом природи: чисте повітря, сонце, спів пташок, джерельна вода, різнобарв'я квітів та ще безліч об'єктів і явищ природи. Саме тому з дошкільного віку необхідно формувати ціннісне ставлення до навколишнього середовища, навички природодоцільної поведінки, сприймання довкілля як джерела естетичної, моральної, інтелектуальної насолоди, тобто формувати екологічну свідомість, яка є складовою частиною всебічного і гармонійного розвитку особистості.

На державному рівні прийнято ряд документів щодо формування екологічної культури суспільства, ціннісного ставлення до навколишнього природного середовища підростаючого покоління. Також, Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку. Із метою впровадження прийнятих на Саміті у Нью-Йорку нових орієнтирів розвитку, Україною було започатковано інклюзивний процес адаптації 17 Цілей сталого розвитку в екологічній, економічній та соціальній сферах, серед яких завдання щодо «збереження та раціонального використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку; захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття» тощо [4].

Не дивлячись на те, що питанням екології світове товариство опікується вже десятки років, проблема збереження природного середовища актуальна й досі. Сьогодні вимагає переорієнтації свідомості людей на необхідність збереження планети як своєї домівки. Унаслідок цих змін сформувалася відносно нова галузь науки – психологія екологічної свідомості, предметом дослідження якої є відповідно розвиток екологічної свідомості [5, с. 17].

Науковцями у психолого-педагогічній літературі доведено, що саме дошкільний вік є сенситивним періодом для формування еколого-природничих компетенцій, закладання основ екологічної свідомості. Дослідники стверджують про те, що отримані у дошкільному віці знання, уявлення, сформоване ставлення до природи й моделі поведінки будуть виступати базисом для розвитку в подальших ланках освіти [2, с. 11].

Дослідженням становлення особистості та її взаємодії з природним середовищем займалися ряд вчених: І. Павлов, Г. Люблінська, С. Рубінштейн, Л. Виготський, О. Запорожець, М. Поддяков, С. Дерябо, В. Ясвін, Е. Гірусов, Л. Архангельський, В. Зінченко та ін. Напрацювання згаданих науковців дали змогу з'ясувати особливості ставлення особистості до природи, методи діагностики та корекції такої поведінки, становлення екологічної свідомості. Видатні педагоги минулого: Ж.Ж. Руссо, Я. Коменський, К. Ушинський, В. Сухомлинський, С. Русова – вивчали вплив природи на розвиток особистості, наголошували про необхідність саме з дитинства відкривати навколишній світ, красу природи, бережливе ставлення до неї. Багато науковців сучасності присвятили свої праці екологічному вихованню дітей дошкільного віку, серед них: В. Волкова, Н. Горопаха, Н. Кот, Н. Лисенко, О. Білан, З. Плохій, В. Маршицька, Н. Пустовіт, О. Захлібний, Н. Яришева та ін.

У своїх працях вони провели теоретичне дослідження методичного інструментарію формування природничої компетенції дітей дошкільного віку, довели, що пізнання дітьми природи відбувається під час активної діяльності в природі, сприйманні природи у безпосередньому спілкуванні з нею.

Актуальними й доцільними для нашого дослідження є визначення С. Дерябо та В. Ясвін, які екологічну свідомість розглядають як «сукупність екологічних уявлень людини, існуючого ставлення до природи, а також відповідних стратегій і технологій взаємодії з нею» [3, с. 6]. Таким чином, відповідно до визначення екологічної свідомості, науковці визначили завдання екологічної освіти:

- формування екологічних уявлень, знань про взаємозв'язки між об'єктами та явищами природного середовища, взаємодію людини і природи;
 - формування ставлення людини до об'єктів природи, яке стає фактором взаємодії з природою. Наявність тільки екологічних знань не гарантує екологічно доцільної поведінки особистості, на думку дослідників, необхідним компонентом для цього є відповідне відношення до природи;
 - формування системи умінь, навичок та стратегій взаємодії з природою.
- Знову ж таки, для екологічно доцільних вчинків не достатньо мати уявлення або бажання, необхідно володіти певними технологіями взаємодії з природою [3, с. 23].

За методичними рекомендаціями, організацію екологічної освіти дітей дошкільного віку краще здійснювати шляхом безпосереднього введення дитини у світ природи під час екскурсій в природу, використовуючи при цьому різноманітні дидактичні ігри та вправи, спостереження, працю в природі та емоційне спілкування з дитиною.

Екскурсії в природу важливі для накопичення знань про особливості природи рідного краю та орієнтування на місцевості: вміння знаходити взаємозв'язки в природі, спостерігати народні прикмети, проєктувати наслідки діяльності людини як сприятливі, так і негативні. Під час екскурсії діти отримують реалістичні уявлення про різноманітні об'єкти природи в їх взаємозв'язках, взаємозалежностях, вчаться взаємодіяти з навколишнім світом. Під час екскурсії в природу доцільно й невимушено можна приділяти увагу моральним аспектам спілкування дитини з довкіллям, формувати норми природодоцільної поведінки: не ламати дерева, не рвати квіти; не кричати в лісі, щоб не злякати птахів, що сидять у гніздах; не приносити з лісу пташенят та інших живих істот тощо.

Отже, завдяки екскурсії в природу відбувається розкриття конкретних екологічних зв'язків, що забезпечує засвоєння дітьми старшого дошкільного віку норм і правил поведінки у природі, здійснюється формування їх екологічного стилю мислення, забезпечується становлення відповідального ставлення до навколишнього середовища, що є запорукою становлення екологічної свідомості.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція. 2021. URL: <https://www.mon.gov.ua>
2. Беленька Г. В., Науменко Т. С., Половіна О. А. Дошкільнятам про світ природи (старший дошкільний вік): навч.-метод. посіб. Київ : Генеза, 2013. 106 с.
3. Дерябо С. Д. Экологическая педагогика и психология/ С. Д. Дерябо, В. А. Ясвин. Ростов-на-Дону: Издательство «Феникс», 1996. 480 с.
4. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна» URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>
5. Ясвин В.А. Психология отношения к природе. Москва: Смысл, 2000. 456 с.

Сусанова В. О.

*студентка І-го курсу магістратури,
спеціальність»Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Магеря О.П.

*кандидат філософських наук, доцент
кафедри етики та естетики*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ЗМІСТ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ Л. ШЕЛЕСТОВОЇ ДЛЯ НАВЧАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ГРАМОТИ ДІТЕЙ В УМОВАХ НАСТУПНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Сучасні нормотворчі документи усіх ланок освіти особливу увагу приділяють створенню умов, що забезпечують високий рівень сформованості ключових компетентностей та наскрізних умінь у здобувачів освіти різних ланок. У цьому зв'язку, серед основних завдань дошкільної освіти навчання дітей елементам грамоти займає особливе місце, тому що саме вони є підґрунтям розвитку повноцінного сприйняття дітьми навчального матеріалу, засвоєння ними низки моральних та суспільно-політичних понять, моделей поведінки і соціальних ролей, формування складових особистості дітей загалом.

Як свідчить сучасна практика, підготовка дітей до опанування елементів грамоти здійснюється у три етапи: добуквений (добукварний), буквений (букварний) і частково післябуквений (післябукварний), що домінує в роботі вчителя з першокласниками. Програмою розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт», програмою виховання та навчання дітей

від двох до семи років «Дитина» й іншими чинними програмами з дошкільної освіти визначено завдання і зміст навчання дітей елементів грамоти [1].

Результативне навчання елементів грамоти безпосередньо залежить від розвитку пізнавальних здібностей дітей. У 4-5 років діти вже можуть аналізувати властивості оточуючих їх предметів. Саме в цьому віці у дітей проявляється інтерес до букв, тому можна починати підготовку до навчання елементів грамоти. Підготовка до навчання грамоти дітей дошкільного віку, повинна включати в себе ігри, які сприяють засвоєнню навичок читання. Вони спрямовані на розвиток пам'яті, уваги, мислення і дрібної моторики [4].

Під час навчання дітей дошкільного віку читанню за авторською методикою Л. Шелестової «Розвивальне читання» розвиток малят (інтелектуальний, мовленнєвий, чуттєвої сфери, сенсорики, моторики тощо) поєднується із задоволенням їхніх потреб та інтересів, а отже, викликає позитивні емоції. Принципами навчання елементів грамоти за навчально-розвивальним посібником Л. Шелестової є: відхід від жорстко регламентованого навчання за шкільним типом – фронтальних занять, вербальних методів передачі знань і формування відповідних навичок тощо; використання інноваційних різноманітних, специфічних для цього віку, видів діяльності (малювання, ліплення, аплікація, конструювання, співання тощо); поєднання змісту діяльності на заняттях із буденним життям дитини; активізація мислення та уяви дитини, її пошукової діяльності; забезпечення рухової активності дітей під час занять; використання різноманітних ігрових прийомів та іграшок; створення для дитини ситуацій емоційної привабливості пізнавальної діяльності; створення умов для вільного спілкування дітей один з одним та з вихователем у процесі пізнавальної діяльності; заохочення та поважне ставлення до пізнавальної ініціативи дитини – її запитань, розмірковувань, суджень; забезпечення кожній дитині комфортного самопочуття на занятті, створення для неї ситуації успіху [2; 3].

Щодо методів навчання, то вони базуються на специфічних для дошкільнят видах діяльності та формах мислення. Тобто, результатом навчання основам грамоти є не лише сформовані навички читання, але й загальний розвиток дітей: розширення уявлень про навколишній світ, розвиток словникового запасу, логічного мислення, сприйняття, уваги, уяви, дрібної моторики тощо. Таким чином, навчальний процес є ефективним, цікавим і сповненим яскравими барвами дитинства.

Розкриємо основні положення методики, які ми використовуємо у своїй роботі.

1. Навчання елементів грамоти по складах.

Відомо, що склад – найменша фонетично закінчена одиниця мовлення, тобто ми розмовляємо складами. Проте дітям, зазвичай, буває важко утворити склади з вивчених літер. Вони не розуміють, чому, скажімо, з літер «Б» [бе] і «А» [а] утворюється склад «БА», а не «БеА». Тому доцільно навчати малюка називати одразу склад, а не окремі літери, з яких він складається. Такий підхід допомагає автоматично усунути проблеми переходу від літери до складу. А як

ще можна зарадити тому, щоб у дошкільнят не виникало труднощів та ускладнень? Про це наступне положення методики.

2. Проведення занять в ігровій формі.

Гра – природна потреба дошкільнят, основна діяльність, яка викликає в них незмінний інтерес і захоплення. Тому під час занять пропонуємо малюкам такі завдання: «Разом з улюбленою лялькою пошукай літеру «А», що заховалася в кімнаті», «Зафарбуй у зелений колір листочки, на яких є склади з літерою «Е». Виріж їх та наклеї на намальоване дерево» тощо.

Для проведення таких занять треба заздалегідь підготувати необхідні дидактичні матеріали. Оскільки мислення в дошкільнят наочно-образне, ці матеріали мають складатися не лише з абстракцій (графічних зображень звуків – літер), а й із зображень конкретних предметів, на яких написано літери й склади. Використання наочно-образного матеріалу допомагає дітям краще засвоїти абстрактні поняття, вони залюбки відшуковують «горішки для білочки», наклеюють «листочки» на намальоване дерево, складають половинки квадратів тощо.

Під час виконання завдань акцентуємо увагу дітей не на вивченні літер і складів, а на конкретному виді діяльності – вирізанні, склеюванні, знаходженні потрібних предметів, карток тощо. А літери й склади засвоять підсвідомо, без натиску і перевантаження.

3. Використання різноманітних видів діяльності.

Особливістю дошкільного віку є, з одного боку, інтерес малят до різноманітних видів діяльності, а з другого – їх нездатність довго зосереджуватися на одному з них. Беручи це до уваги, розроблена система завдань для вивчення кожної літери, що передбачає: використання різних, доступних дітям цього віку, видів діяльності: малювання, вирізання, співи, танці, конструювання, виготовлення аплікації, знаходження предметів у приміщенні, пересування у просторі, рольове перевтілення. Виконання таких ігрових завдань забезпечує роботу різних аналізаторів (зору, слуху, дотику) у поєднанні з руховими діями.

4. Застосування диференційованого підходу.

Навчаючи дошкільнят читати, треба враховувати психологічні особливості типологічних груп дітей (за ознаками типу нервової діяльності, темпераменту) та їхні індивідуальні особливості, фізичний і психічний стан, уподобання, інтереси, бажання [2; 3].

Таким чином, як засвідчує практика, використання методики Л.Шелестової для навчання елементів грамоти дітей дошкільного віку є одним із засобів реалізації принципу наступності між дошкільною і початковою освітою.

Список літератури:

1. Навчання грамоти дітей дошкільного віку. URL: <http://dnz37.klasna.com/uk/site/navchannya-gramoti-ditei-.html>(датазвернення: 29.03.2020)

2. Шелестова Л. Вчимося читати. Частина 1: Навч.-розв. посіб. для дітей 4-6 років [Текст]. Київ: «Фенікс», 2016. 272 с.
3. Шелестова Л. Вчимося читати. Частина 2: Навч.-розв. посіб. для дітей 5-7 років [Текст]. Київ: «Фенікс», 2016.
4. Про забезпечення взаємодії в освітній роботі з дітьми старшого дошкільного і молодшого шкільного віку URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/124208_124208 (дата звернення: 28.03.2020)

Шостацька Я. В.
студентка І-го курсу магістратури,
спеціальність “Дошкільна освіта”
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник
Кушнірук С.А.
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії та історії педагогіки
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

В умовах стрімкого розвитку суспільства, оновлення усіх сфер соціального й духовного життя, реформування системи освіти, важливо усвідомлювати, що моральне відродження нашої нації повинно ґрунтуватися на засвоєнні дітьми, починаючи з дошкільного віку, саме загальнолюдських цінностей, виховання загальної культури, культури спілкування та поведінки як її складових.

Тому особливої актуальності набуває питання виховання культури спілкування дітей старшого дошкільного віку, створення при цьому необхідних умов та пошук ефективних методів і принципів удосконалення виховного процесу.

Базовим компонентом дошкільної освіти визначено завдання, які стосуються формування основ культури спілкування: формування у дітей умінь поводитися в межах дозволеної мовленнєвої поведінки, комплексне застосування мовних і немовних засобів з метою комунікації, оволодіння культурою діалогу, вміннями адекватно реагувати на вчинки і слова інших, дотримуватися правил хорошого тону, співпереживати іншим тощо [1].

На думку О. Даниленко людина виявляє культуру спілкування зазвичай тоді, коли її поведінка з іншими людьми відповідає нашому уявленню про добру, порядну, правильну поведінку. До складу культури спілкування

входять культура мислення, культура мови і мовлення. До внутрішнього змісту культури спілкування відносять:

- знання про основні закономірності процесу спілкування, що регулюють спілкування між людьми, етикет;
- уміння аналізувати хід і результат спілкування з погляду його морального наповнення і ділової ефективності;
- розуміння механізмів взаємодії людей [2, с. 4].

Дошкільний вік є сприятливим періодом для формування основ культури спілкування. Це зумовлено такими його ознаками, як: пластичність психіки, висока емоційна чутливість, що сприяє розвитку в дитини моральних почуттів, поява етичних інстанцій, потреба у спілкуванні. Крім цього виховання культури спілкування у дітей старшого дошкільного віку здійснюється в тісному зв'язку з формуванням у дітей навичок колективізму. Корисно об'єднувати дітей навколо справ, які змушують їх разом радіти, переживати, відчувати задоволення, проявляти доброзичливість. Педагог повинен використовувати різні прийоми, які допомагають урізноманітнити повсякденне життя дітей.

Безпосередньо з вихованням культури спілкування у дітей вихователь виховує і такі моральні якості як ввічливість, люб'язність, скромність, товариськість тощо. Важливо прищеплювати дитині елементарну культуру спілкування, що допомагає їй встановлювати контакти з однолітками: вміння без крику і сварки домовлятися; ввічливо звертатися з проханням; якщо необхідно, то поступатися і чекати; ділитися іграшками, спокійно розмовляти, не порушувати правила гри тощо.

Особливістю процесу виховання культури спілкування дітей старшого дошкільного віку є те, що тільки на прикладах конкретних життєвих ситуацій, у власному міжособистісному спілкуванні діти можуть освоїти правила моральної поведінки і навчитися застосовувати їх у власній життєдіяльності.

В арсеналі педагогів є величезна кількість методів і прийомів виховання культури спілкування дітей, які можуть урізноманітнити і збагатити життя дітей в закладі дошкільної освіти. Виховання культури спілкування дітей здійснюється в тісному зв'язку з груповою формою роботи. Наприклад, вранці потрібно зустрічати дітей привітною посмішкою, вітатися, запитувати про те, як вони провели ранок, проводити цікаву бесіду. Діти будуть захоплені і життєрадісні, і цей настрій необхідно зберегти протягом усього дня, адже тоді спілкування між дітьми буде проходити привітно, і культура поведінки й спілкування буде тільки зростати.

Педагог, з метою виховання культури спілкування дітей старшого дошкільного віку має використовувати сюжетно-рольові та дидактичні ігри, театральні постановки, заняття на прогулянках, спостереження, екскурсії. Така діяльність спрямована на спонукання до обміну враженнями.

Завдання дорослих при такому підході полягає в тому, щоб направляти взаємовідносини дітей на формування моральної культури загалом, і культури спілкування зокрема. Необхідно вчити дітей домовлятися, не вступаючи в конфлікти, проявляти терпіння і ввічливість по відношенню до інших,

ділитися іграшками, якщо є в цьому необхідність, чи не вриватися в чужу гру, а запитати дозволу пограти з дітьми. Дитина до кінця старшого дошкільного віку вже має знання і навички культурної поведінки і використовує їх в спілкуванні з однолітками і дорослими.

Однією з найважливіших умов виховання культури спілкування дітей старшого дошкільного віку є те, що тільки під керівництвом дорослого (педагога, батьків, психолога) діти набувають досвіду культурного спілкування. Дорослий координує діяльність дітей, вибирає ігри, виховні завдання тощо. Якщо гра колективна, то необхідно знати психічні та фізичні особливості дітей, рівень спілкування, їх взаємини тощо.

Таким чином, виховання культури спілкування дітей старшого дошкільного віку буде ефективним, якщо робота над цим з боку вихователя ведеться цілеспрямовано і систематично. Якщо педагог приділяє увагу такій роботі не тільки під час режимних моментів, але і стежить, як поведуться діти під час вільної самостійної діяльності, якщо цікавиться у батьків, як поведуться діти поза стінами дошкільного закладу освіти. Адже виховання культури спілкування, так само, як і розвиток будь-якого психічного процесу дошкільника вимагає цілеспрямованої роботи як з дитиною, так і з її батьками.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf. (дата звернення: 16.03.2021).

2. Даниленко О. И. Культура общения и ее воспитание: учеб. пособие. Ленинград. 1989. 102 с

СЕКЦІЯ 5
**ЦІННОСТІ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ:
РЕЗЕРВИ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ**

Бумар О. А.
*студентка I-го курсу магістратури
спеціальність «Дошкільна освіта»*
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Войтовська О. М.
*доктор педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти*
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

**ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ У
СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ**

Актуальність роботи обумовлена необхідністю виховання патріотизму, починаючи з дошкільного віку. В цей період відбувається формування духовно-етичної основи особистості дитини, їх культурно-ціннісної орієнтації, розвиток їх мислення, емоцій, відчуттів, механізмів соціальної адаптації в суспільстві, починається процес національно-культурної самоідентифікації, усвідомлення себе у соціумі.

Одне з важливих місць у сучасній педагогічній системі відводиться національному вихованню, яке згідно з положеннями Національної доктрини розвитку освіти, «...має здійснюватися на всіх етапах навчання дітей та молоді, забезпечувати всебічний розвиток, гармонійність та цілісність особистості, розвиток її здібностей та обдарвань, збагачення на цій основі інтелектуального потенціалу народу, його духовності й культури...» [3, с. 23]. Така постановка питання націлює на розуміння тієї істини, що патріотами не стають у зрілому віці. Почуття любові до Батьківщини, поваги до свого народу, його історії, усвідомлення себе часткою великої і давньої нації мають формуватися ще з самого раннього дитинства, «вбиратися з молоком матері». В Україні розроблена науково обґрунтована Концепція дошкільного виховання, яка й визначає основну його мету.

Сьогодні існує розуміння того, що виховати свідомого громадянина й патріота означає сформувати в дитини комплекс певних знань і умінь, особистісних якостей і рис характеру. Зокрема, йдеться про: повагу до батьків, свого родоводу, традицій та історії рідного народу, усвідомлення своєї належності до нього як його представника, спадкоємця і наступника; працьовитість; високу художньо-естетичну культуру тощо; патріотичну

самосвідомість та громадянську відповідальність, готовність працювати для розквіту Батьківщини, захищати її; повагу до Конституції, законів Української держави; досконале знання державної мови.

Звичайно, слід відзначити, що у повному обсязі ці якості ще не можуть бути сформованими у дитини дошкільного віку. Проте, створити фундамент, на основі якого можна буде вже зводити «будівлю» майбутнього громадянина-патріота не лише можливо, а й потрібно, особливо якщо врахувати всі переваги, що створює дошкільний вік для результативного виховного процесу. Патріотичні почуття дітей дошкільного віку засновуються на їх інтересі до найближчого оточення (сім'ї, батьківського дому, рідного міста, села), яке вони бачать щодня, вважають своїм, рідним, нерозривно пов'язаним з ними. Важливе значення для виховання патріотичних почуттів у дошкільників має приклад дорослих, оскільки вони значно раніше переймають певне емоційно-позитивне ставлення, ніж починають засвоювати знання.

Патріотизм як моральна якість має інтегральний зміст. З огляду на це в педагогічній роботі поєднано ознайомлення дітей з явищами суспільного життя, народознавством, засобами мистецтва, практичною діяльністю дітей (праця, спостереження, ігри, творча діяльність та ін.), національними, державними святами. Основними напрямками патріотичного виховання є: формування уявлень про сім'ю, родину, рід і родовід; краєзнавство; ознайомлення з явищами суспільного життя; формування знань про історію держави, державні символи; ознайомлення з традиціями і культурою свого народу; формування знань про людство. Для патріотичного виховання важливо правильно визначити віковий етап, на якому стає можливим активне формування у дітей патріотичних почуттів. Найсприятливішим для початку систематичного патріотичного виховання є старший дошкільний вік, коли особливо активізується інтерес дитини до соціального світу, суспільних явищ.

Цілеспрямоване патріотичне виховання повинно поєднувати любов до найближчих людей з формуванням такого ж ставлення і до певних феноменів суспільного буття. З цією метою факти життя країни, з якими ознайомлюють старших дошкільнят, ілюструють прикладами з діяльності близьких їм дорослих, батьків залучають до оцінки суспільних явищ, спільної участі з дітьми у громадських справах. Концепція дошкільного виховання в Україні, сповідуючи історичний підхід до патріотичного виховання дітей дошкільного віку, актуалізує його народознавчі, українознавчі та краєзнавчі напрями. Важливим напрямом патріотичного виховання є долучення до народознавства – вивчення культури, побуту, звичаїв рідного народу. Дошкільників ознайомлюють з культурними і матеріальними цінностями родини і народу, пояснюють зв'язок людини з минулими і майбутніми поколіннями, виховують розуміння смислу життя, інтерес до родинних і народних традицій. Значну роль у вихованні дітей старшого дошкільного віку відіграють народні традиції – досвід, звичаї, погляди, смаки, норми поведінки, що склалися історично і передаються з покоління в покоління (шанувати старших, піклуватися про дітей, відзначати пам'ятні дати тощо). З традиціями тісно пов'язані народні звичаї – усталені правила поведінки; те, що стало звичним, визнаним,

необхідним; форма виявлення народної традиції (як вітатися, як ходити в гості та ін.).

Говорячи про принципи і напрямки дошкільного виховання, І. Д. Бех, зокрема, наголошує на необхідності дотримання принципу національної спрямованості, який передбачає формування в дітей самосвідомості, виховання любові до рідної землі, свого народу, шанобливого ставлення до його культури [1, с. 29]. На значенні дошкільного дитинства особливий акцент роблять сучасні науковці. Зокрема О. П. Кононко визначає цей період як час виникнення та становлення особистості, закладання її ціннісного фундаменту, формування первинних світоглядних уявлень. Дослідниця класифікує дошкільне дитинство як унікальний віковий відрізок життя, протягом якого «...дитина за допомогою дорослого, через власну індивідуальну діяльність відкриває себе саму як біопсихологічну реальність» [2, с. 55].

Значення дошкільного вікового періоду в житті людини важко переоцінити. Це вік найбільш стрімкого фізичного і психічного розвитку дитини, початкового становлення якостей і властивостей, які формують її особистість. Отже, дошкільне дитинство є надзвичайно важливим періодом у становленні особистості. Саме в цей час формуються фундаментальні якості людини, основи світосприйняття, ставлення до себе та свого місця в світі. Це стає можливим завдяки інтенсивному розвитку фізіологічних та психологічних якостей дітей у цей віковий період (відбувається становлення мовленнєвої діяльності, мислення, уяви).

Саме в період дошкільного дитинства закладаються основи свідомості і самосвідомості (дитина усвідомлює суспільні цінності, починає керуватися в своїй поведінці моральними нормами). Зокрема, цей час є найсприятливішим для формування в неї першооснов національної самосвідомості (етнізація), які включають усвідомлення своєї приналежності до нації, пробудження любові та поваги до національної мови, традицій, символіки, зародження фундаментальних рис національного характеру.

Отже, було проаналізовано психолого-педагогічну літературу щодо особливостей виховання патріотичних почуттів у старших дошкільників. Визначено, що патріотичні почуття дітей дошкільного віку засновуються на їх інтересі до найближчого оточення (сім'ї, батьківського дому, рідного міста, села). Важливе значення для виховання патріотичних почуттів у дошкільників має приклад дорослих, народні традиції – досвід, звичаї, погляди, смаки, норми поведінки, що склалися історично і передаються з покоління в покоління.

Список літератури:

1. Бех І. Д. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Київ, 2014. 29 с.
2. Кононко О. П. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника (Системний підхід). К.: Стилос, 2000. 336 с.
3. Національна доктрина розвитку освіти у ХХІ столітті. Освіта України. 2001. №1. С. 22-25.

Вареник О. С.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Криворізький державний педагогічний
університет, м. Кривий Ріг

Науковий керівник:
Недодатко Н. Г.
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри дошкільної освіти
Криворізький державний педагогічний
університет, м. Кривий Ріг

РОЗВИТОК ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ОЗНАЙОМЛЕННІ З КУЛЬТУРНОЮ СПАДЩИНОЮ КРИВОРІЖЖЯ

Нові виклики сучасності диктують нові вимоги до освіти. Впровадження нової української школи, як наслідок зміни освітньої парадигми, вимагає зміни й свого базису – дошкільної освіти, яка є стартовим майданчиком для розвитку особистості. Адже саме в дошкільному віці дитина знайомиться та приймає навколишній світ у всьому його розмаїтті, формуються основи індивідуальної культури, закладаються духовні й патріотичні начала. Досягнення цієї мети вимагає пошуку відповідного матеріалу, здатного доступно показати дитині-дошкільнику історію, культуру світу, України та рідного краю. Культурна спадщина рідного краю, прославленого митцями, має великий потенціал для впливу на формування особистості: звичаї, фольклор, декоративно-ужиткове мистецтво, архітектурні ансамблі, твори живопису, які транслиують цінності й смисли, надихані красою та самобутністю цього регіону [4].

Нова редакція БКДО визначає мистецько-творчу компетентність дитини дошкільного віку як «здатність дитини реалізовувати свій художньо-естетичний потенціал для отримання бажаного результату творчої діяльності на основі розвинених емоцій та почуттів до видів мистецтва, елементарно застосовувати мистецькі навички в життєвих ситуаціях під час освітньої та самостійної діяльності [1].

Ознайомлення з елементами культури повертає дитину до її цінностей, збагачує особистий індивідуальний досвід ставлення дитини до світу, і дитина отримує змогу креативно застосувати отримані знання у доступних їй видах діяльності. Олена Половіна, співавторка БКДО, вважає творчі здібності, які формуються мистецькими видами діяльності, «інструментом творення дитини як особистості». Світ мистецтва формує й розширює особистий досвід взаємодії зі світом, у тому числі й відтвореного митцями, вчить дітей розуміти й відчувати інших [6].

О. В. Запорожець зазначає: «дитина долучається до духовної й матеріальної культури, створеної суспільством, не пасивно, а активно, в

процесі діяльності, від характеру якої та від особливостей взаємовідносин, що утворюються у нього з оточуючими людьми, багато в чому залежить процес формування його особистості» [2, с. 228].

Пріоритетними для формування мистецько-творчої компетентності є такі види діяльності: художньо-продуктивна, музична, театралізована, самостійна художня діяльність. Вони активізують такі психічні процеси дитини як увага та мислення, відчуття й сприймання, сприяють розвитку художньо-творчих здібностей. Основою для формування компетентності є спілкування з іншою особистістю у мистецтві; здатність створювати художні образи; активна кооперація дорослого й дитини у сфері мистецтва [6].

Отже, можна зазначити, що завданням дошкільної освіти є розвинути художньо-творчі здібності дитини для того, щоб відкрити креативні можливості кожного дошкільника. Художньо-творчі здібності – це особливий таланти, «що виражається у прихильності, потребі й можливості до художньої творчості, у легкості засвоєння навичок творчої діяльності в тому чи іншому виді мистецтва» [5]. Наявність в житті дошкільника музики, картин, театру, танців та інших видів мистецтва має на дитину колосальний вплив, справляючи яскраві враження. Саме особливе «творче» середовище спонукатиме дитину робити свої творчі прояви в різних видах діяльності. Особливість мистецтва в тому, що воно надає дошкільникам в доступній формі насолодитися елементами культурної спадщини: піснями, народними промислами, класичною музикою, живописом, графікою, скульптурою тощо. Ознайомлення з культурною самобутністю рідного краю «через близьке й зрозуміле» прилучає дітей «до універсального загальнолюдського» [3].

Саме тому наша робота направлена на виявлення педагогічних умов інтегрування культурної спадщини рідного краю в образотворчу діяльність дітей дошкільного віку з метою розвитку художньо-творчих здібностей. Під час дослідження даної теми виявлено:

- відсутність теоретично обґрунтованої моделі залучення елементів культурної спадщини рідного краю в образотворчу діяльність;
- методичну незабезпеченість використання культурної спадщини рідного краю;
- нестачу програм, спрямованих на ознайомлення дошкільників з культурною спадщиною Криворіжжя.

Проаналізувавши все вище зазначене, можна зробити висновок, що проблема розвитку креативності, як навички успішної людини майбутнього, починаючи з дошкільного віку, посідає важливе місце в сучасній системі освіти. Залучення зростаючого покоління до ознайомлення з культурою рідного краю може допомогти у вирішенні одного з головних завдань освіти – розвитку творчої особистості для підвищення культурного рівня нації.

Список літератури:

1. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція: наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 №33. URL:

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> (дата звернення: 03.04.2021).

2. Запорожец А.В. Избранные психологические труды в 2 томах. Т.1. М.: Педагогика, 1986. 297 с.

3. Лаппо В. Інтегрування етнокультурних цінностей у краєзнавчу роботу дошкільних навчальних закладів (на прикладі гуцульського етнорегіону). *Краєзнавство*. 2011. №3. С. 44-48. URL: http://resource.history.org.ua/publ/kraj_2011_3_44 (дата звернення: 03.04.2021).

4. Матвієнко С. І. Картина як засіб ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з культурою рідного краю (на прикладі картин Сергія Шишка). *Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Психолого-педагогічні науки*. 2017. № 3. С. 200-205. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzsp_2017_3_29 (дата звернення: 03.04.2021).

5. Новоселецька І. Є. Розвиток художньо-творчих здібностей дітей дошкільного віку в реаліях євроінтеграційних вимірів. *Молодий вчений*. 2017. №10.2. С. 60-64. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/10.2/14.pdf> (дата звернення: 03.04.2021).

6. Половіна О. А. Дитина у світі мистецтва. *Дошкільне виховання*. 2021. №2. С. 3-8. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2021/02/22/Dytyna%20u%20sviti%20mystetstva.pdf> (дата звернення: 03.04.2021).

Вініченко А. О.

*студентка І-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Васютіна Т. М.

*кандидат педагогічних наук, професор
кафедри педагогіки і методики початкового навчання*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ТРАДИЦІЯХ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з українськими традиціями є одним з провідних завдань освітнього процесу у закладі дошкільної освіти. Звертаючись до виток нашої історії, відроджуючи її культуру, традиції, доторкаючись до найпрекраснішого, найріднішого серцю, ми виховуємо свідомого громадянина нашої країни. В «Українському педагогічному словнику» зазначається: «Традиція (від лат. traditio – передання) – елементи культурної й соціальної спадщини, які передаються

наступним поколінням і зберігаються протягом тривалого часу в суспільстві в цілому чи в окремих соціальних групах» [2, с. 333].

До проблем ознайомлення дошкільників з традиціями рідного краю звертаються О. Вишневський, В. Пустовий, М. Стельмахович, Б. Грінченко, С. Русова, Я. Коменський.

Аналіз науково-методичної літератури показав, що розпочинати цю роботу, перш за все, потрібно з родини, з найближчого оточення, тобто, з тих речей, які вони можуть побачити вдома (наприклад, український посуд, вишита скатертина, тканий килимок, народний одяг, іграшки тощо), які викликають позитивні емоції, поступово поєднуючи з закладом дошкільної освіти. Любов дитини до рідної землі починається з пізнання найближчого середовища (природного й соціального). Дитина набирається вражень та знань про навколишнє, зокрема: про близьких людей, про свою малу Батьківщину, які залишають у її душі незабутні спогади на все життя. Саме тому формування інтересу до рідного краю, традицій, звичаїв народів сприяє вихованню свідомого громадянина, який шанобливо ставиться до духовних і матеріальних надбань свого народу. Вихователь закладу дошкільної освіти покликаний передати своїм дітям усю красу і багатство, самобутність народних звичаїв і традицій, сприяти розвитку дитячого мислення, вчити зв'язно висловлювати думку. Організуючи освітній процес з дітьми дошкільного віку, вихователі повинні у комплексі розв'язувати пізнавальні, навчальні, виховні та мовленнєві завдання [1, с. 84].

Науковці Н. Побірченко та Н. Рогальська звертають увагу на те, що педагогам необхідно самостійно добирати матеріал, максимально наближений до місцевих традицій, які за змістом є складовою загальнонаціональної культури: «...кожний вихователь дошкільного закладу має широкі можливості створення власної системи роботи, концепції використання народознавства. Матеріал повинен добиратися відповідно до регіональних особливостей, адже і традиції можуть бути різними навіть у сусідніх селах, не кажучи вже про області» [4, с. 5]. Видатний педагог Я. А. Коменський чітко визначав мету виховання дітей до 6 років. У своїх настановах щодо виховання чеський педагог стверджував думку про необхідність ознайомлення дитини з найближчим осередком її проживання й прилучення до ремісницьких традицій свого народу: «до шести років дитина повинна знати про місцевість, де вона народилася, і де проживає... й оволодіти елементами якого-небудь ремесла» [3, с. 395].

Можна стверджувати, що саме старший дошкільний вік є сприятливим для ознайомлення дітей з історією, традиціями українського народу, з розселенням різних етнічних груп по всій території країни, своєрідністю їх праці та побуту, властивостями мови та культури. У старшому дошкільному віці виникають реальні можливості для опосередкованого засвоєння дітьми знань, які виходять за межі їхнього життєвого досвіду та безпосереднього сприймання, і є віддаленими в просторі й часі. Тому традиції рідного краю є найкращим засобом виховання старших дошкільників. Отже, знання рідної історії, повагою до традицій і звичаїв народу, вироблених віками, сприяє

формуванню людини з активно громадянською позицією. Тому працівникам закладу дошкільної освіти необхідно виховувати у дітей старшого дошкільного віку почуття гордості за традиції українського народу, співпереживання за минуле народу та співпричетність до творення його сьогодення та майбутнього.

Список літератури:

1. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. 408 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
3. Кафарський В. І. Етнологія: Підручник. Київ: Центр навч. літ., 2006. С. 353-356.
4. Побірченко Н. С. Використання української етнопедагогіки в дошкільному закладі. Київ : Наук. світ, 2003. 117 с.

Вовк В. М.

*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Франчук Н. П.

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

РОЗВИТОК СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЛОГОРИТМІКИ

Проблема формування лексики дітей дошкільного віку є одним із головних завдань сучасної педагогіки. Формування лексичного запасу має велике значення для розвитку пізнавальної діяльності дітей, оскільки слово, його значення є не тільки засобом мовлення, а й засобом розвитку пізнавальних процесів, зокрема мислення. Використання словникового запасу здійснює вплив на розвиток мовних компетентностей і мовленнєвої комунікації дитини в цілому.

Проблему формування лексики дошкільників розглядали у своїх наукових дослідженнях такі психологи: Л. С. Виготський, Д. Б. Ельконін, О. О. Ленонт'єв, С. Р. Рубінштейн та ін. Важливого значення розвитку мовлення дітей дошкільного віку надавали педагоги та лінгвісти, зокрема: А. М. Богуш, Н. В. Гавриш, В. О. Сухомлинський, К. Д. Ушинський,

Є. О. Фльоріна та ін. Використання засобів логоритміки у роботі закладів дошкільної освіти (ЗДО) досліджували такі науковці, як: Н. Г. Александрова, Н. О. Власова, Г. А. Волкова, Є. В. Оганесян, Є. Ф. Рау, М. К. Шеремет та ін.

Відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти, а саме пункту 3.7. Освітня лінія «Мовлення дитини» [1] основними завданнями для розвитку словникового запасу дошкільників є: збагачення словника дітей новою лексикою (створює нові слова за допомогою суфіксів та префіксів); активізація словника (підтримує запропонований діалог відповідно до теми); уточнення значення окремих слів і словосполучень (розмірковує про предмети, явища, події та друзів); заміна діалектизмів, говірок словами літературної мови (дотримується загальної культури мовлення).

У віці дошкільного дитинства відбувається активне засвоєння мовлення, яке пов'язане з потребою дитини щось розповісти, пояснити чи дізнатися, впливати на себе та на оточуючих. І саме у цьому віці завершується опанування дитиною основами мовлення (мовленнєвим етикетом). Мовленням супроводжується будь-яка діяльність дитини, яка сприяє встановленню певних контактів з іншими людьми.

Незбалансований словниковий запас викликає труднощі під час процесу спілкування, адже дитина просто не здатна чітко висловити свої думки. Також це впливає на мовленнєву культуру. До словникового запасу відносять увесь набір слів, яким володіє дитина в процесі спілкування. Він постійно поповнюється та розширюється під час набуття нових знань.

Можна виокремити «активний» і пасивний словник. До «активного» словника належить той набір слів, яким активно користується дитина під час спілкування. До пасивного словника належать ті слова, які дитина розуміє, але не використовує під час мовлення. Зазвичай пасивний словник набагато більший, ніж «активний».

На думку О. Л. Кононко, потрібно постійно збагачувати, як «активний» так і пасивний словники, оскільки саме пасивний словник є головним показником для вдосконалення та формування особистості. Збагачуючи пасивний словник дитина може не тільки розуміти почуте, а й використовувати різноманітні мовленнєві засоби для найточнішого передавання своїх емоцій та почуттів [3, с. 9].

Л. В. Іщенко стверджує, що активний словник дитини поступово збільшується: у 3 роки він становить 1000 слів; у 4 роки – 1540; у 5-ти річному віці – 2072 слів; у 5,5 років – 2289 слів; у 6 років – 2589 слів, у 7 років – 3500-4000 слів [4, с. 63].

Основним завданням розвитку словника у лінгводидактиці, на думку, А. М. Богуш та Н. В. Гавриш є:

– засвоєння дітьми нової лексики шляхом пізнання невідомих слів та поповнення словникового запасу багатозначними словами;

– вивченні поглибленого розуміння значення й змістовного відтінку слів та їх узагальнення;

– застосування засобів мовлення в різноманітних ситуаціях. Дитина засвоює слова, які можна поділити на дві групи: пасивні (слова, значення яких дитина розуміє, але не користується ними в повсякденному мовленні) та

активні (слова, якими дитина використовує під час мовлення та повністю розуміє їх значення). Щоб нові слова закріпилися та активізувалися у мовленні, потрібно уточнити їх значення та використовувати їх на практиці [2, с. 280].

Одним з ефективних методів розвитку словникового запасу дітей дошкільного віку є логоритміка. Все, що нас оточує існує за законами ритму, будь-які ритмічні рухи активізують діяльність мозку дитини. Інтенсивні зв'язки, які лежать в основі відчуття ритму, сприяють розвитку рухової сфери, перцептивних і когнітивних процесів, емоційних реакцій та мовленнєвої активності. Рухи допомагають осмислити слово. Слова та музика організують та регулюють рухову сферу дітей, що активізує їх пізнавальну діяльність.

Логоритмічні заняття – це методика, яка спирається на зв'язок слова, музики та рухів, які можуть бути взаємопов'язані різноманітно, з переважанням будь-якого з них.

Використання елементів і методів логоритміки допомагає в доступній та цікавій формі розвивати загальні мовленнєві навички, відпрацювати артикуляційні, мімічні, голосові вправи, поступово формувати координацію рухів і рефлекс зосередження.

Під час логоритмічних занять з дітьми молодшого дошкільного віку можуть бути використані такі засоби: ходьба та марширування в різних напрямках; вправи на розвиток дихання, голосу та артикуляції; вправи, за допомогою яких регулюються м'язовий тонус; вправи на активізацію уваги; мовленнєві вправи без музичного супроводу; ритмічні вправи; співи; імпровізація на дитячих музичних інструментах; ігрова діяльність; заключні вправи на розслаблення (релаксація).

Таким чином, використання логоритмічних вправ має великий потенціал для розвитку словника дітей молодшого дошкільного віку, оскільки сприяє розвитку всіх видів руху, розвитку когнітивних процесів. Після виконання таких вправ діти стають емоційними, енергійними, активними та допитливими.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Науковий керівник: А. М. Богуш. Київ: Видавництво, 2012. 26 с.
2. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: підруч. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2011. 704 с.
3. Кононко О. Л. Орієнтир сьогодення – компетентна особистість. *Дошкільне виховання*. 2005. № 7. С. 7-9.
4. Навчання дітей дошкільного віку рідної мови: навчальний посібник / уклад. Л. В. Іщенко. Умань: ПП «Жовтий», 2013. 138 с.

Гончарук О. М.
студентка II-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Підпригора Л. А.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки освіти
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ДИТЯЧОГО ФОЛЬКЛОРУ

Формування всебічно розвиненої особистості зі стійкими моральними цінностями – головна мета як дошкільного виховання так і освіти загалом.

На сучасному етапі розбудови українського суспільства нагальною постає потреба виховувати дітей на таких морально-духовних цінностях, що сприятимуть формуванню людини, яка буде жити за законами добра, справедливості, чесності, гуманізму.

Актуальність теми обумовлена необхідністю вирішення проблеми формування моральних цінностей у дітей дошкільного віку за допомогою фольклору в складних та неоднозначних умовах соціуму. У цей час спостерігається зниження інтересу до художнього слова в дитячому середовищі, що, у свою чергу, ускладнює прилучення дітей до світу літератури, а через неї – до фундаментальних цінностей моралі.

Робота з виховання дитини – процес систематичний. Важливо, щоб діти, постійно отримуючи моральні знання і уявлення, опинялися в життєвих ситуаціях, які б сприяли емоційному переживанню отриманих знань, їх усвідомленню й закріпленню.

Моральне виховання дітей лежить в основі будь-яких вчинків людини, формує образ її особистості, визначає систему цінностей і характер.

У даний час перед суспільством надзвичайно гостро стоїть проблема морального виховання дітей різного віку, педагогічне співтовариство заново намагається зрозуміти, яким чином прищепити сучасним дітям морально-духовні цінності.

Моральне виховання дошкільників особливо важливе, тому що саме в дошкільному віці дитина особливо сприйнятлива до засвоєння моральних норм і вимог. Це одна з дуже важливих сторін процесу формування її особистості.

Іншими словами, духовно-моральне виховання дітей раннього віку можна розглядати як безперервний процес засвоєння ними встановлених у суспільстві зразків поведінки, які надалі будуть регулювати її вчинки. У результаті такого морального виховання дитина починає діяти не тому, що хоче

заслужити схвалення дорослого, а тому, що вважає за необхідне дотримання самої норми поведінки, як важливого правила у відносинах між людьми [1].

Проблемою морального виховання займалося багато видатних учених, таких як: В. Сухомлинський, К. Ушинський, О. Вишневський, С. Русова, Я.А. Коменський, Й. Песталоцці, А. Макаренко, М. Стельмахович, О. Ожич та інші.

З педагогічних позицій проблему моральних цінностей розглядали Ш. Амонашвілі, Н. Асташова, Б. Гершунський, Н. Дереклеєва, М. Казакіна, В. Караковський та ін. Проблема ціннісних орієнтацій отримала відображення в роботах О. Леонтьєва, А. Петровського та ін. У роботах І. Афанасьєвої, А. Здравомислова, В. Оссовського, В. Тугаринова досліджено теоретичні основи формування ціннісних орієнтацій особистості. Видатні представники педагогічної думки та письменники вказували на важливість виховання дітей і молоді засобами художнього слова.

Робота з виховання дитини – процес систематичний. Важливо, щоб діти, постійно отримуючи моральні знання і уявлення, опинялися в життєвих ситуаціях, які б сприяли емоційному переживанню отриманих знань, їх усвідомленню й закріпленню.

Моральне виховання – це активний цілеспрямований процес входження дитини в соціальне середовище, коли відбувається засвоєння моральних норм, цінностей, формується моральна свідомість дитини, розвиваються моральні почуття і звички поведінки. Моральне виховання дошкільнят здійснюється у різноманітних сферах їхнього життя та діяльності. Дитина відчуває моральний вплив у родині, у колі однолітків, на вулиці. Часто він не буває адекватним вимогам моралі. Як відомо, дошкільний вік відрізняється підвищеною сприйнятливістю до соціальних впливів. Дитина, прийшовши в цей світ, вбирає в себе все людське: способи спілкування, поведінки, ставлення, використовуючи для цього власні спостереження, емпіричні висновки та умовиводи, наслідування дорослим.

Для формування будь-якої моральної якості важливо, щоб вона відбувалася усвідомлено. Тому потрібні знання, на базі яких у дитини формуватимуться уявлення про сутність моральної якості, про її необхідність та про переваги оволодіння нею. У дитини має з'явитися бажання опанувати моральною якістю, тобто щоб виникли мотиви для набуття відповідної моральної якості. Поява мотиву потребує ставлення до якості, яке, в свою чергу, формує соціальні почуття. Почуття надають процесу формування особистісно-значуще забарвлення і тому впливають на міцність якості, яка формується. Але знання і почуття породжують потребу в їх практичній реалізації: у вчинках, поведінці[5]. Вчинки та поведінка беруть на себе функцію зворотного зв'язку, що дозволяє перевірити і підтвердити міцність сформованої якості. Цей механізм має об'єктивний характер. Він проявляється завжди, під час формування будь-якої (моральної чи аморальної) якості особистості.

Моральне виховання дітей лежить в основі будь-яких вчинків людини, формує образ її особистості, визначає систему цінностей і характер.

У даний час перед суспільством надзвичайно гостро стоїть проблема морального виховання дітей різного віку, педагогічне співтовариство заново намагається зрозуміти, яким чином прищепити сучасним дітям морально-духовні цінності.

Сьогодні на дитину з самого народження обрушується величезний потік інформації: ЗМІ, школа, дитячий сад, кіно, Інтернет – все це скоріше сприяє розмиванню моральних норм і змушує нас дуже серйозно задуматися над проблемою ефективного морального виховання власного малюка.

Методичне забезпечення процесу формування моральних цінностей засобами дитячого фольклору передбачає застосування широкого кола форм, прийомів і методів виховання. Пріоритетним серед форм є комплексні навчально виховні заняття, читання і обговорення творів художньої літератури, практичні вправи, ситуації вільного вибору тощо [3].

Дитина, здатна правильно оцінити і зрозуміти почуття і емоції іншої людини, для якої поняття дружба, справедливість, співчуття, доброта, любов не є порожнім звуком, має набагато вищий рівень емоційного розвитку, не має проблем у спілкуванні з оточуючими, набагато стійкіше переносить стресові ситуації і не піддається негативному впливу ззовні.

Моральне виховання дошкільників особливо важливе, тому що саме в дошкільному віці дитина особливо сприйнятлива до засвоєння моральних норм і вимог. Це одна з дуже важливих сторін процесу формування її особистості.

Іншими словами, духовно-моральне виховання дітей раннього віку можна розглядати як безперервний процес засвоєння ними встановлених у суспільстві зразків поведінки, які надалі будуть регулювати її вчинки. У результаті такого морального виховання дитина починає діяти не тому, що хоче заслужити схвалення дорослого, а тому, що вважає за необхідне дотримання самої норми поведінки, як важливого правила у відносинах між людьми.

Насамкінець зауважимо: гуманізація та гуманітаризація сучасної освіти в усіх її ланках неможлива без застосування мистецтва слова. Водночас зменшення ролі дитячого фольклору в житті сучасної родини, а відповідно й дитини, втрата ціннісного ставлення до неї як до джерела знань, духовного й душевного зростання – це негативні риси сучасного суспільства.

Дорослим обов'язково слід пам'ятати, що формування в дітей моральних цінностей - складний і тривалий процес. Потрібна копітка наполеглива праця, щоб виробити у дитини моральні підвалини, які не дадуть їй чинити поза принципами моралі. Педагог сам має бути для вихованців живим прикладом та носієм високих моральних якостей.

Список літератури:

1. Бабій І. В. Технології дошкільного виховання старших дошкільників/ наукові записки НДУ ім. М.Гоголя. психолого-педагогічні науки. 2011. № 4. С. 126-129.
2. Галян О. І. Розвиток моральної свідомості та самосвідомості на етапі дошкільного дитинства / Моральна свідомість та самосвідомість особистості :

[монографія] / за ред. М. В. Савчина, І. М. Галяна. Дрогобич, 2009. С. 64-76.

3. Павелків Р. В. Розвиток моральної свідомості та самосвідомості у дитячому віці : [монограф.]. Рівне : Волинські обереги, 2004. 248 с.

4. Поніманська Т. І. Моральне виховання дошкільників : [навч. посіб.]. Київ : Вища школа, 1993. 111 с.

5. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину. Вибрані твори в 5-ти т. Київ, Радянська школа, 1976. Т. 2, С. 148.

Дзвеняк К. С.

*студентка І-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Козак Л.В.

*доктор педагогічних наук, професор
кафедри педагогіки і психології*

дошкільної освіти

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ

В сучасних умовах розвитку української державності, в період соціального неспокою, міжнародних конфліктів, розбіжностей національних інтересів зростають вимоги до виховання і навчання підростаючого покоління. Особливого значення в Україні набуває питання формування елементів національної свідомості, любові до сім'ї, родини, природи, рідного краю, Батьківщини. Оскільки становлення особистості, розвиток фізичних та психічних якостей дитини відбувається ще з раннього віку, то виникає необхідність у реалізації завдань національно-патріотичного виховання вже в закладах дошкільної освіти.

Проблема формування національної свідомості дитини порушувалась в дослідженнях зарубіжних і вітчизняних педагогів та психологів. Вагоме значення для дослідження проблеми формування почуття патріотизму в дітей має етнопедагогічна спадщина українських учених, діячів культури, філософів, педагогів та письменників України: Т. Шевченка, Л.Українки, Г. Ващенка, А. Макаренка, С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського.

Зважаючи на важливість та значущість вище означеної проблеми, вона не знаходить сьогодні однозначного та повного розкриття як в теорії, так і в практиці сучасного дошкільля. Національно-виховний процес має деякі проблеми і потребує пошуку нових шляхів її реалізації.

З огляду на зазначене, виникає потреба у здійсненні теоретичного і практичного дослідження, спрямованого на глибоке вивчення даної проблеми та пошук нових шляхів і засобів їх розв'язання.

Національна свідомість, патріотичні почуття формуються під впливом різних чинників за допомогою різноманітних засобів, різні аспекти якого досліджували українські науковці: А. Богуш, М. Боришевський, І. Зайченко, О. Каплуновська, В. Кучинська та ін. Патріотичні почуття формуються (за С. Русовою) через спадщину, яка передається віками від покоління до покоління – це культурні, естетичні та духовні цінності, що виявляються у захопленні героїчними вчинками, у милуванні рідною природою, гордості, радості за добрі вчинки [2, с. 2-5].

В дошкільному віці відбувається формування першооснов національної свідомості: здатність до прояву особистісних якостей, соціальних почуттів, любові до Батьківщини; з'являється ціннісне ставлення та повага до культурних надбань українського народу; проявляється інтерес до національних культур українського народу, його історичного минулого, мови, звичаїв, традицій. На вирішення цих завдань за допомогою національного виховання, спрямовує Базовий компонент дошкільної освіти [1, с. 16].

У розвитку національної свідомості виділяють три етапи. Перший етап – етнічне самоусвідомлення – природне входження дітей у духовний світ свого народу. Етнізація дитини починається з народження, з маминої колискової, казки, з участі дитини у народних обрядах, із народної пісні. На цьому етапі формується культ рідного дому, сім'ї, рідного краю. Фундаментальне значення в процесі етнізації має рідна мова. Другим етапом розвитку національної свідомості людини є етап національно-політичного самоусвідомлення – відчуття належності до певної нації, яка виявляється в етнічному самовизначенні. Особливо важливим на цьому етапі є формування почуття національної гідності. Почуття національної толерантності формуються на третьому етапі – етапі громадсько-державного самоусвідомлення [5].

Формування національної свідомості дитини, потребує чіткого визначення принципів і основних напрямів, а також форм, засобів і методів його здійснення. Серед методів і форм національно-патріотичного виховання пріоритетна роль належить активним методам, що ґрунтуються на взаємодії, спрямовані на самостійний пошук істини і сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. Такі методи розглядаються в освітній порціонній програмі «Україна – моя Батьківщина». До них відносять: організоване спостереження за навколишньою дійсністю, вміло поєднане з читанням художніх творів, слуханням музики, малюванням, розгляданням репродукції картин; систематичне проведення екскурсій до найвидатніших місць рідного краю, відвідування музеїв, виставкових зал; співбесіда із застосуванням методичних прийомів (запитання, порівняння, індивідуальні завдання); безпосередня участь дітей у благоустрої довкілля та охорона природи; залучення дітей до участі в народних традиційних святах; широке використання фольклору в усіх його жанрах; ознайомлення дітей із народним

декоративно-ужитковим мистецтвом, побутом, одягом, народними іграшками, виробами народних майстрів [3, с. 18-19].

Реалізація завдань національного виховання дошкільників передбачає створення у закладах дошкільної освіти відповідного розвивального середовища. Організація ігрової, комунікативної, пізнавально-дослідницької, продуктивної діяльності спроможна вирішити робота дітей у міні-музеї, в національному куточку закладу, де педагог забезпечить створення системи інтересів, зокрема вибір цікавих та значущих для дитини тем, які формують її національну свідомість [3, с. 19].

Успіх національного виховання значною мірою залежить від національної та міжнаціональної культури батьків і педагогів, від їх професійної компетентності та вміння йти в ногу з часом. Особливо ефективним для формування національної свідомості дітей дошкільного віку є мультимедійний проектор – засіб, без якого немислиме майбутнє сучасного ЗДО, завдяки якому можна пропонувати нові напрями діяльності вихователя. Вдало дібраний мультиплікаційний перегляд на національні теми – стимулює розвиток національно-патріотичних якостей дитини: любов до рідного краю, любов до культурного спадку свого народу, виховання любові, поваги до своїх національних особливостей, почуття власної гідності як представників свого народу. Варто також впроваджувати в практику такі реконструйовані форми роботи, адаптовані до дітей дошкільного віку: воркшопи, дитячі дайджести, національно-патріотичні, військово-спортивні керлінги, тренінгові заняття з розвитку міжнаціональної толерантності дітей, культурні проекти, інтерактивно-мультимедійні студії, етнографічні райтси [4, с. 8-11].

На основі аналізу психолого-педагогічних джерел було з'ясовано, що національно-патріотичне формування у сучасній педагогічній літературі розглядається як цілеспрямований, систематичний, регульований виховний процес, спрямований на ствердження у свідомості дошкільників національної неповторності та вагомості багатих національних ресурсів. Національне виховання створює умови для повного складу психіки дитини, національного характеру, способу мислення і відчуття. Завдяки вихованню національно-патріотичної самосвідомості діти дошкільного віку глибше розуміють свій народ, його історію, духовність і культуру, а також свої якості, здібності і можливості.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти: затв. Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021р. № 33. 37 с.
2. Богуш А. Національно-патріотичне виховання в українському дитячому садку: концепція Софії Русової та сьогодення. 2016. № 2. С. 2-5.
3. Каплуновська О., Кичата І., Палець Ю. Україна – моя Батьківщина: програма національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку / ред. О.Д. Рейпольська. Тернопіль. Мандрівець, 2016. 72 с.

4. Каплуновська О. Сучасний погляд на патріотичне виховання: особливості організації роботи з дошкільнятами. 2015. № 8. С. 8–11.

5. Особливості формування національної свідомості. URL: <http://bo0k.net/index.php?bid=14986&chapter=1&p=achapter>

Дзюба С. В.

*студентка II-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Сандугей В. В.

*кандидат економічних наук, доцент
кафедри економіки освіти*
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Проблема гендерного виховання хвилює сьогодні багатьох педагогів, психологів. Інтерес обумовлений тим, що сучасні вимоги індивідуального підходу до формування особистості не можуть ігнорувати гендерні особливості дитини, так як це біосоціокультурні характеристики. Сучасні пріоритети у вихованні хлопчиків і дівчаток полягають не в закріпленні жорстких стандартів маскулінності і фемінності, а у вивченні потенціалу партнерських взаємин між хлопчиками і дівчатками, вихованні людського в жінці і чоловікові, щирості, взаєморозуміння, взаємодоповнюваності.

Важливо зазначити, що свою статеву належність дитина осмислює дуже рано, вже приблизно до трьох років. Відому роль у цьому відіграє постійне порівняння себе з однолітками. Дитина робить відкриття, що якщо руки, ноги, очі, ніс є в усіх, то щось є тільки у хлопчиків, а щось – тільки у дівчаток. Або дівчинка говорить про себе: «Я – дівчинка, тому що ношу платтячка і кіски», а хлопчик – так: «Я – хлопчик, тому що я ношу штанці, я сильний, як мій тато». Інтерес до своїх статевих органів у 2-4 роки також природне явище. Він продиктований інтересом до свого тіла взагалі [10, с. 84].

Дівчатка намагаються наслідувати своїх мам: носять мамині туфлі на високих підборах, фарбують губи, грають у гру «Дочки-матері». Хлопчики багато в чому хочуть бути схожими на своїх батьків: «читають» газети на дивані, показують свою силу або допомагають по господарству.

Як бачимо, гендерне виховання дитини розпочинається вже від моменту її народження і триває впродовж усього життя. Які особливості статевої поведінки, які уявлення про себе та інших як про представників певної статі

засвоїть дитина – насамперед залежить від сім'ї, від тих стереотипів, що існують і виявляються в її повсякденному житті.

Але сьогодні змінюються внутрішні психологічні позиції дітей, їхня свідомість: дівчатка стають агресивними й грубими, а хлопчики переймають жіночий тип поведінки (особливо в неповних сім'ях, де немає тата) [10, с. 85].

Результати спостережень за змістом ігор дітей дошкільного віку дещо викликають тривогу: діти демонструють моделі поведінки, що не відповідають їхнім статевим особливостям: не вміють домовлятися в грі, без конфліктів розподіляти між собою ролі. Крім того, у трудовій діяльності, дошкільнята часто не здатні самостійно розподіляти обов'язки з урахуванням статі партнера. Хлопчики не проявляють бажання прийти на допомогу дівчаткам тоді, коли потрібна фізична сила, а дівчатка не поспішають допомагати хлопчикам там, де вимагається старанність і акуратність тощо [8, с. 32].

Від того, як ми виховаємо наших дітей, які особистісні якості ми зможемо розвинути саме з врахуванням їх індивідуальних та гендерних особливостей, насамперед залежить те, якими жінками та чоловіками вони в майбутньому стануть, якими батьками будуть для своїх дітей. Значення періоду дошкільного дитинства безцінне в цілому для розвитку особистості дитини. Всі важливі якості особистості, задатки та здібності формуються саме в дошкільному віці [8, с. 33].

Часто, батьки забувають, що дівчатка і хлопчики по-різному бачать, чують, відчувають, по-різному сприймають простір та орієнтуються в ньому, а головне – по-різному обмірковують все, з чим стикаються в цьому світі.

В той же час, в роботі з дошкільнятами з питань гендерного виховання вихователям потрібно зважати на такі напрями [9, с. 28]:

- доповнення зони саморегуляції дітей (наприклад, заохочення дівчаток до занять спортом, а хлопчиків до самообслуговування);
- організація дослідів рівноправності співпраці хлопчиків і дівчаток у спільній діяльності;
- усунення традиційних культурних заборон на емоційні самовираження хлопчиків, заохочення їх до виявлення почуттів;
- створення умов для тренування між статевої чутливості (наприклад, через театралізацію, тренінги).

Вважаємо, що реалізувати на практиці формування гендерних уявлень у дітей в ЗДО можливо за дотримання певних організаційно-педагогічних умов. Такими умовами є:

- знання вихователями особливостей гендерного підходу у вихованні дітей дошкільного віку та закономірностей, шляхів їх формування;
- моделювання предметно-розвивального середовища, зорієнтованого на гендерне самопізнання;
- цілеспрямоване використання системи адекватних методичних засобів у виховній роботі, які сприяють формуванню гендерної ідентичності у дітей дошкільного віку;
- забезпечення індивідуального підходу до виявлення гендерної поведінки хлопчиками та дівчатками дошкільного віку [9, с. 29].

Отже, узагальнюючи ідеї виховання хлопчиків та дівчаток, маємо відмовитися від обмежувального підходу до виховання дитини залежно від її статі, від статево відповідних традиційних очікувань на користь особистісного, індивідуального розвитку дитини.

Список літератури:

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». Наук. ред. та упоряд. О.Л. Кононко. 2-ге видання, випр. К.: Світич, 2008. 430 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти України: наук. кер. А.М. Богуш. К.: 2012. 26 с.
3. Гайденок В. Гендерна педагогіка: Хрестоматія. Суми: ВДТ Університетська школа, 2006. 303 с.
4. Дитина. Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років. Наук. кер. Проекту: О.В. Огнев'юк. 3-є вид., допр. та доп. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. 492 с.
5. Эльконин Д.Б. Детская психология. Москва: Академвидав, 2005. 402 с.
6. Каган В.Е. Воспитателю о сексологии. Москва: Педагогика, 1991. 256 с.
7. Качина Е. Среда как средство нравственно-полового воспитания детей дошкольного возраста. Детский сад от А до Я. 2005. №4. С. 122-123.
8. Костик Л.Б. Формування гендерної ідентичності дітей дошкільного віку. Молодий вчений. 2019. №7. С. 31-34.
9. Вакуленко В. Реалізація методики гендерного виховання дітей дошкільного віку в Донецькому регіоні. Молодь і ринок. 2018. №1. С. 26-29
10. Кікінежді О. Становлення гендерної ідентичності у старшому дошкільному віці: суб'єктний вимір. Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. 2017. №1. С. 82-89.

Дідун В. І.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Довбня С. О.
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ

Проблема формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку – не винахід сучасності. У всі часи було важливо орієнтувати дітей на дбайливу взаємодію з природою. Сьогоднішня екологічна ситуація відмінна від минулих десятиліть тим, що ми живемо за часів кризи політики глобалізації в екології. Це вимагає перегляду змісту екологічної освіти, підходів до організації екологічного виховання та формування екологічних уявлень дітей починаючи з дошкільного віку.

Варто зазначити, що до теперішнього часу в Україні накопичено певний досвід екологічної освіти і виховання. На всіх рівнях освіти так чи інакше екологічна проблематика знайшла своє відображення. Українська освіта всіх рівнів, в державних документах декларує нову освітню політику з акцентом на екологізацію освіти починаючи з дошкільної (див. рис. 1).

Проблему формування природничо-екологічної компетентності у дітей старшого дошкільного віку в науково-педагогічній літературі досліджували такі сучасні науковці, як Г. Беленька, О. Борейко, В. Вербицький, Н. Лисенко, В. Маршицька, З. Плохій, О. Половіна, Н. Пустовіт, Г.Тарасенко та ін. У своїх працях педагоги зробили спроби, з одного боку, узагальнити поняття «природничо-екологічна компетентність», а з іншого конкретизувати його [3].

Рис. 1. Екологізація української освіти

Психологічними основами формування природничо-екологічної компетентності у дітей старшого дошкільного віку є ідеї Л. Виготського, В. Давидова, О. Запорожця, М. Поддякова, С. Рубінштейна та ін., про відповідність знань віковим особливостям дошкільників, їх наочну представленість, дієвість систематизацію та емоційне сприйняття їх [4].

Вище викладений аналіз свідчить про те, що всі автори роблять акцент на вихованні ціннісного ставлення до природи, про відсутність протиставлення людини і природи, про відмову від споживацтва щодо природи, про важливість врахування соціально-економічних умов сучасності, про необхідність консолідації зусиль закладів освіти, сім'ї та суспільства.

Таким чином, в нашому дослідженні, ми будемо опиратися на визначення сутності поняття «природничо-екологічна компетентність», що означене в оновленому Базовому компоненті дошкільної освіти (2021), автором Л. Загородньою. У свою чергу, на основі вище зазначеного аналізу психолого-педагогічних досліджень, «природничо-екологічну компетентність», як сформованість у дітей старшого дошкільного віку природодоцільної поведінки в різних життєвих ситуаціях, що ґрунтується на емоційно-ціннісному ставленні до природи, знаннях її законів та здатність до активного, творчого впровадження набутого досвіду, тобто до регуляції досягнень, поведінки, діяльності [1, с. 12].

У контексті нашого дослідження ми робимо наголос на особливості формування природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку, адже саме цей вік є найбільш сприятливий, що обумовлено рядом фізіологічних і психологічних особливостей дітей 5-7 років.

У старшому дошкільному віці відзначається істотне збільшення довільності таких психічних процесів як пам'ять, мислення, мова, сприйняття, увага, уява. У цьому віці дитина емоційна і вразлива, швидко відгукується на заклик берегти природу і рослини. Це сприятливий вік для того щоб закласти основи екологічного мислення та сферу пізнавальних інтересів.

Дошкільник старшого дошкільного віку здатний проявляти інтерес до пізнання природи рідного краю, близького оточення, України; емоційно реагувати на природне довкілля; демонструвати інтерес до пізнання різних об'єктів і явищ планети Земля і видимих об'єктів Космосу; виявляти повагу до різних форм життя та інтерес до різних видів діяльності, що забезпечують пізнання природи і формування навичок природодоцільної поведінки. [5, с. 141-143].

У цьому віці дитина здатна засвоїти широкий спектр екологічних уявлень, розуміє зв'язок між середовищем проживання конкретних живих істот і особливостями їх будови, способу життя, усвідомлюють залежність живих істот от задоволення їх потреб [6, с. 113-117].

Особливість старшого дошкільного віку полягає в наступному, діти надзвичайно довірливі, схильні до навіювань, з інтересом досліджують об'єкти, явища природи, їх властивості та якості, проявляють інтерес до навколишнього світу. Це обумовлює важливість формування правильних уявлень про природу.

Отже, з огляду на вище зазначене, сутність формування природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку, розглядаємо як «досягнення дитини в емоційному ставленні до світу, знаннях та здатності до їх використання, що характеризує її цілісний розвиток в єдності емоцій, інтелекту й волі, що проявляється в розвинених емоціях, зростаючої свідомості, керованої поведінки» тощо [1, с. 20].

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyiosviti-v-ukrayini>
2. Бауман Н. В. Экологическое воспитание детей дошкольного возраста в условиях дошкольного учреждения. Проблемы педагогики. 2017. №8. С. 26-29.
3. Беленька Г. В., Науменко Т. С., Половіна О. А. Дошкільнятам про світ природи: старший дошкільний вік: навч.-метод. посіб. Київ, 2013. 112 с.
4. Лисенко Н. В. Дошкільник і екологія. Київ, 1991. 126 с.
5. Свинина Е. В. Актуальность экологического воспитания детей старшего дошкольного возраста. Молодой ученый. 2016. № 24. С. 141-43.
6. Яковлева Е. В. Важность экологического воспитания дошкольника. Педагогическое мастерство: материалы VII Междунар. науч. конф. (Москва, ноябрь, 2015). С. 113-117.

Дмитрук Н. П.
студентка І-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Скрипнікова С. В.
кандидат філософських наук, доцент
кафедри етики та естетики
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ КОНТАКТІВ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасна педагогічна та психологічна науки приділяють значну увагу питанням соціалізації особистості, що має свої особливості для кожної вікової групи дітей. Молодший шкільний вік має особливе значення в процесі розвитку соціальних рис дитини, а також її потреб та можливостей конструктивної взаємодії із оточуючим світом інших людей, адже саме у цьому віці у взаємовідносинах дітей починають активно формуватися

комунікативна та соціальна компетентності, а процес взаємодії дитини з однолітками і дорослими набуває особливих рис.

Дослідження питань сутності соціалізації, її чинників та соціального становлення особистості розглядали у своїх працях різні психологи, зокрема Г.М. Андрєєва, Ш.А. Амонашвілі, О.Л. Кононко, В.У. Кузьменко, С.Є. Кулачківська, Г. О. Люблінська, Т.О. Піроженко та інші.

Одним із важливих та ефективних методів розвитку соціальних контактів дітей дошкільного віку постає ігрова діяльність. В ігровому процесі діти легко засвоюють запропоновані стратегії поведінки та взаємодії з іншими дітьми, вихователями та дорослими, це відбувається природно, адже у дитячі роки саме гра є провідним видом діяльності дитини, через яку вона пізнає себе та оточуючий світ. Відтак, ігрова діяльність може стати незамінним помічником педагога: в процесі гри дитина навчається долати перші труднощі, знайомиться з людьми зі свого оточення, шукає виходи із різноманітних ситуацій. Таким чином, одним із важливих методів розвитку соціальних контактів дітей дошкільного віку є саме гра.

На виключній важливості ігрової діяльності в процесі розвитку дошкільника наголошується в освітній лінії «гра дитини» Базового компоненту дошкільної освіти: гра «передбачає розвиток у дітей творчих здібностей, самостійності, ініціативності, організованості в ігровій діяльності та формування у них стійкого інтересу до пізнання довкілля і реалізації себе в ньому» [8, с. 6].

Таким чином відбувається опанування дитиною певних моделей соціальної поведінки, ігрова взаємодія та включення у стосунки з іншими дорослими, не присутніми безпосередньо. Як бачимо, рольова гра постає провідною діяльністю дітей дошкільного віку, спрямованою на орієнтування у предметній і соціальній дійсності, що їх оточує [3; 4, с. 101-113].

Процес соціалізації дитини дошкільного віку містить дві важливі складові: з одного боку, йдеться про засвоєння нею соціокультурного досвіду, який дитина переймає у вигляді правил, норм, способів поведінки, еталонів взаємодії людей у суспільстві; з іншого боку, соціалізація сприяє індивідуалізації особистості, адже її наслідком постає також розвиток сутнісного «я» дитини, її індивідуальності та неповторності, що надає певної автономності та незалежності від соціуму, здатності гармонійно та ефективно адаптуватися до нових умов соціального середовища. Дослідники зазначають, що «набуття соціального досвіду дітьми передбачає їх залучення до соціальної дійсності, окремі сфери якої стають для них доступними, сприяючи розширенню життєвого та соціального досвіду, що охоплює нові види пізнавальних та практичних надбань дитини, які вона самостійно набуває в різних життєвих ситуаціях» [1, с. 15].

Потреби дитини у грі різні дослідники пояснювали по-різному. Так, згідно теорії Шиллера-Спенсера, основа потреби дошкільника у грі вбачалась у «надлишку сил» дитини, тобто, постає в результаті її природного прагнення активності, тоді, як у теорії Лацаруса, гра розглядається уже як відпочинок, метою якого є відновлення фізичних сил дитини. Психологічну доцільність

гри у дошкільника дослідники розглядають зокрема як засіб тренування органів та функцій й підготовки їх до майбутньої неігрової діяльності.

Специфічною особливістю гри виступає притаманна їй процесуальність, яку одні дослідники розглядають як атрибут гри (К. Бюлер, М.Я. Басов), інші – як певну характеристику ігрового мотиву, який «полягає не у результаті дії, а у самому процесі» [8, с. 477]. Як бачимо, у дошкільному віці саме гра, у всіх різноманітних її вимірах, постає основою відкриття дитиною процесуальності як узагальненої характеристики діяльності, що містить «свій мотив, немовби у собі» (О.М. Леонт'єв). Протягом дошкільного дитинства дитина оволодіває наступними різновидами гри: 1-3 роки – предметно-маніпулятивна, 3-7 років – сюжетно-рольова, конструктивна, будівельна, дидактична, рухлива, гра з правилами. Етапи розвитку ігрової діяльності в ранньому дитинстві досліджено у працях психологів Ф.А. Фрадкіної, Н.Н. Палагіної, З.В. Зворигіної, С.Л. Новосьолової, Н.Я. Михайленко та інших [2, с. 98-99].

В результаті теоретичного аналізу проблеми соціалізації дітей дошкільного віку було визначено, що процес соціального розвитку починається з раннього дитинства і проходить у певному соціальному середовищі. Дитина розвивається в межах своєї сім'ї та соціального оточення. На неї впливають батьки, родичі й інші дорослі, однолітки, з якими вона спілкується, а також дошкільний навчальний заклад, як соціальна інституція. Визначено, що соціальний розвиток особистості – це процес соціалізації-індивідуалізації дитини дошкільного віку.

Перспективи нашої наукової розвідки ми вбачаємо у вивченні питань впливу розвивального середовища закладу дошкільної освіти на формування особистості дитини засобами ігрової діяльності.

Список літератури:

1. Грицишина Т. І. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку як соціально-педагогічна проблема / *Освіта та розвиток обдарованої особистості*, 2016. № 12 (55). С. 12-15.
2. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Київ: Центр навчальної літератури, 2012. 424 с.
3. Михальська С. А. Соціальна ситуація розвитку дитини дошкільного віку. Проблеми сучасної психології № 38 (2017): URL: <http://journals.uran.ua/index.php/2227-6246/article/view/156876>. (Серпень 2017. № 38).
4. Павелків Р. В. Дитяча психологія: Навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2008. 431 с.
5. Рогальська І. П. Теоретико-методичні засади соціалізації особистості у дошкільному дитинстві. наук: спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка». Луганськ, 2009. 45 с.
6. Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. Вікова та педагогічна психологія. Київ: Просвіта, 2004. 413 с.
7. Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. Вікова та педагогічна психологія. 3-тє вид. Київ: Каравела, 2012. 344 с.

8. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова ред. / Авторська група: Байєр О. М., Безсонова О. А., Брежнева О. Г., Гавриш Н. В., Загородня Л. П. та ін. / Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України Пироженко Т. О., 2021. 37 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

Дубровська О. В.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Войналович О.О.
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії та історії педагогіки
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

В сучасному світі важливою складовою гармонійного розвитку дитини є її емоційна сфера. Адже саме емоції відіграють важливу роль у розвитку особистості та впливають на всі психічні процеси дитини. Емоції енергетизують та організують сприйняття, мислення та дію [2, с. 54].

Психологи вважають емоції ядром загального психічного становлення людини, фундаментом для ефективного розвитку вольових процесів, пам'яті, уваги, відчуття, сприйняття, уваги та мислення.

«Привчати дитя вникати в душевний стан інших людей, ставити себе на місце ображеного та відчувати, – значить дати дитині всю розумову можливість бути завжди справедливим.» – ці слова К.Д. Ушинського не втрачають своєї актуальності і зараз [3].

В.А. Сухомлинський в своєму безсмертному педагогічному творі «Серце віддаю дітям» зазначав: «Емоційна насиченість сприйняття – це духовний заряд дитячої творчості. Я глибоко переконаний, що без емоційного підйому неможливий нормальний розвиток клітин дитячого мозку.» [4 с. 43].

Актуальність дослідження визначається значимістю проблеми розвитку емоційної сфери в дітей молодшого дошкільного віку при розгляді різних соціальних явищ у сучасному суспільстві.

Емоційна сфера завжди займала особливе місце в розвитку і вихованні дитини. Досліджувалася і була предметом вивчення в ряді наук: філософії,

етики, психології та педагогії. Це пов'язано з тим, що емоційна сфера в тому чи іншому вигляді виявляється на всіх етапах розвитку людини і в усіх сферах людської діяльності і відносин - від міжособистісних до міжгрупових – і робить істотний вплив на всі рівні соціальної взаємодії.

Цим визначається теоретична і практична значимість і актуальність даного дослідження.

Будь-яка людина знає, що таке емоції, проте описати і пояснити їх не завжди здатна. І це не дивно, оскільки й дотепер емоційна сфера в науці залишається загадковою й багато в чому незрозумілою, хоча роль емоцій у керуванні поведінкою людини завелика.

Емоції беруть участь у керуванні поведінкою людини як невимушений компонент, втручаючись у нього як на стадії усвідомлення потреби й оцінки ситуації, так і на стадії ухвалення рішення та оцінки досягнутого результату. Тому розуміння механізмів керування поведінкою вимагає розуміння й емоційної та почуттєвої сфери людини, її ролі в цьому керуванні.

Емоції – психічне відображення в формі безпосереднього пристрасного переживання людиною життєвого сенсу явищ та ситуацій, що зумовлене відношенням їх об'єктивних властивостей до потреб суб'єкта.

Вищий продукт емоцій людини – стійкі почуття до предметів, що слугують задоволенню її вищих потреб. Почуття носять предметний характер, оскільки пов'язані з яким-небудь конкретним об'єктом.

Здатність до емоційних переживань проявляється одразу після появи дитини на світ. Проведені спостереження показують, що перші емоції – негативні, вони викликані дією різких для новонародженого подразників: яскравого світла, дотиками одягу до ніжного тіла, гучних звуків [1, с. 243]

Однією з найактуальніших проблем педагогіки та психології в сучасному світі є емоційне самопочуття дітей. Найважливішою умовою розвитку особистості дитини є позитивний емоційний стан. Головним завданням дошкільної освіти є забезпечення емоційного комфорту дитини.

Молодший дошкільний вік є сензитивним для розвитку емоційної сфери та формування емоційного досвіду дитини. Саме в цьому віці дитина знайомиться зі своїми емоціями та почуттями: гнівом, заздрістю (ревнощами), сумом, образою, соромом тощо.

Умови виховання дитини напряму впливають на розвиток її емоційної сфери. В молодшому дошкільному віці дитина ще не здатна зрозуміти, що відчуває і тут їй повинен допомогти дорослий. Розвинути емоційну сферу, пояснити дитині, що саме вона відчуває, навчити як правильно впоратися з тією чи іншою емоцією.

У сім'ях, де батьки не вважають за потрібне приділяти увагу емоційно позитивним контактам з дитиною, де дорослі реагують тільки на негативні переживання дитини, росте вередливий і плаксивий малюк [1, с. 245].

Дитина не тільки реагує на виражені стосовно неї особисто емоції дорослого, але й заражається його емоційним станом, чутливо реагує на нього. У роздратованої мами малюк плаче, у засмученої й виснаженої – малюк тривожний, страждає безсонням, у нього знижена зацікавленість оточуючим.

Як дослідила М.І.Лісіна, у малюка формується певне ставлення до оточуючого під впливом дорослого. Якщо дорослий надмірно охороняє дитину від зовнішнього світу, намагається викликати у дитини страх перед всім новим, невідомим, то це значно знижує пізнавальну активність малюка, замість зацікавлення оточуючим у неї виникає страх і недовіра, прагнення уникнути, заховатись [1, с. 246].

Дитина ще не вміє керувати своїми емоціями, стримувати небажані їх прояви. Тому вся активність дитини виразно емоційна, забарвлена позитивними чи негативними переживаннями. Дорослий скеровує емоційне життя малюка: коли той засмучений, підбадьорює, переключає на іншу діяльність; втома, дратівливість, занадто бурхливі вияви емоцій свідчать про перебудження нервової системи, потребу у відпочинку – дорослий заспокоює малюка, створює умови для сну [1, с. 249].

Отже, для молодшого дошкільного віку характерні такі особливості емоційного розвитку: емоції такі ж нестійкі й мінливі, як і в ранньому віці; емоції є мотивами поведінки дитини, що пояснює їхню імпульсивність; починають інтенсивно розвиватись естетичні, інтелектуальні та моральні емоції, серед вищих емоцій особливе місце у цей період займають співчуття, симпатія і почуття сорому; умовно-емоційне значення має слово, що стає засобом оцінювання вчинків та якостей.

Численні запитання, що виникають у дітей молодшого дошкільного віку, свідчать, як стверджують учені, про появу саме інтелектуальних емоцій. На цьому етапі вони виявляються у формі задоволення від отриманої дитиною відповіді на запитання, які її цікавлять.

Отже, емоції у житті дитини відіграють важливу роль у розумінні навколишнього світу, вони є головним механізмом внутрішньої регуляції психічної діяльності та поведінки, котра направлена на задоволення власних потреб.

Список літератури:

1. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія. Підручник. Київ: «Центр учбової літератури», 2012. 423 с.
2. Ізард К.Е. Психологія емоцій. Спб: Питер, 2003. 464 с.
3. «Все для дитячого садка»: URL: <http://ditsad.com.ua/povedenie.htm>
4. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. Киев: «Радянська школа», 1974. 287 с.
5. Фрейджер Р., Фейдимен Д. Большая книга психологии / Теории, упражнения, эксперименты. Перевод с английского. СПб: «Прайм-Еврознак», 2008.

Дудік Ю. В.
*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Лещенко Н. А.
*кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри теорії та історії педагогіки*
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ВИХОВАННЯ ГУМАННОСТІ ДОШКІЛЬНИКА ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Питання гуманізації освітнього простору потребує переорієнтації педагогічного процесу на особистість як унікальну цілісну індивідуальність на всіх її життєвих етапах.

Дошкільництво є важливим періодом становлення людини, під час якого закладаються основи усвідомленого сприймання самого себе та оточуючих, вміння будувати взаємовідносини з оточуючими та світом. Сформовані у дошкільному віці особистісні якості є фундаментом для майбутньої життєдіяльності людини.

Проблема формування основ гуманізму дітей дошкільного віку, розвиток їх моральних почуттів та емоцій досить розгалужено представлена у психолого-педагогічній науці.

Так, дослідженню різних аспектів поведінки дітей дошкільного віку та їх взаємовідносин на сучасному етапі приділяють увагу Т. Поніманська, Л. Врочинська, Н. Лещенко, Н. Гордій, І. Корякіна, Л. Тарабасова, Н. Олефір, А. Пархоменко та ін. Їхні наукові розвідки спираються на історико-педагогічну традицію, обґрунтовану у поглядах Конфуція, Я. Коменського, Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці; Г. Сковороди, М. Пирогова, К. Ушинського, О. Духновича, І. Огієнка, С. Русової, В. Сухомлинського.

Психологічний аспект означеної проблематики представлено у працях Д.Ельконіна, А. Маслоу, О. Кононко, О. Запорожця, В. Котирло та ін..

Проаналізуємо сутність даної категорії за довідково - енциклопедичними джерелами. Відповідно до педагогічного словника С. Гончаренка вона характеризується як система ідей і поглядів на людину як найвищу цінність [2, с. 76]. Енциклопедія освіти тлумачить гуманізм у якості поглядів, що визначають... цінність людини як особистості, її право на свободу, щастя, розвиток і прояв своїх здібностей" [4, с. 157].

Під гуманністю також розуміють базисну загальнолюдську цінність, що сприяє розвитку громадянських якостей особистості. Її наявність дослідники пов'язують із взаємодопомогою, милосердям, чесністю, альтруїзмом,

працелюбністю, добром, миролюбством. Знаходячись на найвищому щаблі моральності, гуманність показує особистісні потреби людини, її права на свободу та самоствердження, відповідальний вибір.

Ми погоджуємося з думкою Т. Поніманської [6] про те, що гуманізм слід розглядати як увагу до людей, прагнення встановлювати добрі взаємовідносини, надавати допомогу, виявляти емпатію.

Формування основ гуманної поведінки дитини дошкільного віку уможливується її особливостями, які обґрунтувала у своїй роботі О. Буракова. Тож, дошкільник:

1. емоційно сприйнятливий до стану інших людей;
2. виявляє гуманні почуття, переважно, у взаємовідносинах з однолітками;
3. здатен сприймати та схвалювати ставлення дорослих до інших як доброзичливе;
4. потребує довірливих стосунків з дорослими, здатен до осмислення їхнього емоційного стану та причин його зміни (з 3-х рр..)
5. здатен до усвідомлення негативних проявів власної поведінки; вміє зайняти позицію іншого (з 5-ти рр.)

Список літератури:

1. Врочинська Л. Виховання гуманності як філософсько-педагогічна проблема. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. 2011. Випуск 38. С. 123-130.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 206 с.
3. Гордій Н.М., Корякіна І.В. Педагогічні умови виховання основ гуманізму в дітей старшого дошкільного віку. Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки. 2017. Вип. 75(2). С. 31-38.
4. Енциклопедія освіти. Головний редактор. В.Г. Кремінь. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
5. Лещенко Н.А. Інтеграція соціокультурних цінностей в змісті дошкільної освіти. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 18: Збірник наукових праць /за ред. В.Д. Сиротюка. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. С.149-153.
6. Поніманська Т.І. Теоретико-методичні засади гуманістичного виховання дітей дошкільного віку: монографія. Рівне: РДГУ, 2006. 352 с.
7. Тарабасова Л., Олефір Н. Гуманістичні тенденції в дошкільній освіті: теоретико-методологічне дослідження. Нова педагогічна думка. 2019. № 3 (99). С. 140-144.

Зварич К. О.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Шулигіна Р. А.
кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ: ДОБІР І АНАЛІЗ ЗМІСТУ МЕТОДИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

Проблема формування у дошкільників ціннісного ставлення до природи – одна з актуальних в теорії і практиці дошкільної освіти, оскільки виховання різнобічної і гармонійно розвиненої особистості, здатної до самореалізації та спроможної до вирішення надзвичайно гострих екологічних і соціально-економічних проблем в суспільстві – це надважливі завдання освіти, які закріплені в законодавчих і нормативних документах, освітніх програмах розвитку, навчання і виховання молодого покоління. У цьому контексті важливою є особистісна орієнтація, що передбачає створення таких умов, за яких природа стає особистісною цінністю для кожної дитини [4, с. 11]. Крім цього, одним із завдань дошкільної освіти визначено формування основ екологічної культури, в структурі якої містяться морально-ціннісні орієнтації особистості, що є суттєвим для нашого дослідження. Відомо, що вони є передумовою розуміння сутності природи, створюють умови для переосмислення власної поведінки та поведінки з природою [4, с. 13].

Також варто зазначити, що до структури Базового компоненту дошкільної освіти в Україні входять традиційні для дошкільної освіти ідеї гуманістичної педагогіки, спрямовані на гуманне ставлення до дитини, теорії природовідповідності, за якої у дитини слід розвивати задатки та здібності, зберігаючи її природу, ідеї про використання казки та гри у гармонійному розвитку особистості [1]. В освітньому напрямку «Дитина в природньому докільлі» досліджується природнича компетентність – здатність дитини до доцільної поведінки в різних життєвих ситуаціях, що ґрунтується на емоційно-ціннісному ставленні до природи, знаннях її законів та формується у просторі пізнавальної, дослідницької, трудової, ігрової діяльності. Емоційно-ціннісне ставлення виявляє інтерес до пізнання природи рідного краю, близького оточення, своєї держави, цікавиться об'єктами і явищами планети Земля і видимих об'єктів Космосу. Дитина демонструє повагу до різних форм життя, емоційно реагує на навколишній світ.

В глобальному контексті ціннісне ставлення зростаючої особистості до природи вивчали І. Бех, Б. Гершунський, С. Дерябо, В. Ясвін та ін.; роль екологічної освіти у вихованні дітей та молоді досліджували Л. Білик, І. Костицька, Л. Лук'янова, Г. Марченко, Г. Тарасенко, В. Червонецький, С. Шмалей та ін.; прикладні аспекти формування ціннісного ставлення особистості до природи цікавили В. Вербицького, В. Ніколіну, Н. Пустовіта, Н. Щокіну та ін. У наукових працях Л. Артемової, А. Богуш, О. Кононко, В. Котирло, З. Плохій, Т. Поніманської, Ю. Приходько, Н. Яришевої підкреслюється особлива чутливість дошкільників до впливів довкілля, різноманітних емоційно-образних стимулів, їх емоційна реакція на безпосередні враження [5, с. 22]. Провідними ученими Л. Виготським, В. Давидовим, О. Запорожцем, М. Поддяковим, С. Рубінштейном беззаперечно доведено, що старший дошкільний вік є сенситивним для становлення «Я-концепції» особистості, для формування життєво важливих ціннісних орієнтацій.

На посилення такої роботи має бути спрямовані зусилля по добору змісту методичного забезпечення освітньо-виховного процесу, який повинен носити безперервний характер, впливати з реальних проблем, що виникають у педагогічній діяльності та включати широкий спектр видів, форм і змісту такої діяльності. Методичні матеріали мають відповідати таким вимогам: інформативність і змістовність, перспективність і науковість, доступність і сучасність, системність і конкретність, задоволення потреб вихователів у саморозвитку і професійному самовдосконаленні.

Для забезпечення вільного пошуку педагогом необхідних навчально-методичних матеріалів вихователь-методист повинен систематизувати інформаційний та дидактичний фонди методичного кабінету і створити картотеку, метою якої є допомога педагогам у підборі необхідного матеріалу чи літератури. Кожна картотека має містити бібліографічний опис – сукупність відомостей про матеріал, який зберігають у кабінеті [2].

Не менш важливим у роботі вихователя на сьогодні є формування ставлення до природи у процесі спільної діяльності дорослого і дитини в природничо-розвивальному середовищі закладу дошкільної освіти. Доцільним є використання провідних методів ознайомлення з природою: спостереження, праця в природі, нескладні досліди, експериментування, «екологічна стежина», ігри-квести, екологічні ігри, моделювання та ін.

Існує низка методів педагогічної роботи зі старшими дошкільниками: *наочні методи і засоби* ознайомлення старших дошкільників з природою поділяються на: спостереження, розглядання ілюстративного матеріалу: предметні, сюжетні і пейзажні картини, розглядання іграшкових тварин і рослин, технічні засоби: діафільми кінофільми, фото і слайди, відеофільми; *словесні методи і засоби*: бесіди, розповіді, пояснення, загадки (з дітьми середньої групи), прислів'я, приказки, читання художніх творів природничого змісту (з дітьми старшого дошкільного віку); *практичні методи і засоби*: ігри-розваги, ігри з іграшками (тварини, рослини), дидактичні ігри з природними

факторами, настільно-друковані ігри, праця в природі, досліди, пошукові дії [3, с. 46].

Необхідно також використовувати у роботі з дітьми старшого дошкільного віку: прогулянки на свіжому повітрі, працю в природі, заняття на природі, роботу з образотворчої діяльності; ознайомлення з природою в різні пори року: осінь, зима, весна, літо. Знайомство з *неживою природою*: сезонні явища природи, стани погоди та види опадів, частини доби, стани та властивості води, властивості та якості піску, глини та ґрунту та *живою природою*: сезонні зміни в житті рослинного світу.

Корисною є краєзнавчо-туристична діяльність (КТД). Технологія використання театру задля формування природою особистості кожної дитини, її ціннісних орієнтацій. Інтерактивні технології (смарт-дошка, комп'ютерні ігри природничого змісту) [7, с. 6-7].

За нашим переконанням, найоптимальнішими з методів є гра, тому що вона проста та зрозуміла для дітей старшого дошкільного віку. Гра – основний вид творчої та емоційної діяльності дошкільника. За її допомогою він пізнає зовнішній світ, накопичує чуттєвий досвід, творчо використовує набуті знання про світ природи. Гра не тільки розважає, але й навчає. Для ознайомлення з природою широко використовують різноманітні ігри: дидактичні, ігри з природним матеріалом, рухливі ігри природничого змісту, творчі ігри [6, с. 48]. Ігри можна організувати і проводити на прогулянках, заняттях, під час екскурсій та індивідуальної роботи.

Із зазначеного вище, можна підсумувати те, що, різноманітні ігри є дієвим інструментом вихователя, який активізує розумову і творчу діяльність дітей, загальний розвиток, сприяє формуванню ціннісного ставлення дітей до природи. За допомогою ігор старші дошкільники пізнають світ. Крім цього, варто зазначити, що здійснений добір і проаналізований зміст методичного матеріалу з формування у дітей старшого дошкільного віку ціннісного ставлення до природи, може забезпечити реалізацію поставлених у дослідженні завдань.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. кер.: Т. О. Піроженко; [авт. кол-в: Байєр О. М., Безсонова О. К., Брежнєва О. Г. та ін.]. Київ: Видавництво, 2021. 12 с.
2. Дорошенко Т. М. Мацько В. В. Основи природознавства з методикою. Дошкільний навчальний заклад «СОНЕЧКО» Котелевської районної ради. URL: <https://sites.google.com/site/dnzsonecko34/>
3. Дорошенко Т. М. Мацько В. В. Основи природознавства з методикою в схемах та таблицях: Навчальний посібник. Кременчуцький педагогічний коледж імені А. С. Макаренка. Кременчук, 2019. 48 с.
4. Концепція екологічної освіти України. Київ, 2001. 23 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text>
5. Маршицька В. В. Виховання емоційно-ціннісного ставлення до природи у дітей старшого дошкільного віку: автореф. дис. ... канд. пед. наук;

спец. 13.00.08 – дошкільна педагогіка; ППВ НАПН України, 2003. 22 с.

6. Особистість у сучасній психології. Психологічна характеристика. 2019. 48 с. – URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/psychology/10026/>

7. Соколовська О. С. Навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни / Екологічне виховання дітей дошкільного віку. [Бакалаврська робота]. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. Миколаїв, 2017. С. 6-7.

Колесник О. В.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Войналович О.О.
Кандидат педагогічних наук, доцент
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

СОЦІАЛЬНА АКТИВНІСТЬ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОДИННИХ СВЯТ

На сучасному етапі, інтенсивного розвитку суспільства, перед родиною постає питання всіляко сприяти соціальній активності дитини, як повноправного громадянина.

Соціальна активність-це свідома, цілеспрямована діяльність людини, орієнтована, як на перетворення об'єктивних соціальних умов, так і на формування соціальних якостей власної особистості [1, с. 189]

У кожному суспільстві соціалізація має свої особливості на різних етапах його становлення та розвитку. Узагальнені етапи соціалізації українські дослідники Н.Лисенко, Н.Кирста пропонують співвіднести з віковою періодизацією життя людини, у якій особливе місце посідають дошкільний та молодший шкільний період [2, с. 217].

За умов цілеспрямованого виховання для старшого дошкільного віку стає актуальним поняття „соціальна активність”, яку науковці визначають як здатність дитини включатися до специфічної для певного віку діяльності з розв'язання суспільних завдань, виявляти такий рівень психічної активності, який би сприяв отриманню результатів, значимих для інших і для себе (у плані становлення соціально значущих рис особистості). Змістовно соціальна активність виявляється також у готовності виконувати обов'язки, виявляти ініціативу, що супроводжується прийняттям на себе певної міри відповідальності, яка характеризується відповідним рівнем самостійності й усвідомленості [2, с. 218].

Найважливішими умовами поведінки й діяльності, що характеризуються соціальною активністю, є організація самої діяльності, побудованої за

принципом групової відповідальної залежності ; посилення значущості ситуації через актуалізацію соціальних емоцій та емоційної уяви ; включення самосвідомості особистості [2, с. 219]. Розширення смислового поля діяльності за рахунок уведення соціально забарвленої мотивації, формування позитивно й конструктивно критичного ставлення до себе, розвиток елементів відповідальної залежності – усе це виступає чинниками сприяння розвитку й прояву соціальної активності.

Сім'я як персональне середовище розвитку – один з найважливіших інститутів соціалізації особистості, адже вона зумовлює спосіб життя дитини, її соціальне існування, впливає на формування нових соціальних якостей, умінь та навичок. Соціально-позитивний чи негативний вплив сім'ї залежить від кількості параметрів, з-поміж яких: соціокультурний, що засвідчує рівень культури сім'ї, традиції; соціально-економічний, який визначається її майновими характеристиками; техніко-гігієнічний – особливості способу життя Сім'я як різновіковий колектив представлена певною системою закріплених традиціями, звичаями, моральними й правовими нормами стосунків між старшими й молодшими, батьками й дітьми [2, с. 226].

Традиції, які передаються у спадщину чи створюються молодими батьками, – потужний засіб виховання. Те краще, що дитина засвоїть в родині, вона примножить і як естафету передасть наступному поколінню [3; 4]. В основі сімейних традицій завжди лежать певні ідеї, норми, які акумулюють досвід соціального розвитку, фіксують минуле і сьогодення сім'ї, забезпечують стабільність відносин, упорядковують і структурують їх. На думку психологів, сімейні традиції, свята та ритуали можуть стати своєрідним «щепленням» проти віддаленості дітей від батьків, запорукою їхнього взаєморозуміння. І хоча організаторами і продовжувачами сімейних традицій є дорослі, для дітей вони мають неабияке значення, адже вони виконують такі функції:

- Зміцнюють родинні взаємини-ця функція, зокрема, актуальна для сучасного суспільства. Батьки зазвичай зайняті на роботі й приділяють мало часу дітям, внаслідок цього втрачається емоційний зв'язок між рідними.

- Розвивають взаємопідтримку, взаєморозуміння, любов та турботу.

- Створюють відчуття приналежності до групи. Завдяки цій функції дитина розуміє, що вона не сама, відчуває свою приналежність до сім'ї.

- Формують позитивний образ майбутнього. Коли традиції повторюють, дитина вірить у те, що так буде завжди. Життя здається їй передбачуваним і спокійним, вона впевнена в завтрашньому дні, а це і є основною ознакою гармонійного розвитку дитини [4, с. 3].

Соціальна активність – це свідомо, цілеспрямована діяльність людини, орієнтована, як на перетворення об'єктивних соціальних умов, так і на формування соціальних якостей власної особистості і виявляється у готовності виконувати обов'язки, виявляти ініціативу, що супроводжується прийняттям на себе певної міри відповідальності, яка характеризується відповідним рівнем самостійності й усвідомленості.

Сім'я – це перший інститут соціалізації дитини. Отже, формування життєво компетентної особистості дошкільника відбувається в різних видах діяльності та вимагає практичного засвоєння дитиною системи елементарних, доступних знань про себе й довкілля, моральних цінностей, уміння доречно застосовувати отриману інформацію. Соціально адаптований, активний дошкільник поводить себе самостійно й конструктивно в різних соціальних і життєвих ситуаціях.

Список літератури:

1. Кононко О. «Виховуємо соціально компетентного дошкільника», Навч. посібник, 2009 р.
2. Богуш А. та інші «Діти і соціум. Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого віку»: [монографія], 2006 р., електронний ресурс http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/10276/1/N_V_%20Gavrish_%20DITU_I_Sochium_2006.pdf
3. Стельмахович М.Г. «Українська родинна педагогіка», навч. посібник. К.: ІСДО, 1996. 288 с.
4. Барковська Л. Наукова стаття / «Практичний психолог: дитячий садок».

Іваненко Ю. В.

*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Дорога А. Є.

*кандидат філософських наук, професор
кафедри етики та естетики*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ ПРО ПРЕДМЕТИ НАВКОЛИШНЬОЇ ДІЙСНОСТІ ЗАСОБОМ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Численні дослідження показують, що на етапі раннього дитинства особливе значення має розвиток різних форм пізнання навколишнього світу й сприйняття, образного мислення, уяви. Уміння по-дитячому бачити світ у його живих барвах й образах дуже потрібне людям, тому що таке уміння – необхідна складова частина всякої творчості. Безпосереднє сприйняття предметів навколишнього світу, їх розмаїтість, динаміка емоційно впливають на дітей, викликають у них радість, захват, подив, удосконалюючи тим самим естетичні почуття.

З позиції Л. Каменевої, у період раннього віку дитинства дитина саме відкриває для себе навколишню дійсність. Підтримуючи природний інтерес дітей до неї, слід давати дітям уявлення про неї, учити розуміти її. Світ, що оточує нас, являє собою широке поле для спостережень, для збагачення знань і досвіду дитини. Свідомість дитини збагачується запасом конкретних уявлень про предмети і явища, які почали складатися раніше і розвивається в процесі безпосереднього спілкування з нею [4, с. 23].

На думку Є. Гончарової, одне з важливих завдань, що стоять перед педагогами ЗДО, – виховати любов до Батьківщини, а отже, і дбайливе ставлення до того, що нас оточує. Досягти цього можна в тому випадку, якщо знайомити дитину з таємницями навколишнього світу, показувати цікаве, учити насолоджуватися запахом трав, красою квіток, пейзажами рідних місць. Сприйняття предметів та явищ навколишнього світу допомагає розвивати такі якості, як життєрадісність, емоційність, чуйне, уважне ставлення до того, що оточує [3, с. 68].

В.І. Турченко зауважує, що зміст формування уявлень у дітей раннього віку про навколишню дійсність полягає у розвитку та становленні у них цілісного сприйняття та уявлення предметів і явищ навколишньої дійсності, яке відображає важливі зв'язки та залежності між ними [8, с. 118].

Важливим засобом у процесі формування уявлень про предмети навколишньої дійсності є театралізована діяльність. Театр – це найбільш демократичний вид мистецтва для дітей, що дозволяє вирішити багато важливих проблем сучасної педагогіки, що пов'язані з моральним вихованням; формуванням естетичного смаку; вихованням волі, розвитком мови, уяви, пам'яті; розвитком комунікативних якостей особистості; створенням позитивного емоційного настрою, зняттям напруження, вирішенням конфліктних ситуацій через гру [1, с. 226].

Театралізована діяльність дитини раннього віку має такі різновиди:

- сприймання театрального видовища, що сприяє засвоєнню найкращих форм літературного мовлення;

- театралізована гра, яка спрямовується на активізацію словника і зв'язного мовлення у дії, сюжетоскладання;

- підготовка театральної вистави (репетиції, відпрацювання виразності мовлення) [2, с. 7].

Організація театралізованої діяльності з дітьми раннього віку передбачає також три основні напрями роботи:

- пізнавальний, з яким відбувається формування у дитини певних знань, умінь, уявлень про театр;

- ігровий, передбачає створення сприятливих умов для ігрової діяльності, спонукання дитини до імпровізації, використання набутих знань у грі; включає ігри-драматизації та імпровізовані ігри;

- сценічний, за якого у дитини відбувається формування театральних дій, елементів сценічної виразності, майстерності; включає вправи, репетиції, участь у виставах [2, с. 8].

Формами організації театралізованої діяльності для дітей раннього віку Л.В. Макаренко називає наступні:

1. Заняття, організовані дорослими: імпровізації-забави; ігри-імпровізації; імпровізації-жарти; покази настільного театру; покази-драматизації; покази театру іграшок.

2. Ініціативні: інсценування віршиків, казок; рядження; примовляння текстів потішок, віршиків, пестушок; проспівування пісень, колискових уході ігор-маніпуляцій з іграшками [5, с. 45].

Матеріалом, що може бути рекомендований вихователям для використання у процесі театралізованої діяльності є: книжка-розкладанка, книжка-іграшка, настільний театр іграшок.

М.Д. Маханєва зауважує, що важливо у виховній роботі з дітьми використовувати ігри-драматизації – це відтворення сюжету казкового або літературного твору власними діями виконавцями ролей, використання ними засобів виразності – інтонації, міміки, пантоміми. Ігри-драматизації для дітей раннього віку можуть бути [6, с. 28]:

- драматизації з пальчиками (з ляльками бі-ба-бо);
- драматизація як гра самої дитини;
- імпровізація – за даною дитина створює образ за допомогою висловів, міміки, пантоміми.

Можна використовувати для формування уявлень про навколишній світ у дітей раннього віку настільні театралізовані ігри. Це:

- театр іграшок, у якому використовуються різні іграшки – як саморобки, так і фабричні, з природного та інших матеріалів;
- театр картинок. У ньому всі картинки-персонажі і декорації мають бути двосторонніми [7, с. 84].

Подобаються дітям і стендові театралізовані ігри (стенд-книжка, фланелеграф, тіньовий театр), і пальчиковий театр – це ігри-потіхи, ігри-розваги, казки, різні інсценівки, супроводжувані показом ляльок, що одягаються на пальці і діють за персонажа, зображення якого на руці.

Щодо лялькового театру, то для вистав характерне вільне поєднання різних типів ляльок, а також різних прийомів і засобів. Вистави переносять дітей у чарівний світ, де все казкове – реальне і фантастичне. З великою радістю вони зустрічають ляльок і сприймають їх так, ніби це живі істоти, з цікавістю спостерігають за їх діями. Діти люблять, коли герої вистави стрибають, говорять, виконують різні рухи. Це викликає в них жваву реакцію, яскраве емоційне ставлення до дійових осіб і прагнення стати безпосереднім учасником подій [7, с. 85].

У підсумку відзначимо, що наразі є багато видів театру, однак головне – це фантазія і бажання педагога, завданням якого є не тільки зацікавити малят театром та театралізованими іграми, а й викликати у них бажання самим взяти участь у створенні театральних персонажів.

Список літератури:

1. Богуш А. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі: підручник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. С. 408.
2. Голота Н.М. Своєрідність спрямування дитячої творчості. Н.Голота Дитячий садок. Мистецтво». 2011. № 4. С. 5-9.

3. Гончарова Е.В. Современные технологии экологического образования периода дошкольного детства: учебное пособие Е.В. Гончарова Ростов-на-Дону: Феникс, 2010. С. 144.

4. Каменева Л.А. Как знакомить дошкольников с природой Л.А. Каменева Л.А. М.: Смысл, 2014. С.88.

5. Макаренко Л.В. Театр і театралізована діяльність у сучасному дошкільному закладі освіти: монографія Л. Макаренко. Донецьк: Ландон-XXI, 2011. С. 211.

6. Маханева М.Д. Театрализованные занятия в детском саду М.Д. Маханева. М.: Сфера, 2011. С.23-31.

7. Олійник О. М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : 2017. С 163.

8. Турченко В.И. Дошкольная педагогика: учебник пособие. М.: Изд-во: Флинта, 2013. С. 255.

Ковadlo К. Л.

*студентка II-го курсу магістратури
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Буряк-Стефанова Н.Б.

кандидат філософських наук,

старший викладач кафедри етики та естетики

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРОЯВІВ АГРЕСИВНОСТІ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ АВТОРСЬКОЇ КАЗКИ

Дитяча агресивність – актуальна проблема сьогодення, тому що вона проявляється дуже рано, в окремих випадках супроводжується значною жорстокістю. Припускається, що агресія є не інстинктивним, а набутим захисним механізмом, це може означати, що її спричиняють зовнішні фактори, а не внутрішні. За свідченням статистики, діти в країнах, де відбуваються військові дії, є агресивнішими, ніж їхні ровесники, які живуть в країнах без військових дій. Особливо зараз ця тема є актуальною, враховуючи ситуацію, що склалась в Україні. Неабияку роль в становленні психіки дитини відіграє середній дошкільний вік, бо в цей період починають формуватися багато нових психологічних механізмів. Оскільки, дитина є ще не достатньо витривалою, та вже може утримуватись від небажаних агресивних дій, здатність до саморегуляції психічного стану ще недостатня.

Питанням агресивної поведінки дітей дошкільного віку, пошуком причин її виникнення, і шляхів попередження займаються О.А. Атемасова [1], І.Л. Арцишевська [2], Є. Волкова [3], З. Ікуніна [4] та ін.

Для діагностики рівня агресивності в групі пропонуємо використати такі методики: «Кактус», яка застосовується для вивчення особистості дітей та їхніх взаємин з оточуючими, та «Ознаки агресивності» – бланк з дев'ятнадцяти тверджень, з якими батьки досліджуваних дітей погоджуються, або ні. Також, бажано проводити спостереження через ігри – обрати дидактичні ігри, які будуть інформативними для педагога і цікавими для дітей.

Проявляючи любов до дитини, батьки забезпечують їй стабільний психічний стан, впевненість у собі, а отже, запобігають проявам надмірної агресивності. Завдання батьків – намагатись зрозуміти причини агресивної поведінки дитини, і усунути їх [5]. Враховуючи причину агресивної поведінки, можна визначити план дій для її попередження.

Отже, як видно з рис.1.1, на кожен причину агресії можна знайти протидію, навіть декілька варіантів впливу. Але одна з них підходить для подолання всіх видів і причин агресії – казкотерапія – це один із дієвих методів роботи з дошкільниками та учнями початкових класів, у яких є труднощі з поведінкою та емоційним станом. За допомогою цього методу створюється особлива казкова атмосфера, яка здійснює мрії дитини, дозволяє їй вступити у боротьбу зі своїми внутрішніми страхами та комплексами [6]. Авторська, або літературна казка – особливий вид казкового жанру, створений за допомогою фантазії письменника.

Обираючи авторську казку, необхідно впевнитись, що вона підходить саме вашій дитини, її віку, що вчинки головного героя, або другорядних героїв, якимось чином схожі на вчинки дитини.

Рекомендуємо казки, за допомогою яких проведено роботу в групі дітей, і які дали позитивний результат у групових взаємовідносинах і атмосфері в групі:

1. Є. Бехлеров «Капустяний лист»,
2. В.Сутєєв «Яблуко»,
3. «Попелюшка, або Соболевий черевичок» Шарль Перро,
4. В. Катаєв «Квітка-семибарвиця»,
5. Г.Х.Андерсен «Гидке каченя».

Читати казки необхідно протягом тривалого часу, обов'язково обговорюючи вчинки героїв, ключові моменти, мотиви поведінки і їх результат. Можна замінювати слова, фрази, в залежності від віку дітей, ситуації, для кращого сприйняття казки. Після одного, чи кількох разів прочитання казки можна запропонувати дитині намалювати малюнок-ілюстрацію до казки, або ключовий момент із неї. Для групи дітей можна використати драматизацію казки, ролі діти можуть обрати собі самі. В ході драматизації можна буде яскраво побачити, як діти зрозуміли казку, що їм сподобалось, а що не сподобалось.

Рис. 1.1. Причини агресії і методи впливу на неї (розроблено автором)

Отже, авторська казка навчає бачити різні шляхи до вирішення негараздів, розрізняти добро і зло, вчить відчувати причинно-наслідкові явища, співставляти героїв та їх вчинки з собою, своїм життям, конкретними ситуаціями.

Список літератури:

1. Агресивна дитина: як їй допомогти. Упоряд. О.А. Атемасова. Харків Ранок, 2010. 176 с.
2. Арцишевська І.Л. Робота психолога з гіперактивними дітьми в дитячому садку. Книголюб, 2005. 64 с.
3. Волкова Є. Особливості роботи педагогів, психологів ДНЗ з важкими дітьми та їх батьками. Дошкільне виховання. 2003. № 3. С. 10.
4. Ікуніна З. Шляхи профілактики та корекції агресивної поведінки дітей старшого дошкільного віку. Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Київ: Срібна Хвиля, 2013. Т. 4: Психологія розвитку дошкільника, Вип. 9. С. 81-90.
5. URL:<http://www.odkl.if.ua/important/agres%D1%96ya-u-d%D1%96tei>
6. URL: http://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/psychology/38675/

Лисюк М. С.
студентка I-го курсу магістратури
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Панасенко Е.А
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри практичної психології
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

МНЕМОТЕХНІКА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Нині актуальною проблемою психолого-педагогічної науки стають методики ефективного засвоєння різноманітної інформації. Постійне збільшення обсягу інформації у поєднанні з високою конкуренцією та вимогами суспільства, з одного боку, приводить до інтенсифікації освітнього процесу, а з іншого – до цілої низки порушень психічного здоров'я дітей. Проте одним із завдань сучасної освіти є не лише надання високого рівня знань, а й збереження здоров'я.

Одним із важливих принципів сучасної освіти є оптимізація навчання через застосування новітніх освітніх психолого-педагогічних технологій і, зокрема, мнемотехніки як одного з найефективніших методів засвоєння інформації та інформаційного перенасичення. Мнемотехніка належить до здоров'язберезувальної технології, що забезпечує оптимізацію розумової діяльності в умовах сучасної освіти.

У дошкільній практиці мнемотехніку трактують по-різному. Дослідниця В. Воробйова називає цю методику сенсорно-графічними схемами, Т. Ткаченко [7, с. 7] – предметно-схематичними моделями, Т. Большова [1, с. 12] – колажем, Л. Єфіменкова [3, с. 16] – схемою складання розповіді.

Дуже важливо привити дитині навички запам'ятовування і логічного мислення. Першочерговою задачею є перетворення запам'ятовування із несвідомого у свідомий і цілеспрямований процес. Метод мнемотехніки як один з провідних способів розвитку зв'язного мовлення у дітей. Ця технологія забезпечує успішне засвоєння дітьми знань про особливості об'єктів природи, оточуючого світу, їх структури, зв'язках і відношеннях, що існують між ними. На її основі діти ефективніше сприймають і перероблюють зорову інформацію, зберігають і відтворюють тексти розповідей, казок, віршів; створюють мовленнєві зарисовки, діалоги і різні розповіді за картинками [1, с. 61].

Суть використання мнемотехніки в тому, що на кожне слово, словосполучення, епізод казки, розповіді пропонується картинка (схематичне зображення). Таким чином, весь твір замальовується схематично. Особливості методики – застосування не зображення предметів, а символів.

У дослідженнях В. Воробйової, І. Поташко, Т. Ткаченко [6, с. 34] зазначено, що будь-яка робота з мнемотехніки будується від простого до складного. Вихователь повинен починати роботу з простих мнемоквадратів, послідовно переходити до мнемодоріжок, а пізніше до мнемотаблиць. Мнемотаблиці можуть бути різними залежно від спрямованості. Вони можуть бути простими і тематичними (мовленнєві, математичні, музичні, пізнавальні тощо). Кількість квадратів повинна не перебільшувати дев'яти, що відповідає науково обґрунтованій межі разової інформації для дитини (10 інформаційних бітів) [5, с. 37].

Роботу з мнемотехнікою необхідно вибудовувати поетапно:

Перший етап – сприйняття інформації. Зачитується текст казки, оповідання або вірша і виділяються його основні частини. Далі відбувається розгляд готової таблиці до твору і розбір того, що на ній зображено.

Другий етап – кодування інформації. Кожна частина твору на початковому етапі кодується – з допомогою вихователя, пізніше діти самостійно кодують інформацію, причому символи вони придумують самі, даючи волю своїй фантазії.

Третій етап – запам'ятовування і відтворення інформації. Переказ казки з опорою на символи, тобто відбувається відпрацювання методу запам'ятовування. При цьому переказ можуть вести самі діти, залучаючи незначну допомогу вихователя (на більш пізніших етапах), або переказувати разом з вихователем (на ранніх етапах). При відтворенні казки основний упор робиться на зображення головних героїв.

Четвертий етап – творче створення образів. Створення дитиною мнемотаблиць і придумування своїх казок, розповідей, історій. Після занять з використанням мнемотаблиць діти створюють розповіді і казки практично на будь-яку тему, використовуючи лексику, додержуючись загальних принципів побудови сюжету, пробують свої сили у таких вічно хвилюючих темах, як добро, дружба, хитрість, жадібність тощо.

Важливими особливостями цього методу роботи є те, що пізнавальна діяльність у ході роботи з мнемотаблицями може здійснюватися у декількох сферах знань одночасно, тобто заняття можуть бути направлені не тільки на розвиток комунікативних навичок, але й на пізнання оточуючого світу. Всі методичні матеріали, які використовуються у ході занять, не потребують великих вкладень і створюються під конкретну необхідність, при цьому вони є абсолютно універсальними, по суті, можуть використовуватися іншими педагогами. Дуже важливим моментом є також те, що у ході заняття дитина виступає як партнер і не відчуває тиску зі сторони педагога [2, с. 63].

Використання мнемотехніки – це, насамперед, початкова «пускова» найбільш значуща і ефективна робота, але не можна обмежитися тільки нею при розвитку мовлення дітей. Не треба зловживати цим методом, використовувати без необхідності, коли якості і зв'язки предметів лежать на поверхні. Паралельно необхідно проводити і іншу роботу з розвитку мовлення. Наприклад, мовленнєві словарні ігри, настільнодруковані ігри тощо.

Після розвиваючої діяльності з використанням мнемотаблиць, діти до кінця першого року навчання можуть скласти коротенькі розповіді,

використовуючи лексику, дотримуючись загальних принципів побудови сюжету з невеликою допомогою вихователя.

Самим продуктивним результатом є етап самостійного використання мнемотаблиць, коли діти у самостійній діяльності розповідають знайомі твори або придумують свої розповіді. Систематично використовуючи в мнемотехніку, дослідники зазначають, що у дітей збільшується коло знань про навколишній світ. Діти з задоволенням переказують тексти, заучують вірші, їхній словниковий запас збільшується. Дітям подобається навчатися весело – граючись.

Використання мнемотехніки – це, насамперед, початкова «пускова» найбільш значуща і ефективна робота, але не можна обмежуватися тільки нею у процесі розвитку мовлення дітей. Не потрібно зловживати цим методом, використовувати без необхідності, коли властивості і зв'язки об'єктів знаходяться на поверхні. Паралельно необхідно проводити іншу роботу з розвитку мовлення. Наприклад, мовні словесні ігри, настільно-друковані ігри тощо.

Таким чином, ефективним засобом вирішення складних завдань із розвитку мовлення дітей дошкільного віку, засобом подолання певних труднощів у складанні описових розповідей, поганому запам'ятовуванні віршів, порушенні мовлення, бідному словниковому запасі, швидкій втомі, нецікавості тощо виступають нестандартні прийоми розвитку мовлення. Великий обсяг знань, який дитина не може засвоїти на основі словесного пояснення дорослого, вона легко засвоїть, якщо цю інформацію подати у вигляді дій із наочними моделями, що відображають істотні риси досліджуваних явищ. Нестандартний матеріал сприймається ними як доступний, цікавий, загадковий, незвичайний, а отже, сприятиме більше ефективному розвитку зв'язного мовлення.

Список літератури:

1. Большова Т. В. Вчимося за казкою. Розвиток мислення дошкільнят за допомогою мнемотехніки : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.
2. Гур'єва Н. А. Рік до школи. Розвиваємо пам'ять. Львів : Тріада плюс, 2014. 392 с.
3. Ефименко Л. Н. Формирование речи у дошкольников. М. : Дрофа, 2015. 143 с.
4. Малетін Н. С. Моделювання в описовій мові дітей з ОНР : монографія. Харків : ХНПУ, 2017. 338 с.
5. Полянська Т. Б. Використання методу мнемотехніки в навчанні розповідання дітей дошкільного віку : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с.
6. Поташко І.А. Використання мнемотаблиць в розвитку первинних природно наукових уявлень у дошкільників. *Дошкільна педагогіка*. 2016. №7. С. 18-22.
7. Ткаченко Т. А. Використання схем в складанні описових розповідей. *Дошкільне виховання*. 2020. №10. С. 16-21.

Лясковець А. В.
студентка I - го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник
Лобанчук О. А.
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри етики та естетики
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ УЯВИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ТЕАТРАЛІЗОВАНИХ ІГОР

Уява в сучасній педагогіці і психології розглядається як основна сторона дитячої творчості. Саме вона – основа пізнавального процесу, який присутній в кожній творчій діяльності.

Актуальність розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку полягає в тому, що у старшому віці уява дошкільнят вже має бути достатньо розвиненою. Дитина повинна вміти розбиратися в ситуаціях, в яких відбуваються різні видозміни предметів, образів, знаків, і бути готовою до передбачення цих змін.

Розвиток творчої уяви дитини пов'язаний з динамікою збагачення її життєвого досвіду і досвіду самостійної діяльності, тому важлива цілеспрямована організація таких видів діяльності, які сприяють його успішному розвитку.

Творча уява завжди індивідуальна і цілеспрямована, і її найважливішою характеристикою є оригінальність, своєрідність, тобто той ступінь новизни, яка відрізняє її продукт – від уже відомого. Результати творчої уяви не можна оцінити самі по собі, поза тої діяльності, яку вони обслуговують.

Задану проблему розглядала значна кількість відомих науковців і видатних психологів, ступінь її розробки високий. Як показали дослідження Л.С. Виготського, В.У. Давидова, Е.І. Ігнат'єва, С.Л. Рубінштейна, Д.Б. Ельконіна, В. А. Крутецького, Т. Рібо, К. Г. Паустовського та інших, уява виступає не тільки передумовою ефективного засвоєння дітьми нових знань, але й умовою творчого перетворення знань, що є у дітей, сприяє саморозвитку особистості, тобто фактично визначає ефективність навчально-виховної діяльності.

Л. Виготський у своїй відомій праці «Уява і творчість в дитячому віці» вчений доводить, що основою творчості є саме уява. «Творчу діяльність, яку застосовують у комбінуючій здатності нашого мозку, психологія називає уявою або фантазією. Уява як основа будь-якої творчої діяльності однаково проявляється у сферах культурного життя, роблячи можливим художню,

наукову та технічну творчість. У цьому сенсі все, що оточує нас і що зроблено руками людини, весь світ культури, на відміну від світу природи, – це продукт людської уяви та творчості, що заснована на цій уяві» [1, с. 8].

Згідно з визначенням О.Е. Озерової, «творча уява, на відміну від відтворювальної, передбачає самостійне створення нових образів, які реалізуються в оригінальних і цінних продуктах діяльності» [3, с. 34].

Уява у дитини починає розвиватися доволі рано, вона слабша, ніж у дорослого, але вона відіграє більш значну роль в її житті. Т. В. Дуткевич зазначає, що саме уява є основним новоутворенням у дошкільному віці, оскільки вона формується під впливом ігрової діяльності і уможливорює заміщення одного предмета іншим. Головною особливістю уяви, на думку автора, є можливість виділяти ціле раніше від частини і переносити риси одного об'єкта реальності на інший. Сама уява вважається ним як основна форма пізнання в дошкільному віці, що обов'язково супроводжує всі види розумової діяльності дитини [4].

Розвиток уяви молодшого дошкільника здійснюється через обігрування предмету. У дітей цього віку вперше формується спрямованість уяви, вони починають приймати завдання, яке ставить дорослий. Образи вирізняються більшою індивідуалізованістю, ніж у дітей старшого віку. Це пов'язано з тим, що у молодших дошкільників ще немає загальних сюжетно-рольових ігор, вони грають не разом, а поруч.

Театралізовані ігри в дошкільному закладі включаються в загальний освітній процес, здійснюючи під час організації різних видів дитячої діяльності (ігрової, комунікативної, музично-художньої тощо); освітню діяльність, здійснювану в ході режимних моментів; самостійну діяльність дітей.

Варто зазначити, що подібний вид дитячої діяльності сприяє вдосконаленню взаємовідносин всередині дитячого колективу, отже, він формує досвід соціальних навичок поведінки. Через програвання ролей (позитивних і негативних), обговорення вчинків героїв літературних творів діти вчаться дружити, просити вибачення, поступатися, захищати слабких тощо.

Театралізовані ігри в дошкільному закладі включаються в загальний освітній процес, здійснюючи під час організації різних видів дитячої діяльності (ігрової, комунікативної, музично-художньої тощо); в освітню діяльність, яка здійснюється в процесі режимних моментів; в самостійну діяльність дітей.

Час організації і проведення театралізованих ігор не регламентовано. Є можливість інтегрувати її з іншими видами діяльності (музичні заняття, робота з розвитку мовлення, в процесі читання художніх творів і розглядання сюжетних картинок тощо). Також вона може бути запланована в окремі години в формі гуртка. Бажано, щоб всі організовані форми театралізованих ігор проводилися невеликими підгрупами, що забезпечить індивідуальний підхід до кожної дитини. При цьому необхідно враховувати той факт, що кожен раз групи повинні бути сформовані по-різному, в залежності від змісту занять.

Педагогічною основою організації процесу театральної діяльності в дошкільних установах є особливість сприйняття дітьми дошкільного віку мистецтва театру. Для того щоб це сприйняття було повним, дітей варто знайомити з різними видами театралізованих ігор.

Отже, театралізовані ігри є найважливішим засобом розвитку уяви – умови, необхідної для організації спільної діяльності дітей. Театралізовані ігри дозволяють формувати досвід соціальних навичок поведінки завдяки тому, що кожний інтерактивний твір або казка має моральну спрямованість. В результаті дитина пізнає світ розумом і серцем і виражає відношення до добра і зла.

Список літератури:

1. Виготський Л. С. Уява і творчість у дитячому віці, Санкт-Петербург : СОЮЗ, 1997. 96 с.
2. Дуткевич Т. В. Дитяча розвивально-корекційна психологія: модульний навчальний посібник для студентів ЗВО за напрямом підготовки 6.030103 «Практична психологія», Київ : Центр учбової літератури, 2017. 304 с.
3. Озерова О.Е. Развитие творческого мышления и воображения у детей, Москва : Феникс, 2005. 192 с.

Маєрчук Н. В.

*студентка I-го курсу магістратури
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Шулигіна Р.А.

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

РІЗНОВІКОВА ДОШКІЛЬНА ГРУПА ЯК МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ КОНТАКТІВ ДІТЕЙ: ТЕОРІЯ ПОШУКУ

Дошкільний вік є надзвичайно відповідальним періодом у вихованні дитини, виступаючи етапом початкового становлення та розвитку особистості дитини. У дошкільному віці світ дитини, як правило, нерозривно пов'язаний з іншими дітьми: процес дорослішання зумовлює набуття важливості для встановлення соціальних контактів з однолітками, оскільки вони сприяють формуванню відносно стійких симпатій, спільної діяльності, самопізнанню, спілкуванню та соціалізації дитини. На сьогодні у дітей, які відвідують заклади дошкільної освіти, існує можливість контактування не лише з однолітками, але й з дітьми іншого віку в умовах різновікової групи.

У сучасній психолого-педагогічній науці проблематиці розвитку соціальної взаємодії дітей у різновікових дошкільних групах присвячено велику кількість наукових розробок вітчизняних та зарубіжних учених, серед яких можна відзначити А. Арушанову, В. Бутенко, А. Давидчук, А. Макаренка, Т. Макееву, С. Якобсона та ін.

Різновікова група закладу дошкільної освіти у класичному розумінні являє собою об'єднану групу дітей з різним рівнем фізичних та/або розумових здібностей, утворену в силу певних обставин або цілеспрямовано, з метою здійснення певної корекційної роботи [3, с. 20-21].

На думку М. Хмари, під поняттям «різновікова група» слід розуміти групу дітей у межах закладу дошкільної освіти або будь-кого центру розвитку дитини, які відрізняються один із одного віком, інтересами, знаннями та навичками, а також рівнем попередньої підготовки та інтелектуального розвитку [5].

Ключовою особливістю різновікових груп є те, що процес встановлення соціальних контактів між такими різними дітьми суттєво відрізняється від того, що має місце у гомогенній групі дошкільників. На сьогодні серед основних причинних детермінант, що зумовлюють утворення різновікових груп у закладах дошкільної освіти, є наступні: 1) труднощі комплектування груп (через недостатність або перевищення норми кількості дітей одного віку); 2) наявність родинних зв'язків між вихованцями різного віку (як наслідок, бажання батьків направити дітей в одну групу); 3) недостатність матеріально-технічної бази ЗДО для створення повнокомплектних однорічних груп; 4) специфічні особливості роботи дошкільного закладу в літній період; 5) необхідність вирішення низки завдань корекційно-педагогічного характеру [4, с. 207-208].

Питання можливості розвитку соціальних контактів дітей у межах різновікової групи є дискусійним та суперечливим. Так, одні науковці дотримуються позиції, що різновікові групи сприяють забезпеченню кращих умов для психічного та морального розвитку дошкільників: старші діти вчать допомагати молодшим, молодші діти, наслідуючи поведінку старших, швидше розвиваються [5]; на думку інших, у межах існування різновікової групи у закладі дошкільної освіти формується велика кількість проблем у процесі встановлення соціальних контактів: старші діти ображають малят, молодші дошкільнята заважають старшим, певні труднощі в організації дітей тощо.

В педагогіці, у тому числі й дошкільній, науковці та педагоги-практики, зокрема Л. Артемова, А. Богуш, Н. Гавриш, І. Дьоміна, Н. Луцан, А. Макаренко, Т. Маркова, В. Сухомлинський неодноразово вказували на важливість постійного спілкування дітей різного віку, у тому числі й через ігрову діяльність, яка допомагає здійсненню виховного впливу різновікових груп на розвиток особистості дитини.

Так, видатний педагог А. Макаренко зазначав, що організація різновікової групи у закладі дошкільної освіти забезпечує створення більш тісної взаємодії дітей різного віку між собою, в таких умовах відбувається

обмін досвідом між старшим та молодшим поколінням, при цьому молодші діти засвоюють поведінку старших, привчаються їх поважати. На думку автора, саме у межах таких соціальних контактів відбувається виховання в дитини сукупності необхідних майбутньому члену суспільства особистісних якостей: уваги до людини, великодушності, відповідальності, вимогливості тощо [2, с. 21].

Для дитини надзвичайно важливо постійно взаємодіяти з дітьми різного віку, оскільки, як зазначає педагог Л. Байбородова, вона формує у дитини досвід різноманітних відносин: молодшому дошкільнику дитина повинна поступитися, захистити його та виявити турботу; дорослому – дитина повинна підкоритися, може наслідувати його вчинки та поведінку, вчитися у нього організованості та відповідальності. Весь отриманий досвід встановлення соціальних контактів сприяє формуванню у дітей інтелекту і характеру, різнобічному розвитку [1, с. 146-149].

У практиці дошкільної освіти педагоги нерідко відмічають різноаспектний розвивальний вплив, який чинить на молодших дошкільників їх спілкування та спільна діяльність з дітьми старшого віку (розвиток мовлення, логічного мислення, аналітичних навичок тощо), а також було виявлено ефективність опосередкованого впливу педагога через старших дошкільників на молодших (закон паралельної дії), аніж здійснення прямого впливу дорослого на дітей молодшого дошкільного віку. Більше того, розвиток соціальних контактів дітей у різновіковій групі закладу дошкільної освіти сприяє розвитку найважливіших моральних якостей дитини, освоєнню нею культурних та духовних цінностей.

Таким чином, взаємодія у різновіковій дошкільній групі відіграє важливу роль у структурі розвитку особистості дитини, оскільки саме в ній реалізується значна кількість соціальних ролей дошкільника. Дитина, беручи участь у спілкуванні із дорослими, зі старшими та молодшими за віком дітьми, потрапляючи в позиції і «старшого», і «молодшого», набуває різного життєвого досвіду. З одного боку, в таких групах створюються сприятливі психолого-педагогічні умови для розвитку особистості як старших, так і молодших дітей, а з іншого, різний вік дітей активізує специфічні труднощі й проблеми, дослідження яких можуть стати перспективними.

Список літератури:

1. Байбородова Л. В. Педагогические основы регулирования социального взаимодействия в разновозрастных группах учащихся. Монография. Москва: Эксмо, 2015. 438 с.
2. Національна освіта у контексті творчості А.С. Макаренка: Збірка наукових праць / За ред. проф. М.В. Левківського. Житомир, 2003. 156 с.
3. Новиков А. М. Педагогика. Словарь системы основных понятий. Москва: Издательский центр ИЭТ, 2013. 268 с.
4. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка / 4-е вид., перероб. і доп. Київ: Альма-Матер, 2018. 408 с.

5. Хмара М. Работа с разновозрастной дошкольной группой. Работа педагога. URL: <https://activityedu.ru/Blogs/teacher/rabota-s-raznovostrastnoy-doshkolnoy-gruppy-perehodim-ot-teorii-k-praktike/>

Малихіна А. О.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник
Панасенко Е. А
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри практичної психології
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВІВ ГІПЕРАКТИВНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Суттєві соціальні зміни у сучасному суспільстві досить вагомо відображаються на розвитку дитини. Значна кількість затримок та порушень розвитку людини в дитячому віці робить необхідним вивчення, систематизацію та узагальнення світового досвіду психологічної допомоги. Порушення функцій уваги та гіперактивна поведінка дітей привертають до себе особливу увагу. Явище гіперактивної поведінки та дефіциту уваги у ранньому дитячому віці, у дошкільному віці і, також, у шкільному віці стає більш суттєвою проблемою психічного розвитку дитини, її соціалізації, засвоєння шкільної програми. За різними даними, кількість дітей з гіперактивною поведінкою, яка, як правило, супроводжується проблемами зі стійкістю та концентрацією уваги, становить у загальній популяції від 1,5 до 20 відсотків [1, с. 35].

В умовах реформування національної системи освіти в Україні винятково важливого значення набуває застосування інноваційних психотехнологій для дітей групи ризику. Важливість вирішення цього завдання в наш час зумовлюється тенденцією до зростання кількості дітей дошкільного віку, у яких діагностовано різного роду порушення розвитку і відхилення поведінки, зокрема й гіперактивний розлад [1, с. 35].

Вагомим внеском у вивчення проблеми психологічної підтримки дошкільників з гіперактивним розладом стали результати досліджень українських та зарубіжних науковців (Л. Алексєєва, Р. Барклі, П. Бейкер, У. Брек, І. Брязгунов, А. Єськова, М. Заваденко, Н. Іовчук, О. Касатікова, А.Прокопів, О. Романчук, А. Сиротюк, О. Тохтамиш та ін.).

Нажаль, кількість гіперактивних дітей з кожним роком збільшується. Ця проблема є для суспільства суттєвою. Науковцями доведено, що розміри

головного мозку в гіперактивних дітей на 3-4 % менше норми. Тому, чим менший мозок, тим сильніші прояви гіперактивності. Деякі спеціалісти вважають, що гіперактивність не є наслідком поганого виховання, а має біологічну природу [3].

Синдром гіперактивності – неврологічно-поведінковий розлад розвитку, який починається в дитячому віці. Найбільш яскраво гіперактивність проявляється у дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку. У цей період здійснюється перехід до навчальної діяльності й збільшується інтелектуальне навантаження: від дітей вимагається вміння концентрувати увагу на більш тривалій проміжок часу, доводити розпочату справу до кінця, досягати якогось результату. Саме в умовах довгострокової і систематичної діяльності гіперактивність заявляє про себе дуже переконливо. Батьки бачать негативні наслідки непосидючості, неорганізованості, непомірної рухливості своєї дитини, чують зауваження з боку вчителів [3].

Серед діагностичних симптомів гіперактивності у дітей варто виокремити такі, як-от:

- 1) непосидючість, наявність непотрібних рухів рук, ніг;
- 2) не може спокійно сидіти, коли цього вимагають обставини;
- 3) легко відволікається на сторонні предмети;
- 4) не може почекати черги під час гри з дітьми і в інших ситуаціях (на заняттях, під час екскурсій, свят тощо);
- 5) на запитання часто відповідає не думаючи, не дослухавши їх до кінця; дитині важко бути уважною під час виконання завдань або гри;
- 6) часто переходить від однієї незавершеної справи до іншої, яку теж не завжди доводить до кінця;
- 7) не може грати тихо, спокійно;
- 8) балакучість;
- 9) заважає іншим (втручається в справи, ігри інших, заважаючи їм);
- 10) складається враження, що дитина не чує того, що їй кажуть;
- 11) часто губить речі;
- 12) іноді робить небезпечні вчинки, не задумуючись про наслідки (вибігає на вулицю, не озираючись по сторонах) [4].

Особливостями емоційної сфери гіперактивної дитини є: збудливість, апатія, невпевненість, внутрішнє напруження, емоційна лабільність, зміна настрою, негативізм, почуття страху, агресивність тощо. Причини й механізми розвитку синдрому дефіциту уваги з гіперактивністю складні й залишаються недостатньо дослідженими, незважаючи на велику кількість праць з цієї проблематики [2].

Отже, останнім часом дитяча гіперактивність стала болючою проблемою для батьків і педагогів. У багатьох країнах проблема гіперактивності й дефіциту уваги набула загальнонаціонального статусу. Це соціально-психолого-педагогічна проблема, тому що дітей з мінімальною мозковою дисфункцією (ММД) стає все більше. Тому найпоширенішою формою хронічних порушень поведінки в дитячому віці є гіперактивність. За даними більшості закордонних епідеміологічних досліджень, частота виявлення гіперактивності серед дітей

дошкільного й шкільного віку збільшується з кожним роком. Дитяча гіперактивність досить розповсюджене явище, якому потрібно приділяти належну увагу. Тому зараз кожному закладу дошкільної освіти потрібен соціальний педагог, практичний психолог, які повинні знати як спілкуватись з гіперактивною дитиною, вміти працювати з такою категорією дітей. В соціально-педагогічній роботі вже розроблено багато ігр, тренінгів, програм, бесід для корекційної роботи з активними дітьми, які потрібно застосовувати на практиці для подолання дитячої гіперактивності.

Список літератури:

1. Сиротюк А. Л. Синдром дефіцита уваги с гіперактивністю. Диагностика, корекція и практические рекомендації родителю и педагогам. М. : ТЦ Сфера, 2008. 28 с.
2. Панасенко Е. А., Ліхно О. А. Психологічний супровід гіперактивної дитини-дошкільника: теоретичні й прикладні підходи. *Молодий вчений*. 2018. №10.1(62.1). С. 83-86.
3. Григорьева Е. В. Психологические факторы адаптации детей с ММД к школьному обучению : Сборник научных трудов. Кемерово. 2004. 400 с.
4. Чумакова А. А. До питання соціально-педагогічної корекції молодших школярів із мінімальними порушеннями у сфері психофізіології. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя, 2010. Вип. 12. С. 141-147.

Маркович С. І.
студентка І-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Панасенко Е.А.
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри практичної психології
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сьогодні, в умовах глобальної екологічної кризи, Україна та світове співтовариство здійснює пошуки збереження та відновлення ресурсів природи нашої Планети. За таких обставин перед дошкільною педагогікою постала нагальна проблема – формування у дітей екологічної свідомості, виховання поваги та шанобливого ставлення до природи на локальному та планетарному рівнях. У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні від 12 січня 2021 року [1] зазначено, що метою дошкільного навчального закладу є виховання ціннісного ставлення до природного. Відомо, що цінності є необхідною

передумовою розуміння сутності природи, переосмислення власної поведінки у природі. Отже, стрижнем екологічного виховання дітей дошкільного віку має стати формування універсальної цінності природи.

Основою формування початкових екологічних уявлень дітей дошкільного віку є ідеї провідних учених, зокрема Л. Виготського, В. Давидова, О. Запорожця, Я. А. Коменського, Дж. Локка, Й. Г. Песталоцці, С. Русової, Ж-Ж. Руссо, В. Сухомлинського, К. Ушинського та інших. Психолого-педагогічні дослідження С. Дерябо, Д. Кавтарадзе, С. Петериної, З. Плохій, Н. Рижової, В. Ясвін та інших дали змогу з'ясувати, що для формування екологічної свідомості потрібно використовувати особливо чутливий період життя людини до сприйняття й засвоєння екологічних знань, а саме – дошкільний вік.

Екологічна свідомість – це сукупність уявлень про взаємозв'язок людини з природою, про наявне ставлення людини й суспільства до природи, про відповідні стратегії й технології взаємодії з нею. Екологічна свідомість будується на розумінні зв'язку рослин і тварин із зовнішніми умовами, їх пристосованості до середовища проживання; на усвідомленні специфіки всього живого і його самоцінності, залежності життя тварин і рослин від впливу факторів зовнішнього середовища й діяльності людини; на розумінні початкової краси явищ природи та живих істот, якщо їхній розвиток відбувається в повноцінних природних або спеціально створених умовах.

З педагогічного погляду Е. Гірусова екологічна свідомість розглядається як сукупність поглядів, теорій, емоцій, що відображають проблеми співвідношення суспільства і природи в плані оптимального їх вирішення відповідно до конкретних природних можливостей. Критеріями екологічної свідомості є знання законів природи та її розвитку, практична діяльність, заснована на почутті відповідальності й любові до природи [2, с. 142].

Щодо соціально-психологічного аспекту, то В. Зінченко стверджує, що екологічна свідомість – почуття спільності людини з природою, напрям діяльності на захист природи, ставлення до діяльності й умов, у яких вона знаходиться, визначення й досягнення завдань, визначення своїх дій і співвіднесення їх із діями інших людей [3].

Найбільш сприятливим періодом у житті людини для формування й розвитку екологічної свідомості є дошкільний вік. Саме в дошкільному періоді в дитини починає розвиватися емоційно-ціннісне ставлення до навколишнього світу, відбувається формування основ екологічних позицій особистості, які проявляються у взаємодії дитини з природою, в усвідомленні єдності з нею. Завдяки цьому можливе становлення екологічної свідомості в дошкільнят.

Екологічна свідомість дітей старшого дошкільного віку є інтегративним психічним новоутворенням особистості. У цей час пріоритетним стає формування ставлення до себе та до найближчого соціального оточення. У дітей старшого дошкільного віку стосунки з природним та соціальним середовищем відбуваються на інтуїтивному рівні. Адже у цей період діти відчувають себе органічною частиною природи. А тому старшим

дошкільникам не потрібно багато зусиль аби сприйняти та оцінити екологічні правила, перетворити їх у свої звички, та трансформувати у частину свого «Я».

Проте формування екологічної свідомості у дітей старшого дошкільного віку не відбувається стихійно. Воно потребує перш за все систематизованих та планомірних знань про природу, про зв'язки між різними об'єктами та явищами природи, про стосунки людини з природою, про значення природи для життя людини та навпаки, про стан природних ресурсів в Україні та у світі в цілому. Цілком доцільним є твердження, що «чим вищий рівень знань дітей про природу, тим більше вони виявляють пізнавальний інтерес до неї, орієнтуючись на стан і благополуччя самого об'єкта, а не на оцінювання його дорослими». На думку З. Плохій, набуття екологічних знань у дітей сприяє формуванню розуміння самоцінності природи, відчуття себе її частиною [4, с. 13].

Таким чином, на основі аналізу теоретичних джерел і їх узагальнення стає зрозумілим, що вихід з екологічної кризи можливий за умови формування, починаючи з дошкільного віку, основ екологічної свідомості, що вважається головною складовою екологічної культури й регулятором діяльності людини у природі. У процесі формування екологічної свідомості у дошкільників старшого дошкільного віку необхідно закладати системні знання про зв'язки у природі в локальному та глобальному сенсах, адже як зазначають дослідники, без знань екологічних зав'язків важко передбачити можливі наслідки втручання у природні процеси. На наступних етапах формування екологічної свідомості варто розвивати емпатійне, позитивно-емоційне та турботливе ставлення дитини до об'єктів природи, сприяти тому, аби маленька особистість усвідомлювала себе невід'ємною частиною природи. Також педагоги та батьки повинні допомагати дитині розуміти наслідки життєдіяльності людини на всі екосистеми та формувати бажання дитини доцільно користуватися усіма природними ресурсами нашої планети, які, нажаль, є вичерпними.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція : Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 №33. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> (дата звернення: 30.03.2021).

2. Овдієнко І. Формування екологічної свідомості в дітей дошкільного віку засобами фенологічних спостережень. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2018. №3. С. 142-143.

3. Зинченко В. П., Моргунов В. Б. Человек развивающийся : очерки психологии. Москва: Тривола, 1994. 301 с.

4. Плохій З. П. Формуємо екологічну компетентність молодшого дошкільника: навч.-метод. посіб. до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». Київ: Світич, 2010. 117 с.

Мірошниченко Л. Б.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Шулігіна Р. А.
кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ В. СУХОМЛИНСЬКОГО У МОРАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема морального виховання була актуальною в усі історичні періоди розвитку суспільства, оскільки тісно пов'язана з багатьма аспектами людського життя. З дитинства відбувається формування «Я-концепції», закладаються основи ставлення дитини до себе, до інших й до суспільства. У цьому процесі виховання всі раніше отримані дитиною знання поглиблюються по відношенню до близького оточення, однолітків, природи, мистецтва, держави тощо.

У наукових працях багатьох вчених (І. Бех, Г. Костюк, О. Запорожець, С. Кулачківська, С. Ладивір, Т. Макарова, С. Русова, М. Стельмахович, В. Сухомлинський, Т. Титаренко А. Усова, П. Юркевич та ін.) доведено, що перші знання про моральні норми дитина отримує від батьків, атмосфери у сімейному середовищі, від світу захоплень і художнього смаку дитини. Через спілкування, взаємини з рідними, сімейні звичаї і традиції вона пізнає суть таких моральних понять, як добро і зло, гарне і погане, правда і брехня, радість і смуток, доброзичливість і жорстокість, мужність і боягузтво, справедливість і підступність тощо. Зі зростанням дитини моральні погляди можуть змінюватись, поглиблюватись, моральний досвід розширюватись тощо.

Усі згадані моральні аспекти виховання у творах В. Сухомлинського складають фундамент для реалізації поставлених завдань у роботі з дітьми дошкільного віку з виховання кращих рис характеру, засвоєння ними гуманістичних цінностей. У своїх художніх творах автор приховує зміст морального виховання дітей, проте його мету і морально-виховну проблему старші дошкільники вже можуть виявляти самостійно [4, с. 550]. Його твори є фундаментальним засобом педагогічної діяльності, тому завжди повчально продуктивно і цікаво використовувати їх на практиці. З особистого досвіду можна пропонувати поетапну роботу з використання педагогічної спадщини педагога.

На першому етапі у роботі з дітьми корисно влаштувати прослуховування і обговорення різних творів В. Сухомлинського.

Використовувати твори можна в комплексі з малюванням чи аплікацією, задля передачі почутого і побаченого на аркуші паперу та «вкладанні» в малюнок усіх своїх емоцій та відчуттів, обираючи відповідні кольори, що характеризують настрій. Це допомога розвивати у дітей уяву, увагу, різні види пам'яті. Важливо, щоб діти могли висловлювати свої думки, підкреслювати позитивні або негативні риси персонажів твору.

Для закріплення вже знайомого матеріалу дітям можна запропонувати разом з батьками виконання творчих завдань, наприклад: намалювати малюнок або зробити аплікацію за змістом твору, що сподобався або найбільше запам'ятався. Використовуючи такі прийоми роботи на практиці, можна простежити емоційний відгук дітей на його результати. Вони можуть розповідати про процес створення спільно зі своїми близькими (мамою і татом, бабусею, братом) творчих робіт. Весь процес підготовки завдань та викликані під час цього процесу позитивні емоції обов'язково допоможуть стимулювати більш глибоке розуміння дітьми творів, на основі яких вони готували свої роботи.

Наступним етапом роботи з творами В. Сухомлинського, можна дати інше завдання, наприклад: відтворення змісту твору за малюнком, переказ твору своїми словами, завершення твору на моральну, етичну тематику тощо. Цінним також може бути спілкування дітей з батьками, родиною, однолітками на тему твору, спільне виконання творчих робіт та ін.

Другим кроком, може стати облаштування куточку під назвою «Добрі справи» (окремо відведене місце у груповій кімнаті, де розміщуються сюжетні картинки, які містять змінні зображення різних моральних ситуацій). Самостійне відвідування дітьми такого куточка призводять до індивідуальних роздумів та мимовільного запам'ятовування позитивних вчинків. Однакові зображення діти можуть розглядати з різних позицій, залежно від теми заняття, наприклад: *«Чи бачите ви на картинках дітей із хорошим настроєм?»*, *«Поясніть причину такого настрою»* (аналогічне запитання може бути про сумний настрій), *«Чи бачите на картинах дітей чуйних, уважних?»*, *«Чи бачите ви на картинах хороші вчинки?»* та ін. Галерея мобільна, картини час від часу замінюються.

Третім кроком можливе використання творів В. Сухомлинського при вивченні різних тем на заняттях. Розглядаючи, наприклад, тему «Моя сім'я», вихователь разом з дітьми може згадати всіх членів родини, поговорити про добре ставлення одне про одного в сім'ї на прикладі творів: *«Сьома дочка»* – виховання любові до матері не тільки на словах, а й справами; *«Чому дідусь такий добрий сьогодні»* – емоційний стан онука, його вболівання за свого дідуся, за його самопочуття.

Для проведення бесіди з дітьми про бережливе ставлення до іграшок корисним буде твір *«Люлька під дощем»*, який викликає співчуття до дівчинки, радість за її хоробрість, навіть заради іграшки.

Четвертий крок – «хвилинки доброти». Такі хвилинки доцільно використовувати у різних життєвих ситуаціях, зокрема при поганому настрої дитини, не бажанні вітатися, ділитися іграшками тощо. Тут буде доречним

твір «Скажи людині: Доброго дня!». У разі непорозуміння між дівчатками під час гри з лялькою модна використати твори: «Нова лялька», «Куплена дружба». В «хвилинках доброти» (застосовувати їх можна в різний час протягом дня), вихователь навчає дітей поводитись так, щоб іншим було добре і радісно. Таке навчання буде сприяє розумінню дітьми поняття «совість» та своїх вчинків з позиції совісті, добра та людяності.

П'ятий крок передбачає драматизацію казок В. Сухомлинського, яка створює дітям атмосферу радості. Цей вид педагогічної роботи сприяє духовному, моральному, естетичному зростанню дитини. При цьому важливим є постійний зв'язок педагога з батьками вихованців, їх ознайомлення з творами В. Сухомлинського і рекомендаціями вихователя щодо читання художніх творів педагога вдома. Неабияку роль відіграють хвилинки-звіти «Наші добрі справи», які підсумовують роботу за день і розкривають дитині шлях щодо вчинків на прикладі добрих справ однолітків.

Цікавий вид роботи з дітьми – оформлення стенду «Наші зірочки» (доцільно розмістити у роздягальні). Батьки із задоволенням бачитимуть фото своїх дітей й всіляко спонукатимуть їх до добрих вчинків. Здається всі розуміють, як важливо з'єднати душу дитини ниточками любові з нашою природою завдяки проведення «хвилинок милування природою».

Отже, можна зробити висновок, що спадщина видатного педагога містить багато цікавих та оригінальних ідей, детальний аналіз, яких може суттєво збагатити як психологічну, так й педагогічну науку [2]. А наведений вище досвід використання педагогічної спадщини В. Сухомлинського підтверджує те, що моральне виховання дітей дошкільного віку через знайомство з його творами педагога стає більш продуктивним і дієвим, сприяє появі у дитини стійких моральних поглядів, поступовому накопиченню морального досвіду з орієнтацією на ті ідеали, традиції, які шанувались у її родині.

Список літератури

1. Бабій І. В. Ідеї В. Сухомлинського щодо морального виховання особистості / Педагогічний дискурс. 2011. Вип. 10. С. 25-28.
2. Галузяк В. М. Ідеї морального виховання в теоретичній спадщині В. Сухомлинського [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://library.vspu.net/handle/123456789/1141>
3. Ружина В. І. Система морального виховання у спадщині Василя Сухомлинського / Таврійський вісник освіти. 2015. № 4(52). С. 16-20.
4. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5 т. К.: Рад. школа, 1977. Т. 5. 640 с.

Мороз К. В.
*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Калмикова Л.О.
*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і психології
дошкільної освіти*
Університет імені Григорія Сковороди,
м. Переяслав-Хмельницький

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ НЕТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНІК МАЛЮВАННЯ

Науково-технічний прогрес і стрімкий розвиток виробничих відносин суспільства обумовлюють соціальне замовлення на творчо активну особистість. Сучасному суспільству необхідний якісно новий шлях розвитку, який вимагає від кожного інших якостей особистості: бути творчими, здатними нестандартно мислити, оригінально вирішувати поставлені завдання, перетворювати навколишню дійсність.

Вирішальним фактором, здатним змінити суспільство, є творчість. Саме сучасна парадигма освіти здатна вирішувати поставлені завдання, знаходити шляхи успішного розвитку підростаючого покоління. У числі пріоритетних стратегій модернізації освіти визначальним є розвиток творчого потенціалу дошкільників [5, с. 3].

В дошкільній педагогіці накопичений значний теоретичний і практичний досвід з проблеми творчості (Д.Б. Богоявленська, А.Ф. Лосєв, А.А. Потєбня, Л.В. Петровський) і дитячої художньої діяльності (Н.А.Ветлугіна, Т.С. Комарова, Т.Г. Казакова, І.А. Ликова,).

У образотворчій діяльності під технікою розуміється сукупність способів, прийомів, умінь, які використовуються для передачі образу. На сьогоднішній день все більше з'являється інтерес до нетрадиційних технік образотворчої діяльності. Нетрадиційні техніки образотворчої діяльності це – способи зображення незвичайними інструментами і матеріалами. Наприклад, малювання за допомогою частин тіла, аплікація з крупи, гудзиків, ліплення з солоного тіста, з глини з використанням серветок і т.д.

У процесі становлення і розвитку особистості значна роль належить образотворчому мистецтву, що формує духовний світ, морально - етичні переконання, визначає комплекс моральних і естетичних цінностей. Найважливішим завданням занять з малювання в ДНЗ є розвиток особистості дошкільника шляхом формування його складного внутрішнього світу.

Образотворча діяльність впливає на розвиток духовно-моральних рис особистості дитини, його світогляд. «У своєму творі, в пізнанні світу через малюнок дитина знаходить розуміння предметів, явищ дійсності, свого місця в цьому світі, своєї залежності і, одночасно влади над ним» [2, с. 65].

Використовуючи нетрадиційні техніки, дошкільнятам надається можливість експериментувати з різними предметами, їх властивостями. Малюючи пальчиками, дошкільнята, наприклад, дізнаються про властивості фарби. Переваги нетрадиційних технік зображення полягають в тому, що дитина, не спираючись на зразок, створює унікальне зображення, передає своє бачення об'єкта. Дошкільник не боїться зробити щось неправильно, він проявляє самостійність і уяву в процесі творчої діяльності [1, с. 49].

Через мистецтво діти пізнають світ прекрасного, долучаються до цієї важливої галузі людського існування, осягають премудрості творчої праці. Дошкільнята найбільш схильні до образотворчої діяльності. Однак створення зображення вимагає цілого ряду навичок і умінь, що формуються на образах сприйняття і уявлень. Дитина, створюючи зображення, набуває різні знання, поглиблюються його уявлення про навколишній світ, в ході роботи над зображенням вона осмислює нові якості предметів, набуває художньо – образотворчі уміння і навички, прагне їх використовувати в своєму малюнку. Кожна дитина за своєю природою талановита, унікальна, тільки вона не завжди знає про це.

Одним з варіантів розв'язання проблеми вважаємо використання нетрадиційних технік малювання. Найбільш ефективний засіб для цього – винахідницька діяльність дітей. Ігри з фарбами, водою і папером, які передбачає нетрадиційне малювання, дуже цікаві і навіть корисні. Малювання є важливим засобом естетичного виховання: воно дозволяє дітям висловити своє уявлення про навколишній світ, розвиває фантазію, уяву, дає можливість закріпити знання про колір, форми. У процесі малювання у дитини поліпшується спостережливість, естетичне сприйняття, естетичні враження, художній смак, креативні можливості, вміння доступними способами самостійно робити прекрасне. Заняття малюванням розвивають вміння бачити прекрасне в знаходиться навколо життя, в творах мистецтва.

Перші заняття кожної тематики є навчальними. Через пряме навчання дітей знайомлять з предметами і явищами, які їм належить зобразити, і навчають з нетрадиційною технікою виконання цієї роботи. На наступних заняттях вміння та навички формують і закріплюють. Дітей спонукають вибирати той чи інший варіант зображення, вносити свої доповнення, які збагачують зміст малюнка. Від заняття до заняття зростає самостійність дітей.

Таким чином, ми визначили, що розвиваючий вплив нетрадиційних технік на творчий потенціал дитини полягає в тому, що вони не тільки цікаві як ігрові маніпуляції, але і надають дитині умови для розширення способів зображення. Різні види образотворчої діяльності пов'язані між собою тим, що надають можливість для педагогів включення образотворчої діяльності в інші види дитячої діяльності (спілкування, гру, пізнавально-практичну діяльність, побут, працю). Завдання розвитку здібностей дітей старшого дошкільного віку

обумовлені різнобічним розвитком особистості дитини і спрямовані на формування естетичних і пізнавальних інтересів, вміння передавати своє ставлення до об'єктів зображення, розумових дій (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення).

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція): Наук. кер.: А. М. Богущ; Авт. кол-в: Богущ А.М., Беленька Г.В., Богінч О.Л., Гавриш Н.В., Долинна О.П., Ільченко Т.С., Коваленко О.В., Лисенко Г.М., Машовець М.А., Низковська О.В., Панасюк Т.В., Піроженко Т.О., Поніманська Т.І., Сідельнікова О.Д., Шевчук А.С., Якименко Л.Ю. [Текст]. Вихователь-методист дошкільного закладу. Спецвипуск. К., 2012. С. 4-30.
2. Бех І. Д. Виховання особистості. Київ: Либідь. 2003. С. 278.
3. Програма розвитку дітей від пренатального періоду до трьох років «Оберіг». Тернопіль : Мандрівець, 2014. 160 с.
4. Казакова Р.Г., Сайганова Т.І., Седова Є.М. та ін. Малювання з дітьми дошкільного віку: нетрадиційні техніки, планування, конспекти занять. М.: Сфера, 2005. 184 с.
5. Сухорукова Г. В. Дитяче експериментування як засіб розвитку творчості в образотворчій діяльності: «Інноваційні технології в дошкільній освіті України: розвиток дитячої обдарованості та креативності»: Матеріали Всеукраїнського науково-методичного семінару Інституту розвитку дитини НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. 396 с.
6. Шульга Л Барвиста радість (Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання). – 3-є вид., виправ. й доп. – Запоріжжя: ТОВ “ЛІПС” ЛТД, 2017. – 336 с.

Мухіна Н. А.

*студентка І-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Коннов О. Ф.

*кандидат філософських наук,
доцент кафедри етики та естетики*
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ГЕНДЕРНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБОМ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Останнім часом в усьому світі та в нашій країні також відбуваються зміни поглядів на біологічну та соціальну стать людей та їх роль в розвитку

особистості окремої людини та суспільства загалом. Відзначені тенденції розвитку суспільства призвели до руйнації традиційних стереотипів чоловічої та жіночої поведінки. Демократизація відносин статей спричинила зсуви змішання статевих ролей, фемінізацію чоловіків і маскулінізацію жінок. Відбуваються зміни в поглядах на "чоловічі" та "жіночі" професії, змінюються погляди на роль чоловіків та жінок в суспільній та громадській діяльності, науці, побутовому господарству та ін.

Наявність такої тенденції обумовлює нагальну потребу в трансформації сучасної освіти, зокрема і дошкільної, для розвитку в дітей сучасного погляду на гендерні ролі замість виховання застарілих поглядів на роль чоловіка та жінки у суспільстві. Забезпечити реалізацію відповідної трансформації повинне запровадження сучасної системи гендерного виховання дітей дошкільного віку.

Вказана проблема має не дуже тривалу історію, що вплинуло й на кількість наукових досліджень з даної проблематики. Їх загальна кількість не є дуже високою, хоча різні науковці й досліджували дану проблему з різних сторін, зокрема О. Кудрявцева, С. Марутян, А. Палій, П. Плісенко, О. Прозументик, Т. Рєпіна, Л. Тараннікова, С. Шаповалова. Окремі питання гендерного виховання досліджені в працях О. Вороніної, В. Гайденко, Г. Гарфінкеля, Е. Гоффмана, В. Кравця, Л. Штильової та ін.

Важливим напрямком соціалізації та розвитку дітей в дошкільному віці є гендерна соціалізація, тобто набуття дитиною в першу чергу психологічних рис відповідної статі - хлопчика чи дівчинки, а також засвоєння певних норм та правил гендерної поведінки. На процес гендерної соціалізації дітей може впливати велика кількість різних факторів, таких як вплив найближчих дорослих – батьків, вихователя, інших членів родини, вплив дитячого колективу, вплив засобів масової інформації й ін. Як і інші види соціалізації, гендерна здійснюється в процесі різних видів діяльності дитини – навчальної, ігрової, в процесі комунікації з іншими людьми, в тому числі і з однолітками. Здійснюється така соціалізація в двох видах - стихійному та керованому (гендерне виховання). Саме останній є більш дієвим чинником розвитку рівня гендерної соціалізованості старших дошкільників. Відповідна робота може бути здійснена з використанням різних форм та методів, до яких, наприклад, можуть бути віднесені різні бесіди, організація розвиваючого середовища, приклад дорослого та ін.

Одним з важливих факторів гендерної соціалізації старших дошкільників слід вважати ігрову діяльність. Обумовлено це тим, що даний вид діяльності є пріоритетним видом діяльності дітей дошкільного віку. Саме в процесі гри в дітей формуються та розвиваються основні морально-етичні норми та правила поведінки, формуються навички взаємодії з іншими людьми та їх сприйняття, формується ставлення до тих чи інших соціальних явищ. Саме в грі дитина може засвоїти й певні правила гендерної поведінки, що відносяться до тієї чи іншої статі.

Таким чином, ігрова діяльність повинна широко використовуватися в процесі гендерного виховання. Найбільш доцільним буде застосування різних

видів сюжетно-рольових та театралізованих ігор, оскільки саме ці види ігор мають найбільший вплив на формування в дітей тих чи інших правил поведінки, розвиток у дітей уявлень про норми відповідної поведінки й ін.

Однак потрібно відзначити, що організація та проведення відповідних ігор повинна здійснюватися при чіткому керівництві вихователя. Лише в такому випадку можна прищепити дітям ті чи інші гендерні норми поведінки. При організації та проведенні таких ігор педагог повинен враховувати й певні гендерні особливості ігрової діяльності хлопчиків та дівчаток, оскільки вони мають певні особливості. Важливо буде створити та наповнити ігрове середовище в дитячій групі, в якому діти могли б самостійно проводити різні види ігор, які б також сприяли їх гендерній соціалізації.

Отже, гендерна соціалізація та гендерне виховання є важливими складовими елементами навчально-виховної роботи в кожному сучасному закладі дошкільної освіти і повинні проводитись з дітьми дошкільного віку з використанням комплексу різноманітних засобів, в тому числі й ігрової діяльності, зокрема, з використанням різних сюжетно-рольових, театралізованих ігор та ін. При цьому, важливим є вміле керівництво відповідними іграми дітей зі сторони вихователя, оскільки лише таке керівництво дасть змогу забезпечити позитивний вплив відповідних ігор на гендерну соціалізацію дітей.

Список літератури:

1. Араканцева Т. А. Гендерная социализация ребенка в семье: учебное пособие. М. : НОУ ВПО МПСИ, 2013. 137 с.
2. Гендерна педагогіка: хрестоматія / за ред. Вікторії Гайденко ; пер. з англ. В. Гайденко, А. Предборської. Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. 313 с.
3. Градусова Л. В. Гендерная педагогика : Уч. пособ. М.: Флинта: Наука, 2011. 176 с.
4. Кікінежді О. М. Гендерна ідентичність в онтогенезі особистості: монографія. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2011. 400 с.
5. Формування гендерної компетентності дошкільників у процесі організації навчально-виховної роботи за Базовою програмою розвитку «Я у Світі»: методичні рекомендації / за заг. ред. Туркот Т.І. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради, 2012. 48 с.

Назарчук М.В.
студентка І-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Лобанчук О.А.
доцент кафедри етики та естетики,
кандидат педагогічних наук, доцент
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

КОЛЬОРОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ СТВОРЕННЯ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО КОМФОРТУ ДЛЯ ДІТЕЙ

Проблема здоров'я збереження підростаючого покоління особливо актуальна у наш час, оскільки статистично доведено погіршення його стану. Потреба в забезпеченні пізнавальним розвитком, який здобувають дошкільники, слідує до зростання. Звідси й витoki розумового навантаження, що часто є наслідком перевтоми.

Метою дослідження є обґрунтувати та експериментально перевірити сутність кольоротерапії, особливості її використання у роботі з дошкільниками як засобу впливу на їх психоемоційний стан.

Кольоротерапія – це наука, що використовує різні барви для регулювання вібрацій тіла людини на таку частоту, яка б давала їй силу, здоров'я, почуття гармонії. Колір оточує нас протягом усього життя та впливає на організм людини, її психіку й нервову систему. Людина здатна розрізняти близько 6 млн відтінків кольорів. Кольоротерапія – це лікування організму людини за допомогою кольору. Доведено, що в бідному на кольори середовищі виникають симптоми асенізації та навіть затримка інтелектуального розвитку в дітей. Варто відмітити, що кольоротерапія, сприяє не тільки зміцненню та покращенню здоров'я дошкільників [3, с. 12].

Кольоротерапія є одним з прадавніх методів лікування. Вона базується, в основному, на цілющій дії сонячного світла, яке застосовувалося багатьма древніми культурами для полегшення різних нездужань. Пізніше виявилось, що окремі кольори володіють специфічним впливом.

Застосування в психокорекційній роботі різних технік кольоротерапії, розкривали Л.О. Белозорова, Т.Г. Казакова, Т.Є. Комарова, Г.В. Лабунська, В.В. Лебединський, О.В. Чех [1, с. 64]

Системність у використанні кольоротерапії сприяє поліпшенню психоемоційного стану, зняттю тривожності, агресивності, формуванню почуття захищеності, пізнавальному розвитку. Кольоротерапія – це дієвий метод впливу на дитину, який необхідно використовувати у роботі з дошкільниками із діагностичною, педагогічною, здоров'я зберезувальною

метою. Лікувальна дія кольору відбувається за рахунок впливу його електромагнітних хвиль на органи людини. Навіть простий вибір одягу або вживання в їжу овочів і фруктів відповідного кольору можуть викликати позитивний ефект в психологічному стані людини [1, с. 51].

Не можливо не зазначити той факт, що колір, як енергія, необхідний для підтримання тону центральної нервової системи. Відомі випадки так званого «кольорового голодування», коли при кольоровій бідності оточуючого пейзажу та обстановки розвивалися симптоми астенизації. У дітей, що тривалий час проживали в умовах «кольорового голодування», спостерігаються навіть затримки інтелектуального розвитку.

Для реалізації поставленої мети дослідження ми обрали діагностичну вправу «Веселий потяг» (на основі тесту Люшера).

Дослідження страхів особистості дошкільного віку проводилося на базі дошкільного закладу м. Києва «Розумка». У ньому брали участь 10 дітей віком від 5 до 7 років. Усі учасники добровільно погодились на участь у дослідженні. Була відмічена зацікавленість. Досліджуваним пропонується пройти вправу в якій треба: вибрати вагончик, який вам найбільше до вподоби і приєднайте його до «голови» потяга. Із тих вагончиків, що залишилися, знову виберіть той, який подобається найбільше і т. д. Впродовж 5 хвилин діти обирали вагончики у індивідуальній послідовності і приєднували до потяга [2, с. 71].

Отже, слід зауважити, що частково досліджена наука, яка використовує різні барви для регулювання вібрацій тіла людини на таку частоту, яка б давала їй силу, здоров'я, почуття гармонії. Застосовуючи елементи кольоротерапії у своїй роботі з дітьми для корекції їх психологічного стану (зняття страху, інертності, замкнутості, перезбудливості), а також для відновлення фізичного стану дитини після хвороби. Завдяки кольоровому зору значно розширюється індивідуальна сфера, переважно підсилюється художня насолода і значно збагачується світосприйняття.

Перспективою подальших розвідок ми вбачаємо в дослідженні особливостей застосування кольоротерапії з дітьми дошкільного віку під час діагностичних та реабілітаційних методик.

Список літератури:

1. Алексеев С. С. Научные сведения о цвете : стаття. 2007. С. 51-64.
2. Калошин В. Ф. Колір та музика як засоби психічної саморегуляції : стаття. 2012. С. 69-76.
3. Шмигер О. Естетика кольору : година спілкування Шкільний світ: стаття. 2008. С. 8-12.

Осіпова О. Б.
студентка I-го курсу магістратури
спеціальності «Дошкільна освіта»,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Шулигіна Р. А.
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

РОЗВИТОК ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ГРІ

Одним із важливих напрямків формування компетентної особистості дошкільника є його мовленнєвий розвиток, який включає в себе різні аспекти мовної діяльності, що відображено у новому Державному стандарті дошкільної освіти України. Сучасні освітні реформи спонукають до переосмислення підходів, пов'язаних з мовленнєвим розвитком дітей дошкільного віку, зокрема розвитком діалогічного мовлення. Це засвідчують сучасні експериментальні дослідження А. Арушанової, А. Богуш, Н. Гавриш, В. Загороднова, Г. Лопатіної, І. Луценко, В. Ляпунової, Г. Чулкової та інших.

В дошкільний період здійснюється поступова соціалізація дитини серед однолітків, а тому комунікативні навички є важливим інструментом для дітей. Відтак визначається необхідність формування чи вдосконалення у дітей діалогічних вмінь та навичок [2].

Діалог є формою спілкування, при якому взаємодія партнерів опосередковується знаками мови. Для ведення діалогу необхідно розвивати у дітей знання мови, вміння словесно виражати свою думку, передавати почуття і встановлювати з партнером відносини в різних комунікативних ситуаціях. При цьому засвоєння діалогічної мови є однією з передумов для подальшого ефективного навчання в школі.

Сучасні заклади дошкільної освіти на даний час займаються питаннями пошуку нових гуманістичних, особистісно-орієнтованих підходів до реалізації нових освітніх тенденцій. І одним з найпопулярніших напрямків на сьогоднішній день у дошкільній освіті вважається ігрова діяльність. Розглядаючи її з точки зору педагогічної значущості, то слід враховувати її універсальність, природу та соціальну спрямованість, не забуваючи також і про корекційні можливості.

На думку педагогів та психологів (О. Запорожець, В. Логінова, П. Саморукова, А. Усова, П. Якобсон) дитяча особистість розвивається в ігровій діяльності, що є найдоступнішою для дитини, оскільки більш за все відповідає її психічним і фізичним особливостям. В ігрових діях розвиваються мовлення дошкільника, його сприймання, почуття, збагачується емоційна

сфера, саме через гру дитина опановує всю систему людських відносин. Гра є провідною діяльністю дошкільника, одним із найцікавіших видів людської діяльності, засобом всебічного розвитку дітей, важливим методом їх виховання та соціалізації [4]. Водночас гра має величезний потенціал щодо спілкування, розвитку діалогічного мовлення. У процесі гри діти перебувають, по-перше, в ігрових стосунках, по-друге – у реальних, які передбачають діалогічне спілкування [3].

В ігрових ситуаціях з предметами та іграшками дитина придумує відповідь за іграшку, розмовляє від її особи, змінюючи інтонацію голосу. Так старші дошкільники вчаться складати діалоги складної структури, що складаються з декількох мікротем. Репліки-реакції старших дошкільників мають широкий смисловий спектр згоди, незгоди, прохання тощо.

В ігровій діяльності діти дошкільного віку здатні домовлятися, придумувати правила гри, вирішувати конфліктні ситуації тощо. Крім того, як відзначають багато авторів, удосконалюється виразність оформлення діалогічного мовлення, використання в ньому всього комплексу засобів інтонаційної виразності (мелодики, інтенсивності, темпу, ритму, логічних словесних наголосів тощо). У діалогічному мовленні в ігровій діяльності дошкільників оптимально використовуються невербальні засоби вираження емоцій, супроводжувані репліками.

Важлива роль у розвитку діалогічного мовлення дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності відводиться педагогу. Завдання вихователя полягає в тому, щоб допомогти дітям встановити ігрову взаємодію, наповнити її цікавим змістом, спонукати до обміну репліками, тобто до діалогу. Серед видів ігор дошкільників, що найкраще сприяють розвитку мовлення взагалі та діалогічних умінь зокрема, виділяють сюжетно-рольові, творчі, театралізовані, режисерські, дидактичні ігри, ігри за сюжетами художніх творів та ігри мовленнєвої спрямованості [2].

Науковці А. Бондаренко, О. Сорокіна серед дидактичних ігор для розвитку діалогічних умінь старших дошкільників виділяють ігри-подорожі, ігри-припущення, ігри-доручення, ігри-бесіди, ігри-загадки, цінність яких полягає у вихованні вміння слухати і чути запитання вихователя, питання і відповіді дітей, в активізації емоційно-розумових процесів (єдності дії, слова, уяви, думки дітей), вміння зосереджувати увагу на змісті розмови, висловлювати судження [1].

Таким чином, особливе значення у розвитку дитини в дошкільному віці відводиться діалогічному мовленню, за допомогою якого формуються міжособистісні відносини, відбувається оволодіння рідною мовою, соціалізація особистості дошкільника. Розвиток діалогічного мовлення дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності є умовою повноцінного розвитку дитини та її активності в спілкуванні з оточуючими людьми. Саме за допомогою гри реалізуються практично всі педагогічні завдання, і розвиток діалогічного мовлення зокрема.

Список літератури:

1. Бондаренко А. К. Дидактические игры в детском саду. Москва: Просвещение, 1991. 160 с.
2. Бортовська А. В. Особливості становлення діалогічної компетентності та її завдання формування в дошкільному віці. Тенденції розвитку психології та педагогіки: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології». 2020. Ч. 2. С. 101-104.
3. Горбунова Н. В. Ігрова діяльність як засіб розвитку зв'язного мовлення старших дошкільників . Теорія та методика навчання та виховання. 2012. Вип. 31. С. 44-56.
4. Любашина В. В. Формування діалогічних умінь у дітей старшого дошкільного віку в іграх за сюжетами художніх творів : дис... канд. пед. наук: 13.00.02. Республіканський вищий навчальний заклад «Кримський гуманітарний ун-т». Ялта. 2006. 238 с.

Осіян І. М.

*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Войналович О. О.
*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії та історії педагогіки*
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

РОЗВИТОК ФАНТАЗІЇ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ: СУТНІСТЬ І ЗМІСТ ПОНЯТТЯ

Проблема розвитку творчої особистості дошкільника перебуває у полі зору сучасних педагогів, її актуальність підтверджується новою редакцією Базового компонента дошкільної освіти (2021). Головною складовою творчої особистості є уява та фантазія, як провідні новоутворення дітей раннього віку, тому вбачаємо метою дослідження теоретичне обґрунтування особливості розвитку фантазії дітей раннього віку.

Дослідження проблеми психічної природи фантазії сягають ще античних часів, причому, досі не існує узагальненого визначення цього складного і багатомірного феномену. У психолого-педагогічній літературі фантазія часто ототожнюється з уявою (В. Роменець) [6, с. 132], а значна частина вчених вважає зазначені поняття синонімами (І. Аманіс, Л. Балацька, М. Зябліцева, Є. Рогов, Ю. Самарін, О. Степанов, М. Фіцула, Л. Харламова) [2, с. 38].

Натомість психологи Р. Немов та М. Смульсон твердять про недоцільність ототожнення уяви та фантазії. Р. Немов додає, що фантазія є певним підвидом уяви. Використання отриманих знань під час фантазування має на увазі їх обов'язкове застосування у системі нових відносин, у результаті чого можуть виникати нові знання [2, с.39].

У педагогічному словнику за ред. С. Гончаренка уява визначається як «психічний процес, що полягає у створенні людиною нових образів, думок на основі її попереднього досвіду» [1, с. 342].

Т. Дуткевич визначає фантазування як різновид дитячої творчості, що тісно переплітається з особистісними новоутвореннями дитини, на основі чого у неї виникають перші мрії про своє майбутнє, про майбутнє всіх людей. Дитячі фантазії ситуативні, нестійкі, зумовлені подіями, що викликали сильний емоційний відгук. [4, с. 254]. М. Кузнецов та Є. Заїка називають фантазію формою в якій реалізуються продукти уяви. «Фантазія – це неправдоподібний (неймовірний, химерний, фантастичний) образ. Фантазією називають і процес створення образу (фантазування), і його продукт (результат цього процесу, неймовірний образ) і навіть властивість особи» [5, с. 29].

Ранній дитячий вік охоплює період від 1 до 3 років і є надзвичайно важливим у житті дитини. Для цього віку характерний швидкий темп фізичного і психічного розвитку. Причому психічний розвиток дитини залежить від змісту і характеру її діяльності та має тісний взаємозв'язок із її фізичним розвитком. Саме у ранньому віці відбувається зародження та розвиток фантазії (Р. Бернс, К. Бюлер, Д. Ельконін, В. Мухіна, Н. Палагіна, В. Слободчиков, Д. Флейвелл та ін.), про що свідчить маніпулювання предметами, включення предметів у ігрову діяльність та розвиток мовлення [3,с. 402].

Спираючись на наведені визначення та розуміння раннього дитячого віку, в контексті нашого дослідження, будемо вважати поняття уяви і фантазії тотожними та розглядати фантазію дітей раннього віку як психічний процес, що полягає у створенні нових образів на підставі власного досвіду. Причому особливістю дитячої фантазії є те, що вона зароджується у предметній діяльності та грі і є передумовою творчої діяльності.

З огляду на те, що фантазія розглядається складовою частиною творчої уяви та креативності, особливого значення вона набуває при формуванні особистості дитини раннього віку, як складова практичної творчості та здатність створювати нове.

Зважаючи на визначення фантазії як психічного процесу, вважаємо доведеним зв'язок фантазії з уявою, увагою, сприйманням, пам'яттю, мисленням та почуттями, що разом із фантазією мають аналітико-синтетичний характер. У психології пізнавальних процесів не вироблено єдиного способу розвитку фантазії. У кожному із запропонованих способів, авторами підкреслюються ті сторони, які, на їх думку, є найбільш яскравими і важливими рисами уяви, що відрізняють її від інших психічних процесів [3, с. 404].

Отже, ефективний розвиток фантазії дітей раннього віку забезпечується створенням сприятливого предметно-розвивального середовища та педагогічного супроводу в умовах закладу дошкільної освіти. Вважаємо, що основною умовою ефективного розвитку фантазії дітей раннього віку є особистісно-орієнтована взаємодія педагога з дитиною у процесі якої відбувається індивідуальний педагогічний вплив на розвиток уяви та фантазії у процесі предметної діяльності та мовлення.

Список літератури:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь. 1997. 375 с.
2. Грузинська І. М. Психологічні умови розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ. 2019. 298 с.
3. Гуріна З. В. Проблема розвитку уяви дошкільника у психолого-педагогічних дослідженнях. Молодий вчений. 2016. № 6 (33). С. 402-407.
4. Дуткевич Т. В. Психологічні особливості розвитку дитячої творчості. Педагогічна освіта: теорія і практика. 2013. Вип. 15. С. 251-256.
5. Кузнецов М. А., Заїка Є. В. Психологія уяви: навч.-метод. посіб. Харків. ХНПУ. 2013. 151 с.
6. Роменець В. А. Психологія творчості: навч. посіб. Київ. Либідь. 2004. 288 с.

Остапчук Ю. В.

*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Войналович О. О.

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії та історії педагогіки*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

СЮЖЕТНО-РОЛЬОВА ГРА ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У дошкільному віці закладаються основи для становлення особистості у всіх сферах її життєдіяльності. Вагомими є передумови засвоєння дітьми моральних цінностей, що забезпечують її гармонійне зростання у суспільстві, дотримання найголовніших норм життя.

Протягом дошкільного дитинства формуються такі моральні якості: почуття власної гідності, сорому, обов'язку, на основі яких можна виховувати у дітей розуміння моральних цінностей добра, справедливості, чесності,

вірності, любові і поваги до людей тощо (А. Богуш, О. Кононко, В. Луценко, С. Нечай).

В теорії та історії педагогіки питання морального виховання дітей та формування у них моральних цінностей вивчали відомі вчені А. Коменський, А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін. У психолого-педагогічній науці останніх років чимало робіт, присвячених висвітленню проблем виховання моральних цінностей у дошкільників (І. Бех, О. Кононко, В. Кузьменко, С. Кулачківська, С. Ладивір, Т. Поніманська). Особливості виховання моральних цінностей у старших дошкільнят розглядаються сучасними вченими А. Богуш, Н. Гавриш, А. Гончаренко, Л. Калуською, С. Ладивір, Л. Лохвицькою, Н. Скрипник.

Важливу роль сюжетно-рольової гри як ефективного засобу морального виховання дітей довели Н. Басюк, Л. Лохвицька, С. Заболоцька, Л. Кравчук, Н. Кушнірик, Л. Соловійова, М. Федорова та ін. Разом з цим недостатньо розглянутим залишається такий аспект проблеми, як виховання моральних цінностей дітей засобами сюжетно-рольових ігор, обґрунтування необхідних психолого-педагогічних умов організації ігрової діяльності дітей для закріплення їх моральних цінностей, формування навичок моральної поведінки. Відповідно метою дослідження є висвітлення особливостей застосування сюжетно-рольової гри як засобу виховання моральних цінностей дітей старшого дошкільного віку.

Моральні цінності є однією з найбільш вивчених категорій ціннісної системи людини у психолого-педагогічних дослідженнях останніх років. У науковій літературі (І. Бех, А. Богуш та ін.) моральні цінності особистості визначаються як єдність моральних знань, принципів і моральних почуттів, що проявляються у вчинках, а також постійне усвідомлення і осмислення особистістю свого морального становища в суспільстві. А. Богуш до моральних цінностей відносить нормативні уявлення про Добро і Зло, справедливість, чесність, ввічливість, чуйність, людські ідеали, норми, принципи життєдіяльності [2, с. 3].

За визначення Л. Лохвицької, моральні цінності визначаються як «частина загальнолюдських цінностей (добро, справедливість, терпимість та ін.), які обумовлюють гармонію суспільного порядку і внутрішню гармонію особистості» [3, с. 105].

При цьому зазначимо, що старший дошкільний вік є найсприятливішим періодом для початку формування моральних цінностей, в якому закладаються основи моральності, формуються уявлення, виховуються почуття, виробляються звички та навички людини. У дитинстві відбувається формування основ ставлення до навколишнього світу, людей, до себе, засвоюються перші моральні норми поведінки.

Великого значення у вихованні моральних цінностей дошкільників надаємо цілеспрямованому педагогічному впливу, успішність якого залежить від вміло обраних засобів і методів морального виховання дітей.

Ефективним засобом виховання моральних цінностей дошкільників є гра, в ході якої діти починають вивчати взаємини та поведінку людей,

усвідомлюють значення моральних цінностей добра і справедливості, засвоюють правила гуманного спілкування, які надалі прагнуть утвердити у повсякденному житті, в ставленні до себе й оточуючих [4, с. 164].

На думку Л. Лохвицької, у моральному вихованні гра забезпечує: ознайомлення з правилами і мотивами поведінки дорослих (але не завжди їх засвоєння); переживання почуттів, відповідних до ролі, що виконується; виконання непривабливих дій, уміння стримувати бажання, оскільки це відповідає ролі; розвиток реальних взаємин [3, с. 22].

Важливе місце у вихованні моральних цінностей дошкільників має сюжетно-рольова гра, що за визначенням М. Федорової розуміється як «образна гра за певним задумом дітей, який розкривається через відповідні події (сюжет) і розігрування ролей» [4, с. 164].

За твердженням Н. Басюк, у процесі сюжетно-рольової гри дошкільники засвоюють норми людських відносин, моральні цінності. Вони самі обирають тему гри, розгортають її сюжет на основі доступного їм досвіду, моральних знань, засвоєних зразків поведінки. Сюжетно-рольова гра показує дитині, що слід враховувати думку однолітків, домовлятися з ними, розвиває моральні почуття, закріплює цінності, та показує рівень їх сформованості на момент ігрової діяльності. Саме тому сюжетно-рольова гра використовується у педагогічному процесі закладу дошкільної освіти для виховання у дітей моральних цінностей і почуттів, розвитку доброзичливості, милосердя, відповідальності [1, с. 2].

При цьому дослідниця М. Федорова наголошує, для того, щоб гра оптимізувала закріплення моральних цінностей, вона має відповідати наступним вимогам: 1) заохочення самодіяльності дитини, обмеження втручання дорослого у гру; 2) акцентування уваги на виявленні гуманних почуттів у грі; 3) надання допомоги дитині у виявленні моральних почуттів; 4) активна позиція кожного учасника гри, що забезпечує усвідомлення рольових характеристик гравця кожною дитиною, надає можливість відчувати себе їм (добрим, уважним лікарем, ніжною, турботливою мамою) [4, с. 169].

Отже, одним з основних засобів виховної роботи з формування моральних цінностей дітей старшого дошкільного віку є гра. Адже тільки в умовах сюжетно-рольової гри діти набувають досвіду гармонійної взаємодії, у них виникають уявлення про моральні форми поведінки, закріплюються морально-етичні цінності.

Список літератури:

1. Басюк Н., Амелічкіна В. Гра як засіб виховання моральних почуттів старших дошкільників. URL: <http://conference.pu.if.ua/forum/files/30112017/6/amel.PDF>.
2. Богуш А. М. Морально–духовні цінності дошкільного дитинства. URL: [http://ird.npu.edu.ua/files/12\(2\).pdf](http://ird.npu.edu.ua/files/12(2).pdf).
3. Лохвицька Л. В. «Скарбниця моралі»: Програма з морального виховання дітей дошкільного віку. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 128 с.

4. Федорова М. А. Сюжетно-рольова гра як засіб виховання моральних цінностей дошкільника. *Сталий розвиток : проблеми та перспективи: зб. наук. праць*. Житомир: «Полісся», 2015. С. 164–170.

Павленко Д. С.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Дорога А. Є
кандидат педагогічних наук, професор
кафедри етики та естетики
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ТРАДИЦІЙ РОДИННО-ПОБУТОВОЇ КУЛЬТУРИ

В сучасній Україні порушено духовну єдність суспільства, змінюються життєві пріоритети підростаючого покоління, відбувається руйнування цінностей старшого покоління, а також деформація традиційних для країни моральних норм і моральних установок, відсутність державної ідеї. І в той же час, поряд з цими негативними явищами, для сучасної України характерні процеси відродження традиційної російської культури, пожвавлення традицій і духовних основ життя народу. У цій ситуації особливо гостро постає проблема виховання особистості, здатної орієнтуватися на духовно значущі норми і цінності (гуманність, патріотизм, громадянськість, духовність та ін.). Українські народні традиції мають значний педагогічний потенціал і можуть служити ефективним засобом духовно-морального виховання.

Поняття «моральне виховання» дуже об'ємне і включає в себе еталони та норми, які супроводжують людину протягом усього її життя. Багато з видатних педагогів вважали, що «серцевиною морального виховання є розвиток моральних почуттів особистості». А Василь Сухомлинський на її основі розробив виховну систему про всебічний розвиток особистості і вважав, що моральність є невід'ємною складовою частиною комплексного підходу до виховання цієї особистості [5].

На думку І. Харламова: «Формування моральності є ні що інше, як переклад моральних норм, правил і вимог у знання, навички і звички поведінки особистості і їх неухильне дотримання» [8]. Головною функцією морального виховання, як тоді, так і зараз є формування у підростаючого покоління моральної свідомості, стійкої моральної поведінки і моральних почуттів, що відповідають сучасному способу життя, сформування активної життєвої позиції, звичку керуватися у своїх вчинках і діях.

Значний внесок в розвиток морального виховання дітей дошкільного віку був зроблений Василем Олександровичем Сухомлинським, який вважав, що «На любові до дітей тримається світ», отже й навчити дітей любити, жаліти, поважати інших, тобто основам моральної поведінки, є однією з важливих цілей виховання. Володіючи не тільки педагогічним, але і літературним талантом, Сухомлинський виклав свій багатий, унікальний досвід, свої філолофсько-педагогічні погляди в численних статтях, книгах, залишив велику рукописну спадщину.

Говорячи про педагогічну спадщину В. Сухомлинського, дослідники багато уваги завжди приділяли її гуманістичній та моральній спрямованості, адже В. Сухомлинський у багатьох працях звертався до понять «людяність», «гуманізм», «людинознавство», як мети й засобу формування особистості. Визначаючи пріоритети цих понять та понять «знання», «навчання», педагог надавав перевагу першим[6].

У дошкільному віці створюються найбільш сприятливі умови для морального виховання дітей. У цей період розширюється і перебудовується система взаємин дитини з дорослими і однолітками, ускладнюються види діяльності, виникає спільна з однолітками діяльність і як результат морального виховання при виконанні всіх умов є поява, усвідомлення та затвердження в особистості певних моральних якостей. Доведено, що чим міцніше сформовані ці якості, чим менше всякого роду відхилень від прийнятих в суспільстві моральних засад спостерігається у особистості, тим вище оцінка її моральної вихованості з боку оточуючих.

Українські родинно-побутові традиції є поєднанням суспільних традицій у тій мірі, в якій вони відображаються в житті сім'ї, та специфічних норм і правил, прийнятих у кожній конкретній родині з унікальними для кожної окремої сім'ї культурно-історичними ознаками. Вони виступають як певні моделі поведінки, культурні зразки та норми моральних відносин. Їх існування у сім'ї залежить від характеру стосунків, діяльності та впливу соціокультурних та педагогічних чинників.

Освітньо-виховна роль українських родинно-побутових традицій полягає у гармонійному поєднанні новаторства у вихованні дітей дошкільного віку з опорою на апробовану спадщину і систему цінностей національної та світової культури, передачі та збереженні матеріальних, духовних і культурних цінностей та закріпленні важливих соціальних форм поведінки і нормативної діяльності. Вони встановлюють активний діалог і міцні стосунки між поколіннями в сімейно-родинному колі, є ефективним способом непрямого впливу на розвиток особистості, збагачують та удосконалюють процес виховання.

Традиція (від лат. *traditio* – передача, оповідання, переказ) – це те, що передається від покоління до покоління як загальноприйняте, загальнообов'язкове, перевірене минулим досвідом, визнане необхідним для забезпечення подальшого існування й розвитку індивіда, колективу, держави, суспільства [3, с. 328]. Мета традиції полягає в тому, щоб закріплювати й відтворювати в нових поколіннях усталені способи життєдіяльності, типи мислення і поведінки. Таку цілісність підтримують передусім традиції.

Завдяки їм зберігається все те, що створює обличчя народу, що відрізняє його від інших народів. Отже, відмовлення від національних традицій рівнозначне відмовленню від своєї національності. Тому поки нація дотримується своїх традицій, можна сказати, що вона справді існує.

Родинно-побутова культура – це збереження рідної мови, продовження заповітів батьків і дідів, вивчення свого родоводу, історії на роду, розвиток (рідного мистецтва, життя за нормами народної моралі, етикету) та ін. Національна система виховання розкриває підростаючим поколінням витoki родинно-побутової культури, зміцнює сім'ю – «націю в мініатюрі». Родинно-побутова культура постійно збагачується і поглиблюється в результаті вдосконалення сімейних стосунків, пізнання духовної спадщини батьків, дідів і прадідів, а також здобутків сучасної науки, досвід інших родин з питань виховання дітей. Ефективним засобом такого родинного виховання є національні свята, звичаї, традиції, в обрядовості яких закладено шанування свого роду.

Чудовим педагогічним засобом вияву уваги до сім'ї, роду, предків, є українські традиції. Це традиційні храмові свята, коли сходиться разом з дітьми й сідає за святковий стіл вся родина; збереження, примноження й передача від покоління до покоління родинних реліквій; фотографії родичів у хаті на стіні, прикрашені вишитими рушниками, або фотоальбоми [7, с. 418]. Родинно-мистецькі традиції (музичні, образотворчі, декоративно-ужиткові) відображають естетичний колорит побуту, доброзичливе ставлення до людей, уміння виробляти вироби, передають з минулого в майбутнє усталені століттями форми, ідеї, образи, теми, формують кодекс народної етики й естетики. Музичні традиції є особливою формою засвоєння навколишньої дійсності, найпотаємнішого й найтоншого стану душі. Вони завжди підтримували бадьорість духу й національну свідомість, розвивали емоційну культуру.

Українська родинна система виховання, яка історично склалася протягом багатьох віків нашим народом, головним об'єктом виховання визначає дитину, а суб'єктами – батьків, родину, громадськість. У результаті виховних дій мільйонів людей сформувався певний педагогічний досвід, який згодом викристалізувався у велику педагогічну мудрість - народну педагогіку. Отже, народна педагогіка є сумою здобутих народом знань і вмінь у справі виховання і навчання. Цілі, завдання і засоби народної педагогіки відображені у фольклорі (казках, легендах, приказках, піснях), а також іграх, мистецтві, музиці, святкових обрядах і традиціях трудового і сімейного виховання.

Одним з найважливіших завдань виховання сучасного покоління дітей дошкільного віку є відродження традицій української родинно-побутової культури, оскільки в її основі – глибока і всеперемагаюча любов (материнська і батьківська), до дітей, шанобливе ставлення до бабусі й дідуся, інших родичів, специфічне, у відповідності з традиційним розумінням українцями краси і затишку, оформлення хати (кімнати, квартири), садиби тощо. Український народ має свої національні пріоритети, які стали загальнонародними

надбаннями. Здобутки рідного народу у різноманітних галузях життя і діяльності мають займати найвищий статус у змісті освіти і виховання.

Список літератури:

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі»/ наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. К.: Світич, 2008. 430 с.
2. Богуш А. М., Лисенко Н. В. Українське народознавство в дошкільному закладі: Навч. посібник для студ. вищ. педагог. навч. закладів. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Вища школа, 2002. 407 с.
3. Педагогічний словник / за ред. Ярмаченка М. Д. Київ: Педагогічна думка, 2001. 514 с.
4. Стельмахович М. Г. Теорія і практика українського національного виховання: посібник для вчителів. Івано-Франківськ: Лілея НВ, 1996. 180 с.
5. Стрелкова Л. П. Психологические особенности развития эмпатии у дошкольников: Автореф. ... канд. психол. наук. Москва: Просвещение, 1987. 20 с.
6. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / Вибрані твори : в 5-ти т. Київ: Радянська школа, 1980. Т. 3. 150 с.
7. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки: Навчальний посібник / Від упорядників, вступні нариси та упорядкув. З. Н. Борисової. Київ: Вища школа, 2004. 511 с.
8. Щетинина А. М. Диагностика соціального розвитку ребенка: Учебно-методическое пособие. Великий Новгород: НовГУ імені Ярослава Мудрого, 2000. 88 с.

Петрусенко А. В.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Войналович О. О.
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії та історії педагогіки
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЛІПЛЕННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

На сьогоднішній день майбутній вихователь повинен мати чітке уявлення про те, що розвиток дитини – надзвичайно складний, багатофакторний процес, в якому помітну роль відіграє мистецтво як специфічна сфера художньо-творчої діяльності людини. Вихователь повинен заглиблюватись у проблеми художньо-естетичного виховання, оскільки вони сьогодні є особливо актуальними. Розв'язати означену проблему можливо за

умов використання в практиці сучасного дошкільного закладу різних форм художнього виховання. Це, насамперед, заняття з художньої праці, народознавства, образотворчої діяльності тощо, що звернені до досвіду естетичної, точніше, художньої діяльності дітей. Педагог має усвідомлювати, що саме ці заняття тісно пов'язані з мистецькою діяльністю, тому одним із завдань є допомога дітям в досягненні художнього задуму твору, з'ясуванні основних засобів художньої виразності, що виражаються, по-перше, необхідністю взаємозв'язку форми предмета з його функціональним призначенням, по-друге, співвідношенням форми й матеріалу [4, с. 131].

У сучасних дослідженнях із ліплення скульптор І. Гінцбург говорив, що в сім'ї образотворчих мистецтв ліплення грає ту ж роль, як і арифметика в математичних науках. Це азбука уявлення про предмет. Це як перше читання [1, с. 45]. Н. Халезова наголошувала, що під час роботи з пластиліном дитина отримує естетичну насолоду від її пластичності, об'ємності, від форм, які виходять у процесі ліплення. Одночасно дитина усвідомлює властивості пластиліну, знайомиться з об'ємною формою, будовою і пропорціями предметів, у неї розвивається точність рухів рук і окомір, формуються конструктивні здібності. Якщо цей вид діяльності правильно організований, то ліплення може стати улюбленим заняттям дітей [5, с. 67].

Ліплення - вид образотворчого мистецтва, у якому, так само як і в інших його видах, художник передає своє світобачення, втілюючи його в пластичних образах. Оволодіння образотворчими та технічними засобами є доволі складним для малюка, і це спонукає педагога особливо відповідально добирати матеріал для ліплення [6, с. 3]. Ліплення - це створення об'ємних і рельєфних образів із таких пластичних матеріалів, як пластилін, тісто, глина, віск. Зображення предметів у ліпленні є для дитини простішим, ніж у малюванні. Тут вона має справу з реальним об'ємом, де не треба вдаватися до умовних засобів зображення [6, с. 3].

Заняття з ліплення в наш час стає все популярнішим в дитячому садку. Це не тільки приємне дозвілля, а й ціла область творчості, в якій є свої види і техніки. Воно завойовує все більшу увагу педагогів, оскільки дозволяє вирішувати безліч розвиваючих і освітніх завдань в процесі гри. Але особливо важливим є те, що дитина має можливість власними руками виготовити чудовий твір мистецтва [3].

Вихователю важливо пам'ятати, що в групі молодшого дошкільного віку цей вид творчості націлений не стільки на результат, скільки на отримання позитивних емоцій, розвиток інтересу у дітей і бажання вдосконалювати навички [2]. Діти молодшого віку опановують елементарними вміннями та навичками під час короткострокових індивідуальних або групових занять. Щоб заняття проходило в цікавій формі, матеріали повинні бути якісними, а інструменти – зручними [2].

Для дитини важливо, щоб продуктивна діяльність була цікавою і приносила задоволення. У молодшому дошкільному віці дитині приносить радість сам процес створення, але якщо результат не відповідає очікуванням дитини, то інтерес до діяльності може бути втрачений. Таким чином, потрібно збагачувати розвивальне предметно-просторове середовище різноманітними

матеріалами для ліплення і знайомити дітей з варіантами їх використання, як на заняттях, так і у вільної діяльності дітей.

Отже, в процесі формування навичок ліплення у дітей розвиваються мислення, увага, уява, пам'ять, мовлення. Саме тому завдання вихователя – стимулювати інтерес, бажання формувати навички ліплення у дітей молодшого дошкільного віку.

Список літератури:

1. Гинцбург И. Воспоминания. Статьи. Письма. Ленинград: Художник РСФСР, 1964. 278 с.
2. Куровський Д. Божий дизайн: кисть людини. *Сокрытое сокровище*. URL: <https://sokrsokr.net/bozhiy-dizayn-kist-cheloveka/> (дата обращения: 16.03.2021).
3. Невзорова С. Контурна пластилінографія «Дари осені». URL: <https://vseosvita.ua/library/konturna-plastilinografia-dari-oseni-358332.html> (дата звернення: 21.03.2021).
4. Старовойт Л. В. Художньо-естетичне виховання дошкільників засобами ліплення. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія*. 2015. № 43. С. 131-135. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nzvdpu_pp_2015_43_33 (дата звернення: 21.03.2021).
5. Халезова Н. Б. Декоративная пластика и декоративная лепка в детском саду. Москва: Сфера, 2005. 114 с.
6. Яковлева Н. В. Ліплення. Конспекти занять для роботи з дітьми 4-5 років. Харків: Ранок, 2009. 64 с.

Рудих Н. І.

*студентка І-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Лобанчук О. А.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри етики та естетики

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ПОЧУТТІВ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБОМ НАРОДНОЇ КАЗКИ

Період дитинства – це час, коли відбувається формування людини, становлення її як особистості. У цю пору у дитини накопичується багаж знань

про оточуючий її світ, про моральні норми; формуються звички. У дошкільний період у дитини відбувається утворення моральних навичок, отримання морального досвіду, що сприяє моральному самовизначенню і становленню самосвідомості дитини.

Проблема формування моральних почуттів - одна з актуальних проблем сучасної педагогіки дитинства. У державному стандарті дошкільної освіти сформульовані завдання розвитку у дітей емоційної чуйності, співпереживання, здатності до засвоєння норм і цінностей, прийнятих у суспільстві, формування шанобливого ставлення і почуття приналежності до своєї сім'ї і до товариства дітей і дорослих в суспільстві.

У науково-педагогічній літературі моральність (лат. *Moralis* – моральний) трактується як одна з форм суспільної свідомості. Сукупність принципів та норм поведінки, що охоплюють відносини людей один до одного і до суспільства [4].

Специфіка моральних почуттів визначається моральним пізнанням навколишнього культурного простору. В процесі пізнання формується індивідуальна ціннісно-сміслова установка особистості, що включає когнітивний, емоційно-оцінний і поведінковий компоненти, яке на основі загальнолюдських цінностей, забезпечує особистості орієнтацію і повноцінне функціонування в сучасному багатонаціональному соціумі. Представлене поняття носить загальний і принципний характер, і має на увазі певне уточнення стосовно до різних вікових груп людства.

Формування моральних переживань зумовлюється появою позитивної емоційної спрямованості дитини на іншу людину (дорослого чи однолітка). Взаємодія в системі дитина – дитина у дошкільному віці є визначальною і справляє вирішальний вплив на формування властивостей особистості, які виявляються у ставленні до довколишніх людей: товариськість, чуйність, доброзичливість, терпимість, чемність тощо. Тобто, ставлення дошкільника до всіх сторін навколишньої дійсності завжди опосередковується його ставленням до інших людей – однолітків і дорослих та сприяє формуванню моральних почуттів (В. Котирло, Ю. Приходько) [2].

Таким чином, у дошкільному віці у дітей складаються перші моральні судження і оцінки, початкове розуміння суспільного сенсу моральної норми, формуються не тільки моральні почуття, а й якості.

У вихованні дітей дуже велике значення казки. Казка формує у дитини уявлення про добро і зло, про щастя, про справедливість, про любов, про красу, вчить співчуття і співпереживання, змушує замислитися над тим, що є добре, а що погано. У своїй грі дитина використовує вже знайомі казкові сюжети, приміряючи на себе образ героя, закріплюючи при цьому його модель поведінки, переносячи її в реальне життя і керуючись їй у взаємодії зі світом. Особливості характеру головного героя дозволяють дитині вжитися в образ персонажа, зануритися в його переживання, провести аналогії з собою, пережити разом з ним захоплюючі пригоди. Від того, які казки дитина читала в дитинстві, залежить її подальше формування як особистості.

У реальному житті та взаєминах із близькими людьми закріплюються моральні поняття (чесність, доброта, людяність), яскраво представлені в образах героїв, які регулюються бажаннями і вчинками дитини. Живе протиставлення добра і зла, фантастичні образи, характерні причинно-наслідкові зв'язки та події, доступні для розуміння дитини, – все це робить казку особливо цікавою і хвилюючою для дітей. Вона є цінним інструментом розвитку морально здорової особистості дошкільника [3, с. 361].

Старші дошкільнята розуміють моральну сторону народних казок. Негативна моральна сторона вчинків героїв викликає різкий протест і обурення. Діти свідомо стають на бік добра. У віці 3-7 років у дітей складаються етичні еталони-зразки, які містять більш-менш узагальнене уявлення про позитивну або негативну поведінку в життєвих ситуаціях. Дошкільник співвідносить свою поведінку не тільки з конкретним дорослим, але і з узагальненим поданням. Тобто зовнішній зразок поведінки дорослого переходить у внутрішній план, розширюючи можливості морального розвитку особистості.

У старшого дошкільника формуються узагальнені уявлення про дружбу, взаємодопомогу, відданість, доброту. Певний стиль казок розкриває дошкільнятам шлях наочно-образного і наочно-дієвого осягнення світу людських взаємин, що цілком адекватно психологічним особливостям дітей [1, с. 204].

Розуміння і проживання через казку дають можливість дитині розпізнати та визначити особисті переживання і власні психічні процеси, усвідомити їхній зміст і важливість кожного з них.

Народні казки, вводячи дитину у сферу фантастичних подій, перетворень, що відбуваються з героями, висловлюють глибокі моральні ідеї. Вони вчать доброзичливим стосункам із людьми, демонструючи високі емоції та прагнення.

У вчинках і діях казкових героїв протиставляються працьовитість і лінощі, добро і зло, хоробрість і боягузтво. Дошкільнят часто притягують ті герої, яким характерні: чуйність, любов до праці, рішучість. Діти радіють, якщо перемагає добро, коли герої долають труднощі та настає щасливий фінал [5, с. 43].

Мова казки, особливо народної, доступна дитині, вона ставить і допомагає їй вирішити моральні проблеми, адже всі казкові герої мають чітку моральну позицію. У процесі використання різних видів казок доцільно використовувати такі педагогічні та методичні методи і прийоми: читання, переказування, розгляд ілюстрацій, розмальовування і малювання персонажів казок, використання ігор-драматизацій, самостійне складання казок, що сприяють формуванню етичних і моральних норм поведінки дошкільника в повсякденному житті.

Список літератури:

1. Богуш А.М., Лисенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному закладі. Київ : Вища школа, 1994. 398 с.

2. Котырло В. К. Детерминация переживаний детей, мотивация совместной деятельности. Формирование взаимоотношений дошкольников в детском саду и семье / под ред. В. К. Котырло, Ю. А. Приходько. Москва, 1987. С. 52-70.

3. Лисенко Н.В. Етнопедagogіка дитинства. Київ : Видавничий дім «Слово», 2011. 720 с.

4. Педагогическая психология / под ред. Н.В. Ключевой. Москва: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. 400 с.

5. Пропп В.Я. Мифология сказки. Исторические корни волшебной сказки. Москва, 2000. 204 с.

6. Титаренко Т. М. Функции эмоций в нравственном развитии дошкольника : ав-тореф. дисс. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогическая и возрастная психология». Киев, 1979. 25 с.

Сидоренко Є. М.

*студентка І-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Цвєткова Г.Г.

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і психології
дошкільної освіти*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

На сьогоднішній день формування національно-культурної ідентичності є вельми актуальним у вивченні дошкільної педагогіки і психології, бо саме особистість зі сформованою системою цінностей, світоглядних позицій, поглядів, переконань, ідеалів, мотивів, стимулів, традицій, ментальності є основою для формування української державності та знаряддям змін у всіх сферах суспільного життя.

При вивченні питання про основи патріотизму у дітей старшого віку було виявлено, що багато вчених минулого і сучасності присвятили праці цій проблемі. Зокрема, М. Погонєць, К. Ушинський та інші у своїх працях приділяли велику увагу вихованню любові до своєї землі, рідної мови, поваги до історичного минулого, формуванню національної самосвідомості. Сучасні науковці (О. Вирщиків, Л. Ільїна, С. Карібалієва, О. Кузнецова, Г. Посоховата ін.) також значну увагу приділяють обґрунтуванню теоретико-методичних засад виховання основ патріотизму. Психологічним механізмам формування і

розвитку особистості, які є рушійними у вихованні основ патріотизму, присвячені дослідження В. Бачевский, М. Бузький, А. Вирщико, Г. Костюка, О. Леонтьєва та інших.

Основний акцент у формуванні національно-культурної ідентичності є забезпечення процесу розвитку особистості дошкільника. Аналіз нормативних документів: Закон України «Про дошкільну освіту», Державної національної програми «Освіта. Україна ХХІ століття», Конвенції ООН про права дитини, Концепцію виховання дітей та молоді в національній системі освіти, Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності свідчить про те, що одним з найважливіших педагогічних завдань, є виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля.

Безпосередньо, основні методи і засоби ознайомлення з рідним краєм дітей старшого дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти, що сприяють вихованню основ патріотизму у дітей є тематичні заняття. Для того щоб ознайомити дітей з рідним краєм потрібно: привчати дітей самостійно аналізувати побачене, робити узагальнення, висновки; організовувати спостереження в поєднанні із засвоєнням доступних знань, що також сприяють розвитку образного і логічного мислення дитини; використовувати дитячу художню творчість; організовувати спостереження навколишньої дійсності; поєднувати спостереження з читанням художніх творів, слуханням музики, розгляданням картин та ілюстрацій до книг; демонструвати дітям основні права і обов'язки людини; добре знати зміст, особливості організації та керівництва всіма видами діяльності дітей (заняттями, працею, грою), а також вміти поєднувати їх в єдиному педагогічному процесі, підпорядкувавши єдиному завданню; повідомляти певні знання про історію країни; організовувати ігри, які сприяють вирішенню завдань виховання основ патріотизму; застосовувати ігрові прийоми, які важливі як для підвищення пізнавальної активності дітей, так і для створення емоційної атмосфери заняття.

Залучення дітей старшого дошкільного віку до рідного краю буде успішно, якщо забезпечується активна пізнавальна, ігрова та художня діяльність дитини. Ця діяльність пов'язана з включенням дітей в розшифрування знаків і символів, закладених в архітектурі рідного міста, стимулюванням запитальною активністю дошкільнят. Важливо використовувати форми і методи, що викликають розвиток емоцій і почуттів дітей по відношенню до рідного міста, що сприяють прояву активної діяльної позиції: безпосереднє пізнання пам'яток рідного міста на прогулянках і екскурсіях, читання творів дитячої літератури, в якій представлена художньо-естетична оцінка рідного краю.

Отже, формування основ національно-культурної ідентичності у дітей старшого дошкільного віку у процесі ознайомлення з рідним краєм полягає, перш за все, в необхідній логічній взаємозв'язку різних сторін цього процесу, а

також поповнення знань про рідний край, щоб викликати у дітей інтерес, розвинути допитливість. Виховання патріотизму у дітей старшого дошкільного віку у процесі ознайомлення з рідним краєм включає в себе залучення дітей до культурної спадщини, свят, традицій, народно-прикладного мистецтва, знайомство з родиною, історією, членами сім'ї, родичами, предками, родоводу, сімейними традиціями, проведення цільових спостережень за станом об'єктів в різні сезони року, організація творчої продуктивної, ігрової діяльності дітей. Безпосередні спостереження в поєднанні із засвоєнням доступних знань сприяє розвитку образного й логічного мислення дитини. Так вирішуються завдання не тільки пізнавальні, естетичні, але в кінцевому рахунку і моральні.

Список літератури:

1. Аль-Хамадані Н.Д. Патріотичне виховання дітей дошкільного віку як пріоритетний напрямок сучасної національної освіти: *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. №7 (296), С. 180-186.
2. Житная І.В. Педагогическая поддержка социально-коммуникативного развития детей дошкольного возраста. *Известия Южного Федерального университета*. 2015. №5. С. 94-101.
3. Філімонова Т. В. Національно-патріотичне виховання особистості як педагогічна проблема. Херсон 2016. Вип. 69. С. 138-142.

Слесарєва Н. В.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Козак Т. В.
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки і психології
дошкільної освіти
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

НАРОДНА КАЗКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ПОЧУТТІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема формування морального розвитку дошкільників завжди займала важливе місце в педагогіці. Старший дошкільний вік є періодом активного освоєння етичних норм, правил, становлення моральних почуттів і нахилів. Найбільш важливим етапом у формуванні механізмів поведінки та діяльності є розвиток індивідуальності дошкільника загалом. Це зумовлено значними змінами, які відбуваються в емоційно-вольовому, розумовому

розвитку дітей, розвитку мотиваційної сфери, спілкуванні з однолітками та дорослими, особливо придбаним рівнем моральної культури. Саме тому зростають можливості формування моральних почуттів старших дошкільників.

Закон України «Про дошкільну освіту», Базовий компонент дошкільної освіти в Україні [1], програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкільня» визначили сучасні ідеали виховання, які повинні стати основою відтворення духовно-морального потенціалу нації. Головна мета виховання, визначена в Концепції національного виховання, полягає у передачі молодому поколінню багатств духовної культури народу. Зважаючи на це, найважливішим завданням вітчизняної педагогіки є формування високоморальної особистості шляхом виховання моральних почуттів. Багатогранність і значущість їх виховання у становленні особистості зумовили посилену увагу до вивчення цієї проблеми. Враховуючи особливості становлення особистості у дошкільному віці, педагоги (І. Бех, А. Богуш, О. Бондаренко, О. Кононко та ін.) та психологи (О. Запорожець, Д. Ельконін, Е. Еріксон, О. Кононко та ін.) важливого значення надають казці як ефективному психолого-педагогічному засобу морального виховання дітей, також вони зазначають, що казка несе у собі потужний поштовх приємних емоцій для дітей, які супроводжуються виховним змістом у вигляді позитивного прикладу для наслідування. Вона в різних формах передає дітям народну мудрість, загальнолюдські моральні ідеали.

У ХХ ст. склалися такі види казок, однорідні за складом персонажів, за мотивами і сюжетами, прийомами побудови та іншими стильовими ознаками: казки про тварин (тваринний епос); чарівні (або чудесні) казки; соціально-побутові казки.

На думку дослідників, А. Богуш [2], О. Веракса [3], Е. Смирнова [4], впровадження казки як засобу формування моральних почуттів в освітній процес ЗДО буде ефективним якщо:

- використовувати казки у процесі спілкування з дітьми в різних видах діяльності в контексті вирішення завдань морального виховання;
- використовувати наочність у процесі роботи з казкою;
- застосовувати казки у системі: на початковому етапі – використовувати короткі казки, уривки з казок про певні моральні якості; надалі – використання казок більш складного морального змісту, які показують не окрему рису, а певний характер героя, його типаж;
- підкріплювати отримані знання, уміння та навички читанням казок вдома тим самим досягаючи єдності позицій педагогів і батьків стосовно використання казок у процесі морального виховання дітей.

Методику використання казок у процесі морального виховання дітей дошкільного віку вчені пропонують реалізовувати у єдності трьох напрямів, а саме: робота з дітьми, робота з вихователями та батьками, що забезпечує повноцінний розвиток моральної свідомості дошкільника. Використання казки як засобу морального виховання здійснюється за допомогою таких методів, як: приклад головного героя казки, наслідування позитивної поведінки головного

героя казки, спільна гра (розігрування позитивних ролей головних героїв казки) тощо. При використанні засобів казки у моральному вихованні старших дошкільників необхідно враховувати також специфіку дитячої літератури та дитячого фольклору. Їх доцільний вибір проявляється в яскраво вираженому виховному спрямуванні, відповідності тем, образів, ідей віковим особливостям дітей, поєднанні словесного матеріалу з елементами гри та самостійної дитячої творчості [4, 58].

Таким чином, у казках відображені усвідомлені і неусвідомлені проблеми людини протягом усього життя, а також показаний процес вирішення цих проблем. Мова казки доступна дитині, саме казка проста і в той же час загадкова. Вона сприяє розвитку уяви, а це необхідно для вирішення дитиною власних проблем. Стиль казки зрозумілий дитині. Дошкільник ще не уміє мислити логічно, і казка ніколи не обтяжує дитину якимись логічними роздумами. Дитина не любить настанов, і казка не вчить її напряму. Казка пропонує дитині образи, якими вона насолоджується, непомітно для себе засвоюючи життєво важливу інформацію. Казка ставить і допомагає вирішити моральні проблеми. У ній всі герої мають чітку моральну позицію.

Таким чином, можна зробити висновок, що народна казка активно впливає на почуття і розум дитини, забезпечує розуміння та сприйняття моральних норм як єдиних правильних варіантів поведінки. Саме народна казка допомагає вирішити моральні норми, адже всі казкові герої мають чітку моральну поведінку. У процесі використання народної казки слід використовувати методи: читання, аналіз героя, переказування казки, розмальовування героя тощо.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор, член-кореспондента НАПН України – Піроженко Т.; Авт. кол-в: Байєр О., Безсонова О., Брежнєва О., Гавриш Н., Загородня Л., Косенчук О., Корнєєва О., Лисенко Г., Левінець Н., Машовець М., Мордоус І., Нерянова С., Піроженко Т., Половіна О., Рейпольська О., Шевчук А. Практика управління дошкільним закладом. № 1. 2021.

2. Богуш А. М. Українське народознавство в дошкільному закладі : навч. посіб. для студ. вищих пед. навч. закл. 2-ге вид., переробл. І допов. К. : Вища школа, 2002. 408 с.

3. Веракса О. Про користь чарівної казки: психоаналітичний підхід. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2010. № 10. С. 63-65.

4. Смирнова Е. Співвідношення безпосередніх та опосередкованих побудників моральної поведінки дітей. Питання психології. 2001. №1. С. 56-63.

Старостенко С. А.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Шевченко А. Ф.
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії та історії педагогіки
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНИХ ВЗАЄМОСТОСУНКІВ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасний світ характеризується збільшенням різних небезпек і загроз для людства: агресією, жорстокістю, нетерпимістю, військовими конфліктами й руйнуванням інституту сім'ї. Гуманна атмосфера завтрашнього суспільства закладається наразі в закладі дошкільної освіти, толерантний вихованець сьогодні – це гуманне суспільство завтра. Необхідна цілеспрямована педагогічна робота із закладання основ толерантності особистості в процесі виховання юного покоління. Найкращим способом тут є реально навчати дітей толерантності в різних ситуаціях родинного та дитсадкового життя, примушуючи їх щодня вникати у розуміння іншої, не подібної до себе людини, перейматися до неї співчуттям, пізнавати її проблеми і способи дії, привчатись не тільки допомагати, а й реально взаємодіяти в конкретних ситуаціях. Виховання толерантності має бути метою діяльності усіх соціальних інститутів, включаючи родину, заклад дошкільної освіти, школу.

У сучасній педагогічній науці проблема виховання толерантності досліджується у різних аспектах: загальні питання педагогіки толерантності (Т. Поніманська, М. Рожков, А. Сиротенко, Л. Шайгерова та ін.); питання виховання толерантності (Т. Білоус, О. Кащенко, Б. Рієрдон, І. Сквородкіна, О. Скрябіна, П. Степанов та ін.); підготовка майбутніх педагогів до виховання толерантності у дітей дошкільного віку (Н. Гавриш, В. Ляпунова). Аспектам виховання толерантності у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку присвячені дослідження І. Беха, А. Богуш, А. Гончаренко, О. Кононко, О. Матвієнко, Т. Поніманської, Ю. Приходько, Н. Скрипник, К. Щербакової.

Вивчення контенту програмових документів дозволяє зробити висновок: у них звертається увага на поняття, близькі до толерантності – емпатія, дружба, взаємини тощо. Натомість акценту на впровадження системи заходів, що формували би толерантність у дітей дошкільного віку, на жаль, наразі не спостерігається.

Теоретичний аналіз психолого-педагогічних джерел щодо специфіки формування толерантності дошкільників засвідчив, що цей вік є сензитивним для розвитку і становлення толерантних взаємостосунків завдяки низці

вікових і психологічних утворень, провідних мотивів поведінки та характерних проявів у взаємостосунках із іншими. Було з'ясовано, що моральна позиція дошкільника розкривається у формах і змісті його ставлення до партнера по спілкуванню. Усвідомлення результатів учинку, співставлення їх з уявним еталоном викликає емоційний відгук у дошкільника (переживання, захоплення, схвалення, осуд тощо), а в подальшому трансформує застосування цього еталону.

Спостереження за дошкільниками засвідчили, що вони завжди намагаються контактувати з тим, з ким їм цікавіше гратися, спілкуватися, хто їм може розповісти щось нове чи володіє уміннями і навичками, необхідними для певної діяльності, які цікавлять їх на даний момент. І, зазвичай, такою людиною стає дорослий, а пізніше однолітки чи старші діти. Дошкільник очікує від своїх друзів підтвердження своїх знань та умінь, права на рівноправність у спільній діяльності. А вибіркоче ставлення до однолітків свідчить, що вони сприймаються ним як міра для порівняння себе і як доступний еталон, якого він прагне досягти. Отже, стосунки з однолітками допомагають дитині оцінити зрозуміти свою значущість, стати більш впевненим у собі. Адже, уявлення про власний емоційний стан, передбачення наслідків своїх вчинків (самозвинувачення, самосхвалення і т.п.), тобто моральна самооцінка є початковим етапом розвитку потреби у моральній поведінці. Основним психологічним механізмом, що допомагає дитині сприймати себе (та й інших теж) є дитячі емоції. Отримані позитивні враження і емоції є стимулом для самостійного відтворення дитиною доброзичливої поведінки, вияву гуманних почуттів, уважності та чуйності до інших.

Важливою умовою розвитку позитивного емоційного ставлення до себе та інших є формування у дитини регуляції поведінки – вміння стримувати себе, здатність діяти свідомо, а не імпульсивно, оцінювати і враховувати позицію інших. У цьому випадку дитині необхідно провести складний процес самооцінки і усвідомлення [1, с. 63]. Ці важливі утворення можливі при правильному педагогічному впливі на формування взаємостосунків дитини з іншими.

Іншою важливою особливістю прояву толерантних стосунків у дошкільників є їхня природна відкритість іншим людям. У дітей цього віку ще не до кінця сформовані стереотипи: правильно – неправильно, добре – недобре, норма – відхилення і та ін. Тут важливо навчити дитину сприймати «іншого», його точку зору, але й уміти зберегти свою думку. Науковими дослідженнями доведено, що дошкільник здатен безкорисливо підтримати однолітка, допомогти йому, довірити свої таємниці. Дитина дошкільного віку може виділити чесноти ровесника, тим самим мотивувати свої взаємини з ним. А неприязнь до інших, пояснюється критичним аналізом вчинків, ознак зовнішності, взаємин з ними [2, с. 71]. Це дає підстави вважати логічним виділити серед особливостей толерантних стосунків дошкільників справедливе безкорисливе ставлення один до одного, яке базується на рівноправності кожної особистості. Ця якість у дошкільному віці виявляється

у справедливому розподілі обов'язків під час трудової діяльності, ролей під час ігрової діяльності. Адже дитина вже може окреслити свої прихильності, визначаючи чесноти ровесника і мотивуючи свої взаємини з ним, висловити критику на вчинки, ознаки зовнішності, взаємини дитини з іншими.

Було узагальнено особливості прояву стосунків дітей з іншими і встановлено, що виховання толерантних взаємостосунків дошкільників – це процес формування під впливом спеціально створених педагогічних умов особистості дошкільника, здатної до свідомих характерних проявів (безкорисної турботи та чуйності; доброзичливих емоційних проявів та емпатії; рівноправного та поступливого ставлення до інших; позитивного прийняття себе та стриманого відстоювання своїх позицій), які виявляються у спілкуванні, вчинках та спільній діяльності.

Таким чином, саме усвідомлене володіння правилами толерантної взаємодії, емоційне та ціннісне ставлення до власних і чужих почуттів, досвід терпимої і компромісної взаємодії в різних життєвих ситуаціях дадуть можливість виховати толерантну особистість дошкільника у взаємодії з іншими.

Список літератури:

1. Ляпунова В. А. Психолого-педагогічні умови формування толерантності у дітей старшого дошкільного віку. Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія». Харків, 2016. Вип. 52. С.60-69.

2. Молчанова А.О. Толерантність як ціннісна основа професійної діяльності педагога: посібник. Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. 2013. 188 с.

Топалова М. Б.

асистент кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Довбня С. О.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: СУТНІСТЬ І ЗМІСТ ПОНЯТТЯ

Особливості підготовки майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти ХХІ століття до професійної діяльності є надзвичайно актуальною

проблемою. Сучасна дошкільна освіта вимагає нову високо професійну генерацію майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, зокрема: з особистісною зрілістю, широким світоглядом, високим рівнем освіченості, а також практичною здатністю створювати освітнє середовище, будувати суб'єкт-суб'єктні взаємини з вихованцями на засадах партнерства, із готовністю до розуміння себе та іншого та конкретної ситуації буття [1].

Провідні напрями розвитку сучасної системи вищої освіти в Україні задекларовано в загальнодержавних нормативних документах: Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про дошкільну освіту» (2001), Галузевої концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013), Концепції розвитку освіти України на період 2015 – 2025 рр. (2014), Указу Президента України «Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013), проекту Концепції розвитку педагогічної освіти (2017) та ін.

Теоретичні основи наукового осмислення сутності феномену й інтерпретації змісту та структури професіоналізму можна знайти в роботах І. Багаєвої, Н. Кузьміної, А. Маркової, В. Синенко, Т. Рудневої та ін.

Аналіз наукового фонду засвідчив, що проблема дослідження представлена працями багатьох сучасних учених: професійною підготовкою фахівців (А. Алексюка, М. Євтуха, В. Кушніра та ін.); майстерністю та професіоналізмом майбутнього викладача вищої школи (Н. Гузій, С. Вітвицька, О. Дубасенюк, Г. Цветкова та ін.); підготовкою майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (Л. Артемова Г. Беленька, А. Богущ, Н. Грама, Т. Жаровцева, Л. Зданевич, Т. Танько, Т. Поніманська, В. Нестеренко).

Ключовою категорією дослідження є поняття «професіоналізм педагога». У педагогічному тлумаченні професіоналізм педагога розглядається як сукупність психофізіологічних, психічних та особистісних змін, що відбуваються в людині у процесі оволодіння знаннями та довготривалої діяльності і забезпечують якісно новий, вищий рівень вирішення складних професійних завдань [3, с. 120].

Психолого-педагогічний аналіз з досліджуваної проблеми засвідчив, що основним важелем у структурі професіоналізму постає професійна компетентність як одна з провідних якостей сучасного фахівця, що передбачає низку якостей, які є необхідними сьогодні кожному фахівцю. Це, такі якості особистості як самостійність, здатність приймати відповідальні рішення, творчий підхід до будь-якої справи; уміння доводити справу до кінця і постійно вчитися, гнучкість мислення; абстрактне, системне й експериментальне мислення; уміння вести діалог; комунікабельність; здатність до співробітництва тощо [4, с. 69].

Суттєвим явищем для проблеми підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є монографічне дослідження Г. Цветкової «Професійне самовдосконалення викладачів гуманітарних дисциплін вищої школи», у якому педагогічний професіоналізм передбачає набір професійних властивостей та якостей особистості педагога, що відповідають вимогам

педагогічної діяльності. До засобів, якими має володіти майбутній вихователь закладу дошкільної освіти відносять:

- інтелектуальні (кмітливість, професійне спрямування сприйняття, пам'ять, мислення, уява, прояв та розвиток творчих здібностей дітей);
- моральні (любов до дітей, віра в їх можливості та здібності, педагогічна справедливість, вимогливість, повага до вихованця – все, що складає основу професійної етики педагога);
- духовні (основа його загальної та педагогічної культури).

Високий рівень підготовки майбутніх вихователів ґрунтується на основі високого рівня професіоналізму, педагогічному досвіді й загальній та професійній культурі педагога. Необхідними умовами педагогічної майстерності є гуманістична позиція, особистісні та професійні риси педагога [5, с. 251].

На основі вище зазначеного, визначено компоненти професіоналізму майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти, а саме: творча активність, самоорганізація творчої самостійності, розширення самосвідомості, стійке усвідомлене прагнення до творчого особистісного та професійного саморозвитку й самовдосконалення, що здатні стимулювати й регулювати його творчу педагогічну діяльність [4, с. 70].

Отже, вивчення джерельної бази дослідження дало можливість розкрити сутність і зміст поняття «професіоналізму педагога» – як результат майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, самонавчання, роботи над собою, над своїм образом, над своєю педагогічною позицією, який виражається рівнем володіння фаховою компетентністю, прагненням постійного самовдосконалення, сформованістю професійно необхідних якостей особистості та ієрархією ціннісних орієнтацій [2, с 104].

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція) (дата оновлення: 21.01.2021 р.) URL:

https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Гузій Н.В. Професіоналізм учителя-вихователя як педагогічна категорія. Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер: Педагогіка і психологія. Зб.статей: вип.4. Київ : Педагогічна преса, 2002. С. 103-108.

3. Загородня Л. П., Титаренко С. А. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу Суми : Університетська книга, 2010. 319 с.

4. Кравченко В. М. Теоретичні засади формування педагогічного професіоналізму майбутніх викладачів вищої школи. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Херсон : 2016. С. 68-71

5. Цветкова Г.Г. Професійне самовдосконалення викладачів гуманітарних дисциплін вищої школи: монографія. Слов'янськ : Вид-во Б.І. Маторіна, 2014. 478 с.

Харлан А. В.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Лобанчук О. А.
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри етики та естетики
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність даної теми з кожним роком все більш загострюється, адже найболючішим питанням сучасності є екологічні проблеми людства. Тому на сучасному етапі складних відносин суспільства зі світом природи найголовнішим завданням освіти є виховання екологічної культури кожного громадянина України, а саме в дошкільному віці закладаються основи екологічної свідомості, екологічної культури, що впливають на поведінку та діяльність людини у природі.

Питання екологічного виховання, формування базових екологічних уявлень у дітей дошкільного віку, ціннісного ставлення до природи вивчалися багатьма визначними українськими та світовими педагогами, психологами, філософами: Я. Коменський, В. Сухомлинський, Й. Песталоцці, Д. Локк, Ж. Руссо, С. Русова, Л. Міщик, С. Ніколаєва, З. Плохій, Л. Венгер, Л. Виготський, В. Давидов, О. Запорожець, В. Мухіна, С. Рубінштейн, Г. Беленька, В. Гапченко, О. Половіна, Л. Гаращенко, Н. Горопаха, Н. Лисенко, М. Роганова, Т. Поніманська.

Метою даної роботи є вивчити, проаналізувати та науково обґрунтувати педагогічні умови формування у дітей старшого дошкільного віку ціннісного ставлення до природи.

Ціннісне ставлення до природи є однією з складових екологічного виховання, яке являє собою формування в людини свідомого сприйняття навколишнього світу, почуття особистої відповідальності за діяльність, що пов'язана з перетворенням навколишнього середовища природного, впевненості в необхідності дбайливого ставлення до природи, розумного використання її багатств.

Екологічне виховання – це система педагогічної діяльності, спрямована на розвиток у дітей екологічної культури. Екологічне виховання дошкільнят – це не лише подання відповідних знань, а й формування у дітей екологічної компетентності, усвідомлення екологічної цінності природного середовища у єднанні з людиною. Головне завдання екологічного виховання полягає в

нагромадженні, систематизації, використанні екологічних знань, вихованні любові до природи, бажанні берегти і приумножувати її, у формуванні вмінь і навичок діяльності в природі. Адже світ природи є середовищем існування людини, тому вона має бути зацікавлена в збереженні його цілісності, чистоти, гармонії. Екологічне виховання неможливе без уміння осмислювати екологічні явища, робити висновки щодо стану природи, виробляти способи розумної взаємодії з нею. Метою екологічного виховання є формування в дитини екологічної самосвідомості і мислення.

Ціннісне ставлення до природи і сформована на його основі екологічна культура є обов'язковою умовою сталого розвитку суспільства, узгодження економічних, екологічних і соціальних чинників природи.

Для формування у дітей ціннісного ставлення до природи, необхідно, збільшення можливості спілкування дитини з природою, прививання практичних навичок у вирішенні завдань, що відносяться до взаємодії з навколишнім середовищем, вироблення поведінки, що сприяє поліпшенню якості навколишнього середовища.

Формування гуманного ставлення до природи – основа екологічного виховання, яка реалізується шляхом розвитку в дітях співчуття, співпереживання і співчуття до всіх живих істот на планеті.

У роботі з розвитку екологічної культури дошкільнят необхідно використовувати різні методи екологічного виховання в комплексі, правильно поєднувати їх між собою. Вибір методів визначається віковими можливостями дітей, а також характером виховно-освітніх завдань.

Позитивне емоційно-ціннісне ставлення розуміється нами як отримання задоволення від спілкування з природою, емоційне сприйняття природних об'єктів та явищ, бажання та потреба зберегти природне довкілля, усвідомлення цінності природи для життя людини, її самоцінності. Таке ставлення формується за умов наявності екологічних уявлень та мотивує екологічно доцільну поведінку дітей у природі. Вченими доведено: первинні екологічні уявлення, що сформувалися у дітей, є регулятором їхньої поведінки у природньому довкіллі. Такі уявлення допомагають дошкільникам передбачити наслідки деяких дій. Тобто можна зазначити, що заключним компонентом екологічної вихованості дітей дошкільного віку є поведінка та їх діяльність у природі згідно з її законами, не порушуючи природні зв'язки, не завдаючи їй шкоди.

Спілкування дітей із живою природою дає змогу успішно вирішувати завдання екологічного виховання через засвоєння дітьми доступних їхньому розумінню залежностей у природі, ознайомлення з правилами природокористування.

Великого значення в екологічному вихованні набуває позитивний приклад дорослих. Батьки повинні розуміти, що не можна вимагати від дитини виконання будь-якого правила поведінки, якщо дорослі самі не завжди його дотримуються.

Таким чином, формування у дітей дошкільного віку ціннісного ставлення до природи має обумовлюватися віком дітей, розвитком основних

видів діяльності, всебічного виховання на кращих національних традиціях і регіональних особливостях. Формування у дітей дошкільного віку ціннісного ставлення до природи має відображати актуальні екологічні проблеми та шляхи їх вирішення, розширювати і поглиблювати екологічні знання, виробляти нові погляди на навколишній світ, здійснювати можливості збереження і примноження природних багатств. І саме застосування різних форм і методів у розвитку основ екологічної культури старших дошкільників розвиває інтелект дітей: безперервно розширюється кругозір, розвиваються сенсорика і спостережливість, діти вчаться встановлювати зв'язки залежності, виявляти причини і слідства, тому процес виховання екологічної культури забезпечує всебічний розвиток особистості дитини.

Список літератури:

1. Горопаха Н.М. Виховання екологічної культури дошкільників. Волинські береги. Рівне. 2001.
2. Лисенко Н. В. Екологічне виховання дітей дошкільного віку. Львів : Світ , 1994. с. 144.
3. Роганова М. В. Від ціннісного ставлення до природи до духовного розвитку дитини дошкільного віку. Теорія та методика навчання та виховання. 2018. Вип. 44. С. 93-109.

Шевченко Н. І.

*студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:

Товкач І. Є.

*кандидат психологічних наук,
старший викладач кафедри педагогіки
і психології дошкільної освіти*

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ВПРОВАДЖЕННЯ ОЗДОРОВЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сьогодні в дошкільних установах приділяється велика увага здоров'язберігаючим технологіям, які спрямовані на вирішення найголовнішого завдання дошкільної освіти - зберегти, підтримати і збагатити здоров'я дітей. Оздоровлення дитини-дошкільника, культивування здорового способу життя - ці завдання є пріоритетними в програмі модернізації російської освіти. Одним із засобів вирішення означених завдань стають здоров'язбережувальні технології [1].

Проблема впровадження здоров'язбережувальних технологій, у зв'язку зі своєю актуальністю, широко представлена у сучасних дослідженнях українських та зарубіжних вчених. Зокрема, О. Богініч [1], Н. Денисенко [3], О. Івахно [4] та інші досліджували поняття і класифікацію здоров'язбережувальних технологій.

Сучасні науковці трактують здоров'я як природний стан організму, який характеризується відсутністю будь-яких хворобливих змін, що мають біологічні та соціальні причини.

Здоров'я – єдність фізичного, психічного, духовного, соціального, інтелектуального та творчого аспектів здоров'я, а не лише відсутність хвороб або фізичних вад [3]. Здоров'язбережувальне середовище неможливе без впровадження здоров'язбережувальних технологій – це два взаємопов'язані процеси.

Найбільш повно класифікацію здоров'язбережувальних технологій подано В. Деркунською: це лікувально-профілактичні; фізкультурно-оздоровчі; технології, спрямовані на забезпечення соціально-психологічного благополуччя дитини; здоров'язбереження та здоров'язбагачення педагогів; валеологічного просвітництва батьків; здоров'язбережувальні освітні технології [4].

Провідною формою роботи з фізичного виховання дітей є фізкультурні заняття, які проводяться згідно з вимогами базового компонента, а також чинних програм з дошкільної освіти. Два заняття – навчальні – будуються за структурою, рекомендованою методиками Е. Вільчковського і О. Курка. Їх проводить інструктор фізкультури. Тричі на тиждень (понеділок, середа п'ятниця) фізкультурні заняття організовують на свіжому повітрі, на прогулянці у межах з 10 до 12-ої години дня. За організацію та проведення цих занять відповідають вихователі різних вікових груп. Разом з дітьми вони виконують вправи, що розучувалися та закріплювалися на попередніх заняттях. Форми проведення можуть бути різними (рухлива сюжетна композиція; домінантне заняття тощо) [2].

Для створення цілісної системи здоров'язбереження дітей дуже важливим є організація рухового розвивального середовища в дошкільному закладі: фізкультурний зал зі спортивним комплексом, гіркою, з різноманітним фізкультурним обладнанням; куточки рухів, які враховують вікові особливості дітей та їхні інтереси. Дрібне фізкультурне обладнання бажано розмістити так, щоб воно було доступне для дітей. Основні компоненти здорового початку – спокій і рух – повинні правильно поєднуватися в режимі дошкільного закладу. Тому важливим є створення в групах куточків усамітнення. Тут діти можуть «зателефонувати» мамі, подивитися фотографії, просто полежати на м'яких красивих подушках, килимках. Адже психічне здоров'я дітей не менш важливо ніж фізичне.

Головним критерієм результативності здоров'язбережувальних освітніх технологій є їх вплив на розвиток дитини, збільшення резервів її здоров'я і як результат – готовність дитини легко адаптуватися до навчання в школі. Дуже важливо, щоб кожна із технологій мала оздоровчу спрямованість, а освітня

робота в закладі допомогла б дитині сформувати стійку мотивацію на здоровий спосіб життя, повноцінний розвиток. Усе це орієнтує вихователів на створення такого здоров'язбережувального середовища, яке б сприяло збереженню й зміцненню фізичного, психічного, соціального здоров'я дитини.

Ефективність позитивного впливу на здоров'я дітей різних оздоровчих заходів, складових здоров'язбережувальних технологій, визначається не стільки якістю кожного з цих прийомів і методів, скільки їх грамотної «злагожденістю» в загальній системі, спрямованої на благо здоров'я дітей і педагогів.

Так діяльність закладу дошкільної освіти «Ластівки» спрямована на збереження, зміцнення фізичного психологічного і духовного здоров'я дітей, забезпечення їх своєчасного та повноцінного гармонійного розвитку з перших років життя. Комплексне використання всіх форм фізичної роботи (ранкова гімнастика, заняття з фізкультури рухливі ігри, та спортивні ігри прогулянки, організація самостійної рухової активності дітей, фізкультурні свята та розваги) забезпечували нормальний фізичний розвиток дітей дошкільного віку. Завдяки цілеспрямованим заняттям з фізкультури в нашому дошкільному закладі більшість дітей мали достатній запас рухів із задоволенням виконували фізичні вправи.

Також з метою зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку в ЗДО «Ластівки» використовувалися традиційні методи загартування:

- дотримання повітряного та температурного режиму;
- дотримання вимог одягу дітей (полегшеного в групі, спортивний на заняттях);
- сонячні та повітряні ванни протягом року;
- дозовані сонячні ванни під час літнього оздоровлення,
- дозоване ходіння босоніж (влітку на прогулянці, взимку -в групі);
- поєднання гімнастики пробудження з повітряними ваннами;
- проведення масажу ступенів ніг на ребристих дошках та килимках різної фактури.

Для підвищення імунітету дитячого організму в осінньо-зимовий період в раціон дітей в умовах ЗДО включали часник і цибулю. Діти також вживали соки, овочі та фрукти.

Отже можна зробити висновки, що для реалізації завдань із зміцнення фізичного та психічного здоров'я, формування ціннісного ставлення дитини до свого здоров'я в садочку створені всі необхідні умови. Спираючись на статистичний моніторинг збереження і зміцнення здоров'я дітей педагоги вносять необхідні зміни в інтенсивність технологічних впливів із забезпеченням індивідуального підходу до кожної дитини, формують позитивні мотивації до ведення здорового способу життя.

Список літератури:

1. Богініч О. Фізичне виховання дітей дошкільного віку засобами гри / О. Богініч. К. : СП «ЧИП». 2001. 140 с.

2. Вільчковський Е.С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку фізичного виховання дітей дошкільного віку : навчальний посібник для студ. Дошкільних факультетів вищ. пед. навч. закладів. МОНУ. 3-тє вид., стер. Суми : Університетська книга. 2017.

3. Денисенко Н. Оздоровчі технології – в освітній процес / Н. Денисенко. 2009. № 11. С. 7-11.

4. Івахно О. П. Використання здоров'яформуючих технологій у сучасному дошкільному навчальному закладі для дітей загального. Гігієна населених місць: зб. наук. праць. К. 2008. Вип. 52. С. 64-70.

Яковлева Т. М.
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальність «Дошкільна освіта»
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник:
Магеря О. П.,
кандидат філософських наук, доцент
кафедри етики та естетики
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Розбудова українського суспільства детермінує процеси формування в підростаючого покоління таких моральних рис, як гуманність, чесність, працьовитість, діловитість, старанність, конкурентність тощо. Однак, через тенденцію до зростання бездуховності, нівелювання цінностей життя, загострення проблем сімейного виховання, становленню повноцінної підростаючої особистості не надається належна увага. Значну роль у виправленні ситуації, яка склалася відіграє патріотичне виховання, зокрема всі його атрибути і символи – мова, звичаї, традиції, національні символика – передаються з покоління до покоління, а не формуються залежно від історичної доби чи політичного устрою в країні.

У різних дослідженнях науковців досі немає єдиної та чіткої думки з визначення самого поняття «патріотичне виховання», адже деякі називають його «національним». Педагогічний словник стверджує що, «національне виховання – це історично зумовлена і створена самим народом сукупність ідеалів, поглядів, переконань, традицій, звичаїв та інших форм соціальної практики, спрямованих на організацію життєдіяльності підростаючих поколінь, у процесі якої засвоюється духовна єдність поколінь» [4, с. 229].

Проблему патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку саме засобами художньої літератури приділяли увагу такі науковці як:

А. Богуш, Н. Богданець-Білоskalенко, Н. Гавриш, А. Гаденко, О. Гевко, О. Голянка, О. Кисельова, В. Коваль, Т. Котик, Т. Науменко, Н. Ольшевська, В. Плахтій, А. Просенюк, Г. Ткаченко, Ю. Руденко тощо.

А саме проблемі патріотичного виховання старших дошкільників, та сутності таких понять, як «патріотизм», «патріотична свідомість», «любов до Батьківщини», присвячена низка фундаментальних праць учених-філософів: В. Бичка, О. Забужка, І. Надільного, І. Стогнія, В. Шинкарука та ін.

Педагог В. Сухомлинський також зараховував патріотичне виховання до духовної сфери, що «проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується» [5, с. 246]. На нашу думку, поняття «патріотизму» та «духовності» також є тотожними.

У дітей старшого дошкільного віку формується один із найвищих моральних і водночас найважливіших почуттів – це почуття патріотизму, яке є найвагомим показником моральності підростаючої людини. Відповідно, любов до Батьківщини у дитини починається із любові до рідної матері, природи, міста чи села тощо. Найбільш сприятливим періодом для виховання патріотичних почуттів психологи називають саме дошкільний вік, хоча свої витoki патріотичні почуття беруть ще від народження дитини через оточення, з яким та починає взаємодіяти.

Педагог О. Духнович наполягав на ідеї національного виховання дітей в контексті формування та розвитку патріотичних почуттів, наголошував на тому, що рідна мова здатна розвивати природні сили дитини: «Навчання чужою мовою є протиприродним і затримує розвиток здібностей дітей, воно безсиле й гальмує поступ особистості й народу» [3, с. 16].

Дійсно, рідна мова, яку опановує дитина у дошкільному віці, як і рідна природа, яку вивчає дошкільня, здатні викликати почуття гордості, поваги, гідності, а тому здатні формувати патріотичні почуття. З перших років життя і до школи слід готувати дитину до усвідомленого патріотизму, помалу закладаючи підґрунтя любові до рідної мови через посередництво образних слів і словосполучень, приказок і прислів'їв, віршів і казок.

Ще одною складовою патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку можна вважати фольклор (пісні, традиції та звичаї українського народу), в якому найкращим чином демонструється національний характер.

Дійсно, перші уявлення про світ дитина отримує із невеличких римованих творів-замовлянь – маминих колискових пісень. Саме вони є тим потужним засобом пізнання особливостей його розвитку, його цінностей та ідеалів у контексті загальної народної спадщини. Колискові пісні – це перші уроки духовності особистості, перші уявлення про світ. Наприклад, *«Ой люлі-люлі, прилетіли гулі, сіли на воротях в червоних чоботях. Сіли на колісці в червоному намисті»* [1, с. 44] знайомлять дитину із національним одягом; *«Пішла у вишневий садочок», «І піду я сама в долину по червону калину»* [6, с. 141] – з рідною природою; *«Ой ти, коте мурий, коли б такий другий, щоб вас була пара, щоб дитина спала...»* [1, с. 31] – з тваринами.

Пізнавальне та виховне значення несуть і коротенькі віршики та пісеньки (забавлянки, пестушки, утішки), що підтримують позитивний емоційний стан маляти, привертають його увагу до природних явищ – сонця, вітру, дощу, таким чином, є взірцем практичної філософії. Перераховані жанри народної творчості можна вважати першими примітивними словесно-руховими іграми, які ще й навантажені метою ознайомлення дитини із побутом і щоденною працею українців: *«Печу, печу хлібчик», «Кую, кую чобіток»* [6, с. 139].

Отже, дитина з раннього віку має змогу насолодитися та ввібрати поетичну красу рідної мови, а коротка форма фольклорних творів сприяє швидкому запам'ятовуванню та відтворенню

Серед поетичної групи українського фольклору виділяються пісні та думи, які дослідники називають потужним джерелом української культури, традицій та звичаїв. У свою чергу народні пісні поділяються на календарно-обрядові, колядки та щедрівки, обжинкові, зажинкові, весільні, хороводні, які відображають народне життя, вірування та побут на різних етапах. Пісенні фольклорні жанри не лише ознайомлюють дитину із красою природи чи добрими стосунками у родині, а й здатні породжувати перші паростки патріотичних почуттів, що виявляються у любові до рідної природи чи близьких.

Особливе місце у розвитку дитини відведено казці, яка, по праву, вважається потужним джерелом народної мудрості. Саме з казки у ранньому дитинстві можна дізнатися про звичаї та традиції рідного народу: про національний одяг (*«Коза-дереза» – червоні чоботи*), *«Солом'яний бичок» – вишите вбрання, намисто*); про приготування українського борщу (*«Лисичка й журавель»*). На думку К. Ушинського, казки є *«першими блискучими спробами створення народної педагогіки»* [7, с. 358].

Образ рідного краю також є провідним у досліджуваних поетичних творах, адже привчає дітей любити, поважати та пишатися його багатствами. Як правило, такі вірші в закладі дошкільної освіти використовуються на дитячих святах, тому нерідко дошкільники вчать їх напам'ять, тим самим не лише розвиваючи свою пам'ять, а й формуючи патріотичні почуття: *«До нас журавлик прилітав, // Він гарні віршики читав // Про синє небо і весну, // Про Чорне море і Десну, // Про Україну – рідний край... // Ти ще раз, друже, прилітай!»* [7, с. 410] (І. Січовик).

Великим патріотизмом просякнуті вірші про Україну: *«Я тримаю у руці // Кольорові олівці. // Хочу я намалювати // Кримські гори і Карпати. // Степ і пагорби Дніпрові, // І озера, і діброви, // І веселку, і калину, орне море і Дунай – // Все це наша Україна, // Наш чудовий рідний край!»* [2, с. 212] (Н. Зарічна).

Віршовані твори патріотичного спрямування доволі часто оспівують рідну мову – невід'ємну складову патріотизму: *«Мово рідна, слово рідне, // хто вас забуває, // той у грудях не серденько, // а лиш камін має...»* [2, с. 152] (С. Воробкевич).

Таким чином, можемо говорити про великий потенціал віршованих текстів у вихованні патріотичних почуттів дітей старшого дошкільного віку.

Отже, засоби художньої літератури відіграють вагомую роль у становленні та формуванні духовно розвиненої особистості, вдосконалюють і відшліфовують почуття дітей старшого дошкільного віку. Художня література, зокрема кращі її зразки, дозволяють дітям сприймати життєві явища крізь призму людських взаємин та є невичерпним джерелом розуміння духовної культури українців, як минулої, так і сучасної.

Список літератури:

1. Дитячий фольклор. Народна творчість. Київ: Дніпро, 1986. 304 с.
2. Луценко Г. А. Українська дитяча література. Хрестоматія: У 2 ч. Київ: Вища школа, 1992. Ч. 1. 403 с.
3. Меленєв Л. І. Батьківщина без мене обійтися може, а я без неї – ні. / Матеріали XXIII Всеукраїнських педагогічних читань «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: Щоб у серці жила Батьківщина». Надстир'я, 2016. 316 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/15087/1/L_Melenets_VSuDsSSCHuSJB_IPPO.rdf
4. Ярмаченко М. Д. Педагогічний словник. Київ: Педагогічна думка, 2001. 516 с.
5. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину. Вибрані твори: в 5-т. / В. О. Сухомлинський. Київ: Рад. школа, 1976. Т. 2. 416 с.
6. Українське довкілля: Збірка для читання і розповідання дітям старшого дошкільного і молодшого шкільного віку. Упоряд. Н. і О. Зінкевичі. Київ: Смолоскип, 2003. 550 с.
7. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори: В 2-х т. Т. 2. Київ: Рад. школа, 1983. 428 с.

Наукове видання

ЗБІРНИК ТЕЗ

**УЧАСНИКІВ II ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**здобувачів вищої освіти, аспірантів, молодих вчених,
педагогів-практиків**

(з міжнародною участю)

**«ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ
ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ:
МОЛОДЬ І НАУКА»**

16 квітня 2021 року

Частина 2